

GOVERNMENT OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL SURVEY OF INDIA
ARCHÆOLOGICAL
LIBRARY

ACCESSION NO. 14767

CALL No. 959. 61 / D.C.B.

~~711~~
~~8733~~

Dagh-Register

gehouden int ⁸⁰ ~~21415~~

Casteel Batavia

vant passerende daer ter plaetse als over geheel
Nederlandts-India

Anno 1647—1648.

14767

Uitgegeven door het Departement van Koloniën onder toezicht

VAN

DR. J. DE HULLU

Adjunct-Archivaris bij 's Rijks Archief te 's-Gravenhage.

959.61
D.C.B.

(~~269~~) (~~270~~)

'S-GRAVENHAGE
MARTINUS NIJHOFF
1903

**CENTRAL ARCHAEOLOGICAL
LIBRARY, NEW DELHI.**

Acc. No. 14767
Date 29.7.1961
Call No. 959.61/2.C.B.

A N.
8738

VOORWOORD.

De tekst van het over 1647—1648 loopende Dagregister, dat hier in het licht verschijnt, is afgedrukt naar een op sommige plaatsen blijkbaar vrij slordig afschrift, dat bewaard bleef in het archief van de kamer Zeeland.

Zooals men bemerken zal ontbreken in dit afschrift de sommiere verbalen, waarin de inhoud werd weergegeven van de brieven welke van tijd tot tijd door de opperhoofden der verschillende buitenkantoren aan de Hooge Regeering te Batavia werden toegezonden, ofschoon zij blijkens de herhaalde verwijzingen in den tekst moeten bestaan hebben. Eenige korte opgaven, hier en daar als terloops tusschen de aantekeningen van het Bataviaasch dagregister ingestrooid, ziedaar alles wat men hier over het voorgevallene op de buitenkantoren vinden kan. Wordt deze leemte, voor zooveel den Maleischen archipel aangaat, door de uitgaaf van het derde deel van Prof. Heeres' Bouwstoffen minder gevoeld, des te spijtiger is het dat de verbalen van Perzië, Formosa en de andere buitenposten zijn te loor gegaan.

Toch zal ook de inhoud van dit deel den lezer niet teleurstellen. Van de verrichtingen der Nederlanders onder Pieter de Goijer en Abel Tasman in de Philippijnsche wateren tegen de Chineez en Spanjaarden, van een reis door het jacht de Leeuwewerk van uit Batavia door straat Sunda langs de kust van het Zuidland „door een ongemene ende noijt meer besochte passagie” naar Banda gedaan, van den toestand en handel der Portugeezen en Engelschen in Indië behelst het belangwekkende bijzonderheden, en wat medegedeeld wordt over onze vestiging op Mauritius, over het verblijf van de schipbreukelingen van de Haarlem op de Zuid-Afrikaansche kust, vooral daarom van gewicht vermits het de aanleiding geweest is dat het Nederlandsche ras aan

de Kaap is geplant, over Compagnie's betrekkingen met de inlandsche vorsten, inzonderheid met die van Mataram, Bantam, Atjeh, Makassar en Palembang, verdient de aandacht ook na hetgeen daarvan door de bekende werken van Heeringa, Theal, De Jonge, Heeres en anderen reeds bekend is geworden.

Het volgende deel zal over de jaren 1656—1657 loopen.

Om den lezer te gerieven volgen hieronder de gebruikelijke opgaven:

Opgaaft van de in den tekst ingelaschte documenten:

Brief van de koningin van Atjeh aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 6—9.

Brief van den koning van Indrapoera aan den Gouverneur-Generaal, blz. 18.

Brief van den vicerey te Goa aan den Gouverneur-Generaal (1 Januari 1648), blz. 30.

Brief van den pangeran van Djambi aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 35—37.

Brief van Sirij Paducea Maradia, panglima van Bhandar Califa (Tikoe?), aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 41—42.

Brief van radja Tanckas aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 42—43.

Brief van den orangkaja Maradia Deessa, panglima van Priaman, blzz. 43—45.

Brief van den orangkaja Swarra radia aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 44—45.

Brief van den koning van Djohor aan den Gouverneur-Generaal, blz. 49—51.

Brief van Keaij Angapraja en Keaij Soeta aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 51—52.

Brieven van Keaij Nebeij Wierapatra aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 53—54, 97.

Brieven van den pangeran van Palembang aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 57—58, 64—65, 72—73.

Brief van Ratoe Ibouw, moeder van den Soesoehoenan van Mataram, aan den Gouverneur-Generaal, blz. 60.

Brief van Oya Berekelang, uit naam van den koning van Siam, aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 69—71.

Brief van den panglima van Salida aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 80—81.

Brief van den koning van Cheribon aan den Gouverneur-Generaal, blz. 82.

Brieven van den koning van Makassar aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 94, 126—127.

Brief van den adipati Soerabaja aan den Gouverneur-Generaal, blz. 97.

Brieven van den tommagon van Mataram aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 100, 164.

Brief van den sultan van Bantam aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 105, 168—169.

Dagregister door Sebald Wonderer gehouden op zijn reis als afgezant van Gouverneur-Generaal en Raden naar den Soesoehoenan van Mataram (28 Mei—11 Juli 1648), blzz. 107—119.

Brief van den Soesoehoenan van Mataram aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 121—122.

Brief van den „gouverneur" van Makassar, Crajen Patingaloa, aan den Gouverneur-Generaal, blzz. 127—128.

Brief van Kieij Nebeij Wiera Sittia, gouverneur van Japara, aan den Gouverneur-Generaal, blz. 145.

Brief van Abel Janszoon Tasman aan Gouverneur-Generaal en Raden (11 November 1648), blzz. 174—184.

Op de navolgende plaatsen vindt men berichten over:

De Engelschen te Bantam en betrekkingen der Compagnie met hen, blzz. 1, 5, 9—10, 14, 19, 28, 31—32, 38, 48, 54—56, 73, 139, 140, 170.

Betrekkingen der Compagnie met Atjeh en gezanten van dat rijk te Batavia, blzz. 6—9, 24—25, 45, 52, 60, 66, 74, 157.

Sterftestatistieken van Batavia, blzz. 10, 21, 37, 56, 71, 88, 103, 131, 140, 152, 160, 170, 190—191.

Verpachting der gemeenelands inkomsten te Batavia, blzz. 10—11.

Gezanten van den koning van Bali te Batavia, blz. 11.

Berichten van Bantam, blzz. 13—14, 18—19, 23, 27—28, 31—32, 37—38, 46, 48, 54—56, 170.

Reis van den kommandeur Pieter de Goijer van Manilla naar Batavia en zijn verrichtingen in de Philippijnsche wateren tegen de Chineez en anderen (6 October 1647—11 Januari 1648), blzz. 14—16.

De Portugeezen te Macao, blzz. 15—16.

Maatregelen door de Spanjaarden tot verdediging op de Philippijnen genomen, blz. 16.

Handel der Engelschen te Djambi, blzz. 17, 33, 34, 172, 184—185.

Berichten van en over Djambi, blzz. 17, 32—34, 184—185.

Maatregelen tot versterking van het garnizoen en de Europeesche bevolking te Malaka, en „tot besettinge” der Moorsche en Portugeesche kooplieden aldaar, blz. 22.

Betrekkingen der Compagnie met Makassar, blz. 23.

Handel der Engelschen op Surat en Koromandel, blzz. 23, 38, 92—93.

Handel der Engelschen te Makassar, blzz. 23, 84—86, 92—93, 124—125, 169.

Berichten van Formosa, blzz. 26, 56.

Berichten van Tonkin, blz. 26.

Berichten van en over Mauritius, blzz. 28, 47, 129—130, 161—162.

Berichten van Surat, blz. 29.

Onderhandelingen met de Portugeezen over Solor enz. blzz. 29—31, 46.

De Portugeezen weder genegen een loge te Bantam te stichten, blz. 32.

Berichten over en van Siam, blzz. 34—35.

Betrekkingen der Compagnie met den pangeran van Djambi, blzz. 35—37.

De Denen in Bengalen, blz. 38.

Berichten over de schipbreukelingen van Nieuw-Haarlem aan de Kaap de Goede Hoop, blzz. 12, 40, 63.

Betrekkingen der Compagnie met de grooten van Bhandar Califfa (Tiekoe?), blzz. 41—42, 44—45.

Betrekkingen der Compagnie met den panglima van Priaman, blzz. 43—44.

Gezanten van Djohor te Batavia en betrekkingen der Compagnie met dat rijk, blzz. 49—51, 52, 60, 64.

Betrekkingen der Compagnie met Keij Angapraja en Keij Soeta, blzz. 51—52, 64.

Betrekkingen der Compagnie met den Soesoehoenan van Mataram en zijn rijks grooten, blzz. 53—54, 56, 60, 66—67, 82, 107—119, 121—122, 164.

Gezanten van Palembang te Batavia en betrekkingen der Compagnie met dat rijk, blzz. 57—58, 64—65, 72—73, 79.

Verrichtingen der Nederlanders in de Philippijnsche wateren tegen de Spanjaarden, blzz. 59—60.

Bericht van Malaka, blz. 62.

Berichten van Atjeh en Perak, blz. 68.

Betrekkingen der Compagnie met Siam, blzz. 69—70.

Expeditie van Abel Janszoon Tasman tot afbreuk van de Spanjaarden in de Philippijnen, blzz. 75—77, 173—184. ¹⁾

Bericht van Ligor, blz. 77.

Betrekkingen der Compagnie met Salida, blzz. 80—81.

Het Tayoles-kwartier te Batavia in de asch gelegd, blz. 81.

Gezanten van Cheribon te Batavia en betrekkingen der Compagnie met dat rijk, blzz. 80—82.

Zending van Sebald Wonderaer en Rijklof van Goens naar den soesoehoenan van Mataram, blzz. 82, 107—119.

Berichten van en over Makassar, blzz. 83—87, 92—93, 124—126, 141—142, 151, 169.

Handel der Portugeezen te Makassar, blzz. 84—86.

Vaart der Maleiers en Makassaren op Ambon en de Molukken, blzz. 84, 124—125.

Berichten van Solor, blz. 89.

Betrekkingen der Compagnie met den koning en de grooten van Makassar, blzz. 94, 124, 126—128, 152.

Gezant van den koning van Soerabaja te Batavia en betrekkingen der Compagnie met dien vorst, blz. 97.

Berichten van en over Surat, blz. 99.

Compagnie's loge aldaar door de Mooren geplunderd en drie Compagnie's dienaren door hen gekwetst, blz. 99.

¹⁾ Vgl. Heeres, *Abel Janszoon Tasman's Journal*, p. 122—124.

Bericht van Malabar, blzz. 100—101.

Reis van het jacht de Leeuwereck van Batavia door de straat Sunda langs de kust van het Zuidland „door een ongemene ende noyt meer besochte passagie” naar Banda, blzz. 102, 155. ¹⁾

Verrichtingen van Antonio Caen op Ternate tot redres van het wanbeheer van den gouverneur Wouter Seroyen, blz. 104.

Geheer van Sebald Wonderaer en Rijklof van Goens bij den soesoehoenan van Mataram, blzz. 110—113.

Beschrijving van de stad Mataram, blzz. 115—116.

De Spanjaarden op Ternate, blzz. 124, 141.

Uitvaart van Antonio Caen, Raad van Indië, blzz. 135—136.

Bericht van Banda, blz. 138.

Betrekkingen der Compagnie met den „gouverneur” van Japara, blz. 145.

Berichten van Solor, blzz. 146—148.

De Portugeezen op Larantoea, blzz. 146—148.

Geheer van den kapitein der Chineezen te Batavia in de zitting van den Raad van Indië, blzz. 149—150.

Betrekkingen der Compagnie met den sultan van Bantam, blz. 168.

¹⁾ Vgl. Heeres, *Het aandeel der Nederlanders in de ontdekking van Australië* (1606—1765), blz. 73.

E R R A T A.

- Biz. 8 regel 2 v. o. *staat* heeft, *lees* heft.
- » 13 » 8 v. b. *staat* Intohe, *lees* Intche.
- » 17 » 7 v. b. *staat* Bantam, *lees* Bantam.
- » 21 » 14 v. o. *staat* gesteurt, *lees* gestuurt.
- » 24 » 18 v. b. *staat* ambassadeur, *lees* ambassadeurs.
- » 69 » 1 v. o. *staat* dit zijn de titels van sijne Mat, *lees* (dit zijn de titels van sijne Mat).
- » 71 » 19 v. o. *staat* dootgraaff, *lees* dootgraver.
- » 72 » 1 v. b. *staat* offaiciëren, *lees* officieren.
- » 72 » 15 v. o. *staat* constistutie, *lees* constitutie.
- » 91 » 10 v. b. *staat* 's Comps fortresse, *lees* 's Compiègne fortresse.
- » 97 » 5 v. o. *staat* Keij Bebeij Wiera, *lees* Keij Nebeij Wiera.
- » 125 » 2 v. b. *staat* elderwaerts, *lees* wel derwaerts.
- » 130 » 5 v. o. *staat* verschijnen, *lees* vertrecken.
- » 131 » 4 v. o. *staat* Tegens den avondt hebben 7 vaertuijgen alhier ingecocht enz., *lees*
Inlantsche vaertuijgen sijn tegens den avondt 7 alhier verschenen, hebben inge-
kocht enz.
- » 133 » 2 v. b. *staat* Barent Barentsz., *lees* Arent Barentsz.
- » 133 » 3 v. o. *staat* Arnold Heinssens, *lees* Arnold Heussens.
- » 141 » 14 v. o. *staat* Evert Jansz. Buyl, *lees* Evert Jansz. Buijs.
- » 143 » 12 v. o. *staat* Surrabaja, *lees* Arosbaja.
- » 149 » 15 v. o. *staat* scharmeien, *lees* schalmeyen.
- » 183 » 15 v. o. *staat* India, *lees* Judia.

C. I. B. L.

BATAVIAS Dachregister beginnende primo
December a° 1647 ende eindigende
ultimo December a° 1648.

Primo December sijn egeene schepen oft inlantsche vaertuijgen aengekomen noch vertrocken, ende is oock vorder op dien dach niets annoterens-waerdich voorgefallen.

2^{en} d^e verschint uijt Tajohan 't fluijschip den Swarten Beer met een cargasoen monterende volgens factura ter somme van f 36234.15.12, bestaende meest in poeijer- en candijsuikereren mitsgaders in al suleke andere waren als bij appart verbael gespecificeert staende nevens 't g'adviseerde van dien cant claerlijk can worden naergesien.

D^e vertrecken drie contings d'eene naer Jortangh, d'ander naer Palim-bangh ende d'erde naer Cerrebon, 't samen uijtvoerende 214 R^e aen cleden ende verscheijde andere cleenicheden.

3de comen twee contings en twee tingans van Cherrebon, Dermaïjo ende Bantangh, met 40 man, aenbrengende 8 picol peper, 20 picol hartte-vlees, 100 p^e hoenders, 2500 bos padij, 500 p^e eenden, een halff last rijs ende verscheijde snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken ses vaertuijgen naer verscheijden om de oost (ge)lege plaetsen ende voeren met malcanderen wegh voor 2524 R^e aen gesorteerde cleden ende twee lasten groff sout.

4^e d^e comt van Tegal een lamboe met 12 man ende breught 400 bos padij ende 5 lasten rijs mede, mitsgaders van Cherrebon een tingangh met 5 man, aenbrengende 2 lasten rijs, 100 p^e hoenders ende 10.000 p^e onde pijnangh. Naer de middach vertrecken wederom ses separate vaertuijgen naer diverse quartieren, medenemende 3059 R^e aen cleden ende twintich realen contant.

Tegens den avondt besomen een briefken van onsen resident uut Bantam, waarbij niet sonderlinghs gecundicht wert, eenelijck dat het Engelse jacht de Zeeblom eergisteren van Benjarmassingh tot Bantam aengelandt was ende omtrent 90 lasten peper ende eenige rottanghs medegebracht hadde. Item dat seecker Engels coopman genaempt Mr. Noel, zijnde de derde persoon van hunne Comp^e op den eersten deser aldaer was comen te overlijden.

5de d^e comt hier binnen de revier een jonckje van Patanij, met 11 man geladen hebbende 1500 dammers ende 10 Siamse potten, vol soute mosselen,

gevolehelijk vertrecken drie continghs ende een tingangh uitvoerende 290 realen aen eleden ende 10 R^e contant.

6 d^e arriveert van Masulipatnam 't schip de Snoeck met een cargasoen van f 202798.8.12, bestaende in 640 pakken sortementen eleden, 1461 pakken Bengaelse poeijersnijcker ende 14880 lb geraffineerde salpeter. Wat d'Ed. heer Gouverneur Generael ende d'heeren Raaden van India van de aldaer residende oppercooplieden daer benevens aengeseijt wert, is bij het hiervan zijnde Cormandelse cust-verbael claerlijk bekend gemaect.

Item van Pipelij nijt Bengalen, 't sluijtschip Heemstede, aenbrengende een cargasoen bedragende volgens facture f 125914.12.6, bestaende nijt:

218 balen rauwe selfs gereede zijde.

341246 ponden geraffineerde salpeter.

15112 ponden tarwe.

104456 ponden gedrooghde gember.

1000 stuex ledige sacken.

't Gunt d'aldaer leggende oppercoopluijden haer geduchte Ed^e bij hunne missive van 3de November jongstleden daer benevens gecundicht wert, can insgelijcx bij het voorseijde Cust-verbael naergesien werden.

Soo verschijnt op dien dach hier ter rheede uut ons lieve vaderlandt 't schip Zutpheen, zijnde het laetste van de voorjarige gedane Europese equipage ende mede brengende 347 coppen, daer onder 233 varende gesellen ende 114 soldaten sijn, hebbende en passant St Vincent aengeleiden ende aldaer een matigh refrasichement voort volck becomen, echter bevonden op haer verschijningh dat 19 man op de herrewaerts reijs meest een schorbuto verloren ende noch vele siecken hadden.

Van Pamalaugh comt een tingan ende een lamboc, d'eerste met ses d'ander met 14 man versien, te markt brengende elf lasten witten rijs, mitsgaders van Patanij een gallion met 16 Sinesen aenbrengende 40 Siamse potten slechten arack, 20 d^e soute masbaecker, 8 picol drooge gerneelen, 7 potten traen ende 300 onde clappusen.

7 d^e comt van Palenbangh een tingangh met 21 man geladen met 60 picol peper ende andere snuifsteringe. Item van Tamalaugh een lamboc met 11 man dertiech picol peper ende 5 picol arpujs.

8 d^e vertrecken 17 vaertuijgen meest al om de Oost thujs hoorende, saamen uytvoerende 1615 $\frac{1}{2}$ R^e aen diverse sorteringh eleden, 10 R^e aen contant, 4 ellen roodt laecken ende 1500 p^t soo kommen als schootels.

9 d^e verschijnt seecker dienaer van den sabandaer Sijrij pedata ende Cherriban ende claeghde dat uwtwijsende sijn paa, hem voor desen verleent, om naer Palimbangh te varen voornemens was, doch vermits d'contrarie wint op gisteren tegens den avondt omtrent Outangh Java heeft moeten setten, twelek die van Bantam gesien hebbende datelijk met een praeuw gemant met 17

coppen unt gecomen ende dicht daer bij ten ancker gecomen zijn, vragende terstondt wat volck dat waren ende waer henen datse hadden, daer op hun in antwoorde gedient wierdt dat van Cerribon quamen en naer Palimbangh wilden. Omtrent een halve sijre daer na hebben die van Bantam op de Cherribonders een ebergie met musquetten gedaen ende een dienaar van haren coningh door 't been geschooten, in vongen de prasnw verlaten en deselve datelijck voor hun oogen aen brandt steecken sien mosten haer salverende in seecker visschersvaertuijgh, daermede herwaerts aenquamen, welcke vrijle actien ons van dit volckken eenigen tijt herwaerts veel ter hooren gecomen ende langer onverdraecklijk zijn, dien volgende oock nootwendich bij de sulthans van Bantam dient gedolleert ende daer over exemplaire straffe versocht te werden.

Desen naermiddach paresseert alhier ter rhee de van Ceijlon tjacht Aechtereke aenbrengende 450 packen off 112½ bharen caeel ende twee vijger-tonnen ter somme van f 366.11.10. tGunt den gouverneur Johan Maetsnijker, nopende ten principale de constitutie tusschen donse en de Portugesen als den coninck Raja Singa, bij sijne missive in dato 18 November daer benevens adviseert, wert bij Ceijlonse verbael supstantialiter aengewesen.

10 d^e vertrecken seven vaertuijghen naer verscheijde quartieren, met maeleanderen wechslepende 3327 R^e aen eleden ende vijftich realen aen contant.

11 d^e arriveert sijt Suratte en Wingurla en Ceijlon 'tjacht de Leenwerek met een cargasoen monterende volgens facture f 229030.15.14, bestaende in 22 kisten geldt inhoudende 85995½ Realen aen rijcxdaelders, 27 packen indigo sirehees, 150 packen catoens garen ende een pack roode herams. Den Directeur Arent Barentsen geeft ons bij sijne missive van dato 7 October passato egene sonderlinge veranderinge in die quartieren te verstaen maer dat alles bij vorige terminis continuerende bleef, daer van op sijnen plaets breeder gesprooken werdt.

Soo comen oock vier inlantsche vaertuijghen hier binnen de revier te arriveren, tsamen op ende geladen hebbende 55 coppen, 150 picol peper, 22 coljangs rijs, 1400 oude clappussen, 600 bos padij, 50 p^e hoenders ende een koebeest.

12 d^e arriveeren vijff separate vaertuijghen gesamentlijk gemant met 44 coppen ende ter vente brengende d'naervolgende te weten: 28 lasten rijs, ½ picol peper, 2 picol hartevlees, 350 bos padij, 105 p^e hoenders ende ander mainsentementos meer.

13 d^e vier verscheijde vaertuijghen comen op dien daech hier binnen de revier ten ancker, gesamentlijk gemant met 31 coppen ende geladen met 3000 bos suijcker, 4 lasten rijs, 2400 bos ajun, 200 bos boeck ende diverseche andere smijsteringh. Daerentegen vertrecken vijff vaertuijghen mede nemende 401 R^e aen eleden en 600 aerde cannen.

Soo vertreckt oock op heden onsen resident per 'tjacht de Zeerobbe wederom naer Bantam met ordre om eenige vaten goet Engels hier op

te soecken, te coopen ende per voorseijt jacht met den eersten de retour te senden.

14 d^e comen 13 vaertuijgen uut verscheijde quartieren hier binnen de revier geloopen sijnde gesamentlijk met 127 coppen gemant ende brengen te maret 't naervolgende te weten 12½ lasten rijs, 226 p^l peper, 23 p^l cubebe, 1300 kneppel suiker, 300 p^a steenbrasems, 1500 p^l hartevlees, 500 bos padije, ende verscheijden andere cleenigheden meer.

Retourneren daerentegen twee galjons d'eene naer Passier met 197 R^a ende dandere naer Biemo met 1315 R^a, alle aen diverse sorteringhe eleden.

15 d^e tship Harderwijk parréseert nijt Siam hier ter rbeede met een cargasoen bedragende volgens facture ter somme van f 23823, bestaende in tnaervolgende te weten:

270 lasten gemeene rijs.

267 stucx jattij plancken en swalpen.

9377 cattij swaren peper.

50000 R caurijs de Maldiva.

1008 stucx ribben.

8 picol gutta gomma.

Wat den coopman Jan van Muijden bij sijne missive van 16 November a^o passato daer benevens rescribeert, is bij 't Siamse verbael claerlijk te beoogen.

Van Palembangh comt een lamboe met 14 man geladen hebbende 3000 ganting peper.

16 d^e wert met 13 vaertuijgen nijt verscheijde quartieren alhier ter vente gebracht 19½ lasten rijs, 60 picol peper, 2150 bos padije, 4500 bos en 1300 coeck suiker. Item 1800 p^a soute cuijt, 250 p^a cadjangh, 600 p^a oude clappessen, 79 sacken capock, 10 Siamse potten olje ende diverse andere snorren van cleene waerdie meer, zijnde de voorseijde vaertuijgen gesamentlijk met 119 coppen soo Javanen als Chinesen gemant geweest, slepen daerentegen met 7 andere vaertuijghen wegh voor 871½ R^a aen eleden.

17 d^e van Palembangh comt een gallion met 19 mans- en twee vrouws-persoonen inhebbende 240 picol peper ende partije cadjangh insgelijcx van Japara een giloen met 18 man aenbrengende 12 cojangh zout, parthije bossuiker ende andere snuijsteringh; keeren daerentegen wederom thujs acht andere vaertuijgen ende nemen in retour 928 ½ R^a aen cleeden ende 12½ R^a contant mede.

18 d^e verschijnt nijt Tacijouan de joncke van de Chinees Sjjangsou alias Jan Soetecaen, ophebbende 160 man ende geladen met grove Chinese waeren, met brieven van den president ende raedt des eijlants Formosa, waervan in Taijouanse verbael mentie gemaect werdt.

Van Macassar comt Intchee Boeroeck met een lannangh met 20 man, geladen met 10 bharen peper, een bhaer sandelhout neffens 10 stucx Ceramse slaven ende slavinnen.

Dato ontfanght d' Ed. heer Gouverneur Generael weder van onsen Bantamschen resident een briefken, waerbij verhaelt dat ter wijle alhier op Batavia zij geweest van de cust Cormandel voor Bantam is comen 't arriveren t'Engelse jacht d'Advijse, met een cargo van 50 packen diverse cleeden etc., ende stonden binnen den tijt van twee maenden noch twee andere navetten van daer te volgen. Naer goede Engelse bieren hadde aller weegen onder d'Engelse vrunden vernomen maer egeene kunnen erlangen, voorgevende niet meer als een weijnich tot hun eijgen provisie te hebben, daer den gesejden resident nochtans 't contrarie dies aengaende gevoelende was.

19 d^e verschijnt alhier ter rheede nattet Malacx vaerwater tjacht van den vrijcoopman Sr Hendrick van Gent inhebbende 200 picol peper, wiens dienaers rapporteerden dat met hun meesters selfs varende op sijn twee jacht gelijckelijck nijt Androgirij gesejden ende naer Malacca te gaen voornemens waren, doch omtrent Tanjjangh Boerangh door onweder van malcanderen geraeckt ende van anckers teenemael ontbloot zijnde waren genootdruct d'reijse herwaerts aen [te] stellen.

Soo comen oock 9 stux inlantsche vaertuijgen hier binnen gesamentlijk gemant met 85 coppen, geladen hebbende 26½ lasten rijs, 3 d^e sont, 250 steenbrasems, 2400 bos ajun, 500 bos tamborinde, 500 bos loock, 5 sacken toeback, 3000 eelen en duijsent kneppel suijcker, item 1000 p^r gorgeletten ende verscheijde andere Javaense coopmanschappen van geringh valeur meer.

20 d^e comt van Palembang een talamba met 15 man ende brengt 80 picol peper ende 1 last rijs mede, mitsgaders van Cherribon een tingan met 9 ende van Grisick een tingangh met 7 man beide niet meer als 3 lasten rijs ende andere snuijsteringh meer.

21 d^e van Cherribon comt een contingh met 6 man ende brengt 57 picol swarte suijcker, ½ last rijs, ende andere snuijsteringh aen de merckt.

21 d^e. Op heden vertreeken vier vaertuijgen, te weten: naer Maraetsiangh een tingan ende voert 79 R^a aen cleden nijt, naer Japara oock een tingan met 292 R^a aen cleden, item naer Cherribon een jonckje ende een lanangh beide wegh voerende 215 R^a aen cleden, 70 stux arracxpannen ende 2 picol oudt ijsen.

22 d^e is niet remercabels voorgecomen.

23 d^e vertreet een chianpan naer Cherribon ingecocht hebbende voor 110 R^a aen cleden ende 200 p^r groff aertwerck, insgelijcx een contingh naer Japara medenemende 92 R^a aen cleden.

24 d^e keeren weder terugh seven verscheijde vaertuijgen op diverse plaetsen om d'Oost thujs hoorende tsamen ingecocht ende mede wegh nemende 1765 R^a aen sorterende cleden, 5 picol koperdraet, 42 p^r cubebe, 5 lasten groff sont ende 200 p^r reijscopjes.

25 d^e arriveert van Malacca tjacht de Liefde dat door den E. gouver-

neur Jan Thijssen expresselijk met drie der Aetchientse Maj^{te} gesanten, vermits hun eigen vaertuijgh innavigabel geoordeelt wiert, herwaerts aen gedepescheert is om vertimmerd te werden, hebbende in Malacca voor Battavia ingenomen 580 picol peper costende gelijk bij factura blijkt f 12704.—4. Wat den voornoemden gouverneur bij zijne missive van 10 December passato adviseert ende versoeckt can bij 't Malacxe verbael, daer alles in g'extenteert naergesien worden.

26 d^e beden voor de middach zijn d'Aetschinse ambassadeurs, op gisteren per 't voorseijt jacht van Malacca gecomen, benevens haer medegebrachte brieven ende geschenck door heeren gecommiteerdens van boort gehaelt ende seer magnifiekelyk met 't lossen van canon en musquets ter audientie voor d'Ed heer Gouverneur-Generael ende d'heeren Raden van India geleijt geworden, alwaer een weijnich geseten sijnde de brieff geopent ende gelesen wierdt bevonden der selver translaet van woorde te woorde in substantie aldus luydende:

Translaet van den inhoudt vande missive vande Coninginne
van Aetchin aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Vorders den brieff van den Gouverneur Generael Cornelis vander Lijn, den selven hebbe ick naer behooren seer wel ontfangen ende hebbe den selven met alle mijne groote personen doen inhalen volgens costuijme. Ende ten tijde als den selven ontvouden ende geopent wordt ende den inhoudt van dien verstaende ben daer over seer gecontenteert geweest. Ende ten tijde als Abintara Sirij Amerbangsa wederom alhier quam brocht hij de tijdinge vant overlijden vanden Gouverneur Generael Antonio van Diemen, daer over ick seer bedroeft zijn geweest, ende dat ten respecte met Paduca Morhom Macota Alem die altijt een goede vrede ende vrantschap onderhouden hadde. Ende als nu hebbe ick verstaen hoe dat Cornelis van der Lijn Generael van Battavia geworden was, daer door alle mijne droefheijt wederom in blijdschap verhandert is, daerom hebbe ick den Generael 'tgeen dat versoeckt toegestaen; doch daer is noch weijnich differentie tusschen beide gebleven van dat den Generael versoeckt dat de Nederlanders in Perach soude mogen handelen gelijk de Portugesen voor desen hadde gedaen, ten tijde van Paduca Morhom Macatta Allem, maer de Portugesen en hebben daer niet anders als steels wijse gehandelt, ende ingeval dat Paduca Morhom Macatta alleen zulex te weten becomen hadde, soude de selve hebben laten aantasten, maer de Portugese gaven gelt aen die van Perach ende versochten 't selve wilden vereeren, ende ingeval ick nu die costuijme van de Portugesen de Hollanders toestaen salt seecker zijn datter geen advansen meer te becomen zijn wesen sal, doch ick Coninginne en begeer niemant sijn versoeck aff te slaen maer ick hebbe de Nederlanders vereert datse neffens de Aetchinders van Darou Selem in Perach volgens costuijme soude mogen handelen.

Vorders schrijft den Generael in zijnen brieff dat den orangkaija Laxcamana Sirij Perdana Mentrij ¹⁾ sijnde het seggen van eenen grooten onloubalangh, doch den orankaija Sirij Perdana Mentrij Laxcamana heeft niet anders geséijt als tot voordeel van den Hollanders dat genegen waren om de Aetchinders te helpen oorlogen tegens hare vijhandt.

Ten anderen seijt den Generael in zijnen brieff dat d'Engelse mijn landt doen floreren, doch seggen de verstandigen die veel vrunden hebben, die malcanderen goet doen, dat daer doch geen onlusten tussehen bejide comen te ontstaen, tsij dan rijk ofte arme menschen noch oock groote ofte cleene persoonen, maer men moedt sien opt goet datse doen aen die van Aetchin, Darou, Salem en alle landen ende zeehavens onder mij sorterende, de selve sal ick vereeren met het geen dat redellijk wesen sal ende datse van mij sullen versoecken.

Noch ten anderen schrijft den Generael in zijnen brieff seggende dat Malacca heeft doen belegeren ende het veroveren van dien, daer over en was Paducka Morhom Darou Salem niet seer wel gecontenteert, alsoo den capitain van Malacca hadde om vergiffenisse gebeden aen Paducka Morhom Darou Salem, ende als wanneer de Hollanders desen gelegentbeijt hadde gesien daer door sijn de harten van de Hollanders wanckelbbaer geworden ende hebben daer over diverse malen reverentelijck versocht assistentie om Malacca te helpen overwinnen, doch 't was waer dat Paducka Morom Darou Salem verstoort was op de Portugesen omdat sij tegen de Hollanders hadden slaeghs geweest inde zee omtrent Polou Waij, daer over heeft hij den Portugesen ambassadeur doen vangen, daer naer heeft hij de Hollanders beloofd datse Malacca soude belegeren ende hebben oock Malacca veroverd, is nu met alle amunitie van oorloch ende het landt van Malacca niet alleen voor den Generael gebleven, waer om is dan noodich dat men van dingen spreeckt die gepasseert sijn?

Ten anderen zeijt den Generael mede in zijnen brieff dat het landt van Malacca wederom wilde geven aen de Portugesen, doch dese saecke wilt wel in goede delibratie nemen [ende] met goeden raden daer wel over resolveren.

Ten anderen seijt den Generael mede in sijnen brief seggen[de] dat den ambassadeur van den Generael, die mij comt begroeten, hij alle differentie aff soude doen, maer nu seggen de verstandige menschen, als men vrunden soude soecken daer geen differentie tussehen bejide soude sijn, dat men sulcke vrunden beswaerlijck soude connen vinden, ende ingeval dat men vrunden ende vruntschap wilde houden ende eenige differentie quam te ontstaen behoort het selve ten besten te houden, opdat de vruntschap lang en onverbreeckelijcken mach duren.

Vorders den ambassadeur van den Generael, die nu gecomen is, t'is seecker

¹⁾ Hier schijnen in het HS. eenige woorden te onthreken.

dat affcomstich is van een verstandich geslachte, hij is bequaem om hem in besindinge gebruijct te werden om sware en gewichtige zaecken aff te doen, ende als wanneer hij eerst gecomen was, was ick wat plaisieren in mijn waranders gegaen, genaemt Indrepourij, daer om hebbe ick gesonden Magadt Gadie, omme mijn vereeringhe ¹⁾ aen hem te brengen ende daer naer hebbe ick noch gesonden den sabandhaer Gandoegaen om oock mijn vereeninghe ¹⁾ te brengen, ende als wanneer hij int landt van Aetchin Daron Salem gecomen was doen hebbe ick gesonden den orankajja Sirij Paducka Tonwan wederom naer Aetchin Daron Salem, opdat den ambassadeur een plaets zonde mogen hebben om te plesieren, ende als wanneer ick selfs wederom in de stadt gecomen was hebbe ick gesonden den naliër sabandhaer aen den ambassadeur, gelijk het in verleden tijt een gebruijck is geweest, ende heeft den ambassadeur met sijn tonge gesproken, dat een groodt verwonderingh was voor verstandige menschen, die sulcx van hem hoorden spreekken, ende naer dat dit geschiedt was hebbe ick gesonden Abintara ende een van mijn prinsipaelste oelebalangh omme den brief van den Generael in te balen, ende sijn alle menschen seer verwondert geweest in aensien ende doen van den ambassadeur van den Generael alsoo een grooter persoon was als voor desen een ambassadeur was geweest, ende ick hebbe den selven ambassadeur oock liberaal vergunt een hooge groote sitplaats beneffens mijne raetsheeren, ende daer naer hebbe ick den ambassadeur van de generael doen brengen bij den orankaja Laxemanna Sirij Perdanna Menterij ende den orankaja Radie Lelawangsa ende den orankaja Maradia Lella ende den orankaja Maradja Sentosser ende den orankaja Sirij Nallawangsa ende Radja Oedanna Leella ende Abintara Sirij Paducka ende Abintara Paducka Sirij Indra ende noch soo veel van mijn groote heeren, omme hem alle recreation aen te doen ende hebben hem oock overveel groote eere ende vriendschap gedaan.

Ende heeft den ambassadeur van den Generael van mij versocht dat jaerlijcx soude mogen becomen 600 bhaer tin voor sijn selven int landt van Perra, doch het landt van Perrach heeft van tijt tot tijt altijd onder mij gesubmiteert, ende ick selfs en hebbe soo veel niet connen becomen als den ambassadeur is versoeckende, ende daerom en hebben de wijse personen dat versoeck niet aen connen nemen.

Ick ben nu jegenwoordich sendende van mijn menteri^e genaempt Maradja Indraplawa ende Paducke Sirij Radja ende Sirij Semara naer 'tlandt van Battavia om mijnen brief te brengen aen den Generael Cornelis van der Lijn.

Mijn vereeringhe aen den Generael is een goudt gebloemt eleet ende een rintsion ²⁾ met eenen suassen heeft neffens 24 bharen peper, ende als wanneer mijnen ambassadeur sijne saecken sal hebben verricht, soo versoeck ick aen

¹⁾ Het HS. heeft: *verieinghe*.

²⁾ rentjong.

den Generael dat hij met den aldereersten naer behooren wederom gesonden mach werden, om dat ick met der haest mach verstaen de goede welvarentheit van den Generael.

Naer genomene lecture d'voorschreven ambassadeur noch omtrent een halff nijkken vertoefft ende een glaesje soete wijn mitsgaders naer hun wijs een weinich pinnangh genutticht hebbende sijn weder door d'heere ontfanger buijten geleijt ende in een bequaem logiment expres voor haerlijden geprepareert gebracht geworden.

27 d^e op heden comen hier binnen de haven geloopen twee gillions vijf tingans ende seven contings tsamen 14 stux gemant met 154 coppen meest op d'Javase oostcust thuijs hoorende, ende brengen met malcanderen aen 't naervolgende te weten:

106 bhaeren peper

13½ lasten rijs

130 p^a hoenders

50 picol swarte zuiker

1 d^e hartevlees

650 p^a steenbrasems

1700 bos loock

1400 bos ajaijn

3400 groote bondel zuiker

4 sacken taback

400 bos padije ende verscheijde andere snuijstering van cleender waerden meer. ¹⁾

28 d^e tegens den avondt keeren weder thuijs acht stux vaertuijgen, te weten 4 tingans, 2 contings, een gillion ende een gorab, weghslepande 2409 realen aen diversehe sortementen cleden, 75 R^a contant ende een halff picol cassumba.

29 d^e vertreet een tingan naer der Majjo ende voert uijt 74 R^a aen cleden, mitsgaders naer Grissiek een contingh mede nemende 47½ R^a aen cleden en 50.000 stux aerde commen alsmede naer Tegal een tingan met 102 realen aen cleden.

30 d^e retourneert 4 contings naer Cherribon mede nemende 357 R^a aen cleden, 700 roode pierings ende een musquet. Item een lamboe naer Passora met 170 R^a aen cleden.

Ultimo gaen noch seven stux verscheijde vaertuijgen wederom terugh hebbende alhier gesamentlijk gecocht ende g'embarqueert voor 446½ R^a aen cleden, 318½ contant, 400 grove pierings ende een picol cubebe.

Op heden recipieren noch een briefken van onsen resident in Bantam

¹⁾ Het HS. heeft: van cleden waerden meer.

gedateert 28 deser, meldende dat 't Engels schip de Maria nu geheel zeijl reet leggende binnen den tijt van 3 a 4 dagen vertreeken ende in de straadt tot de compste van onse patriase scheepen vertoeven souw, om daer mede combinative naer Europa te navigeren. d'Ladinge van d' Maria wert op 500 lasten getaxeert, execept 't particulier bestaende in d'rest peper. 'tJacht de Zeebloem was al over eenige dagen om ballast naer d'eijlanden verseijlt ende stondt 't voorseijt schip de straadt nijt te convoijeren. 't Voornoemde jacht de Zeebloem was geprojecteert om naer de custe Choromandel te vertreeken ende d'Adviso naer Macassar, doch souden noch eerst beginnen te laden, soo dat naer hun eijgen gevoelen 't vertreck van bejide der vernoemde jachten noch wel drie weecken aen loopen sal.

D'fluijt 't Hart verwachten se alle dagen van Jemteij, off die gelijk voor desen nijtgegeven hadden mede naer Engelandt sullen afsenden ende niet seecker vernemen, maer wiste wel datter met de peper die aen te brengen stont als aen zuijcker ende geeonijfte gember ladinge genoegh voor d' fluijt-schip was.

Eenige der Engelse vrunden hadden op seecker tijt in presentie van voorschreven onsen resident groot misnoegen gethoont over dat d'Ed. heer Gouverneur Generael op haerlijden ernstich versoeck met egeene speerrijen voor contanten hadde gelieven t'accommoderen, voorgevende wel bemerken konden, nu 't Britannische rijk meest bedorven was ende bijna onder de voeten lagh, d'goede correspondentie die wij met haerlijden soo in Europa als hier te lande voor desen onderhouden hadden nu aen onse sijde oock seer begosten aff te nemen, ende d'gunsten door hun vorige regenten aen d'onse bewesen 't eenemaal schenen vergeten te zijn, doch lieten haer weijnigh aengelegen wesen, souden haer geliefte voor hun gelt nijt Hollandt wel in Engelandt becomen.

In dese verledene maent December zijn alhier in Battavia comen te overlijden 56 Comp^s dienaers, 10 vrije lijdten ende 11 slaven als slavinnen.

Primo Januarius 1648. Op heden nae jaerlijcx gewoonte den godtsdienst en gebeden tot den Heere omijnen heijlijgen segen voor desen staet in 't gemeen als de leden van dien int besonder te verwerven gedaen wesende, soo werden vorder nae den middach de generale incompten van Battavia bij openbaer gom-slagh, in tegenwoordicheijt van d'Ed^e heer Gouverneur Generael als de heeren Raaden van India mitsgaders twee gecommitteerde schepen ende den baillin deser stede, ten huijse van Bingam, cappiteijn der Chinesen, aen de meestbiedende verpacht en quamen de selve te renderen als volgt:

voor 't geheele loopende jaar:

de pacht van 't wilt geschooten vleesch R^e 50

van 't visschen inde reviere van Aucke „ 250

d'onderstaende sijn verpacht bij de maendt ende geven als volgt:

de pacht van de visch-meret, 't slachten van	
verekens ende tam vee	R ^s 371
van 't handelen aen de schepen	" 310
van de waegh deser stede	" 336
van de clede-passer	" 123
van de barm, rondom de statsmuiren	" 10
van de sirij binnen deser stede	" 30
van de Javaense visschers	" 172
van de brantbont haelders	" 130
van het toppen der Chinesen	" 700
van alle de stadts clappusboomen	" 270
van 't erf bujten de stadspoorte daer calc ende	
steen op gebrant wert	" 7 "

twelek bij den Chinees Khopeco voor den tijt van drie jaren gepacht is.

Alle 'twelek tegens den avondt g'absolveert wesende bleven (volgens voorjarige costume) d'heeren Raaden van India nevens andere gequalificeerde personen bij d'Ed. heer Generael ter maeltijt.

2 d^e verseijlt van dese reede, met het fluijschip den Wolff ende tjacht de Zeemeeuw, den capitain majoor Willem Verbeeck, sijnde gedestineert naer Solor ende mede voerende tot vervolg van 's Comp^e negotie in die quartieren, een redelijk cargasoen, daer onder diversebe provisie ende gereedschappen, monterende ter somme van f55014.3.2. Met sijn E. vertreckt insgelijx den coopman Hendrick ter Horst, om aldaer als opperhoofd (naer luijt sijner commissie) in ons fort Henriens voortaan te resideren in plaetse van den luitenant Hendrick Hendricksen van Oldenburgh.

Bij dese occasie retourneren mede naer hun landt de gesanten van den coninck van Bali, sullende en passant door de onse aen 't eijlandt Bali werden nijtgeset. 'tGeene aen gemelten coninck tot continuatie van vrientschap geschreven en (in recompense sijner last gesonden schenckagie) daer nevens vereert sij een int briefbouck onder dato ultimo December werden nagesien.

Op heden werdt ten huijse van d'Ed. H^e Gouverneur Generael een eerlijke afscheijtmaeltijt gehonden, daer op (volgens invitatie) alle d'officieren der gereetleggende retourvloote, item verscheijden der gequalificeertste van Battavia verschenen ende met goet genoegen getracteert sijn.

Soo vertreckt oock van dese reede een joneque naer Benjarmassingh wech voerende 800 R^s aen cleden.

Een lamboe naer Jawana met R^s 100 ende
 een contingh naer Caliwongen met R^s 44

insgelijx
 aen cleden.

Ende arriveert te deser reede 't fluijschip de Geeroonde Liefde uijt Siam, van waer op 16 passato met partij houtwereken ende weijnich Ligoorsen tin ter monture van f2604.2.8 herwaerts afgeveerdicht was.

3de desen morgen zijn de retourschepen al t'samen een stuk weeghs van de reede afgeloopen om op morgen te gevonchelijker onder zeijl te connen gaen.

Van Palembangk verschijnt een joncke met 10 picol peper, sijnde gemant met 82 personen.

4de d^e. In den morgenstont is d'Ed. H^r Gouverneur Generael, g'accompagneert met eenige der heeren Raaden van India, naer de reede gëvaeren omme de gereet liggende retourvloete bestaende in 12 schepen nae ons lieve vaderlandt te depescheren, mitgaders den E. Wollebrant Geleijnsen de jonge (extraordinarij raadt van India ende jongst gewesen praesident in Persia) tot commandeur der selve te autoriseren, sulcx op het admiraelsschip den Walvis met publike lecture van sijn E. commissie behoorlijk g'effectaeert wesende is de vloete vorders in den naem des Heeren onder seijl gegaen, sijnde de schepen gesamentlijk wel gemant, nae behooren voor den tijt van 10 maenden gevietaallieert, ende bestaende nijt de naervolgende, te weten:

voor de Caemer Amsterdam:

Den Walvisch

Tijger

Vrede

Zutphen ende

Coninek van Poolen;

voor de Camer van Zeelandt:

Orangien

Enriette Louise ende

Noortminster;

mitgaders voor de 4 mindere Camers: de schepen N. Delft, Rotterdam, West-Vrieslandt ende Enckhuijsen, bedragende derselver ingeladene cargasoenen gesamentlijk ter somme van f 2073630.8.8, waer benevens den E. Geleijnsen, bij instructie gerecommandeert bleeff aen de Cabo de Boa Esperance gecomen sijnde soo haest mogelijk de geberghde goederen van 'tverongeluckte schip Haarlem in de Amsterdamsche schepen deser vloote, waerin genouchsame ruijmt gelaten was, behoorlijk te laden, item 't aldaer verbleven volcq naer eijsh en gelegentheijt te verdeelen.

Om dese schoone vloote in Sundaes engte te geleijden mitgaders de respective schepen behoorlijk te visiteren ende 'tvolcq te monstereen, voer den advocaat fiscael Mr Geerard Herbers nevens 2 gecommiteerden nijt den achtbaren Raadt van Justitie mede per de jachten Zeerobbe ende Jongen Prins. Des avonts is d'Ed. Heer Generael met sijn bijhebbende geselschap ter goeder tijt weder hier gearriveert.

Heden vertrecken d'onderstaende vaertuijgen naer diverse plaetsen, namentlijk:

een tingangh naer Caliwongen
 een contingh naer Damack
 een tingangh naer Pontangh ende
 een champan naer Succadana, tesamen uijtvoerende R^a 334½ aen diverse
 eleden ende drie lasten sout.

5 d^e comen twee contings van Palembangh binnen dese riviere t'arriveren,
 ijder aenbrengende twintich picol peper.

6 d^e verschijnt alhier seecker inwoonder van Indragirij genaempt Intohe
 Moeda, verhalende dat hij vijf dagen geleden beoosten Carawangh sijn jonck
 (waarmede met stijff 100 picol peper van Palembangh herwaerts gevaren was)
 hadde verlooren, ende dat hij nevens 3 van sijn volcq alhier overlandt ge-
 comen was om assistentie te soucken, om het overige volcq ende 'tgeen sij
 noch mochten gesalveert [hebben] van daer te halen.

7 d^e arriveert binnen dese reviere een talamba met 3 cojangh rijs en
 weijnich padij van Samancka, een tingangh van Carawangh met ½ last rijs
 ende 300 hoenders, item een talamba van Sillebaer geladen met 60 a 70
 bharen peper. Ende vertrecken in contra nae verscheijde plaetsen de volgende
 vaertuijgen, te weten:

Een lamboe naer Jawana, twee contings naer Japara, een gillion naer
 Banjermassingh ende een contingh nae Siassem, alle tsamen vervoerende 2820 R^a
 aen eleden van diversehe sorteringe.

8 d^e desen morgen is den commandeur Abel Jansen Tasman met een
 chaloup in de strate Sunda aff gesonden naer de vertreckende retourvloote,
 om wegen desselfs gestalte soo haest mogelijk rapport te comen weder-
 brengen.

d'Onderstaende vaertuijgen vertrecken van hier nae verscheijden plaetsen
 ende voeren te samen wech 399½ reael aen eleden van diversehe sorteringen,
 item 200 stuex roode pierings, namentlijk: een talamba naer Japara, een
 contingh naer Tegal, een tingangh naer Pamalangh, item twee d^e beneffens
 een contingh naer Tcherrebon, daerentegen comen alhier binnen de reviere

een contingh van Tcherrebon	} met snijsteringe van weijnich
een contingh van Packalongen	
ende een tingangh van Palembangh inhebbende 20 picol peper.	

9 d^e becomen een briefken gedateert 7de stantij uijt Bantam van den
 resident Ceporinus, waer uit het onderstaende cortelijck vernemen:

dat hem Ceporino door distincte Javanen was bericht soo wel den ouden
 als den jongen sulthan voornemens te wesen ons alhier den oorloge aentedoen,
 vermits sij waeren g'informeert d'heer Generael geresolveert was met hulpe
 van den Mataram de stadt Bantam aen te fasten, over sulex sij wilden in de
 voorbaet wesen ende pogen dese stadt te vermeesteren om alsoo den Mattarammer
 te beter te connen resisteren. Seecker Engelsman soude den ouden sulthan

gemelte ons voornemen hebben aengedient, doch wiert aen 't een en 't ander bij den resident (die alles maer voor praetjes ende nijtstroijfelen hieldt) getwijffelt ter oorsaek niet bemereken conde eenige ¹⁾ praeparatie daer toe gemaeckt wierdt.

Den rijs was aldaer seer dier, werdende tot 2 a 2½ gantangh per R^a vercocht, dat veel dieven en schelmen mitsgaders vertreck veelcr huijsgesinnen naer de Oost causeerde, sijnde geen apparentie tot beterschap voor en alcer het nieuw gewas soude incomen.

Tot dato waren noch geen onser retoursehpen voorbij Bantam gepasseert. Het schip de Maria was op 3^{en} courantij naer Engelandt verseijlt ende wiert door den praesident met het jacht de Zeebloem nijtgeleijdt, haer jacht d'Adviso lach in ladinge voor Maccassar.

Heden vertreckt een champan naer Grissiek met 22½ R^a aen elden ende 55 R^a aen groff aerdewerk, item een tingangh naer Bantam, nijtvoerende 70 stuex ledige Siamse potten.

10 d^e is niet noterens waerdich voorgevallen.

11 d^e verschijnt alhier ter reede nijt Manilhas vaerwater den commandeur Pieter de Goijer met de schepen ende jachten Middelburgh, Rijnsburgh, Heemskereck, Arent ende Waterhont, te samen in tamelijke gestalte, hebbende op de compste herwaerts harde winden ende stormen, mitsgaders bij P. Tiamon, Laur ende bijgelegene eijlanden, (alwaer sich van water ververschinge en andere behoeften redelijk g'accomodeert hadden) meest alle groot gevaer nevens verlies van zeijlen, touwen ende anckers nijtgestaen. Uijt de dagelicxe aenteijkeninge, resolutionen en verdere papieren van voorseijden de Goijer sagen wij omstandelijk 't gene sedert 4^{en} November passato (als wanneer de fluijt den Os van daer met ample advisen na Battavia gedepescheert hadden) in de vloote gepasseert ende verricht was, wesende summierlijk 't gene volgt:

Twée dagen na 't vertreck van den Os was den commandeur met de resterende schepen Amboina, Middelburgh, Amsterdam, Rijnsburgh, Heemskereck, Hulst, Popkensburgh ende Arent aen den nijtsteekenden boecq bij de Witters eijlanden ten anker gelooopen, soo om [op] het jacht den Waterhont (twelcq met geeijchte ververschinge van Taijouan verwacht wierdt) als om op Chinese joncken en andere vreemde zeijlen te passen. Tot 24^{en} d^e aldaer sonder eenich resconter als van hardt weder (waer door twee schepen eenige anckers verlooren) gecontinueert hebbende is de heele vlote, behalven Amboina dat den 9^{en} overmits 't eenemael ²⁾ bevonden was (al voren 't gene bergenswaardich oordeelden daer nijt gelicht ende over d'andere schepen verdeelt wesende) volgens resolutie in den gront geboort hadden, in de Hertebaeij gelooopen

¹⁾ Het HS. heeft: *geene*.

²⁾ Hier schijnt het woord *leek* of iets dergelijks in de pen te zijn gebleven.

om voor 't aenstaande springh[tij] bevrijdt te liggen, item van water ende brant-hout versien te werden, al waer hun den langh verwachten Waterhont den 28^{en} dito bij quam, van 19 runderbeesten, 52 ferekens, 300 hoenders etc. vermits de geledene stormen niet meer behouden overbrengende (alhoewel maer 10 dagen van Tajouan was geweest) als 7 beesten, 32 swinnen, eenige hoenders, ende andere cleenicheden, dat weijnich conde helpen onder soodanigen hoop volex, waarvan dagelijcx veele door sieckte en sterfte in en neder vielen, om welke reden als vermits den vijhandt niet nijtquam resolveerden den 30^{en} nae Manilhas baeij te zeijlen, des vijhandts navale macht te besichtigen, bij aldien op stroom en veerdich lach desselfs nijtcomen tot 15 a 20 December in te wachten, maer ingevalle noch ongereedt ofte als voren achter Cabita lach alsdan de voorseijde baj te verlaten. Maer dewijlle de dagelijcxse stormwinden nijt de N. Oost den commandeur ende vordere hoofden met reden deden vreesen voor swaricheijt wegens 't inloopen met de groote schepen, soo sijn eenelijck Hulst, Popkensburgh ende Waterhont derwaerts geseijlt met last van alle gelegentheijt sich wel t' onderrichten en daer van rappoort te brengen, waerop tot den 8^{en} van geroerde maendt, niet gevolgt, oock van voorseijde jachten noch des vijhants macht niet verder vernomen wesende is als doen bij den breeden raadt, aengesien doch met soo sware, meest lecke en seer riddelose schepen niet mogelijk was onder soo veel stormwinden op de cust te houden, eenstemmich en finalijck besloten gesamentlijck van daer op te breecken, gelijk oock (naer gedane sijen met 3 canonschooten) geschiet is, met vertrouwen dat de Waterhont mede naer Battavia soude volgen.

Alvoren waren de jachten Hulst en Popkensburgh bij resolutie geordineert omme voorts omtrent de Caep Bouliao boven de Pannassingse bocht op de comende Chinese jonquen tot ultimo Februarij aenstaende te craissen, sijnde tot dien eynde met instructie, item te samen ten behoeve van 222 coppen geprovideert over den tijt van 6 maenden. Dit alles in vougen als verhaelt bestelt hebbende, was de vloot den 9^{en} van voorschreven maandt December van bij 't eijlant Fortuijn onder seijl gegaen, corts daer aen door hardt weder t'eenemael gedissipeert, en eijndelingh d'een na d'ander (tot den Waterhont incluis) aen P. Tiamon bij een gecomen sijnde 't schip Amsterdam op den 18^{en} d' bij P. Candoor van Heemskereck gescheijden, om (naer luyt sijner ordre) de reijse naer Siam te vorderen en van daer sijnen houtlast herwaerts te brengen.

Op den eersten stanti was een Portugees coninxfregat bij de vrunden aen P. Tiamon ten anker gecomen, sijnde 12 dagen geleden van Maccau gescheijden, alwaer het (soo de Portugesen verhaelden) door den grasserenden oorloge seer sober gestelt was, niet alleen ten aensien van de negotie in sijdestoffen en andere coopmanschappen welck 't eenemael doot was, maer oock wegens eetwaren ende principelijck rijns, waer in soo grooten duirte was dat veele menschen van honger vergingen. Gemelte jacht hadde tot cargasoen,

niet handers in als eenich goudt ende was over Malacca gedistineert naer Goa.

Den 4^{en} ditto te samen aen Poulo Aur bij den Waterhont comende verston den uijt desselfs opperhoofden datse op 12^{en} van December uijt Manilhas baij ende vande jachten Hulst en Popkensburgh gescheijden waren, sijnde twee dagen te voren een Mallabaerse slaef van Cavita sijnen meester ontloopen en bij d'onse aldaer gecomen, door wien bericht wierden dat de Spaengiaerden Cavita en de stadt Manilba seer versterkten, de twee gillions St Diego ende Rosairio, 'tjacht Cambodia, twee galeijen ende twee bargantijns eenige maenden hadden gereet gelegen, aen 'tgallioen Incarnation dagelijcx gearbeijt wierdt, mitsgaders 'tgallioen Nostra Signora de Quia noch inde baije Sant Salvadoor lach. 't Portugese jacht ende gallioot, uijt Macassar in de Taljabes gecomen, waren weder derwaerts vertrocken, sullende daer van 't Spaensch Ternaten provideren.

Van daegh comt alhier een tingangh van Carawangh inhebbende 4 boeken, 2 hertjes, een koebeest, 170 hoenders ende 40 gantangh rijs.

Ende vertrecken in contra naer andere plaetsen d'onderstaende vaertuijgen, namentlijk: een lanangh, een contingh, een lamboe, een tingangh naer Japara, een contingh naer Jawana ende een tingangh naer Samarangh, gesamentlijk van hier uijtvoerende 666 $\frac{2}{3}$ R^e aen verscheijde eleden.

12 d^e. Heden verdrincken twee soldaten, op gisteren van Manilha gecomen, den eenen op de reede in 't overstappen uijt een champan in een praenken en den anderen in de reviere aen de westzijde van de stadt, de welcke (om over te varen) inde schouw willende treden de selve miste en terstont met sijn geweer te gronde ginck.

Van Billiton arriveert een jonegje met 21 coppen, medebrengende 10.000 billions ende parrings.

13 d^e retourneert alhier ter rheede met onse gecommiteerdens 'tjacht de Zeerobbe rapporterende dat de visite en monsteringe der retourschepen geschiet, de gantsche vlote in welstandt, mitsgaders seer apparent was de selve in corten in de ruijme zee geraecken soude.

Op dato verseijlen van hier twee contings naer Tegal ende voeren uijt te samen 270 R^e aen eleden.

Daerentegen soo verscheijnt binnen dese reviere van Padangh een gallion met 250 picol peper.

Soo comen oock alhier 2 Chinesen met een eelen champanje van Sillebaer, seggende dat hun groote champan (gelijck oock een Macassars vaertuijgh) aldaer door groot onweder verongelnekt was met verlies van twee persoonen.

14 d^e gewert ons een briefken uijt Bantam van den resident Ceporino, dienende principalijck tot couerto eener missive, 3 dagen verleden met d'Engelse fluijt 't Hart, (waervan de ladinge niet hadden connen vernemen) van St Rijkloff van Goens uijt Jambij aldaer aengecomen.

Ten selven daghe waren onse vaderlandtsvaerders in 't gesicht van Bantams reede gecomen. Den ouden sulthan hadde laten versoucken om 200 picols loot ofte wel soo veel (min off meer) als wij hier sonden connen missen, 'tsij dan voor comptant off in ruijlinge van koebeesten.

Voorseijde Jambijs schrijven, gedateert 30^{en} der voorleden maandt, dicterende in substantie 'tgene volgt:

Dat de Engelse vrunden per voornoemde fluijt naer Bantam afsonden 270 tons ofte 135 lasten peper, hebbende onlangs van daer becomen (soo geseht wierdt) 100 packen cleeden met hun schip de Michiel.

Ous jacht den Luijphaert was op 26^{en} December voor de reviere verschenen. Volgens onsen daermet gesonden last soude S^r van Goens met allen ijver trachten goeden coop peper ende gondt te becomen en niettemin d'Engelsen te matteren ende te vercloucken.

Ten was niet apparent dat gemelte oppercoopman in Februario ofte Meert met Broeckoort en den Luijpaert, beide volladen, alhier soude cunnen verschijnen vermits de groote der scheepen, oversulex nam sijn E. voor het jacht (wesende bequaemst tot dienst der E. Comp^{te}) met sijn ladinge vooraff te senden ende persoonelick na te volgen met de fluijt, aen welcx bequaemheijt om de reijse herwaerts geladen te doen bij sommige getwijfelt, weshalven best oordeelden, 'tsterekste van 't mousson eerst te laten verwajen.

Door de eijne wijsheijt van den pangoram was de vrede met de Manicabers noch soo volcomen niet getroffen als wel te wenschen sij. Om evenwel peper van Radin Tommagon te becomen hadde S^r van Goens den ondercoopman Wesenhaghen naer Qnamen gesonden, met speciaal bevel en chiap van den coninck dat hij Radin alle den gereet liggenden peper (sijnde ongeveer 100 lasten) met d^r Wesenhagen soude afsenden, weleqen ondercoopman tot dien eijnde oock geauthoriseert was met den tommagon als den Chinesen Chilegontingh (die aldaer meesters van den peper sijn) ten meesten dienst der E. Comp^{te} te contracteren, mits niet hooger comende als tot 7 R^s per picol.

Dagelijcx was meergenoemde opperhooft doende met innen van de oude schulden, ende te dier oorsaecke als om het halen van seeckere Battavise joneque (aldaer met onsen passe over Cherribon gecomen) met den pangoran in harde woorden geweest, daer op den selven eijndelingh hadde beloofst alle de grooten, die niet betaelden, ter executie te sullen stellen. De wankan was na veel protestation mede vrij gecregen, comende nu over Banca herwaerts.

Op dato arriveert binnen dese reviere een soloor van Palembangh met 8 man, medebrengeude 14 picol peper ende partije oubijs.

En verseijlen naer verscheijde plaetsen de naervolgende vaertuijgen, met ten anderen uijtvoerende 887½ R^s aen diversche cleden, 1 picol comijn, 17 R^s aen groff aerdewerck ende 1500 grove rijs-coppen, te weten: een tin-

gangh naer Berbas, een d^e naer Siassem, een lamboe, een champan ende een tingangh naer Tegal, mitsgaders 2 chianpans naer Japara.

15 d^e retourneert alhier ter reede nijt Sundaes engte den commandeur Abel Tasman met het jacht den Jongen Prins, ons rappoort brengende dat de 12 retourschepen allegader op 13^{en} ende 14 deses geluckigh bujten de straadt en in ruijme zee geraeckt waren.

Van Maratsiangh comt mede binnen de reviere een contingh, met 6 personen ende eenige snuijsteringe van weijnich valeur.

16 d^e vertrecken nae diverse quartieren de naervolgende vaertnijen, gesamentlijk nitvoerende 5903 R^e aen veelderbande cleden ende 15 R^e aen groff aerdewerk, namentlijk: een lanangh nae Madura, een joncque naer Cherbon, een contingh na Japara, een gillion naer Benjermassing, een talamba naer Surabaja ende een gillion naer Macassar.

Incontra comt alhier van Indrapoera een cleen gilliontje met 7 man, niet handers medebrengeude als een briefken van den Indrapoersen coninck aen d'Ed. heer Gouverneur Generael, welck getranslateert wesende bevonden is van den volgenden inhoud:

Translaet van de missive van radja Magsorssa ofte coninck van Indrapoura aen d'Ed. H^r Gouverneur Generael.

Veel tabe, van wegens radja Mangsorssa ende van wegens den Boedjangh ende den Pangoulou Datchien ende den Pangoulou Cawal ende d'andere twee groote personen en alle de ingesetenen van Indrapoera, gaet aen den Generael Antonio van Diemen, denwelcken seer vermaert is over het landt van Java, die de plaets besit der vergaderinge van alle natien van boven tot beneden wints.

Den capitain moor Generael gelieft te weten, dat desen mousson heeft capiteijn Jan ende den coopman Abraham ende den coopman de Wit in Indrapoera genegotieert ende haerluiden tolln betaelt in rijexdaelders, die wijluiden oock hebben ontfangen uijtwijsende het mandament van onsen heer, ende in tegenwoordich en heeft den pangliema van Priaman deselve niet willen ontfangen, 'tweleq den capitain gelieft te verstaen, daerom heb ick deselve nu gesonden met Boedjangh naer Atchien ende daer om ben ick Poubarcat sendende naer Jacattra.

17 d^e. Van daegh verschijnt den anachado Panjangh alhier binnen met sijn champan, gemant met 10 personen en inhebbende omtrent 70 picol peper, hadde sijn joncque (waarmede van Pallembangh gevaren was) benevens goede quantiteijt peper aen den hoecq van Priock boven Antehol verloren.

18 d^e becomen per Javaens vaertuijgh een briefken van den resident Petrus Seporinus nijt Bantam van den 16^{en} stantij, sijnde van weijnich supstantie en eenelijck continerende hetgene volgt:

Dat het Engelse jacht d'Adviso dien selven avondt naer Macassar soude gedepescheert werden, hebbende soo voor hare Comp^{te} als particuliere tot cargasoen ingenomen 54 packen elden, 10 a 12 anckers nevens eenige kelders gedistilleert water. 't Fluijtschip 't Hart soude (naer der Engelsens seggen) 150 lasten peper van Jambij hebben aangebracht.

Den viseproesident m^r Grineel staet met hun jacht de Zeebloem naer Cormandel te vertrecken om het opperhoofd aldaer te succederen, die het aenstaende jaer naer Engelandt keeren sal.

Van Keeij Nebeij Intanda hadde Ceporinus wederom belofte becomen ¹⁾ dat de nieuwe logie in 3 a 4 dagen soude begonnen werden, waeraen dubiteerde, vermits daer toe noch in 't minste geen gereedschap sach.

Heden verschijnt van Palembang een gillion met 25 Javanen, 5 Chinesen ende twee vrouwen, wijders inhebbende 50 picol peper.

Soo comt hier mede binnen de anachoda Cassoor met sijn champan ende 15 man, hebbende sijn jonque (daer mede van Priaman quam) int inzeijlen van de reviere van Passeman verlooren en van een groote quantite peper (welck in hadde) niet meer als 13 bhaer connen salveren.

19 d^e verschijnt van hier van Palembang een wanckan met 40 personen ende 800 picol peper.

20 d^e. Heden varen twee lamboes ende een contingh naer Pamalangk, een tingan naer tCherrebon ende een gillion na Japara, metten anderen uijtvoerende 768 realen aen diverse elden nevens 200 grove pierings.

Ende arriveren weder een jonque van Palembang met 38 coppen, medebrengende 200 picol peper ende eenige cleene snuijsteringe.

Van dage wiert een tijger van redelijke grootte sijnde door den Japander geeregen binnen gebracht, daervoor naer gewoonte door 's Comp^{te} cassier een proemium betaelt is van 15 R^{de} van achten.

21 d^e. Van dage paresceert alhier een gillion met 19 personen uijt Johoor, sijnde geladen met 10,000 stux soute enijten, item een contingh van tCherrebon met 8 man, aenbrengende 1400 groote bondels suijcker, 1800 bossen loock, 5 sacken tabacq ende 5 Siamse potten met olie.

Incontra verseijlt van hier nae Tanara een tingangk, mitsgaders een contingh nae Maraetsiangh, gesamentlijk van hier voerende 23½ realen aen sleden, ende realen 31½ in contant.

22 d^e. Heden comen alhier ter haven van verscheijde gewesten d'onderstaende vaertuijgen, namentlijk:

Een cleen gilliontje met 15 coppen van Manack medebrengende 50 bhaer peper, twee contings van 't Cherrebon met 12 personen te samen inhebbende 1000 groote bondels suijcker, 7800 bossen loock, 100 bossen tamarijn, 10

¹⁾ Het HS. heeft: becomen werden.

sacken tabaeq, 28 picol swart suiker en andere snijsteringe. Item een contingh met 10 man van Palembangh geladen met 3000 gantangs Palembangse peper.

Daarentegen versejlen een champion ende een gillion naer 't Zerribon, een balou naer Japara ende een tingangh naer Bantam, gesamentlijk vervoerende 212 realen aen cleeden, 32 Rⁿ aen groff aerdewerck ende een halff corgie zeijldoeck.

23 d^e vaert van hier naer Paecalougen een lamboc met 395 Rⁿ diverse cleeden, ende comt van Pamanoekan een contingh met 5 man ende 1½ last rijs.

24 d^e. Op heden sijn alhier twee Nederlanders, genaemt Willem Evertse van der Gouw bootsgesel ende Jacob Maertensse van Grijskercke schiemansmaet in Comp^e dienst, bejde over gecommiteerde doodslag ter gewoonlijcker plaetse met den sweerde onthaelt, in conformite van 't vonnisse door den achtbaren Raadt van Justitie over deselve gevelt.

Van Japara comt alhier binnen een contingh met 7 persoonen inhebbende 3000 bossen suiker, 600 bossen ajuin, 4 sacken conier, 2 Siamse potten olie ende 30 gantangh rijs, item een gilliontje van Sillebar met 14 coppen medebrengeende 70 bhaer peper. In contra verseijlt uijt dese haven een giljon naer Biema, een tingangh naer Chillemoijo, een d^e naer Crawangh ende een lanangh naer Macassar, alle met den anderen uijtvoerende 1720 realen aen cleeden van diverse sorteringe.

25 d^e. Uijt verscheijden gewesten arriveren op dato d'ouderstaende vaertuijgen, medebrengeende 'tgene volght:

Een tingangh van Terbalja met 9 man en partije snijsteringe van weijnich valeur.

Een d^e van Pamanoekan met 7 coppen inhebbende 1½ last rijs, 60 hoenders, 5 boeken ende 6 hartjes.

Een joneqje van Palembangh met 28 persoonen medebrengeende 200 picol peper ende 300 stux cadjangs.

Een tingan met 4 man van Lampon geladen sijnde met 1500 onde clappusnoten.

26 d^e isser niet notterens weerdich voorgevallen.

27 d^e vaert van hier nae Bantam een tingangh ende een d^e na Crawang, te samen vervoerende 148 Rⁿ aen cleeden nevens 350 soute kujten.

Daerentegen comt alhier ter haven een contingh van 't Chillamaïjo met 6 man ende 1 last rijs benevens eenige snijsteringe.

28 d^e. Van daghe verschijnen alhier van Japara een contingh ende een lamboc, te samen met 13 persoonen gemant en aen de meret brengende 1500 bossen suiker, 1400 d^e ajuin, 500 stux droge pampoes vis, 3 lasten rijs en eenige elenicheden.

Soo comen oock 3 nachodas van Samanka, verhalende dat aldaer te samen geladen met 10½ lasten rijs mitsgaders dat van den oversten dier plaetse

eenige Bantammers op haer vaertuigen waren gestelt om naer Bantam op Battavia te varen, gevende wijders voor ijder last in pitjes de waerde van 10 Realen.

29 d^e. Voorleden nacht is een swart in dese reviere verdroncken.

Van Jawana arriveert een contingh met thien coppen inhebbende 4000 bossen suijcker, 700 cleijne eneppele d^e, 800 stuex oude clappusnooten ende 200 bossen loecq. Daerentegen verseijlen uijt dese haven een talamba naer Biema, een d^e naer Macassar, een tingangh naer 't Chillemajo ende een joncqje naer Japara, gesamentlijk uijtvoerende 4500 realen aen diverse cleeden nevens 600 witte grove cannen.

30 d^e. Niet anders gepasseert als dat verscheijden vaertuijgen naer d'onderstaende plaetsen met 1685 R^e aen cleeden, 1½ picol custoralen, 6 lasten groff sout, 122 R^e aen groff aerdewercq, 20 picol cubeben, 7 kisten met bos-gondt-draet, 1½ picol swart comijn ende 314 R^e aen Chinese waren sijn genavigeert, te weten:

Een gillion naer Benjarmassingh, twee joncqen nae Japara mitsgaders een ebiampan en een tingangh naer Balij.

Ultimo d^e verseijlt een tingangh van hier na Bantam met 1½ picol was, een contingh naer Cherrehon uijtvoerende 380 R^e aen cleden, item een ledige tingangh naer Balij sijnde eenelijck hier aengeweest om een pas. Ende comt alhier ter haven van Suocadana een gorab met 11 coppen, inhebbende 5000 parangs ende een picol garouw.

Van Cherrehon arriveert een tingangh, insgelijcx met 11 personen, ter merckt brengende 300 groote bondels suijcker ende 500 bossen loecq, sijnde volgens 'tseggen van den nachoda (Oedjou Bancka) eenelijck van den coninck nijtgesonden om alhier te vernemen wanneer datter een gesant naer den Sousonnangh Mattaram soude werden gesteuert, vermits van meeninge was den selven, soo aldaer eens wilde comen, naer behooren te laten traeteren, des neen alsdan met verversinge te doen versien.

Desen verlopen maandt sijn alhier ter stede gestorven 61 Comp^e dienaers, 12 vrijnijden mitsgaders 9 soo slaven als slavinnen.

Primo Februarius a^o 1648 comt hier binnen van Caliwongen een tingangh met 55 personen niets anders als eenige snijsteringe van cleender weerden mede brengende, item een contingh van Losarij met 10 man en twee lasten rijfs.

2 d^e. Van dage heeft seeckers borgers slaef sijn selven met een schoenmakersmesken de keel affgesneden sonder dat men weet wat hem daer toe beweeght ofte aenleijdinge gegeven heeft.

3 d^e. Heden loopt van hier nijt naer Balij een giljoen ende een contingh naer Cerrehon, den eersten wechvoerende 705 R^e aen cleden, 140 R^e aen Chinese waren nevens 15 picol oudt ijsen en den anderen eenelijck 16 Realen in specie.

Daerentegen verschijnen binnen dese reviere 3 tingans en 1 contingh van Pamanoeacan, 2 contings van Rosarij, een tingangh ende een contingh van Pacalongan, een contingh van Cerrebon, een contingh van Sombaer ende een ditto van Tegael, gesamentlijk ophebbende 78 persooenen ende aen de merckt brengende tgene volghet, te weten:

32½ lasten rijs, 800 bossen padij, 80 staex hoenders, 750 staex pompel moesen en eenige andere cleene dingen meer.

4 d^e. Van dage is seer claekeloos een Duijtsman in de reviere comen te verdrincken.

Naer Bantam vaert van hier een tingangh met 27 R^e aen cleden nevens een picol corianders, item een contingh ende een tingangh naer Pamanoeekan, te samen nijtvoerende 93 R^e in specie.

In contra comt alhier binnen een contingh met 6 man van Tronse ende een d^e met 6 persooenen van Rosarij, metten anderen aen de meret brengende 3½ lasten rijs.

5 d^e versejlen op dato 2 contings en een tingan nae Cerrebon, een lamboe naer Maccassar, een tingangh naer Bantam ende een d^e naer Surbaia, alle met den anderen van hier voerende ¹⁾ 1145 R^e aen diversehe cleden beneffens 57 ledige Siamse potten.

Ende arriveren weder van Palembang 2 gillions geladen met 674 picol peper, item een contingh van Cerbon, een d^e nevens een lanangh van Japara ende een tingangh van Pacalongan, te samen ophebbende 26 koppen en aenbrengende 4½ lasten rijs, 8 picol swart suijker, 15 sacken capoek ende andere cleijnheden.

6 d^e. Huijden morgen versejlen van dese reede naer de stadt Malacca de jachten Delfshaven, Limmen, Grijskercken ende Welsingen, met ample advijsen aen den vice-gouverneur Jan Thijssen mitsgaders een wel gestouwen ²⁾ cargasoen, bestaende in 1200 R^e van 8^{en} in specie, eenige cleden en diversehe andere nootwendigheden, te samen monterende ter somme van f 44397,8 stuivers, waermede overvoeren 60 soldaten ter versteking van Malacca's guarnisoen, item eenige getrouwde persooenen met hare familien om aldaer te resideren, onderhanderen den schipper Thomas Mendonek, sijnde geordineert om gelijk voor desen nochmaels 't equipagiemceestersamt en opsicht over de wercken waer te nemen, en souden gemelte jachten nevens de vordere navale macht in Malacca's vaerwater tot besettinge der Moorse en Portugesche handelaers als de negotie gebruijkt werden.

Soo vertreckt insgelijcx den ondercoopman Evert Janssen Buijs met het fluijtschip Castricum naer Maccassar om 's Comp^e negotie aldaer als opper-

¹⁾ Het HS. heeft: *voerende*.

²⁾ Het HS. heeft: *wel gestouwen*.

hoofd waer te nemen, tot dien eijnde met behoorlijke instructie mitsgaders met een vereijst cargasoen van diverse soe Cormandelsche als Suratse eleden, gereetschappen, provisien etc. versien wesende, behoopende in alles (mits daeronder gereeckent werden eenige nijtstaende schulden in Macassar) ter somme van f45398,12,— waer beneffens noch in handen van gemelten ondercoopman gesonden wierden (tot continuatie van vrientdschap) matige geschencken ende brieven aen den coninck ende princee, bij welcke hare hoocheden onder anderen toesegginge geschiedt dat haer met de compste van haer hoocheden gesant Francisco Viera (die dagelijcx van Goa l'arriveren stondt) in alle billicheijt contentement soude werden gedaen wegens haer proctensie en versouck op de restitutie van de Maccassarse galeije als sijne ingeladene goeden a^o 1646 voor Manilha veroverd en in Tajouan opgebracht.

Soo haest Casticum op Maccasser van sijn cargasoenen ontlodt sij sal dan wijders sijne reijse naer Amboina voorderen, voor weleke plaetse insgelijcx alhier ingenomen heeft aen vleesch, booter, arack, wijnen en andere provisien een cargasoeutje van f18058,10.—

Reecipieren oock van daghe een briefken van den Bantamsen resident Ceporinus, waerbij ons adviseert dat de Engelschen aldaer een nieuw jacht, 50 lasten groot, lieten timmeren, wijders dat de fluit het Hart geprojecteert was naer Suratte en de Zeebloem (aen hun Onrust gerepareert werdende) voor Cormandel, van waer de jachten Vaerwel ende St Franciscus in Meert aenstaende verwacht wierden.

Van Mr Pinstons hadden nijt Maccassar tijdinge becomen dat dese jaren wel 2 schepen mochten derwaerts senden, vermits alreede goede quantiteit nagelen, schildtpatshoorn en andere goederen in voorraedt hadde en aen de verdere procure niet eens dubiteerde. Watter van sij leere den tijdt.

Den sulthan heeft het Engelse schip (aen haer Onrust liggende) laten meten sijnde voornemens mede scheepen te doen bouwen, waertoe (soo gerucht werdt) ider Javane een R^e soude moeten opbrengen, dat (vermits de groote diijrte van den rijs) wel quaetwillige maken mocht.

d'Onderstaende vaertuijgen seijlen nijt dese haven na diverse quartieren ende voeren metten anderen wech 584½ R^e aen eleden, 80 R^e in specie ende 100 Tjoupjes, sijnde als volcht:

Een tingangh ende een contingh naer Samarangh, een d^e naer Japara ende een tingangh naer Cerrebon.

7 d^e is ten huijse van d'edele heer Generael d'afscheytmaeltijt van d'heer Anthonio Caen, sullende op morgen (volgens resolutie van den . . .¹) passato) naer Moluco vaeren, gehouden, waertoe de gequalificeerste dienaers der E. Comp^{te} geinviteert en gecompareert sijn.

¹) Niet ingevuld in het HS.

Van Palembang arriveert een gilliontje met 17 man en inhebbende 50 picol peper nevens eenige cadjangs.

8 d°. Heden op morgen is gemelten heer Antonio Caen, sijnde g'accompagneert van d'Ed. h^r Gouverneur Generael, de heer Gerard Demmer en verscheijden andere Comp^s dienaers van aensien, naer de reede en aen boort van 't schip Harderwijck gevaren, alwaer sijn E. corts daer aen bij publieke lecture van speciale commissie verclaert ende geautoriseert is tot opperhoofst ende admirael over de weder nijt te setten navale macht naer de Manilbas en de Tarnataense quartieren, mitsgaders tot commissaris over 't gouvernement van Moluco omme aldaer (volgens d'intentie van d'Ed. heer Generael ende heeren Raden van India) wegens eenige gecommiteerde abusen ende mislagen behoorlijk redres te doen, alle 't welcq verricht ende aen d'heer Caen (met overleveringe der vereijachte papieren) nevens toewenschinge van des Heeren segon volcomen afscheijt gegeven sijnde, is welgedachte sijn Edelheit met de vordere vrunden naer landt getourneert, alwaer ter goeder tijt (een stuck op den dach seer harde wint en regenbuijen, waer door het gadt dapper onstelt was, opgesteken wesende) aengecomen is.

Onderwijljen waren oock d'Atchinse ambassadeur (vergeselschapt met den ontfanger-generael Sebalt Wonderaer als eenige oppercoopluijden) nijt eijgen lust ende curiosheijt mede aen voorseijden Harderwijck verschenen, alwaer met goetd contentement onthaelt en redelijk gefesteert sijn.

Tegen den middach 'tweder wat bedaart wesende is meergenoemden heere Caen met de schepen Harderwijck, Heemskereck ende Leenwerek van de rede geloopen om de reijse naer Ternaten te vorderen, sijnde deselve gesamentlijk boven 't varend volcq versterckt ¹⁾ met 82 soldaten en geladen met een tamelijk cargasoen, beloopende ter somme van f 94670.18.8 en bestaende ten principalen in 258 lasten rijs, comptanten, veelderhande cleden, provisien, ammonitien van oorloge en menigerleij clenicheden tot voldoeninge van den eijseh van die quartieren, waerneyens in handen van d'heer Caen mede derwaerts gineck eenen statelijken brieff aen den coninck Hamsa nevens een propere schenckagie voor gemelte Majⁱ ende sijnen adel, consistierende in verscheijden juwelen, goudt, witten rijs etc. en tesamen monterende f 1614 stuivers.

Soo varen oock nijt dese haven na diverse gewesten met 3231 realen aen cleden ende 80 cattijs comijn de onderstaende inlantse vaertuijgen:

Een giljon naer Maccassar mitsgaders een joncqje met een contingh na Japara.

Heden werdter eenen jongen tijger binnengebracht sijnde door eenige swarten in het bosch geeregen, die daer voor met acht Realen sijn beloont.

¹⁾ Het HS. heeft: *versterckt*.

10 d^e verseijlt na Bantam een tingangh met 2 picol lange peper ende 200 ledige Siamse potten, een giljon ende een jonckje naer Cotaringen, item een lambœ na tCherbon, metten anderen van hier voerende 328 realen aen eleden.

11 d^e arriveert een giljon met 13 coppen van Palembangh aen de meret brengende 100 picol peper.

Ende varen weder van hier na andere plaetsen de naevolgende inlantse vaertuijgen, te weten:

Een giljon naer Bima met 1130 R ^s	} aen eleden.
een tingangh naer Grissiek met 27 R ^s	
een contingh naer Jawana met 85 R ^s	

12 d^e. Heden loopt uijt dese reviere een tingangh na Cerbon en een giljon naer Balij, te samen vervoerende 39 realen aen eleden.

13 d^e comt alhier weder een giljon van Palembangh ter haven met 29 persoonen geladen sijnde met 180 picol peper.

Ende verseijlt daerentegen een tingangh naer Maceassar uijtvoerende 320 realen aen eleden nevens 2000 rijscammen.

14 d^e. Van daghe loopen van hier uijt na verscheijden gewesten vijf stucx inlandtse vaertuijgen, namentlijk:

Een giljon naer Succadana, een contingh naer Lossarij, een tingangh naer Bantam, een d^e naer Caliwongen ende een giljon nae Japara, alle met den anderen wechvoerende 809½ realen aen diverse eleden, 1000 stucx grove blauwe kommen ende 1 picol oudt ijs.

Nae den middaech sijn de Atehinse ambassadeurs geaccompagneert wesende met den heer ontfanger Wonderer als den oppercoopman Sr Hubrecht van den Broeck binnen het casteel verschenen, hebben 'tselve in 't ronde mitsgaders de wapencamer en andere plaetsen na hun lust en curiosheijt besiecht, ende wierden voorts door voorseijde vrunden in de woninge van d'Ed. Heer Generael gebracht, alwaer door sijn Edel h^t als de heeren Raaden van India eenigen tijdt met aengename discoursen mitsgaders sirij pinangh en andre versnaperinge onderhouden ende getracteert, ende op den avondt met goet contentement naer hun logiement gekeert sijn.

15 d^e paresceert alhier ter haven een tingangh met 30 man van Jambij medebrengende 10 picol peper, 1 d^e benzuin ende eenige cattoenen.

Soo comt oock van Japara een tingangh met 15 coppen, sijnde (naer het seegen van den nachoda) 3½ maenden onderwege geweest, hadde niet in als een weijnich snijsteringe van cleender weerden.

Naer verscheijden andere quartieren vertreeken wederom van dese reede ses vaertuijghen, gesamentlijk uijtvoerende 1154 R^s aen eleden nevens 47 realen aen groff aerdewerck ende 70½ R^s aen eenige elenicheden, te weten: een giljon, een jonckje ende een champan nae Japara, een lambœ naer

Jortangh, een giljon nae Baliĳ ende ten laetsten een schuĳt nae Teherrebou.

16de. Op dato compt alhier ter rhee de 's Comp^e Joneqje Hoorn, sijnde op 10 der voorleden maandt van Taijounaer naer de reviere van Tonequin en van daer wijders den...¹⁾ daer aenvolgende (met advisen uijt beide plaetsen) herwaerts aen genavigeert; 5535 cattijs Japanse campher, gepackt in 130 balijs (welck in Taijounaer hadde ingenomen) bedragende f 1935.14.6, was sijne gantsche ladinge. Per missive van den E. proecessident Pieter Antonissen Overtwater en den raadt des eijlants Formosa vernamen wij omstandelijck dat 's Comp^e affairen aen dien kant in goeden welstandt continueren excepto eenelijck in het stuck des coophandels, sijnde aldaer gants geenen toevoer altoos van sijdestoffen en andere goede coopmanschappen, waerdoor genootsaecht werden vaderlantsche stuckgoederen, item Cormandelse cleedinge voor het heele garnisoen te eijsschen. Eenelijck was binnen weijnich tijts voor het afsenden deser wancken weder redelijcke menichte Chinees gondt aengecomen, waervan noch 66 schuĳten te ontfangen stonden, sullende de partije in alles comen te beloopden ongeveer twee tonnen gulden, sulcx dat 's Comp^e comptanten haest betaelt en Taijounaer metten aldereersten secours van geldt sal nodich hebben.

Uijt de Tonequinse advisen van de oppercooplieden Philips Schillemans ende Antonij van Bronckhorst (insgelijcx gedateert 10de Januarij laetleden) verstonden met groote aengenaemheijt dat het voorbij Taijounaer gedreven fluijschip Campen (sijnde omtrent de Vuilen van Pebouw in groot prijckel geweest) medio Novembris, item de Witten Valeq den 9de Decembris in Tonequins reviere behouden g'arriveert was.

Wijders dat 's Comp^e saecken aldaer nijtermaten wel stonden, sijnde den coninck soo veel genought en tot d'onse g'affectioneert bevonden als oijt; de geschencken hadde sijne Maj^{te} met groote aengenaemheijt geaccepteert, en nae voorjarige wijze de 12½ kisten silver (op leverantie van zijde) niet begeert maer ons volck de negotie t'eenemael overgegeven, het silver, tot animeringe der pellingmakers (op 't afscheijt van Sr Bronckhorst na Japan) aldaer gelaten, was tijdelijck verset geworden ende hielden sich de monopoliers van voorleden jaar nu t'eenemael stil, soo dat den handel desen jare naer sich d'apparentie verthoonden voor d' Ed. Comp^e na wensch stondt uijt te vallen. De prinse (die mede seer wel tevreden ende vriendelijck bevonden was) hadde gelijck voor henen wederom 10 kisten gelt geeijst, die hem waeren toegestaan op conditie dat nu beter sijde leveren soude. Wat wijders 's Comp^e gelegentheijt soo wel in Taijounaer als het rijk van Tonequin belanght, daervan wert ampelders in de respective verbalen getraecteert.

Soo arriveert mede alhier van Sumatra's Westeust 't fluijschip de Noortsterre, hebbende sijne vojagie naer Tico ende Priaman (werwaerts op 26

¹⁾ Niet ingevuld in het HS.

November passato afgeveerdicht was) niet kunnen performeren vermits de continuele contrarie winden ende stromen. Door veel hardt weder, stromen en travaden (waertegens met allen ijver hadden getracht ¹⁾) op te bolwercken ende voort te raecten) was het schip vrij ontherleweijt ende ontramponneert, soo dat niet verre boven 't eijlandt Fortuin gecomen wesende genootdruct waren geworden onvolbrachter reijse herwaerts om te keeren.

Van daghe varen na verscheijde contreijen vijf inlantse vaertuijgen, te weten: 3 contings na Lossarij, een dito naer Dermaijsje ende een tingangh naer Paecalongen, met maleanderen van hier voerende 479 realen aen cleden nevens een corgie clatergoudt.

17 d°. Heden comen alhier ter haven nijt diverse gewesten d'onderstaende vaertuijgen aen de merect brengende tegene volght: een giljontie met 18 persoonen van Johor, geladen wesende met 700 stux eadjangs en eenich andere snuijsteringe, een tingangh ende een contingh van Crawangh, te samen gemant met 14 koppen ende inhebbende 380 boenders, 18 bocken ende 1½ last rijs, een gillion met 26 man van Palembangh, gecargeert sijnde met 130 picol peper. Daerentegen verseijlen wederom naer andre plaetsen acht stux inlantse vaertuijgen, namentlijk:

een giljon naer Maccassar, een contingh naer Paecalongen, een d° naer Siassem, een d° naer Japara, een d° naer Pamanoekan, een tingangh naer Balij, een d° naer Bantam ende een joncq naer Cherbon, alle met den anderen nijtvoerende 3877½ R^a aen diversehe cleden, 149 realen aen Chinese waren, 1 picol out ijsen ende 1 d° thin.

18 d° arriveert alhier op dato een giljon met 30 koppen van Manjutta medebrengeende 30 bhaer peper. En vertrecken in contra vier cleender vaertuijgen van hier nae andere plaetsen, te samen wech slepende 213½ realen aen cleden, te weten:

een tingangh naer Tanara, een d° naer Cerbon, item een d° nevens een contingh naer Tjassem.

19 d°. Heden verschijnt alhier van Palembangh een giljon met 26 koppen gemant en geladen met 160 picol peper.

Oock loopen nijt dese haven na verscheijden contreijen 9 stux vaertuijgen, gesamentlijk van hier vervoerende 1694 ½ realen aen cleden, 102 realen in specie, 3000 stux grove rijskommen, 150 flessen rooswater, 4 picol oudt ijsen mitsgaders 4 cattijs amphioen, namentlijk: een joncq ende een chaloup naer Japara, een d° naer Grissick, een talamba met een tingangh naer Cerbon, een giljon naer Madura, item naer Balij, Tegael ende Pontangh ijder een contingh.

20 d° becomen nijt Bantam per expresse praeuw een missive van onsen resident Ceporinus, op gisteren herwaerts afgeveerdicht, waeruijt onder

¹⁾ Het IIS. heeft: *gepacht*.

anderen vernemen dat aldaer onlangs 4 a 5 vaertuijgen met peper, welck alle door Engelsen, a realen 22 de bhaer is aengenomen, voor den sulthan van Chillebhaer waren g'arriveert.

Den jongen sulthan hadde versocht dat alhier een scheepken ¹⁾, van hout gesneden en behoorlijk toegetakelt, voor hem wilden incoopen ende derwaerts senden, 't costende soude geerne restitueren. Onsen resident was bericht d° sulthan daer nijt meijnde aff te sien hoe onse scheepen werden toegerecht, om dan oock een preuve daer van te nemen.

Beijde sulthans laten alle 't manvoleq, boven 7 jaaren oudt, in haer gantsche gebiet tellen, oock musquetten onder diverse keeij's verdeelt. Eenige waaren van opinie dat dit tellen geschiede omme pertinent te connen weten wat macht tegens den Mattaram, indien Bantam wilde beoorlogen, souden connen nijtbrengen, item hoeveel volck dit jaar gestorven off verloopen sij, andere wederom dat ijder man een reael soude moeten contribueren tot het maecken eeniger wercken.

Op het sluijten der missive waeren daer ter reede gecomen het Engels fluijschip de Henne nijt Saratte, mitsgaders van Goa met een jacht den Portugees Francisco Viero de Figuredo, brengende brieven van den vicereij aen d'Ed° heer Generael. Van d'Engelsen hadde onsen resident verstaen dat den sulthan diverse prauwen op sijn verschijninge aen boort sondt met ordre om hem te doen aen landt comen des neen het vaertuigh te bemachtigen, sulcx Viero hoorende gaff nijt dat brieven aen de sultans hadde, des op heden (den 20) audientie soude hebben.

Van den Engelsen proesident was aen Sr Ceperinus behandicht een packet Suratse brieven, welck hij alsnu mede herwaerts sondt.

Soo hadde sijn E. aen hem oock verthoont seecker geschrift, bij den coopman van der Meersehe a° 1646 op Mauritius onderteijkent, waer bij bleecq den selven aldaer nijt het Engelse schip den Grauwen Hondt ten dienste der E. Comp^e genoten hadde een vat pick, een d° teer ende een halfsleten marsseijl 300 ellen groot. Bij onsen directeur in Suratte was de voldoeninge geweejert alsoo den teekenaer niet en kende, des voornoemde recipissie naer Bantam gestiert was; 'tgeen van hier tot recompense geliefden te senden soude sijn E. aengenaem wesen, en versocht als nu met een riem imperiael papier van groot formaet te mogen geriefft werden, daer om seer benodicht was.

Gemelte sijn E. verhaelde oock dat hij nijt een briefken van den 18 Junij passato (hem nijt Engelandt, over Aleppo toegecomen) hadde verstaen dat de lord Fairfaex (generael van 't parlaments krijgsvoleq) sieh met sijn armade, sterck omtrent 12000 man, tegens 't parlement stelde, willende voor en alcer sijne trouppen desbandeerde reeckeninge van alles ende den coninck ontslagen hebben.

¹⁾ Het H.S. heeft: *scheepen*.

Voorraengetogen Suratse brieven, gedateert (door den directeur Arënt Barentsen) 19^{en} December laestleden, gaven ons te verstaen dat de schepen Maestricht ende Nassouw aldaer op 8 en 12 November wel aengecomen, tfluitschip de Koe (op 28 October, nevens Uitgeest, van Persia verschenen) juist een maendt daeraen (met een capitael van ropias, ducaten etc. monterende f 210,181—18 stuivers) over de Malabaerse kust om rijs te handelen en daermede Cruex de Gale aen te loopen naer Paliscatte, mitsgaders de Juffrouw adij 16^{en} ditto na Gamron gedepescheert was, met een capitael (bestaende meest in partij teruggegaende Peguse robijnen, cauwa etc.) van f 52839,4,15.

's Comp^t coopmanschappen, van diverse plaetsen daer ter merckt gebracht, waren bijna alle tot redelijken prijse gevent maer noch niet uytgelevert, ende soude den eijsch van Nederlandt en den Zuyt (naer 't sich liet aensien) wel voldaan werden soo dat het dienaengaende in Suratte wel stondt, gelijk als bij besonder verbael van dat quartier duidelijk en largo can werden naegesien.

Heden versejlen uijt dese haven 2 tingangs na Bantam, een contingh naer Tronse ende een d^e naer Pamanoean, met den anderen wechvoerende 1047 realen aen elden, 2½ picol swart comijn ende 1400 witte grove kommen.

21 d^e. Desen morgen vertreet van hier 'tschip Middelburgh naer Amboina met een cargasoen bestaende in alle 'tmanquerende (behalven rijs) aen den eijsch van dat quartier en beloopende volgens factura f 120728,17,15, sijnde daer onder begrepen f 18058,10 stuivers aen verseijden provision, onlangs met de snijt Castricum over Macassar derwaerts afgesonden. Hier nevens gingen oock de beraemde schenkagien voor diverse orangeaijs te samen monterende ter somme van f 2946,2, item de nodige en ample advisen tot reglement over dat gouverno aen den vicegouverneur de Vlaminck, ende 80 cloecke soldaten tot versterkinge van Amboina's guarnisoen.

Soo varen oock uijt Battavia's reviere naer andere contreijen met 1590½ reael aen elden ende 40 realen in comptant vijf distincte vaertuijgen, namentlijk: een giljon naer Grissiek, een champan naer Japara, een talamba naer Bali, ende een tingangh met een contingh nae 't Cherrebon.

Daerentegen arriveert te deser reede een tingangh met 13 persoonen van Palembangh aen de meret brengende 90 picol peper, item den Portugesen edelman Francisco Viere de Figuredo over Bantam van Goa met een jaecht (alderjongst gecocht), sijnde genaemt Nostra Sinjora Pinjede France. Ende quam hij Viero in qualite van gesant wegens de vicereij Dom Philippo Mascarenhas aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael, sijnde tot uijtvoeringe ¹⁾ van sijn opgeleijde charge met een brief van credencie versien, welek op morgen in volle vergaderinge sal overleveren.

22 d^e. Heden verseijt een tingangh naer Grissiek van hier wechvoerende 130½ R^e aen elden.

¹⁾ Het H.S. heeft: uijtvoerende.

Voor den middach is bovengemelten ambassadeur Sr Francisco Viero de Figuredo, met eenige gequalificeerde Comp^m dienaeren vergeselschaft, aen landt gecomen en in goede ordre binnen 't casteel gebracht, passereude van de poorte tot aen 't logiment van d'Ed^e heer Generael tusschen een goeden trouw gewapende soldaten door. Ter audientie voor welgemelte sijn Edelb^t als de heeren Raaden van India verschenen wesende heeft hij Viero (naer wetersijdsse congratulation ende bewesen courtoijsien) openinge sijnes lasts gedaen ende den credentiebrief, door de vicereij Dom Philippo Mascarenhas geteijckent, tot dien eijnde verthoont ende werdt den selven bevonden te wesen van dusdanigen inhoudt:

Translaet uijt het Portugees.

Met d'aeneompste van Francisco Viero de Figuredo, op dese reede met een van U Ed^m schepen arriverende verstont ick dat de hooghmogende heeren Staten-Generael U Ed^t bevesticht hadden in dien hogen standt over de Hollantse natie soo wel van UEd^t verdient, waer over ick U Ed^t veel geluck wensche, verhoopende dat U Ed^e daerinne soodanich sal voortvaren dat wij vrunden blivende de vrede ¹⁾ sullen continneren, tot welck effect ick vast gestelt hadde een bequaem persoon na dat casteel over te senden om met U Ed. dien-aengaende te handelen. Ende op het vertrouwen, dat ick hebbe op desen Francisco wegen sijne bequaemheijt om in soodanige onderhandelinge te treden, heb ick hem daer toe gekoosen, ende keert met mijne ordre om met U Ed. ende de E. Raaden van India te handelen eenige saecken van gewichte, dien den tijt heeft gealterceert tegen de capitulation geteeckent en besworen van onse prinsen in Europa ende in dit Indien onder ons sijnde, dat de onderhondinge van dien cracht geven tegen alle voorvallen, opdat hij U Ed. die communiceren. Tot mijnder excuse heb ick 't in desen gerepeteert, blivende met seer groot vertrouwen dat U Ed. hem sal hooren ende expedieren met seer aengenenamen wille, doende remedieren de saecken die hij mochte voorstellen, en U Ed. sij van mijnentwegen verseeckert dat niet alleenelick in dit particulier maer oock ten dienste van U Ed. mijn oock altijt sal laten vinden met seer groote begeerte ende punctualiteijt. Onse Heere beware U Ed. lange jaren.

In Goa den eersten Januarij A^o 1648. Was geteeckent: Philippe Mascarenhas.

Gevolgelick heeft gemelten fidalgo verder uijt den naem en door ordre van gedachten vicereij eenige gravamina ofte swaricheden seer wijtloopich aengaende der Portugesen gerechtigheijt op Solor etc. bij diverse artijeulen gestelt geexhijbeert, waerop als nu onse antwoordt, ende peremtoir bescheijt versocht, doch aengesien tegenwoordich niet en conden goetd vinden daerop

¹⁾ Het HS. heeft: *menie*.

finalijk te disponeren heeft zijn Edelh^t hem Viero gerespondeert dat dierwegen met zijnen raade nader wilde deliberen, ende tegens dat zijn E. 'taenstaende mousson van Maccassar weder hier verscheen soude alsdan volcomen besluit genomen ende hem onse intensie en expresse meijninge dienaengaende te verstaen gegeven werden.

23 d^e is alhier niet aenteijkenenswaardich gepasseert.

24 d^e arriveert te deser reede van Aimuij nijt China een groote wankan ofte joneque met 200 koppen, verhalende de nachoda dat hij 18 dagen onderwegen was geweest ende datter thien dagen naer hem noch een groote joneq te volgen stondt; desen hadde niet anders ingeladen als Chinese grove waren van alderhande soorten, ende wierdt (volgens ordinarie costume) vermits de eerste deses jaers nijt China was, van den tol wegens 't incoopen g'excuseert.

Soo verschijnen noch nijt diverse andere gewesten 4 inlantse vaertuijgen, te samen ophebbende 51 personen, namentlijk: een talamba van Sillebaer, een tingangh van d^e plaetse ende een tingangh van Palembangh, te samen aen de meret brengende 70 bhaer ende 200 picol peper, item een giljontje van Atchin, eenelijk hier aen comende om een pas op Maccassar van ons te versoucken.

25 d^e is alhier niet voorgevallen, dat noterensnodich sij.

26 d^e becomen per seeckere tingangh loopende tijdinge van Bantam dat op 23 stantij aldaer aen de eijlanden twee Engelse scheepen, genaemt de Swaen (sijnde een onderlegger) ende 't Hart, door onachtsaemheijt van haer eijgen vier tot de gront toe waren afgebrant.

Sonden van dage een briefken van complimentos aen den nieuwen gouverneur van Japara Keaij Nabeij Wierra Settia in antwoorde van het sijne, onlangs aen d'Ed. heer Generael neffens vereeringe van 50 gantangh rijs door zijnen factor Astra gestuurt, ende voughden daer bij tot recompense als conservatie van vriendschap een sijde chinde van 8 asta.

27 d^e. Heden recipieren een missive van den resident Ceporinus nijt Bantam, gedateert op gisteren ende herwaerts gesonden door seecker Engels coopman genaemt Mr Gairman, die alleenlijcken hier quam om eenige brieven van haren proesident te behandigen aen Sr Francisco Viero, sullende door den selven voorts bestelt werden aen Mr Pinstons, sijnde opperhoofd van 't Engelse comptoir op Maccassar.

Wijders adviseerde gemelten resident dat voorseijde Portugesen edelman op 20 courantij bij den jongen sulthan was ter audientie geweest, beneffens een missive tot schenckagie medebrengende twee schoone diamantringen, sijnde tatels, ende twee witte tulbanden met gout dooryocht. Op sijn afscheijt hadde onder de Javanen een groote verwonderinge gelaten over d'uijtnemende costeljkheijt sijner cleedinge en andere vereierselen. In geroerden brieff be-

danekte den vicereij beide sulthans dat voor desen hare voorbijpasserende schepen met ververschingen hadden versien, in recompense van 'tweleke als continuatie van vriendschap de bovengenoemde rariteiten sendende was. Soo soude hij Viero, na Ceporinus bericht wierdt, geproesenteert hebben aldaer weder een logie te stichten, waertoe den sulthan wel genegen was.

De twee hiervoren aengetogen ¹⁾ Engelse schepen waren conform de geruchten, op gisteren hier vernomen, beneffens de chaloup de Pepercoorn als 3 dagen gesamentlijk door het vier geconsumeert en daer bij gemist 3000 R^e comptant, sijnde 8000 d^e met het Hart gesprongen en daarvan omtrent 3000 weder opgedooken. De brant was eerst ontstaen in de chaloup doordien een jongen een cole viers op een baleke ofte planckje hadde neergeleijt en vergeten, daarvan wiert voorts het Hert, aen wiens zijde lach, ende wijders den onderlegger de Swaen aangesteecken. De zeewint blies zoo geweldig door dat den brant met geenderhande middelen ofte macht te lesschen was, ende is 't het jacht de Zeebloem noch t' allen gelueken ontseijlt.

Keeij Ranga Wirapatra (die voor desen voornemens is geweest onsen Zeehaen aff te loopen) werdt geaccuseert pitjes gemaect te hebben ende oversulex in zijn hujs bewaert. Eenige Chinese waren mede om de selfde oorsaecke in apprehensie, apparent dat den sulthan (niet dervende om sijn groot geslachts wille aen sijn leven comen) den selven van sijn geldt beroven ende voorts int bosch jagen sal.

Den jongen sulthan soude vermits sijne gestadige siekten binnen 3 a 4 maanden 't rijk ende regeringe aen sijnen soon Pangoran Depattij resigneren, dewelcke tot stadthouder in plaetse van Keeij Maes Surinata sal hebben Keeij Aria Manjonjeija, een bescheijden persoon.

Nevens desen brieff sont den resident eenen slaef herwaerts, die hem van Keeij Rato Bagus Missinjeija was ter hant gestelt, waervoor hem een comiter, item aen 2 andre Javanen, die d'eerste aenwijzers waeren, ijder een reael vereert heeft.

Van daghe comt te deser reede van Jambij fluijtschip Broeckoort, waermede arriveert den oppercoopman Rijkloff van Goens, sijnde den 23 deses van Jambijs reede gescheijden, ende medebringende (benevens tjacht de Lupert, welck hem op de hielen stondt te volgen) 241112 cattijs suiver gewicht gebarte peper, 58929 cattijs d^e lichte ende 161 teijl 11 maes Jambijs santgoudt, te samen (met alle ongelden) beloopende ter somme van f 68201,12,6 penningen. Gemelte peper was aldaer tot verscheijden prijsen genegotieert, ende dat soo voor comptant als over schult aengenomen.

Voor sijn afscheijt hadde bovengenoemde oppercoopman van alle 's Comp^e effecten, nijtstaende schulden etc., overdracht gedaen aen de ondercoopliijden

¹⁾ Het HS. heeft: aengenoten.

Jan van Weshagen ende Gijsbert van der Maen en deselve daerbenevens met behoorlijke instructie tot hun naerichtinge versien, omme 's Comp^a negotie (in goede peper ende onvervalscht goudt) onversichtelijk profitabel ende met de minste onkosten te vervolgen.

Unt de dagelijcx aenteijkeninge des comptoirs en andere papieren, door S^r van Goens geexhibeert, sagen wij onderanderen dat den oorloch met de Manocabos weder op nieuws was nijtgebersten, sullende den Pangoran in persoon tegens den coninck van die natie, insgelijcx met sijn leger afkomende, eerst-dacchs optrecken, daertoe denselven gereetschap maeckte, item om secours van eenige musquetten, polver ende een mortier aen d'Ed. Heer Generael dede versoucken, waertoe sijne hoocheijt elene hope was gegeven indien ons sijne gunst in 't plegen der gewenschte negotie niet volcomelijk bewees, ende was de saack enfin soo verre gebracht dat, daer het met den handel vermits den nieuwen krijgh voornoemt niet al te wel geschapen scheen, den Pangoran, na dat met S^r van Goens al voren te dier oorsaeck in harde woorden geweest was, de onse expresse heeft toegestaen door geheel Tambessij ongemolisteert te mogen handelen, waerunt goede hope tot een opulente peperprocure ontstaen, in gevolge oock behoorlijke besendinge na de bovenquartieren gedaen is, werdende (behalven de peper die als nu becomen hebben) 't naeste sijsoen wel 12 à 1500 picol peper verwacht alleen van den Chinees Chile-Gontingh, dewelcke bij redelijk contract daer toe gebracht was. Dito persoon hadde voor dato altoos met de Engelsen genegotieert ende was met Radin Tommagon in de bovenquartieren doorgaens meester van den peper, derhalven d'onse dapper vigileerden omme door sijn middel als andersints voorgemelte vrunden die specerije soo veel mogelijk te ontsetten mitsgaders haer bejden vrindschap te conserveren, op dat ons niet weder mochten comen te verlaten.

Op 13 deser loopende maendt was den vrijcoopinan Sr Hendrick van Gent aldaer in des Comp^a logie verscheenen, seggende met sijn jacht voor de revier gecomen te wesen om sijn ander vaertuijgh (met 400 picol peper, omtrent de Malacxe eijlanden van hem gedwaelt) wederom te soucken, wiert van de onse (op sijn versoeck) met eenige provisien en andere behoeften (die alhier op Battavia betalen sal) geaccomodeert en vertrock weder den 15 d^o naerdad bevorens eenmael bij den pangoran geweest was.

Tusschen 18 ende 19 Januarij 'snachts hadde seecker kaffer, genaemt Matthijs Gomes van Mosambicque (per Zeelandia n° 1640 voor coexmaet nijtgecomen wesende), onderstaen op sijn bescheijden schip Bronekoort een grouwelijke moorderie aen te richten ende dat (meest alles in 't doncker) soo wel onder als boven op 't schip met soodanigen veerdicheijt dat hij, eer men schier gewaer wierdt wat het spil beduijvende, sijn schelmachtich voornemen volbracht ende wijder sich te water begevende de vlucht genomen heeft. Negen personen, daer onder selfs den schipper, die op 't gerucht voor den dach

quam, ende andere mindere officieren, sijn sommige met een andere met twee wonden van hem swaerlijk gequest, waarvan een persoon terstondt en een seilmaker (door de longe gesteecken wesende) 18 dagen daeraen overleden is, noch een man sonde apparent een lammen arm behouden en sommige waren oock in groot prijckel geweest. Twee hondert realen hadde Sr van Goens, niet twijffelende off dat boose [des] seijn moest met kennisse en instigatie van 2 papen aldaer remorerende geschiet sijn, op des moordenaers lijff gestelt doch evenwel, wat devoir oock aangewent, den selven niet in handen connen krijgen, hoe wel den schelm op seeckeren nacht met een vaertuijgh voor d'Engelse logie omme een harer swarten om te brengen item corts daeraen mede int doncker achter aen Broeckoort swemmiende gecomen was, roepende noch tot 2 rejsen over luijdt: „o stuiruij etc.” Door dese massacre en veelderleij sieckelijckheden was voorseijt fluijtschip soo sober gestelt dat nauelijx 8 gesonde personen op p^{te} stantij hadde, sijnde reeds vijftiene gestorven ende de resterende sieck ofte gequest, derhalven van den Luijpaert met eenich volck geassisteert wierdt.

Het Engelse schip de Michiel, aldaer mede in ladinge liggende, wiert insgelijx met de boot nevens 5 a 6 coppen van d^e jacht gesecondeert, vermits sijn vaertuijgh met 7 man (de wijle den ondercoopman Cloecq daer mede nijt vrientschap aen den Luijpaert wiert geset) verloren hadde, welck naer aparentie oock verongeluckt was, ende sonden d'Engelse vrunden soo haest tot Bantam arriveerden onse boot ende volck weder herwaerts senden.

Beneffens vereeringe van twee stucx elephantstanden ende een oolijk vaertuijgh sondt den pangoran van Jambij in handen van meergenoemden Sr van Goens een missive aen de heer Gouverneur Generael, waarvan het translaet hier naer ter behoordijcker plaetse sal geïnserieert werden.

Heden verseijlt uijt dese haven naer Maccassar het gilliontje, welck op 24de couranti om met onsen passe derwaerts te varen alhier van Atchin aengecomen is.

28 d^e. Desen naemiddach arriveert alhier ter reede vooraengetogen jacht de Lupert met sijn peperlast van Jambij.

Soo verschijnt oock uijt Siam het langh verwachte schip Wesel, sijnde op 25 der voorleden maendt van daer gedepescheert met 324 lasten rijs ende 182 stucx jattij plancken ende swalpen, te samen incoops costende f 14217.11.4, was aldaer naer eijsch redelijck vertimmert, twelek doch insonderheijt het langhsaem aencomen van den nodigen rijs oorsaeck was van Wesels spade afsendinge. De Tajjonanse fluijten waren aldaer noch niet gepasseert. Het oude schip Amsterdam was daer voorts alleen ter rheede ende sonde uijterlijck op 20de stantij volladen met plancken herwaerts affgeverdict werden, sulcx niet eer ¹⁾ conde geschieden overmits hooch noodich (om de reijse te connen doen) eenige reparatie vereijchte, sijnde op de compste van Manilha soodanich

¹⁾ Het HS. heeft: meer.

verswackt dat met groot prijckel tot daer toe gecomen was. Hiernevens gewerd ons oock een briefken, geschreven in de fluijtte Sandick op 28^{en} Januarij ter rheede van Siam door den ondercoopman Pieter Lefeber, waerbij den selven adviseert dat sij, nevens Hillegaerbergh den 8^{en} December omtrent Cinque Tsiagos gecomen wesende en voorts goede wacht houdende op alle voorbij passerende vaertuijgen, den 3 Januarij daer een Chinese joncke van Japan na Cambodia tenderende met hun boots sonder tegenstant te vinden hadden vervoert, bevindende deselve gemant met 45 coppen, gemonteert met 2 ijsere stuexkens ende twee metale bassen, item geladen te wesen met het volgende:

754 packer koper, daer onder
150 d^e met ijser ¹⁾ souden sijn,
81 cassen met diverse waaren,
121 packen cattoen,
174 bossen groff poreeleijn,
6 packen met comptoirekens,
21 platen cooper, ende
6 bossen coopere beekens.

'tGene wijders aldaer in 's Comp^s negotie ende vorder affairen passeerde werdt omstandelijk bij appart Siams verbalen geannoteert.

Ultimo d^e. Heden voor de middach is de missive van den Jambisen pangoran, met behoorlijke ordinarie solemnitejten ingehaelt, mitsgaders in Raade van India gelesen ende van teneur te sijn bevonden als het onderstaende translaet van woordt tot woordt dicteert:

Translaet van de missive van den pangoran van
Jambij aen d'Ed^e h^r Gouverneur Generael.

Vorders Cornelis van der Lijn Gouverneur Generael heeft gesonden Rijkloff van Goens om int landt van Jambij te wonen, tweleq een grootd persoon is die oock seer wel de Maleijse tale spreekt, beneffens den brief en de geschencken van den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn 'tselve heeft den pangoran naer behooren wel ontfangen, daerover den pangoran seer verblijt is geweest.

Vorders hadt den Gouverneur Generael aen den pangoran versocht dat ick peper voor hem op soude laten soecken, doch nu in desen jegenwoordigen tijt en can 't den pangoran niet gebeteren dat niet veel peper hadde connen becomen, doch hebben den capiteijn Rijkloff van Goens geholpt met 'tgeen dat hebben connen becomen. d'Oorsaeck waerom dat den pangoran hem met alle oprechticheijt niet en heeft connen helpen is, dat alsoo den pangoran selve veel moejiten ende swaricheden heeft alsoo mijn volcq in oorloch sijn met die van Sietien, onderdancu van den coninck Pangaroijangh mede mijn slaven,

¹⁾ Het MS. heeft: *ijer*.

het volcq van Besonssoa genaemt Aria Pangonwa die hebben sij mede genomen, ende en willen wederom [niet] geven, ende daerom is Hadin Tommagon ende Radja Tommagon Arria Natacap Somma in oorloch met de Manakabers ende alle de groote van Jambe, die noch aen den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn schuldich sijn hadde den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn op mijn versocht om [die van] de selve schuldighden te mogen innen, 't selve en heeft niet connen geschieden omdat ick se altsamen naer boven hebben gesonden om de Mannakabouwers te beoorlogen, dat is d'orsaeck dat ick niet en hebbe gebitsiaert wegens de uijtstaende schulden: int Godt almachtich gelieft, als wanneer den oorloch sal wesen geslecht dan sal ick de begeerten van den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn affdoen.

Ick versoeck, soo eenichsints geschieden can, dat den capiteijn Rijkloff van Goens mach blijven woonen in Jambe alsoo hem alle costumen wel sijn bekend, ende hij is oock een seer verstandich persoon ende al wat hij resolveert ende wat dat hij oock doet is niet anders dan gelijk als den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn met den pangeran doet, soo dat het is als twee gesteenten in eenen bagh geset, 't welck den pangeran ende den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn aen malcander verbint, daer den pangeran dies te meer contentement over heeft. Ende ingeval datter een ander capiteijn in sijn plaets eomt soo soudt wel connen gebeuren dat soo veel niet te wege soude connen brengen als den capiteijn Rijkloff van Goens soude connen doen, ende dan sal 't seecker wesen dat den pangeran eenige onlusten sullen toecomen. Ende en laet doch capiteijn Rijkloff van Goens niet lange op Battavia blijven maer sent hem metter haest wederom naer Jambe, opdat den pangeran in den haest mach resolveren met den capiteijn Rijkloff van Goens van wegens de negotie van den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn.

Vorders laet den pangoran weten aen den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn, hoe dat den pangeran genegen is mede de reviere op te varen om bij Radin Tommagon te mogen comen als mede bij den Tommagon Radja Arria Natacas Somma, dien den oorloch voere tegens het volcq van Sitte. Ende de plaetsen, die Radin verovert heeft, sijn de plaetsen genaemt Hampalou ende het landt van Ranton Salack, dese twee nieuwe casteelen hebben sij veroverd. Daerom sal den pangoran selfs naer boven varen om een endt van desen oorloch te maecken, ende alle luyden op de reviere wederom sien in rust te brengen, tweck sal strecken naer gissingh van den pangeran om Jambe te doen floreren ende dat oock alle coopmanschappen van den Gouverneur Cornelis van der Lijn mogen werden vercocht, die in Jambe sijn. Ende ingeval dat den Gouverneur Generael mijn gelieft vrientschap te doen, soo versoeect den pangoran dat mij wilt assisteren met buscruijt, met mortiers met haer coegels die selfs branden, musquetten, harnassen met haer stormboeden ende coegels

tot geschut, 't sal wesen tot een teijken van een oprecht broederlijke vrunt-schap met den pangeran ende den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn, dat's oock d'oorsaecq dat den pangeran sulcx versoeckt. Ende ingeval off den Gouverneur Generael een goet paert hadt, den pangeran versoeckt dat het hem mach toegesonden werden.

Vorders de vereeringe van den pangeran is een gesneden speel praeuw[k]en, dat den pangoran met sijn handen selfs heeft gemaect, neffens eliphantstanden, 't is niet anders als een teijken van oprechticheijt.

Van dage varen nijt dese haven twee tingangs na Crawangh metten anderen uijtvoerende 121 realen aen cleeden. Ende arriveert van Palembang een jonque met 36 personen, ter merct brengende 2 a 300 picol peper.

Bij perfecte opnemingē is bevonden dat alhier ter stede in de gepasseerde maendt sijn overleden 63 personen, te weten: 39 Comp^a dienaers, 15 vrije lujden ende 9 soo slaven als slaviinnen.

Primo Meert a^o 1648 comt alhier ter haven een giljon van Palembang gemant sijnde met 20 coppen en inhebbende 250 picol peper, en verseijlt in contra van hier een tingangh nae 't Cherrebon, item een giljon naer Macassar, te samen wechslende 1151½ realen aen diverse cleeden.

2° d^o. Heden vertrecken weder van hier drie giljons na Maccassar ende een wanekan naer Palembang, gesamentlijk vervoerende 8262½ R^a aan verscheijde cleeden.

Tegens den avondt sijn d'Atehinse gesanten, met eenige Comp^a dienaeren van qualiteijt g'accompagneert, ter woningē van d'Edele heer Generael verscheenen en aldaer van sijn Edelh^t als de heeren Raaden eenigen tijt vrundelijcken getrackteert geworden.

3 d^o. Op dato comen hier ter reede een cleijn giljontje nevens een tingangh beijde van Johoor, geladen met eenige cadjangs, ophebbende ijder 12 man en versouckende onse passen om te mogen varen na de Oost van Java. Item van Cota Tenga een giljon met 20 ende van Palembang een tingangh met 15 coppen, te samen hier ter merct brengende ongeveer 380 picol peper.

Daerentegen loopen nijt dese haven 2 giljons nevens een tingangh naer 't Cerrebon ende een giljon naer Maccassar, alle met malcanderen nijtvoerende 3713 R^a aen cleeden van diverse sorteringen.

4 d^o gewert ons per Javaens vaertnijgh in handen van Wierabaija en sabandhar Cillebhaer een missive van onsen Bantamsen resident Petrus Ceporinus, gedateert op gisteren, waerbij ons wijdoopich te verstaen geeft hem door Keeij Nebeij Intanda aengedient te wesen dat niettegenstaende d'alhier afgecondichde mandaten alsoech des sulthans loode pitgens alhier valschelijk wierden naegemaect door den Chinees Conjonck, van wiens voleq de Bantammers (expres

met een praenw om de waarheijt te vernemen afgeveerdicht in seecker huijsken staende omtrent de reviere Ancke, alwaer voorseijden Conjoeq slaven niet alleen de Bantamse maer oock Japaerse en andere pitjes naebotsen) 80000 stuex gecocht hadden, welke aen onsen resident verthoont waeren, versocht derhalven dat daer in mocht werden versien. Wijders hadde d^e Keeij verhaelt dat den sulthan seer vergramt was op de gewesen sabandaer van Sillebaer overmits hij den coopman Baert in sijnen peperhandel verhindert hadde, doch was door denselven om sich schoon te maecken den sulthans aengebracht dat eenige van 's Comp^s dienaren diverse Maleijse praenwen met 50 bharen peper den sulthan toebehoorende gedwongen hadden nae Battavia te varen, sulcx soo wesende wilde sich de sulthan met de betalinge vergenoecht houden maer bij 't contrarie hem verstooten, alles affnemen, nae 't bosch verjagen ofte wel dooden, verstaende wijders dat de sabandaers haer in den peperhandel moeten neutrael houden.

Den 2de deses was aldaer gearriveert het Engelsche jacht St Franciscus, comende over Cormandel uijt Souratte, doch vrij wanladen. Den praesident hadde aen St Ceporino verhaelt dat de Deenen met een schip, een jacht ende 3 chaloupen voor Bellesoor een Moors vaertuijgh met 5 elephanten genomen en aldaer groote schade gedaen hadden, weshalven d'inwoonders d'Hollantsche en Engelse residenten hadden willen dwingen met hun schepen en vaertuijgen uijt te loopen en de Denen te verjagen ofte binnen te brengen, ofte bij weijgeringe van dien de geleden schade te vergoeden, vermits mede Christenen waren, doch hadden d'onse 12 stucken canon uijt de schepen tot haer diffencie in de logie gebracht.

Tot Bantam wiert door d'Engelse vrunden voorgegeven dat met haer schip 't Hart over de 40.000 realen comptant soude gesprongen ende oock weder geeregen sijn, daer echter onder de Javanen niet meer als 350.000 wert gerucht, waer van neffens 't particulier (dat mede een goede somme bedraecht) noch omtrent 5000 soude wech wesen.

Op gisteren arriveerde aldaer van Jambij het jacht de Michiel, sijnde den 24de passato van daer verseijlt, bij sich hebbende de boot neffens 5 man van ons schip den Lupaert, welke morgen avondt herwaerts soude opsenden.

Soo quam oock alsnu op seecker slaef, toebehoorende den meester enijper alhier, welcq (als voor desen g'adviseert) bij Keeij Nebeij Intanda geweest was.

Van dage heeft seeckere slavinne, (toebehoorende den vrijborger Pieter de Wasser), die op eijgen confessie dat se haer eijgen meester over twee jaren vergeven hadde int gevangen huijs gebracht was, sich selven aldaer verworght, is oversulcx bij den hals daer uijt gesleept ende bujten op de stats gerechtplaetse aen een mick vast gemaect.

5de d^e. Heden verschint Saraprana, alhier van t'Correbon met 4 coutings,

seggende van den conineq herwaerts gesonden te wesen omme te vernemen hoe de saecken alhier stonden, overmits aldaer bericht was dat die van Bantam eenige Nederlantsche vaertuijgen hadden afgeloopen ende met de Hollanders datelijck wilden oorlogen, twelecq indien waer was souden terstont om de tijdinge te brengen wederkeeren, maer indien hier in alles welstont souden eenelijck 3 vaertuijgen derwaerts retourneren ende 't vierde naer Bantam varen omme 't onderstaen hoe het aldaer toegineck.

Comt mede een tingangh van Losarij met 7 man, niet anders ter meret brengende als 1½ last rijs nevens 30 bossen padij.

Desen morgen verseijlen in compagnie naer Banda de snijtscheepen Swarten Beer ende Maeslandt, te samen ingeladen hebbende (aen comptanten, diverse cleeden, slaven, 231 lasten rijs, andere provisien en veelderhande gereetschappen) een capitael van f 46828.4.4, waer mede de petitie voor dat quartier ten principalen wert voldaan, 50 soldaten tot recreante van Banda's guarnisoen varen per gemelte scheepen mede derwaerts, nevens soodanige advijsen aen den vice-gouverneur Cornelis Willemse van Outshoorn als in 't copieboecq der afgesonden missiven onder 14^{en} deses can beooght werden.

6 d^o. Heden navigceert van hier naer Amboina 't snijtschip Heemstede, niets anders derwaerts voerende als 120 vadem langh verwachten Siamsen ende 31 lasten alhier ingecochten witten rijs tot voldoeninge van gemelte quartier, monterende incoops f 8562. Waermede eenelijck tot geleijde afsonden een cleen advisbriefken aen de vice-gouverneur Arnold de Vlamingh nevens 't afschrift der missive, jonghst op 21^{en} passado per 't schip Middelburgh aen sijn E. voornoemt gedepescheert.

Per de boot van ons schip den Luijpaert recipieren een cleen briefken van Sr Ceperinus, gedateert op gisteren, nijt Bantam, dienende eenelijck tot geleijde van d^o vaertuijgh, welck met twee musquets, twee gevulde bandoeliers en 2 halve picken mitsgaders een matroos (aldaer bescheijden om den wech te wijsen), hadde versien, derhalven oock versocht hem met d'eerste gelegenheit wederom mocht toegesonden werden.

7 d^o. Van dage verseijlen, nijt dese haven 2 giljons naer Grissiek, een talamba na Maccassar mitsgaders een contingh ende een tingangh naer Bantam, alle met den anderen vervoerende 1535½ realen aen diverse cleeden, 32 realen in groff aerdewerek, 60 stucx verlackte tabaexdoosen, 1000 strengkens goudtraet ende 150 ledige Siamse potten.

8 d^o arriveert alhier ter haven een giljon van Priaman met 14 man, hebbende ingeladen 60 picol peper.

Soo verschijnt oecq voor dese stadt van de Mallabaerse eust en Ceijlon het schip Banda, medebrengeende een capitael van 64126.17.12, bestaende in 439,298 ponden Malabaerse peper, waernevens op Cruex de Gale door ordre van den vicegouverneur Johan Maetsnijcker oecq ingenomen hadden 317 balen

eeneel van 120 pont ijder. 't Passerende op beide plaetsen werdt te sijner tijt nijt d'advisen, soo van den opperecoopman Sr Direk Schoorl als d'Ed. H^r Maetsnijcker voornoemt als nu becomen, bij aparte verbalen gecontraheert, oversulex daarvan alhier geen extensie gemaectt werdt.

Insgelijcx paresceert te deser reede 'tfuijtschip de Witte Duijve, bij de Camer Amsterdam g'equipeert en (in comp^e van 't groote nieuwe schip la Princesse Roijale) nijt Texel tzeeloopen den 16 September passato, eenelijck met 49 coppen daer onder geen soldaten, weleke al tsamen in goede dispositie alhier aenquamen. Sijne cargo (bedragende een somme van f 25678.11 stuivers) consisteerde eenelijck in verscheijden provisien, gereetschappen en andere nootwendicheden. Was van de Cabo de Boa Esperance (nadat aldaer 12 dagen gelegen, redelijck ververscht en sich van water versien hadden) op 15 Januarij t'seijl gegaen, sijnde 't voornoemde retourschip eenen dach te voren insgelijcx aldaer aengecomen hebbende reets 26 dooden en wel 70 siecken, derhalven wel 12 a 15 dagen soude nodich hebben om provisie van water op te doen als het scheepsvoleq na behooren te refraischeren.

Het aldaer overgebleven volck van 't verongeluckte schip N. Haerlem was (na 't rapoort van de schipper Pieter Pieterse) voortaan soo vreedsaem noch gehoorsaem niet als wel voerhenen, connende haere opperhoofden de selve naeuwelijcx langer tot hun devoir houden, van weleke inobedientie eenige personen de principale voorgangers ende belhamels waeren. Uut het schrijven van den ondercoopman Leendert Janssen, gedateert 15 Januarij laestleden, als de bijgevoagde papieren vernamen wij ('t onser genongen) omstandelijck dat 's Comp^e geberghde goederen aldaer in goede bewaringe ende verseeckeringe bleven berusten, wesende 't volcq gesamentlijck alsoech in redelijcke gestalte ende, dewijle noch van hier noch nijt Nederlandt tot dien tijt geen expres secours noch ordre om te deslogieren becomen hadden, dapper verlangende naer de compste van de jonghst afgeverdiehde retourvloete. Onderwijlen maeckten soo veel proeparatie als couden omme op de verschijninge der Battavise scheepen 's Comp^e coopmanschappen in der ijl te mogen embarqueren. Bequamen aldaer doorgaens veel visch en beestiael sulex dat beide de vaderlantsche scheepen tamelijck met versch vlees gesecondeert wierden. Hadden wijders, naer eijsch van hare behoeftebeijt en ordre onser principalen, nijt de Duijve eenige provisien en gereetschappen gelicht en dierwegen behoorlijcke recipissie gepasseert.

Soo verstonden alsnu mede, nijt het schrijven van de heeren bewinthebberen, dat de 9 retoursehopen onder commando van de heer Jeremias van Vliet (den Almogende sij dierwegen geloof) op 8 en 10 Augustij voorleden jaers behouden in de havenen onses vaderlants g'arriveert waren.

9de d^e. Heden verseijlen nijt dese reviere 8 distincte vaertuijgen, gesamentlijck wechslpende 2769 realen in verscheijden cleeden, 24 realen aen groff

aerdewerck ende 25 picol swavel, sijnde deselve gedistineert naer d'onderstaende gewesten, namentlijk: een joncque nevens een giljon nae 't Cherrehon, een d^o naer Japara, een tingangh nae Tschillemajjo, een d^o naer Bantam, een d^o naer Maccassar, een giljon nae Grissick ende een d^o naer Biema, sijnde hier eenelijken aengecomen om een pas.

Daerentegen comen hier ter reede van Sumatra's Westeust de 4 naevolgende, te weten: een giljon met 16 coppen van Sillebaer, ingeladen hebbende 60 bharen peper, item twee d^o ende een joncque van Tico en Priaman, tesamen gemant met 108 personen ende voor hun eijgen reekeninge aen de meret brengende 800 picol peper, ende 6 picol benzuin.

Soo arriveerde insgelijcx met 's Comp^e chaloup [van] Tico [en] Priaman den coopman Hendrick Craijer, hebbende (naer gedane negotie in beide voornoemde plaetsen) de geprocureerde peper in gemelte 3 vaertuijgen op vracht geladen, wesende juist 546 bhaer ende 136 cattijs, monterende incoops f 32595.4.4, terugge brengende aen eenige weijnich onversette restanten, als mede daer ter plaetsen latende onder diverse personen aen uijtsaende schulden, te samen noch een somme van f 16185.8.12.

Waarmede bequamen verscheijden Maleijtse brieven van de grooten aldaer, daervan de oversettingen in supstantie luiden als volgt:

Translaet van de missive van Sirij Paducka
Maradja, panglima van de bandhaer Galiffa, aen
d'Ed. H^r Gouverneur Generael per nachoda Kanson.

Int Godt almachtich gelieft, dat eenich briefken is een teijken van wegens een oprecht snijver hart van wegens den orangkaija Sirij Paducka, panglima van de bandhaer Galiffa, gaet aen mijnen broeder den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn ende alle de groote heeren woonachtich in Battavia, versoeckende dat Godt den Generael een langh leven wilt verleenen beneffens dat veel rijkdommen mocht becomen, alsmede naer wat quartieren den Gouverneur Generael sijne scheepen op negotie is versendende dat deselve behouden reijse mogen doen soo in 't gaen als in 't wederkeeren, dien oock seer vermaert is van boven tot beneden wints, dien oock alle coopluijden veel goets doet die comen handelen op Battavia.

Vorders gelieft mijn broeder den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn te weten, wegens de saecken van den brieff die van Priaman gesonden is aen den Gouverneur Generael seggende dat capiteijn Hendrick niet en docht, ende seggen sij noch dat het mede door ons toedoen is geweest ende gebruijckten oock onse namen doch ick verelaer van dien brieff niet te weten, dien brieff en strect niet anders als tot valsche achterelap van capiteijn Hendrick, want ick verclaer dat capiteijn Hendrick geen goet noch oock geen quaet vrunt van mij en is niet anders als de costuijmen van de coopluijden toecomt, die comen

om te handelen, om wat reden soude ick dan conaen seggen dat hij goet ofte quaet is? doch hij is alsoo een weijnich met mij gewent en hij is oock alle mijn costuijmen wel bekend, tweleq seer goet voor mij comt. Ende ingeval dat mijn broeder Cornelis van der Lijn mij gelieft vruntschap te doen, soo versoeck ick dat mij gelieft te senden aen coopmanschappen de waerdie van hondert bhaer peper, die aengenomen mogen om te coopen, die luijden van de bandhaer Galiffa, namentlijk swarte breede bastas voor 50 bhaer, swarte bastas, talangingh, ofte gevouden sonder pampier, mede voor 50 bhaer.

Ick ben sendende met capiteijn Hendrick 6 bhaer peper, ick versoeck dat daer voor mach werden geeoft sont, hetselve can met de hulpe van den Gouverneur Generael seer wel geschieden, 't sal toch nergens anders toe strecken als tot ballast van 't schip.

Noch versoecke een ander aen den Gouverneur Generael ende laet weten dat alle de coopluijden, die comen handelen in bandhaer Galiffa, sijn altsamen seer gediscontenteert, dat de coopmanschappen op veer naer soo goet niet en sijn als voor desen sijn geweest, namentlijk de witte salempouris sijn mede veel corter als voor desen sijn geweest, ende sent mede geen Guinees lijwaet, dit's 'tgeen dat ick versoeck aen den Gouverneur Generael opdat de bandhaer van den Gouverneur-Generael mach floreren.

Mijn vereeringe aen den Gouverneur Generael, is een tafta Suasse cleet, in Atchin gemaect, een doerij niembough contcamera, siet niet naer de waerdie van dien als sijnde maer een bloemken.

Translaet van de missive van radja Tankans
aen de Ed. h^r Generael, per nachoda Canson.

Desen brieff is van radja Tanckas, gaet aen den capiteijn moor, die seer vermaert is soo ter zee als te lande ende die alle coopluijden seer voorstaet en helpt die verongelijekt werden.

Vorders versoeck ick aen den capiteijn moor dat mij gelieft te helpen wegens de schulden, die nachoda Tick aen mijn ten achteren is, namentlijk 22 bhaer ende 180 cattij peper, verleden nu acht monsson, noch ten anderen 5 bhaer 77 cattij als mede van mijnen peper, die in Padang ingenomen heeft, 28 bhaer peper, ende was g'acordeert met mij dat ditto peper aen Poulou 't Chincke soude ontfangen, maer hij en is niet eens aen Poulou 't Chincke aangeweest maer heeft den peper wech gevoert naer Jacatra, ende daer naer is radja Bangsoe en radja Mongsor naer Jacatra vertroeken ende, als wanneer sij op Jacatra quamen, hadden sij mijnen peper vercoft, ende hebben radja Bongsoe, ende radja Mangsor, hem het procedido van den peper affgeijcht, maer hij heeft haer luijden g'antwoordt 't was wel, sij souden hem 4 a 5 dagen nijstiel verlenen, hij wilde haerluijden betalen, ende als wanneer den tijt verstreecken was hebben sij hem andermael aengesproecken, ende hij

heeft wederom nijtstel versocht ende eenigen tijt daernaer is hij naer Japara gevlught, dit's de queste van Nachoda Tick met mij, dat den capiteijn moor gelieft te weten, alsoo ick alles stel in handen van den capiteijn moor om daerover recht te doen volgens de wetten ende costuijmen van Jacatra, den capiteijn weet seer wel de wetten ende costuijmen om sulex te pitsjaren. Ende ick soude de Chinesen, die in Priaman aenquamen, aengehouden hebben maer ick ben bevreest geweest voor den capiteijn moor, omdat ick mijn elachten noch noijt en hadde gedaen aen den capiteijn moor en het sonde schijnen gelijk off ick mij niet en dorst vertrouwen op den capiteijn moor. In 't Godt almachtich gelieft soo sal ick radja Bangsoe senden, om den capiteijn moor te comen groeten, om mijne elachten te doen, ende mijn jonck ende radja Bangsoe intregere ick aen den capiteijn moor 'tsij int goet ofte quaet, alles alleenelijck in handen van den capiteijn moor. Ende in 't Godt gelieft als de schepen naer Priaman comen, soo versoecke ick radja ¹⁾ Bengsoe gelieft 'taccomoderen dat met de schepen naer Priaman overcomen mach.

Translaet van de missive van den orangkajja
Maradja Deessa. pangbliema van Priaman, aen
d'Ed. H^r Gouverneur Generael.

Desen brieff is van den orangkajja Maradja Deessa, panglima van Priaman, gaet aen den Generael int landt van Jacattra.

Den Generael gelieft te weten mijn 10 bhaer peper, die nachoda Tick medegenomen heeft, mede hebbe ick noch met Possia Laba in de joncq van Baros mede gegeven 18 bhaer peper omme daer vooren te coopen een joncq ende sont, doch ick hebbe verstaen dat ditto onder het gebiet van Jacatra op een steen resiff is verseijlt, doch den Generael heeft deselve geassisteert ende is den capiteijn Hendrick aen lant gegaen, ende seijden de Chinesen datse daeronder hadden 60 bhaer, doch desen Chinees hadden haren bandel op Bantam gedaen, ende dese 60 bhaer peper, die de Chinesen seijde de hare te sijn, was den peper voor de maj^t Maradja ende van mijn onderdanen van Priaman, daerover heeft capiteijn Timo recht gedaen ende den selven peper pro rato verdeelt, ende naer reequeninghe heeft Poelaba ontfangen voor sijn part 125 R^r maer de de ander 10 bhaer peper van nachoda Tick, daer van heeft Palaba het gelt van nachoda Tick geijst om een joncq ende sont te coopen, doch nachoda Tick gaff ten antwoordt: ick sal u op morgen betalen, doch is d^e smorgens vroegh t'zeijl gegaen, daerom en heeft hij noch jonck ofte sont connen coopen, ende den peper die Polaba mede genomen heeft die was verongeluckt, ende daerom hebbe ick nu de jonck van nachoda Sieko aengehouden, ende ick hebbe sijn joncq laten visiteren ende daer in bevonden peper, die hij steelswijs gehandelt heeft, ende ick hebbe die peper verbeurt gemaect alsoo 't tolvrij schip noch

¹⁾ Het HS. heeft: van radja.

niet volladen en was, ende ick meende de joneq peper ende den nachoda te Soncabadam ¹⁾, doch capiteijn Hendrick ende den coopman de Geus hebben hem van mij versocht, ende ick hebbe hun sijn peper wederom gegeven ende bevonden int overwegen datter was 32 bhaer peper, daer van ick den tol hebbe genomen. Alsoo de Chinees een onderdaen van den Generael was, daerom ben ick beschaemt geweest capiteijn Hendrick ende coopman de Geus, ende ick hebbe van hem genomen volgens costumen wegens de 10 bhaer van mijn peper van nachoda Tiek aen zout, te weten 16 coijangh, daermede hebbe ick nachoda Hiecko niet vercoort, ende het zout heeft nu in Priaman vercocht geweest 26 R^s de coijangh, ende desen 16de coijangh soude die ick genomen hebbe volgens costende prijs van Jacattra tegens 11 R^s per coijangh, ende den prijs daer op heeft het capiteijn Hendrick ende den capiteijn de Geus gestelt maer volgens costuime van de Maleijers, als soude in Jacattra opcoopen, is tegens 8 a 10 R^s per coijangh, ende soo ick het sout aengeslagen hadde volgens het de Maleijer in Jacattra opcoopen soo souw het geweest hebben gelijk off ick den nachoda hadde willen verongelijcken ende niet luijsteren naer 't seggen van den capiteijn ende den coopman de Geus, ende uijtwijzen de reecqueninge van 't zout ²⁾ dat ick genomen hebbe bedraecht 176 R^s, ende mij was competerende volgens costummen van de 10 bhaer peper 300 R^s Jacatras munt; dit gelieft den Generael eens te overwegen off ick daer wel off qualijk aen hebbe gedaen, ende nachoda Tiek hebbe ick alhier den tol ende ankeragie gelt geschoencken ende noch daerenboven aen hem een vereeringh toegevoecht volgens de Maleijtse costumen, doch ick hebbe seer verlangt naer de wederomecoomste van mijn joneq, doch mijn volcq sijn slechts wederom gecomen ende en hebben niet een kist goudtraet connen coopen, alsoo den peper diese medegenomen hadden gebleven was, ende sijn sijluiden met de joneq van radja Tanckas, wederom op Priamon gecomen.

Vorders gelieft den Generael te weten ende uijt te helpen dat capiteijn Hendrick aen landt heeft gebracht sonder te seggen wat, ende de Chinesen seijden dat haer luijden peper was vermengt, maer de Chinesen hadden haren peper ende banjewijn tot Bantam eerst vercoft, ende daernaer hebben zij verelaringh gedaen dat mijn peper haerluijden toequam, dit gelieft den Generael mede te weten.

Mijn vereeringe is een zijde cleet genaemt eatsia miloor, is niet anders als een cnop van een blomeken, die desen brieff brengt is capiteijn Hendrick.

Translaet van de missive van den orangkajja Swarra
radja, aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Met hulp van Godt almachtich van de orangkajja Swarra radja, die het lant ende de bandhaer Galiffa toecompt, doet veel tabe aen den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn.

¹⁾ Hier schijnen een paar woorden in de pen gebleven te zijn.

²⁾ Het H.S. heeft: *Aout*.

Vorders gelieft den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn te weten van wegens de saecken van capiteijn Hendrick dat sij alle goede ende quade menschen in de bandhar Galiffa altsamen seer welbekent, ende aengaende de negotie soo in 't coopen als vercoopen daer verstaet hij hem oock wel op, doch wat weet men offer ijmant mocht wesen die hem eenich leet willen aendoen? den Gouverneur Generael heeft deselve niet te hooren ofte haer seggen aennemen alsoo 't menschen sijn die niet als achterclap en soecken te doen, ende soo den capiteijn moor die van de bandhaer Galiffa altsamen vrient-schap wilt doen, laet dan doch geen ander capiteijn in de bandhaer Galiffa comen als den capiteijn Hendrick alsoo hij met ons gewent is om te gaen, daerom is hij ons seer aengenaem alsoo hij noch aen niemandt van de onse eenich leet gedaen heeft.

Vorders ick orangkatja Swarra radja laet aen den capiteijn moor weten mijn swaricheden, ende ingeval dat den capiteijn mijn gunstigh wilt sijn, soo versoecq ick dat den capiteijn moor mij wilt helpen ende dat den capiteijn moor gelieft te ordoneren aen den capiteijn datter altijd onder mij mogen berusten blijven de waerdie van 100 bhaer peper in coopmanschappen, pressis alle monsson als vertrecken ende als wederom comen soo sal ick het betalen gelijk het de costumen in Indrapoura is, daerover sal den capiteijn enen loffelijcken naem becomen over alle landen dat mij behulpsaem is, alsoo ick veele swaricheden ende verliesen hebben gehad. Ende in 't Godt almachtich gelieft dat den capiteijn moor wederom in de bandhaer Galiffa sent den capiteijn Hendrick om te handelen, alles wat dat hij te doen sal hebben sullen tselve met maleanderen tsamen doen, dan soo daer ¹⁾ een hander als Hendricq in de bandhaer Galiffa comt, soo salt seecker sijn dat den capiteijn moor capitale schade lijden sal alsoo andere met mij niet bekend en sijn.

Ick en hebbe niets om tot vereeringh te connen senden als een cleet, genaemt dewangka barbarrenta, neffens een geel schilt ende een cort mattien ende 14 stuex pangajen in Mantawe gemaect.

Van dage sijn de gesanten van Atchin wederom binnen 't casteel geweest ende (nae vorige wijze) door d'heer Generael beleefdelyck onthaelt ende getracteert geworden.

10 d°. Op heden comt alhier ter rheede een fregat met 20 coppen van Padangh na de meret brengende 100 bhaer peper, en verseijt in contra een tingangh naer Maccassar nijtvoerende 2380 realen in cleeden van diverse sorteringe.

11 d°. Van dage vaert weder een tingangh nae Maccassar ende sleept van hier een goede partie verscheijden doncken ofte cleeden, monterende ter somme van 2980 realen.

¹⁾ Het HS. heeft: dan.

12 d^e. Desen morgen is den Portugesen ambassadeur Francisco Viero de Figuredo, sijne respective commissien van den viceereij in Goa als den Maccassersen conincq ende princee alhier verricht hebbende, binnen het casteel verschenen omme aen de h^r Gouverneur Generael, de heeren Raaden van India (dewijle voornemens was op beden weder naer Maccasser te vertrecken) eerbiedelijk sijn afscheijt te nemen, sulcx naer eenich vrundelijk tractement geschiet wesende is sijn E. (tusschen twee rijen onser erijgsluידen in de wapen gestelt) weder nijtgetreden, ende wijders in compagnie van den ontfanger generael Sebalt Wonderer ende andere Nederlanderen van qualiteijt in een toebereijde Comp^e chaloup geembarequeert mitsgaders voorts naer de reede aen sijn boort gevaren, gaende vandaer omtrent den middaech met sijne twee jachten (waervan het een in Goa gecocht ende 't andere, geduijrende sijn aenwesen alhier hadde laten vertimmeren), genaemt ¹⁾ wesende Nostra Seignora Pinje de Francé ende Nostra Seignora de Nazaret, eijndelinge onder seijl gegaen, medevoerende onse brieven aen den majoor Willem Verbeecq nae Soloer, den ondercoopman Evert Janssen Buis als den conincq en de princee van Maccasser, alle van soodanigen continue als de afschriften der selver, onder desen dato in 't copieboucq der affgesondene papieren g'inserceert, largo aenwijzen.

13de d^e. Op dato is alhier niet beschrijvensweerdich voorgevallen.

14de d^e. Huijden vaert van hier wederom een tingangh naer Maccasser met 2978 R^e in verscheijden cleeden, ende comt van Palembangh een giljon met 8 persoonen hier ter haven aen de merckt brengende 50 picol peper, mitsgaders een tingangh van Maratsiangh met 10 coppen inhobbende $\frac{1}{4}$ last rijs, 50 hoenders en 300 bossen padij.

Soe gewerdt ons oock per vrijmans prauw een briefken nijt Bantam, op gisteren gedateert, van den resident Ceporinus, waerbij ons verstendicht dat het Engelse jaecht de Zeebloem den 10 deses met 30 packen cleeden en 4 kisten geldt na Maccasser genavigeert was.

Den jongen sulthan heeft een van de grooten Oudjontacque genaemt heijmellijk doen crissen, omdat hij gebonden hadde bij een sijner wijven, de dochter van den gewesen conincq van Jacattra, deweleke insgelijcx op 8 stantij is gekrist hoewel den ouden sulthan en andere tselve geern hadde belet.

Door Keeij Nebeij Intanda waren t' onser logie gesonden 300 Spaense R^e voor weleke hij loot van d'E. Comp^e begeerde, waeraen hem vrientschap soude geworden, sulcx nochtans niet connende geschieden versocht Sr Ceporinus van hier comptanten (waervan hij teenemael ontbloot was) om geseijde somma te connen restitueren mitsgaders eenige provisie van boter, vleesch, speck ende asijn voor 't comptoir.

¹⁾ Het Hs. heeft: *gemant*.

15^{en} d^e. Desen morgenstont vertreckt van dese reede naer het eijlant Mouritius de fluijt het Witte Peert, medevoerende een cargasoen tot voldoeninge der petitie voor d^e plaetse gedaen, beloopende ter somma van f 10482,6.—, en bestaende ten principalen in diverse cleeden voor het guarnisoen en veelderleij gereetschappen. Ende navigeert nu met sijn familie mede derwaerts den coopman Reijnier Por, geordineert om aldaer in qualite van opperhoofd 's Comp^s saecken nae 't vertreck van S^r van der Meerschen (die sijn dimissie aen ons versocht heeft) voortaan waer te nemen.

Op dato verschijnt binnen dese haven een contingh van Japara, behalven $\frac{1}{2}$ last rijs niet anders medebrengeende als een briefken van Angapraja aen den ontfanger Wonderer, daermede expres was afgeveerdicht, ende hadde een geheele maandt onder wege geweest.

Bovendien comen noch op heden van diverse quartieren dese reviere ingeseijlt 17 stucx Indiaense vaertuijgen, alle met den anderen gemant met 143 koppen en aen de meret brengende 'tgene volght:

200 picol peper, 7 $\frac{1}{2}$ lasten rijs,

234 d^e swart suijcker, 100 stucx hoenders,

2100 bondels suijcker, 550 bossen padij,

20 potten olie, 6 sacken tabacq,

nevens veelderhande snuijsteringe van weijnich valeur. Ende quamen gemelte 17 vaertuijgen van d'onderstaende plaetsen, namentlijk: 4 contings ende 5 tingangs van Tcerrebou, 1 giljon ende een tingangh van Palembangh, 3 contings van Japara, Paecalongen ende Tegael ende 1 lamboe van 't Siassem, mitsgaders 2 tingangs van Caliwongen ende Berbas.

16 d^e. Van dage comen wederom hier binnengeseijlt 6 distinete vaertuijgen met 46 personen, te samen ingeladen hebbende ruim 223 picol swart suijcker, 6 $\frac{1}{2}$ lasten rijs, 20 stucx hoenders, 32 sacken taback, 20 potten olie, 100 bossen padij, 900 d^e loocq, 700 bondels suijcker ende 200 stucx Cambodische gorgaletten. D^e vaertuijgen verscheenen hier van de volgende quartieren, te weten: een tingangh van Dermaïjo, 2 d^e nevens een contingh van 't Cherrebou, een contingh van Tegael ende een cleijn giljontje van Grissick, tijdinge brengende, dat in 't Cerrebou een fregat was aengecomen van Cambodia, van waer 10 gorabs tot assistentie na Sangora gesonden waren.

17^{en} d^e. Heden vaert een tingangh nae Japara, sijnde hier eenelijck aengeweest om een pas. Ende arriveert een tingangh in contra binnen dese haven, 20 inlantse vaertuijgen met 242 man, comende van verscheijden contreijen, namentlijk: een giljon van Johoor, 1 d^e van Tegael, 1 d^e van Lampon omtrent Benjermassingh, 1 cleen vaertuijgh van Succadana, 2 lamboes van Grissick, 1 d^e van Damaek, 1 chaloup van Palembangh, 1 contingh, 2 lamboes ende 1 champan van Japara. Item twee tingangs, 1 giljon, 1 lamboe, 1 joncke,

1 contingh, 1 champan ende 1 schnijt van ¹⁾ tCerrebon, alle met malcanderen aen de merekt brengende 'tgene volgt:

ongeveer 220 picol peper,

52½ last rijs,

1450 bossen padij,

4 last witte boontjes,

2000 stuex Johorse cujten,

59 potten olie,

2300 gedrooghde visch,

150 bondels suijker,

800 bossen tamarinde,

508 picol, ende 410 corven swart suijker, partije cadjangh ende andere clenicheden.

18 d^e. Van dage comen alhier weder aen van diverse gewesten 9 Indische vaertuijgen, sijnde tsamen gemant met 81 persooenen, te weten: 1 tingangh van Palembangh, 2 d^e van daer over 't Cherbon, 1 d^e nevens een tingangh van Tegael, 1 lamboe van Japara, 1 lamba van Pacalongen, 1 d^e van Jeleij ende 1 contingh van Samarangh, gesamentlijk hier te coöp brengende d'onderstaende goederen, te weten:

900 bossen padij,

97 picol peper,

24½ lasten rijs,

50 bundels suijker,

140 stuex hoenders,

16 sacken tabaek,

40 picol swart suijker ende andere snuijsteringe meer.

19de d^e ontfangen nijt Bantam een briefken van den resident Petrus Ceperinus, gedateert op gisteren, waerbij den selven ons is adverterende dat de Engelsche fluijt de Henne in ladinge lagh om metten eersten naer Cillebaer te vaeren, ende soude Mr Palingh als opperhoofd ende Saridouta voor sabandaer weder derwaerts vertrecken. De Michiel hadde jongst van Jambij omtrent 60 lasten peper, mitsgaders voorseijden Henne benevens partie poetsjoeq 100 packen cleeden voor hun Comp^e ende 150 d^e voor particulieren nijt Suratte medegebracht.

Dagelijcx quamen tot Bantam vaertuijgen met peper, die alle door d'Engelse vrunden met 's conincx gerechtigheijt tot realen 22 R^s de bhaer wier aengenomen, soodat dese jare goede menichte souden opdoen.

Het Cheribons vaertuijgh, ongetwiffelt daer van op 5de conranti hebben aengeroert, was aldaer gearriveert omme te vernemen wat gereetschap de sulthans tot den oorloge maecken mitsgaders watter dagelijcx voorviel.

Heden paresceerden binnen dese reviere weder 25 stuex separate inlandtse vaertuijgen alle tsamen ophebbende 179 persooenen, namentlijk: 1 giljon van

¹⁾ Het HS. heeft: nae.

Palembangh, 1 lanangh van Dermaïjo, 1 contingh van Samarangh, 2 tingangs van Cheribon, 5 d^{oe} nevens een contingh van Japara, mitsgaders 1 d^{oe}, 2 lanangs ende 11 contings van Tegael, int generael alhier ter meret brengende tgene hieronder wert gespecificceert, namentlijk:

51½ lasten rijs,
2260 bossen padij,
450 d^{oe} loocq,
610 stucx hoenders,
12 picol hertevleesch,
170 d^{oe} peper,
18 d^{oe} swart suijcker,
¼ last sout,
18 sacken tabacq,
10 stucx jattijplancken, ende veelderhande cleenicheden van weijnich importance.

Bovendien arriveren noch alhier ter reede 3 giljontjes van Johor, door den conineq van dat rijk afgeveerdicht, waarmede verschenen 2 ambassadeurs met een missive en bijgevongde schenckagie aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael, welcke op morgen naer gewoonte sullen werden ingehaelt.

20 d^e. Heden sijn de voorgemelte Johorse gesanten (genaemt radja Lellawangssa ende Tunella Palawan) door den ontfanger-generael, fiscael van India, den balliu deser stede ende meer andere gequalificeerde persoonen van hun boort aen lant gebracht, ende wijders met den coninecx brieff en geschencken binnen het casteel (een comp^e soldaten in de wapenen staende) met ordinarie cerimonien geintroduceert, alwaer de selve in volle vergaderinge van rade voorschreven missive aen d'heer Generael met eerbiedicheijt hebben overhandicht, die gelesen en bevonden wiert te wesen van inhoudt als volgt:

Translaet van de missive van den conineck van Johor
aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael.

Desen brieff comt nijt een oprecht suiwer gemoet, twelcq onverbreeckelick moet blijven soo langh son ende maen schijnen sullen, van wegens Jan de^r Portuan, die den troon van Johor ende Pahangh gouverneert, gaet aen den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn van het casteel ende het lant van Battavia, dien seer vermaert is wegens gouvernement vant lant ende casteel Battavia, die oock alle capiteijns gouverneert ¹⁾ alhier benedens wints soo ter zee als te lande, die oocq overgroote vruntchap is onderhoudende met sijne vrunden en bontgenooten.

¹⁾ Het H.S. heeft: geveret.

Vorders laet ick aen den Gouverneur Generael weten dat ick ben sendende radja Lellawangsa ende Tunlilla Palawan om desen mijnen suijsen brief te brengen, omdat ick nieuws hebbe verstaen dat Cornelis van der Lijn is geworden Gouverneur Generael vant landt ende casteel van Battavia, daerover ick van herten seer ben verblijft geweest om sulcke tijdinge te mogen hooren.

Vorders laet ick mede aen den Gouverneur Generael weten hoe dat den coninck in den Mattaram van herten seer verlegen is om ons leet te doen, doch naer minder resolutie, soo den Mattaram ons wilt comen beschadigen, wij sullen ons tegens hem ter weer stellen met alle macht, die wij bij maleanderen connen brengen, alsoo ick int minste niet aen den coninck van den Mattaram hebben misdaen, alleenlijk dat ick van gantscher herten genegen ben om met alle coningen van vruntschap ende vrede te blijven, in dier voegen blijff ick oock genegen om te blijven met den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn als met den gouverneur van Malacca ende alle Nederlanders int generael, en soo nu den coninck van den Mattaram mij wilt verdelen, wat can ick het gebeteren? Doch ick sal met alle mijn macht mij tegens hem stellen ende daerom laet ick het selve weten aen den Gouverneur Generael uijt een oprecht suijsen gemoet, alsoo den Gouverneur Generael een vrunt van mij is die mij veel goets doet.

Vorders soo ben ick uijt een oprecht suijsen hert spreekende aen den Gouverneur Generael hoe dat met d'aenstaende mousson van meeninge ben naer de cust Cormandel te senden een vaertuijgh, ende ingeval den Gouverneur Generael mij gelief vrientschap te doen, soo versoeck ick dat dit mijn een naer de cust mach senden ende dat het selve tolvrij wesen mach, mede dat het oock niet en behoeft Malacca aan te doen ende, ingeval dat het Malacca quam aen te doen, soo versoeck ick aen den Gouverneur Generael dat geen tol behoeft te geven ende, ingeval den Gouverneur Generael van herten tot sulcx genegen is, soo versoeck dat mij daervan een pas gelieft te verleen aen den gouverneur van Malacca op dat het blijken mach dat den Gouverneur Generael mij veel goedts geeft.

Desen radja Lellawangsa ende Tunlilla Palawan, deselve intregere in handen van den Gouverneur Generael in alle hetgeen dat haer lijden mocht overcomen, ende datse oock met den aldereersten wederom mogen werden gesonden opdat in der haest goede tijdinge mach becomen van den Gouverneur Generael.

Ick versoeck dat den Gouverneur Generael mij gelieft te vercoopen buscruijt ende, ingeval dat geen buscruijt en cont missen, soo gelieft mij dan salpeter te vercoopen, ick stel mijn hoop ende vertrouwen vast op den Gouverneur Generael dat hij mij sal helpen.

Wijders mijn vereeringe aen den Gouverneur Generael sijn; twee bhaer

peper ende een bhaer thin ende een cattij campher barns ende twee stuex besarsteen, t'is niet anders als tot een teijcken van een oprecht hart.

Naer lecture deses sijn voornoemde gesanten wijders door sijn Ed^e als de verdere heeren eenigen tijt met vriendelijke discorseu onderhouden. Item met een sirij pinnangh ende andere versnaperingen getraecteert, waermede welvernougt wederom vertrocken sijn.

Van Japara arriveren op heden alhier in de haven 4 contings, 1 tingangh, 1 lamboe ende een talamba, te samen gemant wesende met 54 personen ende aen de meret brengende 21½ lasten rijs, ¼ d^e groene erten, 20 stuex hoenders en andere cleenicheden meer.

Soo verschijnen oock van Samarangh 2 tingangs niet anders [te] bestellen hebbende als een brieff aen d'Ed. H^r Generael, comende van Kiej Angapraja ende Keij Soeta, van ¹⁾ teneur wesende als volgt:

Translaet van de missive van Keaj Angapraja ende
Keaj Soeta aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brieff is uijt een oprecht suiwer hart, tweleq onverbreeckelijck sal blijven bij dach ende bij nacht, wegens Keaj Angapraja en Keaj Soeta, gaet aen onsen broeder den Gouverneur Generael, die alle de Hollanders gouverneert int landt van Battavia als mede alle den Nederlanders benedens wints, denwelcken grooter ende machtiger moet werden tot allen tijden.

Vorders wij twee gebroeders laten aan den Generael weten, als wanneer wij in den Mattaram waeren, hoe menich mael heeft den Sousounangh gevraecht naer den gesant van den Generael, alsoo den Sousounangh hem verlaet dat het sal geschieden naer luijt van dien brieff, ende nu jegenwoordich sijn wij sendende Angapatra Intche Moeda ende Kee Bradja Wadanne om desen eenigen brieff te brengen aen den Generael, ende den Generael gelieft alles met een goede resolutie te resolveren opdat den Generael als eenen oprechten broeder hem tot mij genegen vertoont, alsoo UE. hebt versocht aen den Sousounangh dat wij in Japara mocht resideren, opdat het een goede plaets wesen mocht voor gaende ende comende Nederlanders om haerlijden in alle ongelegentheden te helpen ende assisteeren, ende soo seeckerlijck de genegentheden van uwen broeder gelieft te voldoen, soo gelieft onsen broeder doch besendingh met den aldereersten te doen naer den Mattaram, ende ingeval datter geen geschiet van den Generael soo sal 't wesen gelijk off onsen broeder ons met ons tween uijt Japara wilde verstooten, ende wij sijn oock seer beschaemt voor den Sousounangh alsoo het schijnt off den Generael ons bejide wilde laten om 't leven brengen.

¹⁾ Het HS. heeft: *mitgaders van enz.*

Vorders laat ick aen mijnen broeder weten dat den Sousounangh altijd vereijsch doet naer de paerden, alsoo ick hem den pitchjaringh in Battavia reverentelijk hebbe verhaelt, ende daerom heeft den Sousounangh oocq geseijt dat mede wel wenste dat een merrijepeert mocht becomen; so sulcx met de resolutie van onsen broeder overeen mochte comen, sal seer goedt wesen dat mede een merrijaert geeft, ende ingeval datter geen beeter en sijn alser voor desen in Battavia waren, met die selve sal 't wel wesen, alsoo den Sousounangh daer seer naer is verlangende.

Vorders is mijn belast aan mijnen broeder t'adviseren dat den Sousounangh seer genegen is naer alle ruijckgoederen, te weten: calembacq, muscus, amber en sevet, dat heeft den Sousounangh mij selfs belast om aen mijn broeder te adviseren, ick versoeck seer ernstelijk aan den Generael dat doch met den aldereersten besendingh te comen doen, opdat mijn beschemtheit, die voor den Sousounangh ende andere groote heeren in dien Mattaram [heb], afgewassen mogen blijven.

Wij met ons bejide versoecke aen den Gouverneur Generael dat ons gelieft t'excuseren dat jegenwoordich niet tot vereeringe sijn sendende, alsoo desen brieff met lege prauwen sijn sendende opdat desen brieff te heerder mach werden overhandicht aen den Generael. Geschreven den 12^{en} dach van de maen Saffaer op den saterdach.

Heden ontvingen mede per Javaens vaertuijgh een briefken van de vice-gouverneur Jan Thijssen uijt Malacca, geschreven den 23^{en} December laestleden, waerbij onderanderen vernemen dat de costelijk geladen scheepen Coninek Davidt ende Drommedaris op 14 d^e aldaer van Tajouan behouden waren aengelandt met een rijk capitael, ten principalen consisterende in f 883898,— aen Chinees goudt voor Cormandel, werwaerts soo haest mogelijk soude voorts gesonden werden. 't Gene meer van daer geadviseert werdt can bij Malaccas verbael op sijnen behoorlijcken dato largo werden naegesien.

21^{en} d^e. Desen morgen is d' H^r Gouverneur Generael, vergeselschapt wesende met eenige der heeren Raaden als meer andere gequalificeerde Comp^{te} dienaers en voornaemste borgeren deser stede, met diverse vaertuijgen naer het eijlandt Onrust getrocken, soo om oculaire inspectie van 's Comp^{te} timmeragien en verderen omslach te nemen alsmede om de respective gesanten van Atehin ende Johor eenich tractement en recreatie aen te doen, sulcx met sonderlingh contentement der selver geschiet sijnde is sijn Ed^e met de gantse compagnie alhier op den avont wederom geretourneert.

Soo verschijnen oock binnen Battavia's reviere drie inlantsche vaertuijgen, te weten: een giljon van Lampawa benoorden Succadana, een contin van Japara, ende een balou van der Maijo, te samen gemant met 22 koppen en alhier

te coop brengende 15 lasten rijs, 200 bossen padie, 5 picol swart suijcker ende 40 hoenders.

22 d^o. comt alhier ter reede een wanekan van Palembangh, gemant met 50 personen ende inhebbende 300 picol peper, item eene contin met 11 man van Damacq, niet anders ter meret brengende als 3½ lasten rijs nevens eenige snuijsteringe.

23 d^o. Op dato verseijlt nae Maccasser een giljon met 1784 ende een tingangh nae der Maijo met 40¼ realen aen verscheijde cleeden.

Daerentegen comen [in] dese reviere geseijlt een talamba, lamboe ende champan van Palembangh en Bancka, te samen ophebbende 29 coppen ende geladen wesende met 10 bhaer peper, 6 lasten padie, 2 potten olie, 4 corgie grove matten, 30 cattijs vogelnestjes ende partie gesoute pruimen.

24 d^o. Heden arriveert van diverse gewesten 5 Indische vaertuijgen, namentlijk: een jonckje van 't Cherbon met 39, een giljon van Palembangh met 20, een contin van Songenap met 10, een d^o van Chillebaer met 9, ende een d^o van Crawingh met 4 personen, alle met malcanderen aen de meret brengende tgene volght:

200 picol peper,	100 bossen padij,
3 a 400 d ^o suijcker,	1 koebeest,
3½ lasten groene erten	20 hoenders, ende
25 bossen pisangh.	

Ende vertrecken weder een contingh ende tingangh naer Bantam, niet anders uijtvoerende als 125 R^a aen cleeden, nevens 58 R^a aen Chinese waren.

25 d^o. Van dage varen van hier naer Tcherbon een contin ende tingangh nevens een giljon nae Grissicq, te samen wechsepende 553¼ R^a in verscheijden cleden, in contra verschint alhier een giljon met 33 coppen van Palembangh, hebbende tot sijn cargo 100 picol peper.

Ende gewerdts ons per expres vaertuijgh 1 briefken aijt de Mattaram, comende van een der grooten aldaer, welck getranslateert wesenden van navolgende inhoudt bevonden is.

Translaet van de missive van Keaj Nebeij Wierapatra
aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brieff is van uwen broeder Keaj Nebeij Wierapatra ende gaet aen den capiteijn moor. Vorders den broeder van UE. Keeij Nebeij Wierapatra is sendende sijne groetenisse aen UE. capiteijn moor, wijders is uwen broeder Keaj Nebeij sendende een vereeringe van een coijangh rijs, die den capitein moor als een geringh geschenck gelieft aen te nemen alsoo het alleenlijk maer geschiet om met UE. vrientschap te maecken, ende mede gelieft te weten dat uwen broeder Keaj Nebeij al sijn hoop ende vertrouwen alleenlijk op UE.

capiteijn moor is stellende vermits dat het nu met Battavia ende den Mattaram in goede vrede is, ende U.E. moecht hem mede op mij wel betrouwen alsoo ick veel ¹⁾ vermaach bij den Sousounangh want den Sousounangh noemt mij sijnen ontsten broeder.

Vorders die desen mijnen brieff brengen sijn Soeta Gattij ende Marten Tacca, vorders versoeck ick aen mijn broeder den capiteijn moor dat doch Soeta Gattij ende Marten Tacca met den aldereersten gelieft wederom te senden, alsoo hier tegenwoordich in den Mattaram veel te doen is in het versetten van 't huis van den Sousounangh.

26 d^e. Van dage seijlt van hier een contingh naer 't Cherbon ende een tingangh naer Caliwongen, metten anderen wechvoerende 127 realen aen cleeden, ende arriveert alhier van Bankalis een giljontje met 13 man ende 5 lasten rijs.

Unt Bantam becomen per Maleijts vaertuijgh van onsen resident Ceporino een briefken van den 23 deses, waarbij adviseert dat het Engelse jacht de Michiel op 19de stanti over Japara nae Benjarmassingh en de Henne dienselven avont met een goet cargasoen nae Chillebaer vertroocken was, sullende aldaer partije volck en coopmanschappen onder opsicht van een coopman aen landt geleijt werden; Mr Palingh sonde voorts naer Indrapoutra verseijlen, om den gereeden peper voor de compste onser scheepen aldaer op te coopen, de fluijt mogelijk sijnde in der haest vol te krijen ende weder op te senden, vermits naer Suratte geprojecteert sij.

Den president hadde onlangs wederom schenckagie aen den sulthan gedaen, maer off eenich versoeck daer bij gevought sij was hem Ceporino onbekend.

Saridonta was't sabandaersebap van Chillebaer quijt omdat sijn schult aen den sulthan niet betalen conde, in desselfs plaetse gingh derwaerts Abdulgani, sijnde een geschooren Chinees, sullende hij door ordre van ijder bbaer peper bij de Maleijers vereocht werdende een halve reael (boven d'oude tollē) afnemen.

De geruchten liepen op Bantam weder seer sterck dat den Mattaram die stadt, van d'onse g'assisteert werdende, soude comen beoorlogen, waertoe hier alreede over de 80 Mattaramse prauwen waren, den coninek van Palembangh wilde insgelijcx Siring en d'omliggende plaetsen aentasten, doch waren eenige grooten aldaer van opinie dat den Mattaram door d'onruste in sijn eijgen landt Bantam dese jare niet en soude molesteren bijaldien van ons niet gesecondeert wierdt, daer grootelijcx voor bevreest sijn.

27 d^e. Op dato verseijlen uijt Battavia's riviere 3 tingans ende een giljon na Samarangh, item een jonckje na Japara, te samen vervoerende 1047½ R^e aen diverse eleden, een vergulde Hollantse spiegel, 70 cattij poetsjock ende

¹⁾ Het HS. heeft: veel.

2½ picol galnoten. Daarentegen komt alhier ter haven een tingangh van Dermaio ende een contingh van Tegael, gemant sijnde met 12 koppen ende aen de meret brengende 5½ lasten rijs nevens eenige snuijstering.

Ontfangen een briefken van den Bantamsen resident Ceporino gescreven op gisteren, waeruijt verstaen dat de Engelse Henne 2 kisten comptant nevens 58 a 60 packen cleeden nae Cillebaer ende den Michiel 3 d^e kisten en 30 packen nae Benjar vervoert hadde, waren van voornemen voor het geldt, meest partienclier wesende soo gesecht wierdt, noten, foelij ende nagelen te procureren. Het jacht St Franciscus sonde binnen 2 dagen na Jambij varen en alsdan met een schip aldaer resteren, werdende tegen Maij's begin de Vaerwel van Cormandel ende 't Zeepaert uijt Suratte verwacht.

Den Engelsens praesident hadde aan den sulthan onlangs versocht dat de onse op Cillebaer verschijnende niet en souden mogen handelen voor en alcer hun snuijt sonde volladen sijn, doch was sijn E. sulex geweyjgert ende de Maleijers vrij gestelt met d'een off d'ander te negotieren naer hun believen.

Tot Bantam wierdt uijtgestroijt d'heer Generael aen den Sousounangh 2 cleene jachten hadde vercocht en de Mattaranse prauwen alhier van 80 op 150 gewassen waren. Om de waerheijt hier van te weeten hadden diverse grooten bij Ceporino doen vernemen, van wien contrarie bescheijt becomende wildent echter niet geloven, schijnende vreesse en jalousie die menschen seer te quellen alhoewel het selve bedecken ende sich noch even trots houden, ende wierden oock geen groote oorlogspræparatien gemaect om den vijhandt te resisteren.

28 d^e komt alhier ter haven een lamboe van tCherbon met 8 coppen, te coop brengende 1½ last rijs en eenige snuijsteringe, in contra vertreckt een tingan nae Grissick en een chaloup na Japara, te samen uijtvoerende 218½ realen aen diversche cleeden.

29 d^e is alhier niet anders voorgevallen als dat van Palembangh een giljon met 10 persoonen arriverende, aen de meret brengende 40 picol peper en eenige cleenicheden meer.

30 d^e versejlen van hier na tCherrebou een tingan ende een champan, mitsgaders een jacht naer Benjermassingh, alle met den anderen uitvoerende 3705½ reael aen verscheijden cleeden; vaert oock een tingangh na Japara, sijnde eenelijck alhier aangeweest om een pas.

Daarentegen komt alhier binnen een contin van Battangh, een d^e van tCherbon ende een balouw van Johoor, alle met maleanderen ophebbende 23 persoonen en medebrengeude 't gene volgt:

250 bossen padij,	50 mandekens sagon,
1½ last rijs,	1 picol slecht garou,
800 stuex parrangs,	2800 groote bondels suijcker,
600 bilions,	ende andere cleenicheden
8 picol arpais,	meer.

Soo verschijnt mede voor dese stadt het fluijschip Berckhout, comende met de jongste advisen, a droieture uijt Taijouan, van waer op 25^{en} der voorleden maendt herwaerts affgeveerdicht was met een rijk cargasoen, beloopende 1376118,7,4 en bestaende uijt 8068 teijl, 2 maes swaerte Chinees schuijtgout, 76281 $\frac{1}{2}$ cattijs Japanse campher, 1946 d^e Chinese thee, 93 d^e naeij-sijde en andere cleenicheden.

Uit de brieven en bijgevougde papieren van de Taijonansen raadt vernamen wij large den welstant van s'Comp^e saecken op geheel Formosa, item dat den Chinesen handel aldaer excepto in toevoer van goudt noch slechter was als oijt, sijnde (onder anderen) voor Japan niet meer ingecoecht als 56 stuex roode siteleeden, sijnde dat al (behalven Taijonanse hertevellen) 'tgene in voorraadt hadden off verwachteden. Breeder staadt van dese materie getraecteert in 't besonder Formosas verbael, derhalven in desen geen extensie gemaect werdt.

31 d^e. Op dato verseijlen na diversehe gewesten ses Indiaense vaertuigen, te weten: 2 contings na Tegael, een d^e na Japara, een d^e na Samarangh, een tingan nae Cherrebon ende een lamboe naer Grissieq, alle met malcanderen van hier voerende 677 realen aen verscheijden cleeden nevens 300 grove pierings.

Dese gepasseerde maandt sijn alhier ter stede gestorven, volgens supputatie van den dootgraver, 34 Comp^e dienaers, 27 vrije luiden ende 5 soo slaven als slavinnen.

April 1648. Heden depescheren een briefken na de Mattaram aen een van de groote, genaemt Keeij Nebeij Wierapatra, ende dat door sijne gesanten Soetagatti ende Marten Tacca, dienende tot antwoordt op desselfs schrijven den 25^{en} passato alhier ontfangen als tot conservatie van onderlinge vriendschap en goede correspondentie, waeraen ons laten gelegen wesen vermits gemelten persoon veel bij den Sousounangh vermach; sonden hem daernevens een vaetje wijn ende 3 stuex comiters tot vereeringe.

Uit Bantam gewert ons een briefken van den resident, gedateert op gisteren ende adviserende dat het Engelse jacht St. Franciscus drij dagen te voren met 30 packen cleeden nevens 4 à 5000 realen comptant na Jambij genavigeert was, waermede nu geen scheepen meer bij de hand hadden.

Ceporinus was aldaer bericht dat seeckere Battavise Chinesen omtrent 't eijlandt Candangh souden opgedoocken en aldaer aen de sulthans vercoecht hebben, à 60 realen ijder, bij de 40 stucken geschuts, sijnde met 't verongelucken van eenich Hollants schip, apparent aldaer verbleven.

Wijders seght hij dat van Bantam dagelijcx bespieders herwaerts en oock wel na de Oost gesonden werden, die dan dickwils met eenige straetpraetjes 'thujs comen, ende stont aldaer in corten groote verhanderinge in de

regeringe te geschieden door diverse onlusten en verschanssingen, aldaer onder de grooten voorvallende etc.

Heden vaert van hier na Japara een giljon, item nae Bantam een tingangh, metten anderen vervoerende 80½ realen aen cleeden nevens 4 picol cubeben.

Daerentegen comen hier ter haven 2 tingans over 't Cherbon nijt Cambodia, een chianpan van Grissiek, een contin van Tegael, item een wanckan van Palembangh, sijnde alle tsamen gemant met 75 personen ende alhier ter merckt brengende tgene volgt:

18½ lasten rijs,	220 picol peper,
14½ picol buffelshoorns,	3 picol gele verwe,
7 picol gommelaeq,	750 gorgaletten,
30 swart verlackte doosen,	10 roode d ^{ca} ,

ende diverse cleenicheden meer.

Soo verschijnt oock van Palembangh een giljon medebrengende eenen gesant met een brieff en geschenken van den pangoran, welck op morgen behoorlijk sal werden ingebaelt.

2 d^e versejlen nijt dese reviere naer 't Cherbon Tegael ende Tjassen, een groote champan en 2 contings, 2 tingans, metten anderen wechvoerende 434 R^e aen verscheijden cleeden ende 4 realen comptant.

In contra arriveren alhier nijt diverse gewesten 9 stucx vaertuijgen, namentlijk 5 contings, 2 tingans ende 2 giljons van Losarij, Battangh, Pamanoeckan, Coekandanna ende Toebam, alle met den anderen ophebbende 83 koppen mitsgaders hier te coop brengende 42 lasten rijs, 430 bossen padij nevens 170 boenders.

Tegens den middach wert den Palembangsens gesant (op gisteren aengecomen) met een chaloup van sijn boort gehaelt, ende met den pangerans schenckagie ende missive (onder gewoonlijke charges van musquetten ende canonnaden) met behoorlijke eere voor den heere Generael en d'heeren Raaden van India gebracht, alwaer d^e brieff gelesen ende van teneur bevonden is te weesen als volgt:

Translaet van den inhoudt der missive van
den pangeran van Palembangh aen den Ed^e Heer
Gouverneur Generael.

Desen brieff is van den pangoran nijt een oprecht suijver hart, die den throon ende 't landt van Palembangh gouverneert, gaet aen Sr Cap^e Generael heer van der Lijn etc.

Desen nachoda 'tChillij ben ick sendende aen S^r capiteijn om desen mijnen suijveren brieff te brengen, welcken inhoudt luydt om wat redenen dat

den capiteijn niet een of twee schepen en hebt gesonden naer Palembangh naer mijnder cirracira, volgens houde costumen heeft het nummermeer ontbroecken of daer quam jaerlijcx een schip of twee in Palembangh om peper te coopen, doch van wegens den prijs van dien sijn de coopers ende vercoopers alijt samen veraccordeert geweest volgens costumen, ende nu ten tijden van U.E. Capiteijn en isser noch niet een schip naer Palembangh gesonden, ingeval datter eenige valsehe achterclappers sijn die 't volck van Battavia gehoor moeten hebben gegeven, 't sal seer goedt wesen dat Sr Capiteijn mij sulcx laet weten, opdat ick mijn hert gerust mach stellen wanneer sulcx sal verstaen.

Vorders, ingeval dat Sr Capiteijn mij gelieft gunstich te sijn, soo versoeck ick goet metale geschut, ick sal mijn betrouwen vaststellen op den capiteijn dat hij mij sulcx sal geven, ende ingeval dat ick mijn versoucq van 't bovenstaende niets comen en kan, soo gelieft Sr Capiteijn mij tot een vereeringe toe te senden bescruijt, roers met haer handeliers. Dat ick sulcx derff versoucken is om, off Godt geliefte datter eenige quade menschen, mochten te voorschijn comen om Palembangh te beschadigen, hoedanich sout dan met mij wesen om mijn onderdanen te weer te connen stellen tegen haer luijden. Dan ick hoope dat Sr Capiteijn mij sulcx sal geven, daer stel ik al mijn vertrouwen vastelijck in mijn hart dat d'onderdaven van Battavia sullen comen om te assisteren, doch dat swaerste [is]¹ dat men soo veer over zee varen moet, hoe sout mogelijk wesen dat men soo haest soude comen op Palembangh? Godt almachtich is alle mijn swaricheden bekend.

Vorders laet ick aen Sr Capiteijn weten dat ick eenen Chinees met mijn vaertuijgh naar Coetchie hebbe gesonden doch en heeft d^r de groote winden niet connen wederstaen, daerom is naer Cambodia geloopt ende is aldaer van de Hollanders veroverd, ende ingeval het mogelijk wesen can ende dat S^r capiteijn mij gonstigh wilt wesen, soo versoeck ick op S^r capiteijn dat mij de selve joncq, volcq ende goederen wederom wilt laten toecomen, ende ingeval dat die luijden qualijck hebben gedaen soo versoeck dat S^r capiteijn haerluijden sulcx wilt vergeven, ick vertrouw vastelijck op S^r capitein dat hij 't mij wederom geven sal. Hoe veel personen dat sij sijn geweest ende wat goederen dat sij hebben gehad, hebbe nachoda tChillij geseijt.

Mijn vereeringe is een cleen wijffs eliphantjen neffens acht picol peper, gelieft het niet anders aen te nemen [dan] als een blomcken sonder reuck, het is niet anders als tot een teijcken dat wij twee landen alijt een lant sijn geweest tot heden toe.

Naer lesen van welcke missive den gesant een weijnich tijts met pinangh etc. getracteert ende voorts wel vernought uijt het casteel vertrocken is.

¹) Het HS. heeft: doch dat swaerste dat men enz.

3 d^e. Heden verseijlt nijt dese haven een contingh naer Tjassem, een lamboe na Damack, een tingan naer 'tCherbon ende een d^e naer Kandaël, alle met malcanderen uijtvoerende 213 realen aen cleden nevens 90 R^e gereet. Ende weder van 't Cerbon een tronsee, 2 tingaus, te samen gemant met 17 persoonen en alhier te coop brengende 100 corven swart suijcker, 2½ lasten rijs, item 10 hoenders ende 6 stuex gansen.

Soo verschijnen mede alhier voor ¹⁾ de stadt de oorlochsjachten Hulst en Popkensburgh, comende nijt het vaerwater van Manilha, van waer op 29^{en} van Februario waren opgebroocken sonder dat sedert 'tweleq van den commandeur Pieter de Gojer ijets tot ofbreuck van den Spaensen vijhandt als voordeel der E. Comp^s hadden connen verrichten, wesende aldaer niet handers dat aenteijkenens weerdich sij voorgevallen als het onderstaende:

Nadat sij nevens tjacht de Waterhont op 3 December waren afgeveerdicht, omme 's vijandts constitatie in Manilhas baaij te gaen besichtigen ende dan aen voorseijden de Gojer daarvan bescheijt te brengen, soo hadden sij eerst acht dagen daer na met veel moijten tot hun ooghwit connen comen, als wanneer sij 3 Spaense schepen bij Cavita met de raas int crujs en de seijlen aengeslagen sagen veerdich leggen, wesende den cleensten noch met de marseijls doende en den vice-admiraël al buiten gecort, wel geresolveert sijnde de onse bij te comen, gelijk op den selven dato nijt eenen overlopenden slaeff (waervan in dit dachregister op 11 Jannarij passato vermaandt hebben) seeckerlijck bericht wierden: seggende den selven daerbij datse daerom den vice-admiraël des nachts hadden buijten geholpen ende met d'andere insgelijcx doende waren. Dit aldus gesien en vernomen hebbende vonden sij met den anderen goet (dewijle geenen voorderen last hadden) weder naer de vloote te seijlen om van haer verrichten en ervaringe rapport te doen, maer alsoo se buijten Manilhas baaij gecomen wesende geen van onse schepen gewaer wierden, resolveerden den Waterhont met voorseijden fugitijf naer Mindora aff te senden, alwaer vertronweden de vloote soude te belooopen sijn, mitsgaders met Hulst ende Popkensburgh naer hun gedistioneerde crujsplaatse omtrent de Cabo Boelinau te vertreeken als geschiede, doch met geen ofte weijnich effect, want sij sedert gemelten tijt tot Februarij eindte toe in het vaerwater bij de Caep Boelinao, d'eijlanden van Iloco ende omtrent Muisersbaaij geduijrich aff en aenhoudende niet meer als een vaertuijgh gewaer wierden, sijnde een cleene wanckan met cramerije en groote potten geladen, tweleq door de boots aen de wal gejaecht werdt sonder datter ijets nijt te bergen was. Somwijlen waren oocq de cleene vaertuijgen wel gemonteert ende gemandt op diverse plaetsen (om water, branthout en insonderheijt ververschinge te halen) aen landt geweest doch mede met weijnich succes, in welcke occasien 3 a 4

¹⁾ Het HS. heeft: van.

dorpen, 1 kerek en sommige hujsingen verbrandt doch veel tijts resistencie van de inwoonderen gehadt hebben, soo dat oecq op 5 en 6^e Januarij 4 gequetsten bequamen bij Muisersbaaij waervan twee persooenen, namelijk den provisioneelen luitenant Joan Croonest ende veendrich Pieter van Horick (met vergiftige pijlen getroffen wesende) corts daer aen gestorven sijn.

Tegens den avondt quamen de Atchinse gesanten, met eenige gequalificeerde Nederlanders g'accompagneert, wesende de heer Generael ende heeren Raaden van India binnen het casteel besoucken ende wierden van haer Ed^e eenigen tijt vrundelijk onthaelt.

4ten d^e arriveren alhier 2 tingans van Palembangh ende Pahangh, gemant wesende met 50 coppen en tesamen aen de merekt brengende 160 picol peper ende vijf d^e thin.

Soo verschijnen mede voor de stadt 7, soo contings als tingans van Battangh, niet anders inhebbende als eenige rijs nevens eenige provisie met een cleen geschenck, aen de heer Gouverneur Generael afgesonden door de moeder van den Sousounangh Mattaram, wesende den tenenr van gemelte schrijvens als volgt:

Translaet van de missive van Ratou Ibouw, (die naer seggen van de gesanten moeder is van den tegenwoordigen Sousounangh Mattaram) aen d'Ed^e H^e Gouverneur Generael.

Weet mijn broeder den capiteijn van Battavia mijn vereeringe, die iek ben sendende aen u E., is een last rijs, 4 boeken ende 34 hoenders, die het selve brengen sijn mijn gesanten genaemt Malagatty Pouraga Pousarananga Poulalipat, Pouwangacarti, dat mijnen broeder van Battavia in danck [gelieft] te aenvaerden, alhoewel het niet naer behooren en is.

Op den avondt sijn de gesanten van Johoor met haer gevolg, in comp^e van eenige aensienelijcke Comp^e dienaers, ten huijse van de h^e Generael verschenen en aldaer door sijn Ed^e als de heeren Raaden een tijt lanck met discoursen, pinangh en andere versnaperinge vrundelijk onderhouden, en versochten de selve dat hoe eer hoe liever weder naer hun landt mochten gedimitteert werden, 't welck hem toegeseijt wesende begaven sich (met goet genongen) weder naer hun logiement.

5 d^e verseijlen nijt dese reviere na Berbas, Tiassem, Tegael en 't Cherrehon een tingangh, twee contings ende een lamboe, alle met maleanderen nijtvoerende 175 R^e aen cleeden ende 25 [R^e] in specie.

Daerentegen comen weder alhier aen van Cottatenga, Jortangh ende tCherbou een giljon, champan ende contingh, te samen ophebbende 46 per-

soonen en aen de merckt voerende 70 bharen peper, $11\frac{1}{2}$ lasten rijs, 3400 groote bondels suijker ende andere snuijsteringe meer.

6 d^e. Van Tjassem, t Cherbon ende Grissieck paresceert binnen dese reviere een lamboe, 2 tingans, een contin, een chiampan ende een giljon, gesamentlijk gemant met 58 coppen, alhier te coop brengende $29\frac{1}{2}$ lasten rijs, 700 groote bondels suijker, 600 stuex Cambodische gorgaletten, 50 swarte verlackte doosen 8 picol buffelshoorns, 6 d^e gommelack en eenige elenicheden meer.

Soo arriveert mede alhier voor de stadt met sijn giljontje den burger Sivert Janssen alias Buisman, comende van Malacca, werwaerts door den vrij-coopman Hendrick van Gent gesonden was om eenige slaven te halen en dan voorts bij hem in Palembangh te comen, alwaer deselve niet vindende was met sijn ledich vaertuijgh herwaerts gekeert, rapporterende wijders dat 18 etmalen van Malacca mitsgaders [t] fluijschip de Zaijer eenen daech voor hem van daer nae Battavia genavigeert was.

Van dage varen oock uijt dese haven na Tegael een contingh, een tingangh ende een lanangh, niet anders met malcanderen uijtvoerende als 247 realen aen cleden.

7 d^e vertreeken wederom van hier na Tegael 3 contings, te samen wech-slepende $212\frac{1}{2}$ realen in diverse doucken, ende comt in contra van Japara alhier binnen een contingh met 8 persoonen, 2 lasten rijs en eenige snuijsteringe.

8 d^e Heden versejlen weder uit Battavias reviere na Tegael 3 contings, item een tingangh na Samarangh, alle met den anderen ingeladen hebbende $174\frac{1}{2}$ realen aen cleden, besejde 30 realen in comptant.

Daerentegen comen hier ter haven een schuijt, een lamboe ende een giljontje van t Cherbon ende Grissieq, te samen gemant met 24 coppen en aen de merckt brengende 46 a 47 picol swart suijker, 1 d^e gerneelen, 1 d^e tabacq, 6 lasten rijs, 2 a 3 d^e sout ende partij aerde potten.

9 d^e arriveert een joneque met 38 coppen van Japara, hebbende aldaer ingeladen 200 korven swart suijker ende ses coijangh rijs.

Ende varen uijt dese reviere na t Cherbon, Maraetsiangh ende Tegael 3 tingans, 1 giljon ende een contingh, gesamentlijk van hier voerende 525 realen aen cleden, 66 R^e comptant ende 18 cattijs candijsuijker.

Werdt mede op dato binnen het casteel gebracht eenen jongen caijman, sijnde weijnich buijten de stadt inde groote reviere door de swarten met een vischnet gevangen.

10 d^e. Naer Bantam, Tjassem en Japara navigeren op dato 4 tingans, 1 talamba ende twee giljons, alle met den anderen van hier vervoerende 1017 $\frac{1}{2}$ realen aen verscheijden cleden nevens 135 realen aen Chinese waaren.

Soo vertreeken oock noch 17 vaertuijgen na Samarangh, dewelcke geenen tol betalen, overmits wegens de gesanten van Angapraija ende Keeij Soeta met rijs etc. alhier sijn aengecomen. In contra arriveren hier van Grissieq

ende Samarangh 1 lamboe ende contingh, beide met 24 koppen gemant en te coop brengende 10 lasten rijs, 60 hoenders ende twee sacken tabacq.

11 d^e versejlen wederom uijt dese reviere drij inlantse vaertuijgen, te weten: een joneque, 1 lamboe en talamba, naer 't Cherbon ende Grissick, met malcanderen van hier voerende 463 $\frac{1}{2}$ realen aen diverse cleeden.

Daerentegen comen hier ter haven van Cangeangh, Panaroeau en Malacca een contingh, tingan ende giljon, te samen ophebbende 31 mannen ende aen de merckt brengende 5 $\frac{1}{2}$ lasten rijs, 25 hoenders, 20 a 30 picol peper nevens diverse cleeden, wesende door den laetsten van het sijne behoorlijk tol in Malacca betaelt.

Soo pasesceert insgelijcx van Malacca te deeser reede het fluijschip den Jongen Saijer, sijnde op 20de der voorleden maendt van daer herwaerts afgeveerdicht, met een cargasoen bedragende de somme van f 58860,9,10 ende consistierende in 4 schuiften en 89 $\frac{3}{4}$ realen swaerte verscheijden gout, 142489 ponden thin, 36164 cattijs peper, een pack sarassen leije de Coutchin nevens eenige cleenigheden van cleen valeur. Uijt het schrijven van den gouverneur Jan Thijssen bemerckten dat de jachten Delfshaven, Limmen, Grijskereeke ende Welsingen noch tot Malacca niet en waren aangelandt, en dat wijders 's Comp^s affaires derwaerts over in goede terminis stonden, als breeder bij 't besonder verbael van dat quartier gehouden te beoogen is.

12 d^e. Van dage sejlen van hier naar Tanara, Grissick ende tCherbon een vlieger, lamboe ende contingh, te samen vervoerende 270 realen in cleeden. En verschijnen daerentegen te deser reede 2 gillions comende van Palembangh, doch het een bevorens uijt Andragirij, metten anderen aen de merckt brengende omtrent 150 picol peper en gemant wesende met 35 coppen.

Soo arriveert mede van Aimuij uijt China voor dese stadt een joneque ofte groote wanckan met 450 man, hebbende 53 dagen op de reijse geweest en tot cargo medebrengeende niet anders dan alderhande grove Chinese coopmanschappen van cleen valeur.

13 d^e. Heden versejlen uijt dese haven naer Tegael, Tiassem, Samarangh, Japara, 't Cherbon, Bantam, Damacq ende Grissicq veertien inlantsche vaertuijgen, te weten: een talamba, een lamboe, 5 continghs, 2 joncken, 4 tingangs ende een bhalouw, alle met malcanderen van hier uitvoerende 2372 R^e aen verscheijde cleeden, 8 gantangh comijn, $\frac{1}{4}$ picol benzuin en 67 $\frac{1}{2}$ realen aen Chinese waaren.

Van Johoor arriveert een giljontje met 8 personen, niet anders medebrengeende als 800 stuex cadjangs nevens eenige snuijsteringe van cleene valeur.

14 d^e. Op dato vertreeken wederom van hier naer 't Cherbon, Grissick, Lossarij, Bantam, 't Chillemaijo, Tiassem, Tegael, Samarangh en Japara vijfthien Indische vaertuijgen, namentlijk: een lamboe, 8 contings, een joneq ende een balou, gesamentlijk wechslende 3277 realen in cleeden van diverse

sorteringen, 96½ reael aen Chinese waaren nevens 500 stucx kommen ende schottels.

Daerentegen comen weder alhier binnen van Banca, Panaroebang, Japara ende Cojangh een champantje, giljontje, contingh, tingangh ende lamboe, alle met den anderen gemant wesende met 37 koppen ende aen de merckt brengende niet anders als 13¼ lasten rijs.

15 d^e wert alhier wederom een keijman van middelbare groote binnen 't casteel gebracht, sijnde door de Javanen in de reviere gevangen.

Van Grissiek comt een contingh met 6 persooenen, alhier te coop brengende 600 bossen thammarinde, 30 bossen padij ende ½ last rijs.

Soo arriveert insgelijcx voor dese stadt ter reede het nieuwe schip de Prinsesse Roijale, sijnde op 16 September voorleden jaers (nevens 'tfluijschip de Witte Duive) uijt Tessel met 367 koppen 'tseijl gegaen, 14 Januarij met omtrent 70 siecken ende 26 dooden aen de Caeb de boa Esperance gecomen ende den 28 d^e werom van daer gescheijden, tsedert wanneer noch 106 persooenen (daeronder een vrouw) waren overleden, sulcx dat gemelte schip op de reijse in alles 132 menschen heeft verlooren en niet meer int landt brengt als 75 soldaten ende 161 varende luijden, van dewelcke weijge ofte geene gesont sijn.

Bequamen met dese gelegentheijt wederom een briefken van den ondercoopman Leendert Jansen, opperhooft van het overgebleven volck vant gesnuevelde schip N. Haerlem, waeruijt den continuerenden welstandt desselfs als der gesalveerde goederen vernamen mitsgaders dat hij aen de opperhoofden van de Prinsesse Royale distincte reijsen hadde versocht, dat aldaer tot de compste der retourvloote wilden verblijven om ondertusschen (alsoo niet mogelijk sij vermits de dagelijcx stercke suidewinden ende harde brandingen ijets te water of te scheepe) van 'tfort Zandenburgh tot aen de Zoute riviere, wesende 2 mijlen weechs, de voorseijde goederen met karren te helpen overbrengen, opdat gemelte vloote hare reijse na Nederlandt te eer mochte spoedigen, maer hadden geseijde vrunden doordien hun handeren last mede gegeven en haer volck seer swacq was daertoe niet connen verstaen, ende eenelijck in dien corten tijt metten anderen vier metale stucken uijt N. Haerlems romp met excessive moijte op de straat gecregen, waervan niet meer als een aen de logie bij de Zoute riviere tot de defencie gebracht was, blijvende de andere 3 door gebreck aen tijt en volcq noch aen den over leggen.

16 d^e comt alhier ter haven van Grissiek een lamboe met 15 koppen, inhebbende 10 cajiangh rijs nevens eenige snijsteringe.

Soo arriveert mede met een tingangh van Palembangh Sr Moeda ofte Pasquael Rodrigo Parnigees, comende in qualite van gesant en medebregende eenen brieff ende geschenck van den pangeran aldaer aen d'Ed^e Heer Generael.

Op dato is Pieter Janssen van Amsterdam, schipper op tjacht Hulst

(waarmede aent eijlandt Onrust te vertimmeren lach), door sijnen scheeps-corporael seer schandelijk omgebracht.

Tegens den avondt zijn de Johoorse gesanten, item die van Keeij Angapraija ende Keeij Soeta, binnen 't casteel met eenige Nederlanderen van acusien vergeselschapt gecomen, een tijt lanck ten huijse van de heer Gouverneur Generael door sijn Ed. als d'heeren Raden vrundelijk getrackteert, en eijndelinge met goetd genoegens afscheijt gegeven omme weder naer hun landt respectivelijk te retourneren, ende werdt dien van Johoor benevens 10 vaten boscruit noch ter handt gestelt een missive aen haren coninck, soodanich tot maintainue van onderlinge vruntschap ingestelt als int briefboecq onder dato deses can werden nagesien.

Aen Angaprija ende Soeta mitsgaders aen den Tommagon werdt insgelijcx een briefken ijder apart gesonden, waerbij aen deselve ten principalen versekeringe deden dat met den eersten een aensienelijke besendinge aen den Sousounangh (gelijk al over 6 maenden aen sijne Maj^{te} ambassadeurs hebben toegeseijt) souden doen, twelck tot nu ('t onser leetwesen) niet en was geschiet vermits de non paresce onser scheepen nijt Hollandt ende Cormandel, waarmede diverse raretijten en cleeden voor den Sousounangh waren verwachtende etc. Drij stuex comiters ende sooveel tapesarassen gingen daer nevens tot conservatie van vrundtschap en goede correspondentie aen den Tommagon Mataram, aen wiens gunst en hulpe omtrent den Sousounangh d'E. Comp^e sonderling gelegē is.

17 d^e 'smorgens sijn de Johoorse legaten met 3 vaertuijgen van dese reede naer hun plaetse verseijlt, wesende tolvrij van de goederen die se uitvoerden, ten respecte van de alliantie tusschen de Comp^e ende haren coninck.

Omtrent den middach is den Palembangsē gesant Pasquael Rodrigo, met redelijk geselschap van gequalificeerde Nederlanderen, binnen't casteel met gewoonlijke sermonie van musquetten en canonschooten verschenen ende voorts ten huijse van d' heer Generael geintroduceert, alwaer des pangerangs brieff en bijgevoechde schenckagie overleverde, welck van teneur bevonden wierdt te wesen als volgt:

Translaet van den inhoudt der missive van den
pangeran van Palembang aen d'E. Heer Gouverneur
Generael, per Sr Pasquael Rodrigus.

Vorders ben ick sendende Sr Moeda aen den capiteijn om desen mijnen seer goeden brieff te brengen, ende ingeval S^r capiteijn mij gelieft vruntschap te doen, hebbe ick verstaen van de Battavise cooplieden datter vrouwen doctours sijn, die raadt weten voor alle sieckte; ick hebbe mede verstaen dat 2 vrouwen sijn, die daer bejde goede kennisse van sijn hebbende, ende

ingeval den capiteijn mij gelieft vruntſchap te doen, ſoo verſoeck ick ſeer minnelijck de ſelve perſoonen. d'Oorſaeck dat ick mij derff verſtouten aan S^r capiteijn is om datter noijt van ſijn leven eenich miſcontentement en is geweest tot afkeer van bejide onſe landen, dat oock hoope niet geſchieden en ſal ſoo langh maen en ſon ſullen ſchijnen, alſoo het landt van Palembangh, Jambij ende Battavia te ſaem als een landt ſijn, ende ingeval ofte ick geſont ofte niet geſont en worde, in 't Godt almachtich gelieft, ſoo ſal ick ſe in Battavia beſtellen. Ick ſal ſeer hartelijck hopen dat den capiteijn mij deſen vruntſchap [gelieft] te doen omme oft mocht weſen dat ick van deſe mijne ſieekte genesen werden mocht.

Vorders ingeval dat den capiteijn mij gelieft vruntſchap te doen ende dat den capiteijn eenige goede cleeden hadde bewaert, ſoo hebbe ick belast aen Sr. Moeda dat hij deſelve ſal coopen.

Vorders en hebbe ick niets om aen den capiteijn tot vereeringe te mogen ſenden als een eris met een goude hecht, met een ſilver ſchee, nevens 2 picol peper: ziet niet naer de waerdie van dien, als sijnde maer een bloemken ende tot een teijcken dat ick noch int leven bin.

Naar lecture der miſſive is den geſant een tijt lanek door haer Ed^e met wijn, pinangh en eenige verſnaperingen (onder diverſche diſcourſen) getracteert, ende voorts brijten 't caſteel vertrocken.

18 d^e. Heden verſeijlen nijt deſe haven nae Griſſicq ende 't Cheribon twee gillions, een tingangh ende een ſchuijt metten anderen vervoerende 424⁹ realen en verſcheijden cleden nevens 50 R^e comptant.

In contra comen alhier van Griſſick, Japara, Gembongh ende 't Chillemaijo te arriveren, 1 joncq, 3 contings en 1 tingangh, geſamentlijck ophebbende 49 perſoonen en te coop brengende 't gene volght:

72 laſten rijs,	5500 boppen ſuijcker,
1100 boppen padij,	250 d ^e thamarindi,
10 laſten ſont,	15 zacken capock,
2 picol drooge gerneelen,	6000 jagongh,
4000 cleene kneppel ſuijcker en de 60 ſtucx hoenders.	

19de d^e. Deſen morgen varen nijt deſe riviere naer Bantam ende Pama-
langh 2 tingangs en 1 conting, te ſamen van hier voerende 86½ R^e aen
cleeden, 12½ R^e comptant, 50 picol zwavel, ¼ d^e thee, 15 realen aen aerdewerck
ende 3 realen aen zoute coſt.

Ende comen a l'encontre wederom van 't Cherbon ende Balliton alhier
binnen een joncgje ende lamboe, alle met maleanderen gemant met 86 koppen
mitsgaders aen de meret brengende tnaervolgende:

340 korven ſwart ſuijcker,	7000 ſtucx parringhs,
6 laſten rijs,	100 allions ende
300 zacken capock [met] eenige andere cleenicheden.	

20 d°. Van dage vertrect een contingh naer Palembangh, niet anders uitvoerende als $44\frac{1}{2}$ R^a aen eleden.

Daerentegen arriveren alhier van Palembangh, Japara, Berbas, 't Cherbon ende Siassem een giljontje, setia, lanangh, contingh en twee tingangs, al te samen ophebbende 58 koppen en te coop brengende 33 picol peper, 6 lasten rijs, 500 bossen padij, 1300 d° suiker, 22 picol bruijne d°, 250 stuex steenbraessemms, 20 hoenders nevens een weijnieh eadjangh ende arpuijs.

Tegens den avondt sijn de Atchinse gesanten, met eenige Nederlanderen van qualiteijt geaccompagneert wesende, binnen 't casteel verschenen om den heere Generael (naer hun oude gewoonte) te besoucken, ende is henlieden bij sijn Ed. als de heeren Raaden een wijle tijds goet ende vrundelijk onthaelt aengedaen, soodat sij enfin seer wel gecontenteert naer hun logement vertrocken.

21 d°. Des morgens in de coelte sijn de voorgemelte ambassadeurs, in geselschap van den ontfanger-generael Sebalt Wonderer en andere Comp^t dienaren naer de reede en aen boort van het nieuwe schip la Princesse Roijale gevaren, alwaer de selve na gelegentheijt vrundelijk tractement genoten en met besichtigen van dat schoone schip hare curiosheijt voldaan hebben.

's Voormiddachs wert alhier een cleene kajman binnen het casteel gebracht, dewelcke door de Chinesen in Battavia's riviere gevangen was.

Van Surbajja compt op heden alhier binnen een lamboe ende van Grissick een contingh met den anderen gemand met 25 persoonen ende inhebbende $7\frac{1}{2}$ last rijs, 60 picol suiker en andere kleenicheeden.

22 d°. Op dato verseijlt uijt dese haven een wanckantje naer Palembangh, en een champan naer Grissicq, te samen van hier wechvoerende 743 R^a aen verseijden doucken ende een picol poetsjocq.

Ende arriveren weder hier binnen van diversehe gewesten 8 stuex Indiaense vaertuijgen, te weten: een balouw, 4 tingans, een joncque, een contingh ende een lamboe van Palembangh, 't Chillemajo, 't Cheassem, Japara, Jortangh ende Billitongh, alle met malcanderen ophebbende 108 persoonen en geladen wesende met de onderstaende goederen, te weten:

270 picol peper,	700 stuex parrings,
40 d ^{re} cattoen,	150 biljons,
8 $\frac{1}{2}$ lasten rijs,	710 stuex hoenders,
1450 bossen padij,	2 potten olie, nevens
1800 d ^{re} suiker,	1 picol garouw.

Depescheerden oocq op heden aen Raton lboe, moeder van den Sounsou-nangh Mattaram, door hare gesanten een briefken dienende eijgentlijk tot antwoordt op het schrijven van 4de courantij, van daer becomen, ende nevens dien oock streckende tot honderdhondinge van hare Hooch^{te} goede genegentheijt 't onswaerts, tot welcken eijnde dan als in recompense der genoten schenckagie

bij het schrijven een vereeringe gevought wierdt van een Mattaramse gobar, twee committers ende twee stux tapesarassen.

23 de. Van Grissicq ende Caliwongen arriveren huden drie inlantsche vaertuijgen, namentlijk een talamba, contingh ende tingangh, te samen gemant wesende met 20 koppen en alhier ter meret brengende niet anders als 3 lasten rijs ende eenige geringe snuijsteringe.

In contra versejlen uut dese haven na Grissick, 't Cherbon ende Palembang 1 giljon, tingangh ende lambœ, gesamentlijk nijtvoerende 169 realen aen cleden, 56½ R^s comptant, 12½ realen aen groff aerdewerck, nevens een picol comijn.

Vertrecken op dato mede van hier naer Siam voor d'eerste besendinge, de fluijschepen Berekhout, Geeroonde Liefde en de Witte Duijve, wesende in de twee eerste geladen een wel geassorteert cargasoen, bedragende een somme van f 60644,8,6 en bestaende in 15000 teijlen Japans schuijsilver, 513 picol lichten Jambijsen peper, veelderleij doucken beneffens eenige provisien en andere nootsakelijkheden, sijnde deselve fluijten gedestineert omme voorts op 't spoedichste de geprocureerde Japanse coopmanschappen naer Nangasackij, en de Duijve, om vandaer het timmer- en sappanhout etc. naer Tajjouan te voeren, voor welcke plaetse alhier daerin oock hebben gescheept 91524 ponden van het jongst becomen Malacxe tin, item daarmede laten overgaen 40 soldaten tot versterkinge van Tajjouans guarnisoen.

Nevens de vereijchte advijsen en verdere papieren aen het opperhoofd van 't Siamse comptoir, Jan van Muijden, souden insgelijx eenen brief g'accompagneert met een goude kettingh en 4 picol sandelhout, te samen weerdich f 525,6 strs, tot vereeringe aen den Oja Bercquelangh, waerbij ten principalen sijn faueur en hulpe over 's Comp^s affaires aan dien eant versochten en met eenen adverteerden dat als nu het schrijven aen den coninck excuseerde, vermits alsnoch 3 schepen van daer waren verwachtende, dewelcke verschenen wesende souden alsdan des Maj^{ts} missive punctueel beantwoorden.

Des middachs is den scheepscorporael (genaemt Coenraadt Bock van Boextehoede), die op 16 stantij sijnen schipper Pieter Jansen soo schandelijk heeft neergeleijt, volgens sentensie van den achtbaren Raadt van Justitie naer mutulatie sijner rechterhant (waarmede dat enorme feijt geperpetreert heeft) voorts onthalst mitsgaders 't hooft op een penne ende den romp (tot een projc der vogelen) op een radt geleijt.

24 de is alhier niet voorgevallen, dat aenteijckeninge in desen weerdich sij.

25 de. Van dage seijlen uijt dese reviere naer Bantam, Grissick en Japara een talamba, tingangh ende contingh, te samen niet anders wechvoerende als 243½ realen in diversche cleden.

Ende arriveren voor de stadt 2 contings van Samarangh niet vereoopelijcks medebrengende, alsoo met eenen expressen door de keeijls Angapraja ende

Soeta waren afgeveerdicht om een briefken van weijnich supstantie aen d'Hr. directeur Francois Caron te bestellen, mitsgaders alhier te onderstaen of den gesant van d'Ed. heer Generael haest soude comen, waernaer in den Mattaram seer verlaught wierdt.

Ons gewerdt mede op heden per Javaens vaertuijgh over Japara een briefken van den coopman Jan Sas nijt Atchin gedateert 3^{en} van December passato, nevens copie eener missive twee maenden te voren aen voorseijden Sas door onsen Perhasen resident gesonden, waeruit (met misuongen) vernamen dat des Comp^{ie} [negotie] in Atchin seer sober, item den tinhandel in Pera door de stercke vaert der Mooren en Atchinders van weijnich emporte jae genoeghsaem geen was, alle 't welcq mitsgaders tgene meer in geroerde brieven g'adviseert werdt staet wijtlopiger bij besonder verbael van dat geweste aengeteeckent.

26 d^e. Heden varen van hier naar Paradisje, Palembangh ende 't Cherbon een wanckan, tingangh ende gillion, metten anderen uitvoerende 2880 realen in diversehe cleeden.

27 d^e. Desen morgen vertrecken wederom naer Bantam drij distincte tingangs, te samen derwaerts brengende 120 R^e aen cleden, 500 R^e comptant, 2 picol coperdraet, 99 R^e aen aerdewerck ende 18½ R^e aen verscheijde Chinese waaren.

Daerentegen comen hier ter haven van Japara, Succadana ende Tamalangk een champan, gilliontje ende barangen, gesamentlijk gemant met 39 coppen en aen d'ingesetenen te coop brengende 70 corven swarte suijker, 6 coijangh rijs, 30 bbaer peper, 1 picol was ende 2000 stuex parrings.

Paresecert mede voor dese stadt een der lang verwachte Siamsvaerders, het fluitschip Hillegaersberch, sijnde benevens de schepen Nieu Amsterdam ende Zantdijsk op 24^{en} Februarij in comp^e afgeveerdicht met een cargo, be-loopende int geheel ter somme van f 18864,4,6 en consisterende in:

75 lasten rijs,
951 stuex plancken en walpen,
100 stuex boecken,
107 stuex kromhouten,
433 cattijs aguil ende
3000 picol sappanhout.

Hoedanich het aldaer met de negotie, procureren der noodige coopmanschappen als behoefden voor Japan ende Taijouan ende andere Comp^{ie} affairen stondt werdt bij 't particulier verbael van Siam largo aangewesen, derhalven geen verder ontbreijdinge in desen wert gemaect, eenelijcq dient alhier noch bijgevoecht dat alsnu van den conincq een missive met 3 stuex elephanten tot vereeringe aen d'Ed^e h^e Generael gesonden wierdt, welck met den eersten behoorlijcq sal werden inghaelt.

28 d^e verschijnt alhier met het jacht de Michiel de Engelse vicepraesident Mr Henrij Greenhil van Bantam, comende (soo voorgaff) eenelijk en expres omme dese stadt en fortressen, weleq noijt gesien hadde, te besichtigen mitsgaders sich alhier een weijnich te vermaeecken.

Soo comt alhier ter haven 1 lamboe met 9 van Grissieq en een tingangh van 't Cerbon met 5 persoonen, te samen aen de merekt brengende 6½ lasten rijs nevens andere snuijsteringe van cleender waerden.

Ende vaert van hier naer Bantam een contingh met 50 realen aen eleden ende soo veel in comptant.

29 d^e. Desen morgenstondt navigeren van dese reede voor d'eerste depesche naer Taijouan de fluijtschepen Patientie ende Os, met een capitael van f 884933,18,2, bestaende in f 669193,6,4 comptant, 142393 daer van in de Witte Duijve over Siam, 91524 ponden thin, 5466 picol peper, 950 stux calituers hout, 10089 stux Chinese cangans tot cleedinge voor 't guarnisoen en andere cleenicheden meer; den Almogenden woude dese schepen als die noch te volgen staen spoedich en behouden tot haer gedestineerde plaetsen overbrengen, amen.

Als nu sonden (benevens de nodige advijsen aen den Formosaensen raadt) mede derwaerts noch 80 erijghsluijden tot versterckinge van de besettinge aldaer.

Naer 't Cheassem, Grissieq ende 't Cherbon varen van dage drij Indiaense vaertuijgen, te weten: een lamboe, champan ende giljon, met malcanderen wechvoerende 1820 realen in eleden van diverse slach.

In contra arriveert van 't Cherbon een tingangh met ses persoonen, geladen sijnde met 116 picol swart zujker.

30 d^e. Heden voor den middaech is de missive van den Siamsen conineq (op 27 deses nevens drie elephanten tot vereeringe van daer becomen), met disposie van diverse canonschooten als 3 charges van musquetten en andere solemniteijten, van boort binnen het casteel gebracht ende aen den Gouverneur Generael ter hant gestelt, werdende bevonden van soodanigen contenne als het onderstaande translaet dietteert.

Translaet van den inhoudt der missive van Oija
Berequelang nijt den naem van den conineq van Siam
geschreven aen d'Ed^e Heer Gouverneur Generael.

Den capiteijn van Jacattra heeft getoont teecken van oprechte genegenheden aen Nilaradel, Prabata, Sandijck, Jackata, Sarrata, Isuar, Bermanata, Brem, Bastaer, Priapoo, Siouhowa, Pratchaouchaja, Poeuwa, Pachaa, Prachata, Tongh, Trongtus, Padi, Radja, Darma, Imperfect, dit sijn de titels van sijne Maj^{te}.

Den brief, die den capiteijn van Jacatra voor desen gesonden heeft, vermeldt dat, ingeval sijne Maj^{te} van Sirij Indra iets overquam, dat als dan alle de Nederlanders int landt van Sirij Indra woonende alsmede alle de Nederlanders, die gaan en comen om de brieven te brengen ende haelen, alsmede alle negotianten dat se ons in alles souden helpen, dat van nooden wesen mocht, tselve laet Ul. weten aen den capiteijn van Jacatra, noch ten anderen den brief en alle de geschenken van den capiteijn van Jacatra, het weleke heeft gebracht den commandeur Abel Jansen Tasman. Uutwijsende dien brief is den capiteijn van Jacatra wel bekend die verraderie, welc die van Queda hebben begaen, daer over hebt licentie versocht om u schepen te mogen senden om naer Queda te nemen, dit reverentlijk versoecq staet sijn E. toe, daerover heeft sijne Maj^{te} den commandeur voor desen gesonden met eenen brief aen den capiteijn van Jacatra, op den Saterdag 15^{en} daer van den maendt te ant (*sic*) apenjaer, den selven brief was luidende dat hadde gesonden Oekja Nakora, Sirij Derma Roeija, die panglima gemaeckt is over 10,000 persooenen al'tsamen welgewapent, ende noch een ander macht met Oekja A piensangh Crangh, den selven is mede gegeven met een macht van 10,000 gewapende persooenen, omme het landt van Sangora te winnen ende, als wanneer Sangora gewonnen wesen sal, dan sal de selve macht mede voortgaen om Queda mede te winnen ende ingeval datter een oprechte sulvere genegentheijt is tot sijne Maj^{te} dat dan den capitain van Jacatra gelieft sijne schepen gereet te maecken ende ordonneren dat se Queda helpen winnen, mede dat den capitain van Jacatra mede eenige scheepen sent met eenen commandeur omme in comp^e van de slaven van sijne Maj^{te} Sangora te helpen winnen, ende als wanneer Sangora gewonnen hebben, dan sal men mede Queda gaan veroveren, volgens rechte costnime opdat het wercq van den capiteijn van Jacatra oprechtelijk blijcken mach.

Dese twee armados die vertrocken sijn, deselve en hadde geen groff geschut mede genomen, ende nu is sijne Maj^{te} zendende Ackou Tsiong Tsioocq ende Mansoet Serlingh met 17 dienaers omme 12 stucken groff geschut met haer caruijt ende coegels, de weleke in galeijen was gescheept, omme het selve te brengen naer mijn leger. Maar naar 't hun liet aensien soude het lange duijren eer 't selve daer comen soude, daerom is geresolveert dat het met een Hollandts schip haest aldaer soude connen gebracht werden, daeromme is het selve geschut met het cruijt ende coegels en vernoemde persooenen over gescheept in 't Hollandts schip, dat uijt Japan gecomen is, omme naer Sangora te brengen, ende soo haest als het selve schip in Sangora g'arriveert sal wesen soo sal 't selve dadelijk sijn reijs naer Jacatra vervorderen. Noch gelast sijn Maj^{te} 't seggen hoe Onloang Assouw, Ranat, Ranwie, Sirij Wammadangh voor desen in geen spraecq ofte lantscostumen ervaren en was, maer tegenwoordich can hij de spraecq ende costumen wel ende achtervolght oock alles wat de tolcken hem leeren, daerom is hij bequaem omme als capiteijn te resideren in Cron,

Dewa Praa, Maakamagora, Sirij Judia omme aldaer alles te regeren neffens Ockon Sorasien Petaraga en den coopman, 'lgeen voor desen is geschiet geweest van sijnen dienst daarvan was sijne Maij^e niet wel g'informeeri.

Sijne Maij^e is tot vereeringe sendende 3 stux eliphanten, den eenen hooch 4 asta ende 3 vingeren, d'ander 4 asta en 2 vingeren ende den derden 4 asta, die den capiteijn van Jaccattra geschoncken sijn, het is tot een teecken dat sijne Maij^e in vrientschap is met den coninek van Hollandt ende dat van houde tijden tot heden toe, mede met de goede resoluýtien van den capiteijn van Jaccatra; laeter doch geen differenten coomen maer dat alles mach werden verbeterd door toedoen van den capiteijn van Jaccattra in alle dingen, die tusschen ons beijden zoude mogen voorvallen.

Den brief is geschreven op den Saterdag van de derde maandt den 6 dach, naer de doenckere ofte volle maen, int apenjaer.

Uijt welcq schrijven van den Siamsen vorst wij dan onder anderen sien dat de fluijt Sandijcq (waervan den coopman Jan van Muijden geen gewach maeckt) en passant eenich geschut, ammonitie van oorloge en volck soudon naer Sangora voeren ten behoeve van des coninx leger, ende van daer voorts sijn reijse herwaerds performeren.

In dese voorleden maandt sijn alhier ter stede (volgens opbrengen van den dootgraaff) gestorven 45 Comp^{te} dienaren, 28 vrije luijden ende 2 slaven.

Op dato vaaren van hier naar Bantam, Crawangh, Jortangh en Japara, 4 distincte inlantsche vaertuijgen, te weten: 2 tingans, een lamboe ende een giljon, gesamentlijcq wechvoerende 2292 R^o in diversche doucken, 25 R^o contant, nevens 12½ R^o aen aerdewerck.

Primo Maijus a^o 1648. Van dage verseijlen uijt dese haven twee contings naer Japara ende Gembong, met den anderen vervoerende niet anders als 107 R^o aen cleeden.

Daerentegen arriveert van Banca een giljon met 16 personen, medebrengende 1000 corgie groote matten, 50 stux coejangs ende vijffendertich picol arpuijs.

Soo verschijnt mede alhier ter reede 'tjacht den Drommedaris van Masulipatnam op 29de Februarij harwaerts afgeveerdicht, met een welgeassorteert en aldaar ingeladen cargasoen, monterende met de ongelden daerop gevallen ter somme van f 116815,1,14 penningen ende bestaende uijt 540 packen verscheijde cleeden, soo rouwe gebleeckte als getwernde doecken, 94470 ponden Bengaelse tarwe, 17680 E witte commijn, 14050 E gerafineerde salpeter, 60000 ponden rijs, 1000 pont zeijlgaaren, 2000 p^o goenij ende 3000 p^o goenij sacken. Wat de opperhoofden van 't comptoir Masulipatnam wegens Comp^{te}

negotie ende vorder offaiciëren bij hare missive adviseren wert int Cormandelse verbael pertinent en largo aangewesen.

2 d^e. Heden varen uut Battavia's riviere naer Caliwongen, 't Chiassum, 't Chillemajo ende Japara 2 tingangs, 1 contingh ende een giljon, alle met den anderen wechslende 668½ R^e in cleeden van verscheijde slach.

Ten selven dage paresseert alhier van Pipelij in Bengalen tfluitschip de Koe, sijnde door ordre van den vicegouverneur Arnold Heusdens van daer herwaerts gedepeschiert op 10de Meert passato met een cargasoentje van f 22142.18.13. 't Consisteerde in 10 packen socktas, 5 d^e gestickte deeckens, 10 d^e diverse sorteringe cleeden, 2 d^e alcativen, 120134 ℥ geraffineerden salpeter, 99357 ℥ tarwe, 381000 gemeene en 20400 ℥ riecken rijs, nevens 2720 ℥ was. 't Gene volgen schrijven van de oppercoopliijden Martinus de Vroede ende Jan van Elbingh aen dien cant in Comp^e commertie als andere saecken omgingh, werdt mede in voormelt Cormandels verbael punctueel geannoteert, derhalven in desen niet en werdt gedicteert.

3 d^e vertrecken weder van hier twee contings ende een tingangh naer Caliwongen, Berbas en Panaroekan, te samen uijtvoerende niet anders als 237½ realen aan diverse doucken ende een musqueljaetcat.

Op dato arriveert te deser reede het jacht Lis comende buijten Sumatra's westeust om directelijck van Paliacatte, vanwaer den derden Martij laestleden door de heer Arnold Heussen afgesonden was, met een capitael incoops, met de ongelden beloopende ter somme van f 132883.17.4, bestaende uijt 410 packen geschilderde als andere doucken van verscheijde sorteringe, 12 d^e rochevellen, 1200 parren rijs ende 22 stuex soo slaven als slavinnen. Wat gemelten gouverneur wegens de constistutie van 's Comp^e affairen derwaerts over int breede adviseert, wert al mede in meer gerepeteerde verbael van Cormandel succinctelijck verhandelt, alwaer het selve onder desen dato can werden nagesien.

Soo anckert mede alhier voor de stadt met een jacht ende tingangh den vrijcoopman Sr Hendrick van Gent comende van Malacca over Palenbangh, vanwaer tot cargasoen in beijde sijne vaertuijgen medebrenghet hetgene hier onder volgh, te weten:

12 picol garou,

5 d^e wasch,

1 d^e cleene oliphantstanden,

4 d^e gaittrij ende

895 picol peper.

Geroerden S^r van Gent bracht mede van den Palembangschen pangoran een briefken van weijnich substantie, welcq vertaelt wesende bevonden werdt te sijn van den volgenden inhoudt.

Translaet van den inhoudt der missive van den pangeran van Palembang aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael p^r s^r Hendrick van Gent geschreven.

Vorders hebbe ick Sr Hendrick van Gent, die van Indragirij in Palembangh gecomen is ende is voor mij verseheenen, ende alles wat dat ick te seggen hebbe gehadt, soo wel tot mijnder contentement het sij oock goet ofte quaet, alles hebbe ick aen dito capiteijn te kennen gegeven.

Ick hebbe voor desen een pranw om te gaen negotieren naer Coetchin gesonden ende is d'selve praenw gemijneert door de ingesetenen van Battavia, 'tselve hebbe ick oock mede aen den capiteijn te kennen gegeven, d'oorsaeck dat ick mij tot sulcx durve verstouten is omme, off mij den capiteijn soude gelieven eenige vrantschap te doen ende ingeval den capiteijn genegen is mij 'tselve weder om te geven ende ingeval dat het selve noch niet en hebt gegeven aen nachoda Chilij, soo gelieft den capiteijn deselve waerdie van dien te geven aen den capiteijn Hendrick van Gent, d'oorsaeck dat ick mij derff verstouten is dat ick alles aen capiteijn Hendrick van Gent te kennen gegeven hebben.

4^{en} d^e loopen nijt dese haven naer Gembongh, Grissieq ende Caliwongen twee stux lamboes ende een tingangh, gesamentlijk vervoerende 342½ realen in cleeden, ende compt van Japara alhier een tingangh binnen met 8 persoonen ende 5 lasten rijs.

5^{en} d^e versejlen wederom van hier 3 infantsche vaertuijgen, te weten: een contingh, joncqje ende tingangh naer Paccalongen, Japara ende Tjassem, met malcanderen wechvoerende 578½ realen in diverse doncken, 22 R^e in groff aerdewerck, een kiste met cleijn bosgoudtdraedt ende 1 muskeljaetkat.

In contra arriveert op dese reede van Palembangh een inlandts jacht met 20 personen alhier te coop brengende 627 picol peper.

6 d^e vaaren nijt Battavias reede naer Grissieq en Japara 2 giljons, niet anders met den handeren van hier voerende als 300½ R^e in verscheijden cleeden, nevens een picol galnooten.

7^{en} d^e. Huijden morgen vertrect den vicepraesident der Engelse Comp^e Mr Henri Greenhil weder (met het jacht de Michiel) naer Bantam medenemende van d'E. heer Gouverneur ende Raaden van India een courtois briefken aen sijn opperhoofd de heer Aron Backer, eenelijcq en expres dienende tot antwoort op 3 van sijn E^r missiven, sedert de maandt October van daer successive ontfangen, ende wierdt dit ons schrijven (in wedergeldinge van twee pijpen Engels bier ende 2 stux casen) geaccompagneert met een vaetje Frause en een d^e Spaense wijn beneffens een d^e booter, om gemelte natie alsoo in beleeftheit niet te wijcken.

Vaert oock een lamboe nae Japara van hier voerende 233½ realen aen cleeden.

Daerentegen arriveren alhier nijt verscheijden gewesten seven besonder

Indiaense vaertuijgen, namelijk twee giljons, een joncque, een tingangh, een talamba ende 2 coutings comende van Cotta Tenga, Japara, 't Cherbon, Grissieq ende Atchin over Sumatras westkust, alle met den anderen ophebbende 130 persoonen en aen dese merckt te coop brengende, 'tgene hier onder volgt namentlijk:

190 picol peper,	3400 bossen suijker,
260 korven swart suijker,	200 stuex dunne plancken,
12 lasten rijs,	22 last sout,

340 soo hoenders als eenden, en andere snuijsteringen meer van weijnich valeur.

Heden sijn d'Atchinse gesanten, dewijle op morgen (volgens hun versoucq) per tjacht de Zeerobbe naer Atchin te vertrecken staen, in Comp^e thuijn aen de westzijde der stadt met een eerlijcqe maeltijt door de heer Generael vriendelijk getrackteert, ende soo door sijn Ed^e als de heeren Raaden van India en andere Nederlanders tot den avondt toe met aengename discoursen onderhouden.

Verschiijt binnen dese reviere een giljon van Chillebaer met 8 ende 1 baloutje met 11 persoonen, met malcanderen hier te coop brengende 40 a 50 bharen peper en eenige cleenicheden van geringe weerde.

Soo seijlen oocq van hier nae Samarangh ende Tjassem een giljon ende tingangh, gesamentlijk uijtvoerende 1557 R^e in diverse doucken neffens 240 R^e in specie.

Tegens den avondt sijn de ambassadeurs der Atchinse coninginne met hare suite en geselschap van verscheijden gequalificeerde Nederlanderen ten huijse van den Ed^e heer Gouverneur Generael op sijn Ed^e ontbieden verschenen, alwaer eenigen tijdt met pinangh en andere versnaperinge door gemelte sijn Ed^e als de heeren Raaden van India onthaelt, wijders elk met een gonde kettingh ider naer sijne qualiteijt en weerdicheijt beschoencken, en ten laetsten naer genoemde vrundelijke afscheijt van weder zijden uijt het casteel door de waaterpoorte vertrocken sijn, passerende tusschen 2 rijen gewapende soldaten door tot aen de chaloupen toe, en andere vaertuijgen voor haer gepraepareert, waermede even voor sonnenondergancq (op 't afsteeken met displosie van diverse canons ende 3 charges van musquetten gevaldiceert werdende) naer de reede en aen boort van tjacht de Zeerobbe gevoerd wierden. Omme nu dese gesanten ten respecte der Atchinse vorstinne op de reijse t'accompagneren, soo is den oppercoopman Sr Hubrecht van den Broecq nevens haer mee scheep gegaen, expres gecommitteert wesende om deselve 'thuijswaerdte te geleijden, onse missive en geschencken die nu mede souden aen de Coninginne over te leveren, mitsgaders na verrichtinge van andere nodige dingen meer 's Comp^e comptoir en residenten van daer te lichten en deselve tot Malacca over te brengen.

Tusschen 8 en 9 uren is meergenoemde Zeerobbe nevens 'tfluijtschip den Zajer ende tjacht Cleen Battavia met een favorabel landwindt onder seijl

gegaen om te samen hare reijse te vorderen naer Malacca, werwaerts aan de vicegouverneur Jan Thijssen, benevens onse nodige advisen tot ordre over diverse saacken, alsnu consigneerden een cargasoen van f142284.13.12, bestaende ten principalen in 12000 teijl Japans schuijtsilver tot den handel op Ligoor, 24000 rijexdaelders, nevens goede quantiteit diverse sorteringe cleeden, provisien ende andere behoeften meer.

9 d^o. Heden comt alhier van Japara binnen dese haven een contingh met 6 persoonen, 3500 bossen suijcker ende 100 rijswannen. Item een joncgje van Indrapoera met 14 koppen, ingeladen hebbende 1800 Palembangse gantangh peper.

Soo varen daerentegen nijt dese reviere naer Grissick, Bantam ende Canjanghai 1 lamboe, tingangh ende contingh, te samen van hier voerende 193½ R^a aen elden, 35 R^a aen Chinese waaren, ¼ picol poetsjoeq ende even soo veel galnoten.

10 d^o. Van dage arriveren alhier van Priaman twee giljous, met den anderen ophebbende 43 persoonen en tot ladinge medebrengende ongeveer 120 bharen peper. Verschijnt mede te deser rheede van Palembangh een jacht van den vrijborger Jean Ferman geladen sijnde met 8 lasten rijs ende 20 d^a padij.

Soo is oocq huijden morgen vermits de lange tardance van het oude schip Amsterdam, 24^{en} Februarij nevens Sandijcq ende Hillegaersberch van Siam gescheijden, van hier nijtgesonden tfluijtschip de Noordsterre om geroerde schip te gaen opsoecken ende noodich sijnde te secondeeren, maer siet tegens den avondt comen sij beijde, malcanderen 't allen geluck bij de eijlanden gemoet wesende, alhier ter reede 't arriveren, werdende 't schip Amsterdam 't eenemael onbequaem bevonden en geoordeelt om meer over zee te connen vaaren, derhalven eerstdaechs van sijne ingelaaden houtwerken en verdere cargo sal ontlost en alhier aen de wal geleijt werden.

11 d^o. Op dato comen hier ter haven van Dermajo ende Grissicq 1 contingh, tingangh ende jonckjen, alle met den anderen gemant wesende met 35 koppen en aen dese meret te coop brengende 15½ lasten rijs, goede quantiteit padi, 4 lasten sout nevens 90 stucx hoenders.

12 d^o verseijlen nijt onse riviere naer Panaroekan en Japara twee contings ende een lanangh, niet anders met malcanderen vervoerende als 184½ realen in diverse cleeden.

13^{en} d^o. Desen morgen verseijlen 2 tingangs naer Bantam, te samen nijtvoerende 236½ realen aen diverse waaren.

In contra comen hier ter haven van 't Cerbon en Japara een contingh, champan ende tingangh met den anderen ophebbende 21 coppen en te coop brengende 110 picol swarte suijcker, 2 lasten rijs en verscheijde snuijsteringe van weijnich valeur.

Voor den middach sijn de 250 soldaten, tot de Manilhase expeditie geordineert wesende, in de wapenen op het pleijn vant casteel verschenen mitsgaders over de acht scheepen der vloote behoorlijk verdeelt.

14de d^e. Naer Chillemaijo, Pamanoeekan ende 't Cerbon vaaren van dage 2 tingangs ende een contingh te samen bevracht wesende met 108½ realen in cleden ende 43½ realen comptant.

Omtrent 9 uren sijn de bovengenoemde vrijghsluijden andermael in de volle wapenen ter voorschreven plaetse gecomen mitsgaders de g'eligerde officieren door den heer Gouverneur Generael over de 5 compagnien geauthoriseert, ende aen een ijder voort gelast sich van dage aen ofte op sijn bescheijden schip te verwoegen.

Des middachs is ten huijse van d'heer Generael een eerlijck afscheijtmaelteijt gehouden, op welcke den commandeur en de principaelste officieren der Manilhase vloote nevens eenige gequalificeerde Comp^e dienaaren (volgens invitatie) gecompareert sijn, sullende de selve op morgen vertrecken, tot welcken eijnde d'instructie en andere noodige papieren voor den raadt der vloote werden veerdich gemaeckt.

15 d^e. Heden arriveren alhier van Carrebaia, Succadana ende Japara twee lamboes, een gillioen ende een tingangh, alle met malcanderen ter merckt brengende tgene volght:

15 lasten rjjs,	150 stux steenbrasems,
3½ d ^e sont,	1000 sonte eijeren,
5 picol was,	2400 bossen snijcker,
4 d ^e blauwe veruwe,	24 corven swarte ditto,
2 d ^e taback,	eenijge biljons en parrings,

460 stux kistplancken, weijnich garouw ende andere snuijsteringe van weijnich emportantie.

Ende was de eene lamboe van Surrebaja hier ten principalen gecomen om met onse passe te mogen vaaren nae Malacca.

's Morgens tijdelijcq is de heer Gouverneur Generael in comp^e van eenige der heeren Raaden en andere gequalificeerde persoonen naer de rheede aent commandeurs schip Banda gevaren, op 'tweleke de voornaemste officieren der Manilhase offentsie-vloote door ordre van sijn Ed^e vergadert wesende, soo is den E. Abel Jansen Tasman in aller tegenwoordicheijt met publijke lecture sijner commissie tot commandeur over de voorseijde vloote (bestaende in de schepen Banda, Jonge Prins, Reijnsburgh, Snouck, Arent, Arnemuijden, Luijpaert ende Popkenburgh) geauthoriseert, werdende den schipper Dircq Jansen Ogel tot vice-commandeur ende den coopman Johan Truijtnan, die (als voor desen twee mael) 't viscaelsampt weder soude bedienen, tot schout bij nacht gestelt.

Halff voormiddach is gemelte vloot met een labber coelte nijt de wal onder seijl gegaen, de Heere geve dat onse dessinen omtrent de custe van Manilha daer mede geluckelijcq mogen werden uitgevoert tot voordeel der E. Comp^e, welstant onses lieven vaderlandts ende afbreuck van den Spaengiaerdt onsen onden erffvijhaut, amen.

Corts daer aen heeft de heer Generael, nadat aen den commandeur Tasman de commissie behandicht, den selven als de verdere raedtspersoonen der vloote de nodige instructie voorgelesen, op diverse saken ordre gestelt en een ijder op de reijse des Heeren segen toegewenst hadde, wijders een vrundelijk afscheijt genomen ende is soo voorts met sijn Ed^e geselschap weder herwaerts geretourneert, comende omtrent den middach met goedt weder binnen het casteel.

16 d^e. Van dage seijlen uijt dese reviere naer Grissick, Palembangh en Japara 2 balous ende een tingangh, te samen van hier voerende 470 $\frac{1}{2}$ realen in diverse doucken, 75 realen comptant nevens 25 realen aen verscheijden cleenicheden.

Ende paresceert alhier ter reede uijt Siam het fluijschip Sanddijck, sijnde van daer op 24^{en} Febrnarij laestleden nevens de schepen N. Amsterdam ende Hillegaersberch gescheijden, met tamelijke quantiteit sappan- en timmerhout als partije Japanse goederen, welck in comp^e van ditto Hillegontsbergh op haere g'ordineerde crujsplaetse omtrent Siquo 't Siagos in seeckere Chinese joneque, van Nangasackij naer Cambodia tenderende, hadde verovert. Volgens 'tschrijven van ons opperhoofd in Siam, dato voorseijd, was dese fluijte om twaelf metale stucken, 500 potten boscruijt en andere materialen voor des Siamsen coninex leger in Sangora te brengen omtrent die cust geweest, maer verstaende d'opperhoofden, dat de macht ten principalen afgetrocken ende naer Ligoor geweecken was, hadde sich mede derwaerts begeven en geroerde ammunitie van oorloge inder ijl gelost.

Bequamen mede bij dese gelegentheijt een missive van 's Comp^{te} resident in Ligoor Aert Lambertse Cocq, die ons omstandelijk de welstandt van 's Comp^e saken derwaerts over aencundichde, alle twelec na desen int particuliere verbael van Malacca behoorlijk werdt geinsereert, waeraen ons in desen gedragen.

Soo adviseerde d^e resident ons mede dat de bovengenoemde veroverde joneque met 10 Nederlanders, 2 swarten ende 16 Chinesen (onder opsicht van den opperstierman Adriaen Bonillon) door sijne onbeseijltheijt, snelle contrarie winden int varen naer Siam van de twee fluijten was afgeraeckt, ende voorts niettegenstaende alle debvoir gestadich soo te rugge geset dat, aent gewinne der geintendeerde reijse despererende, genoodsaeckt waeren (als nu de provisie op 80 ponden rijns nae geconsumeert was) Ligoor als de naeste plaets wesende aen te doen, alwaer den 25^{en} Januarij ter reede Tassongh 6 mijlen benoorden den riviere van Ligoor t'arriveren quam. Veertien Chinesen van de 16, die daer op hadden, waren ter eerster aencompste wechgelopen en naderhant ses persoonen (door hulpe der grooten aldaer) weder gecregen, ende hadde den resident het vaertuijgh met eenige provisien, touwerek en andere nootwendicheden monterende in alle f 287.7.11 aldaer wederom versien, mitsgaders op 11^{en} Febrnarij met een briefken aen S^r van Muijden naer Siam gedimiteert.

17^{en} d^e. Van dage seijlt uijt dese haven een contingh nae Japara, item

een giljon nae Andragirij, met den anderen van hier voerende voor 1314 realen in verseijden cleeiden nevens 20000 papieren goudtraet.

18 d^e comt alhier ter haven een tingangh met 5 man van 't Cerbon ende 1 contingh met 8 personen van Japara, te samen aen de merckt brengende 2½ lasten rijs, 60 picol swart suiker, 2 sacken tabacq en andere eleijnicheden.

In contra verseijlen nijt dese reviere naer Bantam en Japara 2 tingangs, een balou ende een giljon, alle met den anderen uijtvoerende voor 476½ realen in verseijden cleden, 69½ reael in diverse andere waren beneffens 50 picol cattoen.

19de d^e. Heden varen van hier naer Pamanoeekan, Japara, Grissicq twee lamboes ende een tingangh, gesamentlijk wech slepende 298 realen in cleeiden, 125 realen comptant ende 10 cattijs amphioen.

Daerentegen comen twee lamboes van 't Cherbon en Passaroewangh, met malcanderen ophebbende 24 coppen en alhier te coop brengende 9½ lasten rijs, 20 groote kneppel suiker ende partije bossuiker.

20 d^e. Van dage seijlt een giljon naer Andragirij, een schuijt naer Samarangh ende een tingangh na 't Cerbon, gesamentlijk vervoerende 692 realen aen diverse doucken, 7 picol oudt ijser, 2 picol was, 25 realen comptant ende 5 realen in Chinese waaren.

Ende arriveren weder twee vaertuijgen (te weten een chaloup en een groote champan) van Samarangh en 't Cerbon, te samen gemant met 28 coppen ende hier te coop brengende 16 lasten rijs, 160 corven swart suiker, 80 picol lange peper ende een deel andere snuijsteringe van weijnich valeur.

21 d^e. Van Japara ende Grissicq verschijnen heden drie vaertuijgen, namelijk een jonckje, giljon en balou, de 2 eerste gesamentlijk ingeladen hebbende 25 lasten rijs, 11 d^e sout, 100 bossen padij, partije swart suiker nevens eenige cleenicheden meer, het derde quam eenelijck volladen met sout en versocht een pas om naer Malacca te mogen varen.

22 d^e. Desen morgen verseijlen een contingh ende lamboe nae Japara, uijtvoerende als ander niet als 217½ realen aen cleden.

In contra verseijlen alhier van Paccalongen, Dermaijo, Japara, Champan, Grissick, Jortangh en 't Cherbon vier contings, een champan, jonckje, lamboe en talamba, alle met den anderen ophebbende 84 persoonen en geladen wesende met hetgene volgt:

18½ lasten rijs,	3400 bossen suiker,
18 d ^e sout,	4600 groote kneppel d ^e ,
ruym 450 picol sappanhout,	3400 cleen ditto,
600 stuex drooge cabos,	17 picol swarte d ^e ,
100 d ^e steenbrasems,	3 sacken tabacq,
60 d ^e hoenders,	6 eorgie grove matten.

Doch quam de talamba eenelijck met sout geladen om een pas te versoneken op Sillebhaer.

23^{en} d^e is alhier niet aenteijkenenswaardich voorgevallen dan dat van Battangh een contingh aenquam, inhebbende 4400 groote kneppel suijcker ende $\frac{1}{2}$ last rijs.

24^{en} d^e. Huiden varen uijt onse haven naer Grissick, Japara, 't Oerbon ende Bantam een contingh, talamba, lamboe ende twee tingans, alle 'tsamen van hier slepende 675 realen in diverse cleeden, 9 realen aen aerdewerck nevens 217 realen aen verscheijden andere cleene coopmanschappen.

Daerentegen comen hier ter haven van Banjermassingh ende Succadana 2 gillions, een wanckantje ende een champan, gesamentlijk gemant wesende met 94 personen en te coop brengende 1000 picol peper, 20 lasten rijs, 2 picol garouw ende 100 cadjangs.

25 d^e. Van dage loopen uijt dese riviere naer 't Cerbon, Grissicq en Bantam 2 contings en een tingangh, te samen uijtvoerende 25 realen comptant, 61 $\frac{1}{2}$ realen aen diverse waaren, 20 realen aen aerdewerck ende 1 $\frac{1}{2}$ picol missou. Soo comen aen d'ander sijde van Paccalongen, Japara ende Succadana twee contings ende een gillion ophebbende 34 personen en te coop brengende 23 lasten rijs, 2 picol garouw, nevens diverse cleenicheden meer.

Tegens den avondt verschenen de twee Palembangse gesanten Nachoda Chillij ende Pasqael Rodrigues binnen 't casteel ten huijse van d'h' Gouverneur Generael, alwaer door sijn Ed^e als de heeren Raaden van India eenigen tijt met pinangh, wijn en andere versnaperingen als verscheijde discoursen wierden onderhouden mitsgaders eijndelinge gelicentiert weder na Palembang te keeren, des hun daer benevens ter hant stelden een missive aen den pangoran dier plaetse dienende eijgentlijk tot antwoord op desselfs 3 ontfangene brieven, gelijckerwijs int boecq der afgesondene brieven onder dato 23^{en} deses wijtloopich can werden nagesien. Bij gemelte schrijven voughden noch in teijcken onser suijvere genegentheijt, tot continuatie van oprechte vrientschap als recompense der ontfangen schenckagie, een vereeringe aen d^e pangoran van vijf vaetjes boscruijt, 9 stuex comiters, 9 gobers ende 15 p^e caingoelongs.

26 d^e. Desen morgen verseijlen de voorgenomineerde gesanten met twee gillions (haere goederen te dien respecte tolvrij uijtvoerende) naer Palembang. Soo vertrecken oecq 3 tingangs en een lamboe naer Bantam, Surbaja, Samarangh en Tjassem, gesamentlijk wechslepene 127 $\frac{1}{2}$ realen aen cleden, 30 realen comptant, 128 realen in diverse andere waaren, 2 stuex smalle schits ende 15 picol aluin.

In contra arriveren alhier van Jortangh, Banjermassingh ende Grissicq 2 lamboes ende een jonckje, die metten anderen gemant sijn met 70 personen ende te coop brengen 27 cojangh rijs, 80 picol sappanhout, 20 potten soute cost nevens 4000 gantangh peper.

Voor den middach wiert hier binnen 't casteel een kaijman ofte crocodijl van middelbare groote door Chinese visschers gebracht, die den selven gevangen hadde in de reviere van Anke.

27 d^e. Heden loopen nijt Battavia's riviere naer Malacca, Japara, 't Cerbon, Tanara ende Palembangh 7 Indiaense vaertuijgen, namelijk 2 lamboes, een contingh, tingangh, gillion, vlieger ende wanckan, alle 'tsamen van hier voerende tgene volgt:

82½ realen comptant, 1841½ d^e in diverse cleeden, 200 stuex grove kommen ende 88 R^e aen Chinese waren.

Daerentegen verschijnen alhier nijt diverse gewesten 22 stuex inlandtse vaertuijgen van verscheijden slach, comende met 10 van de selve (wesende alle contings ende tingangs) twee gesanten van den 't Cerbonsen coninck, medebrengende een briefken en geschenck aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael welck ter eerster gelegentheijt sal werden ingehaelt.

De resterende 12 vaertuijgen (sijnde 3 gillions, 3 contings, 5 lamboes en 1 champan) quamen van Banjermassingh, 't Cheassem, Damack, Japara, Grissicq ende Jortangh, waaren 'tsamen gemant met 151 koppen ende brachten hier ter meret 500 picol ende 2000 gantangh peper, 200 picol sappanhout, 34 lasten rijs, 4 d^e sout, 10 picol cattoen, 40 corven swart suijcker ende veelderhande snuijsteringe van weijnich valeur.

In de voornacht paresceerde voor de stadt het snuijtschip Maeslandt, sijnde in comp^e van den Swarten Beer (welck om sijn wauladinge te suppleren Amboina aengelopen was) van daer gescheijden op 24 April laestleden, en hebbende ingeladen een treffelijq Bandas retour van:

10391 cattijs Banda suijvere macis,

61570 d^e goede noten, als rompen,

200 pont olie van noten in coucken,

2 leggers gepeeckelde noten,

item 8000 stuex Battavise realen, monterende gesamentlijk met de ongelden op 't een en 't ander gevallen ter somme van f 65808.14 stuifvers. Den continuerenden welstandt van 's Comp^e affaires over dat gantsche gouvernement vernamen wij nijt de overgesondene advijsen en appenderende papieren van de heer Cornelis Willemse van Onthoorn, waervan de principale substantie bij expres verbael van dat geweste can werden nagesien.

Op heden ontfangen mede per Maleijts vaertuijgh een briefken van den gouverneur panglima van Cillida, tweleq in onse tale overgeset wesende van dusdanigen inhoudt bevonden is, te weten:

Translaet van den inhoudt der missive van den panglima van Sileda aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael.

Vorders hen ick sendende mijnen broeder Radja Magat ende Maradja

Datoe om den Goeserouwan Gambot te nemen alsoo hij wechgelopen is van Atchin Daroundouja Daron Salem, daerom doen ick veel tabee seggen aen den Generael dat mij doch gelieft te laten helpen, opdat den selven bij den cop mach werden gecregen, ende gelieft hem [te stellen] in handen van den capitein ofte den coopman, die naer Priaman gaen sal.

Vorders mijn broeder Radja Magat ende Maradja Datoe den Generael gelief se te helpen int een ende tander dat sij luijden soude mogen versoucken, die hulpe die den Generael aen mijn broeder sal doen 't sal wesen gelijk off aen den panglima van Sileda selfs deet.

Noch ten anderen van wegens den ponoulouw dat hier ende den schrijver ende den pangoulouw Cawol, de selve hebbe ick naer Battavia gesonden, dat nu al langen tijt is geleden, ende ingeval dat den Generael mij vruntchap wilt doen, dat den Generael doch in der haest sendt den capiteijn Baart ende den coopman Abraham om in Sileda te comen handelen, alsoo sij de tael seer wel verstaen, vermits mijn landt een nieuwe plaets is, laet se comen met een schip dat 1200 bhaer laden can, alsoo den peper gereet leijt ende wacht naer de compste van het schip.

Mijn vereeringe is een cleedt sonckit om hier ofte daer toe te gebruijken.

28 d^e. Van dage varen van hier naer Japara twee gillions ende een lamboe, met malcanderen wechsleepende voor 1208½ realen aen diverse cleeden nevens 165 realen comptant.

Desen morgen omtrent ten half achten ontstont eenen grooten brandt aen de oostzijde der stadt, die door den sterk doorwajende lantwint soo geweldig in corten tijt voortginck, dat niet geslist nochte gestut conde werden voor en aleer bijna het gantsche Tajjolis quartier (daer 's Comp^e lijfeijgenen alle bij den anderen wonen) in d'asseche lach tot dicht bij d'oude redout Gelderlant, sijnde 't logiment van den capiteijn Johannes Philippus Silvernagel, blijvende in gemelten brandt veel van dier arme menschen verckens, ander cleijn ¹⁾ ende plunderagic, dat lamentabel om sien was. Godt de Heere wilt ons voortaan genadelijk voor diergelijke swaricheden behoeden, amen.

Tegens den middach sijn de op gisteren g'arriveerde 't Cherbonse gesanten statelijk van hun boort aen landt gehaelt, mitgaders binnen het casteel met alle gewoonelijke solemnitejten voor d'Ed^e H^r Gouverneur Generael als de heeren Raaden van India nevens hares coninex missive en geschenck geintroduceert, als wanneer geroerde schrijvens aen sijn Ed^e behandicht en terstont gelesen wierdt, wesende van continue als volgt:

¹⁾ Hier schijnt het woord *vie* of iets dergelijks in de pen te zijn gebleven.

Translaet van den inhoud der missive van den Coninek
van 't Cherrebou aen d'Ed^e H^r Gouverneur Generael.

Vorders ben ick sendende Agus Barap ende Oedjoow om desen mijnen brieff te brengen aen den capiteijn alsoo ick mij seer vastelijk ben vertrouwende dat mij den capiteijn gunstich wesen sal, daerom versoeck ick dat den capiteijn voor mij gelieft op te laten soecken diamanten waerdich ider hondert realen ende 50 realen, verlaecte ingeleijde Japanse kisten ende, ingeval dat mijn genegentheijden cont becomen, soo gelieft hetselve te intregeren aen Agus Barap omdat ick het fatsoen eerst eens soude moge sien, ende ingeval soo de selve mij aenstaen dan sal ick daer voren de betalinge doen brengen.

Wijders hebbe ick niets om tot vereeringe te connen senden als alleenlijk 12 picol peper, 't is niet anders als tot een teecken van een oprechte vruntschap.

Vorders ende ingeval dat den capiteijn mij wilt gheven gobhaer ende tapis, gelijk voor desen is geschiet, soo 't wesen mach laet sulcx geschieden.

Naer genomen lecture deser missive sijn de voorseijde gesanten een weijnich tijts met sirij pinangh en bijgevoegde discoursen onderhouden, ende voorts met contentement geschieden.

Op den avondt is den ontfanger Generael Sebalt Wonderer door d'H^r Gouverneur Generael en d'heeren Raaden van India afgeveerdicht om in qualite van ambassadeur (geaccompagneert met den opperecoopman Rijckloff van Goens, als den capiteijn der Maleijers alhier Intche Amat) te reijssen na de Mattaram, aldaer de brieven van gemelte haer Ed. heeren aen den Sousounangh ende Tommagon nevens treflijke schenckagie over te leveren, mitsgaders voorder te verrichten 'tgeen den dienst der E. Comp^e omtrent de Maj^t ende sijne grooten requireren sal. Ende is voornoemde ontfanger des avonts laet met tjacht Lis ten eljnde als gesecht van dese reede nae de Oost van Java afgevaren.

29de d^e. Heden loopen uijt dese riviere naer Lampon. Dermaiyo, Japara ende 't Cherbon 2 contings, een lamboe ende champan, te samen vervoerende 300^l R^e in cleeden nevens 1000 staex soo kommen als schootels.

Ende arriveren in contras uijt verscheijde quartieren seven Javaensche vaertuijgen, namelijk 2 jonequen, 2 gillions, 2 tingangs ende een contingh, te samen ophebbende 142 koppen, comende van Benjarmassingh, Passir, Japara, 't Cerbon en Jortangh item hier te coop brengende 'tgene volght:

650 picol peper,	500 bossen rottangh,
10 lasten rijjs,	11800 d ^e swart suijker,
7 d ^e padie,	parthie gedrooghde vis,
16 d ^e sout, ende andere cleenicheden meer.	

Voor den middach wiert een groote kajman door Javaense visschers binnen 't casteel gebracht, hebbende den selven aen een houeq in de reviere van Anke gevangen.

Omtrent de noene is door ordre van d'Ed^e H^r Generael en de Raaden van India voor 't stadthuys publiekelyk afgecondicht, dat op morghen (volgens jaerlijxe costume) gedaen en gehouden sal werden een algemeijne danck- en bededach; ende dat wegens de veroveringe deses conincrijx Jaccatra, op 30^{en} Meij A^o 1619 door des Heeren genade geschiet.

Des avondts is door de heer Carel Reniers, Raadt van India ende praesident van 't eersame collegie van schepen deser stede, na jaerlijxe gewoonte in Raade van India schriftelijk overgegeven een dobbel getal van Comp^e dienaren en Battavia's fatsoenelijkste borgeren, waeruijt (naer accuraet overlegh) de verkiesinge en continuatie van soodanige persoonen tot nieuwe schepen is gedaen als bij resolutie onder dato deses can werden nagesien.

30^{en} d^o. Desen morgen vaert van hier een tingangh naer Bantam, een chaloup naer Japara, een contingh naer Grissieq ende een balou naer Malacca, de 3 eerste met den anderen wechvoerende 52½ R^e aen cleden, 25 R^e comptant, item 141½ R^e aen diverse andere waren, doch voerde de laetste gantsch niet nijt, sijnde hier eenelijck aangeweest om een pas.

Volgens de publieke insinuatie, op gisteren als geseght voor 't stadthuys gedaen, is desen ganschen dach soo wel int casteel als de stadt den Heere geviert, ende sijn tegens den avondt de schepenen, die nu afgaen als mede de aencomende, binnen het casteel (op gedane citatie) gecomen ende voor den complete Raade van India ordentlijk verscheenen, als wanneer de onde door d'h^r Generael voor gepraesteerde diensten bedanckt en van gedane jurament ontslaagen, daerentegen de nieuw vercoorne (onder den daertoe staenden eedt) weder in hare ampten met geluckwenschingen bevesticht wierden.

Onderwijlen sach men drie schepen van de Oost comen aensejlen, van de welke een stuck in den avondt noch twee voor de stadt gearriveert sijn, wesende 't schip den Griffioen ende de fluijt Heemstede nijt Moluco en Amboina herwaerts afgesonden, in vongen als hier onder perfectelijck sullen aenteijkenen.

Noch arriveerde alhier op dato een joneque (met 12 man) van Maccassar, ingeladen hebbende 7 lasten rijns ende 65 picol buffelshoorns, ende leverde den nachoda (genaemt Lianjock) aen de heer Generael een missive van 's Comp^e resident Evert Jansen Buijs, gedateert 30^{en} April passato, waeruijt wij 't naervolgende 's Comp^e affairen aldaer betreffende verstonden, namentlijk:

Dat hij resident aldaer op 15^{en} Februari passato met Castricum behouden gearriveert, mitsgaders dito fluijtschip soo haest moegelijck gelost en den 24^{en} daeraen naer Amsterdam gedepescheert was.

Dat 18^{en} van geroerde maendt wiert hij Buijs te hove onthoden om de brieven en geschencken (van d'Ed^e heer Generael aen den coninek ende prince

Crain Patengalo gesonden) over te leveren, alle twelcq met behoorlijke solemniteiten geschiedde. De stukken tot schenckagie gekomen waren de Maj^s ende sijne hoocheijt sonderlinge aengenaem en bethoonden deselve 'tgroot contentement dat schepten nijt onse oprechte genegentheijt tot d'onverbreeckelijke onderhondinge van vrede, behagende onder anderen hare hoocheden nijttermaten wel dat wij op haer instantie wegens tjacht, in Manilhas vaerwater A^o 1646 verovert en tot Tajouan opgebracht, aen hun gesant Francisco Viera de Figuredo, die in corten van Goa stont te comen, behoorlijke restitutie souden doen, maer wenschte sijn hoocheijt dat alsnu sijn volck met voorseijde galeije genomen weder becomen hadde, sulcx niet geschiet wesende versocht deselve met d'eerste gelegentheijt nijt Tajouan ontboden ende naer Maccassar gesonden mochten worden.

Op ons versoecq, dat hare hoocheden die van Manilha niet en wilden assisteren met ammunitie van oorloge ofte vivres ofte dat voor goeden buijt souden aengehaelt werden, bequam Sr Bujs tot antwoordt tselve noijt gepleecht noch daer toe oocq sin off voornemen hadden, soo dat het immers schijnt onse alliantie en vruntschap dese princen ter herten gaet en haerersijden ernst sij, blijkende noch te meer hier nijt dat se soo ter eerster aencompste van onsen resident aen den selven ter handt stelden seecker Comp^s matroos, die op 't vertrecq van tjacht Arnemuïden sich naer landt begeven, aldaer wel veel moetwillicheden gepleecht en diverse malen 't Moors gheloove aen te nemen versocht hadde, 'twelek hem noijt en was geconsenteert.

Wijders was de negotie aldaer maer redelijk, ende dat door de frequenten van andere natien die dapper de cladde in alle coopmanschappen brachten, sijnde door de Engelschen aldaer (met hun jachten d'Adviso ende Zeevloot) ruim 300 packen (meest Gussaratse) cleeden aengebracht, waer van het provenu niet en souden in andere waren eonnen omsetten, des goede partij tegens duur Andragirijns en Manilhas gout, oocq wel 12000 masen onder Portugesen (onder seeckere conditien) hadden nijtgeseth. Dito vrunden gaven aldaer voor dat noch een schip te comen stondt met den praesident van Bantam, die de Maleijers ende Maccassaren souden trachten te bewegen tot de vaert naer Amboina en Moluco, waerin Sr Bujs vertrouwde weijnich soude uijttrechten, dewijle hun de lust van Amboina apparent nu al vergaen mitsgaders 't navigeren op Molucco jaerlijcx afnemende was, sijnde tot dato van hun voorjarige jonequen niet vernomen, derhalven voor eenich ongeval beducht waren.

Twee jachten waren aldaer nijt Maccan verschenen met partij Bengaelse cleeden, 300 potten geconfijtte gember, weinich suijcker, Chinees schuijtgoudt (dat tegens 25 a 26 masen den teijl vercocht hebben) en andere cleenicheden. Van Negepatnam hadden in December voorleden een Portugees jacht daer aen de meret gebracht 180 packen cleeden, ende die tot goeden prijs (hun niemandt in de wech wesende) gevent, haer retour soude meest bestaen in Manilhas goudt.

Met onse negotie stondt het aldus: de meeste coopmanschappen waren al vercocht ende dat voor de volgende prijzen.

Guinees lijwaet	110	} masen de corgie.
witte salempoerijs	60	
33 blaeuwe d ^{ca}	65 70	
witte pancallen	30	
roode betillies de 40 asta	110 120	
d ^{ca} de 32 asta	90 95	
33 blaeuwe bethilles de 32 asta	60	
cassa Bengale	70	
gebleeckte sanen	42	
tape sarassen	25	
nequanido	38	
breede Suratse sits	45	
roode chelas, aste caricans	30	
swarte kannekijns	10 12	
swarte smalle baftas	45	
petholen de 8 asta	160	
d ^{ca} de 7 asta	140	
d ^{ca} de 5 "	100	
d ^{ca} de 4 "	80	

Noch eenige doecken lagen onvercocht, die hoopten mede haest stonden aen de man te raken.

Aengaende den inkoop van andere waren, daermede was 't maer redelijk gestelt, geen geconfijte gember noch benzuin hadde onsen resident connen negotieren, sijnde al door d'Engelsen, Portugesen en andere wel hoogh en duur aengeslagen. 425 picol benzuin met 3 vaertuijgen van Cambodia gecomen was ten meerderen deele bij d'Engelsen en de rest, tot groot miscontentement der selver die daer over hardt doleerden, door den prince opgedaen voor Viera, die (op sijn arrive alhier van Goa) sijn hoocheijt inder ijl advijs toegesonden en 't versamelen dier specie hoogh gerecommandeert hadde soo dat ic de ordre van Battavia onsen resident te spade geworden was. Enfijn de onse hadden tot dat niet meer connen bemachtigen als 't onderstaende:

omtrent 81 bharen wasch, tot 85, 90 ende 95 masen de bhaer,

9 bharen schildpadshoorn a 350 ende 40 masen,

75 picol suijcker, tot 8 maes.

Sandelhout wasser niet meer onvercocht, radix China gantsch niet aengebracht en 't Chinees goudt al te duur, gelijk oock de realen in specie dieder oocq weijnich waren, maer wasch en schildpatshoorn soude apparent noch wel iets connen versamelt worden.

Francisco Viera was aldaer den 30^{en} Meert van hier geparesceert, 16

daghen daeraen met twee scheppraeuwen naer Soloer gevaren en 27^{en} d^e weder onvolbrachter reijse op Maccassar gekeert, van waer (om de veelheijt sijner affairen) niet langer conde absenteren; des hadde d'eene prauw en daarmede onse brieven aen de majoor van der Beeck laten voortvaren, bevorens hadde Sr Buis aen den selven 3610 masen, op reekeninge van 't gene wegens de genoemde galeije noch voldoen moesten, betaelt.

Den 2^{en} van April wierden de missiven van d'Ed. H^r Generael als den Goasen vicereij (beijde door Viera overgevoert) aldaer te hove ingehaelt ende voor de Maj^t gelesen, wanneer des coninex genegentheijt 't onswaert andermael bleecq, werdende onsen brieff voor die van den vicereij in lecture geprefereert.

De Engelse vrunden hadden int geheel boven eenich gout, daer van hier voren geseght, connen bemachtigen d'onderstaende goederen, te weten:

300 potten gekonfijte gember a 8 masen 'tpicol,

12 bharen schildpatshoorn tot 450, 400 en 300 masen de bhaer,

265 picol benzuin a 35 masen 'tpicol,

37½ bhaeren slecht sandelhout tot 38, ende 20 d^e boter a 50 masen de bhaer,

8 bharen wasch tot 85 en 90 masen de bhaer,

100 d^e swavel a 6½ maes de bhaer,

58 picol thin tot 14 maes 't picol, item

20 lasten rijs a 34 masen 't last, met alle twelecq de Zeevloot primo Maj^t naer Bantam soude 't zeijl gaen.

Op 3^{en} Februarij was aldaer van Saboango en de quartierien daer omber den Portagees Johan Gomes (medebrengeende, in retour sijner cleeden, gout en weijnich realen in specie) aangelandt; gelijk oocq den 2^{en} April een van des coninex ende princeen vaertuijgen uijt Manilha, met wel 50 á 60,000 masen in gemaect als ander gout, durvende 't ander uijt vreesse onser scheepen sijne reijse naer Manilha niet voorderen. Onsen resident conde niet vernemen dat den Spaengiaerdt Pedro de la Matta met deselve eenich secours becomen hadde, doch stroijde hij uijt dat den Manilhasen gouverneur hem schrift dat een vaertuijgh wilde derwaerts senden, soo haest onse schepen van sijn kusten vertrocken waren. La Mattas saecken stonden derhalven sober en was niet apparent hij dit sijsoen iets besonders sonde connen uijtrecten, gaff nochtans voor een schip naer Gamme Lamme met rijs te sullen senden, dat niet geloofd wierdt, maer tjacht van Gomes wierdt weder claer gemaect gelijk oock dat van den coninek ende 't Goase vaertuijgh van Viera, alle drij om met cleeden wech te varen, 't eerste naer Soubou, d'andere naer Manilha, doch het laetste van daer voort naer Maccau; sullende geen van allen, soo immers gerucht wierdt, uijt vreesse van onse schepen, ammonitie van oorloge innemen.

Aldaer was tijdinge becomen dat omtrent 50 Ternataense correcorreu Gorontale aengetast en niet verricht, doch naderhant (door twee Hollantsche schepen gesecondeert wesende) de plaetse vermeestert, wel 300 man soo gedoodt

als gevangen, jae selfs den coninek nae Ternate gevoerd hadden, waerover den Maccasser seer t'onvreden wesende, besonderlijk op Hamsia, vergaderde van alle canten volcq om die sterckte te recupereren. Ende soude sulck ons doen indien waer was weijnich vruntschap baren, vermits den Gorontaeisen coninek een onderdaen is van den Maccasser.

Den 28^{en} April was aldaer een champan g'arriveert van Solor, waermede Sr Buis geen schrijven maer mondeling beseheijt bequam dat de heer majoor noch welvarende, tjacht de Zeeméeuw (om sandelhout) naer Coupan, item ons fort Henricus door aertbevinge onder de voedt gevallen, een soontje van den coopman ter Horst met een slavinne daer onder doot gebleven ende eenige provisien vernieticht waeren.

31 d^e arriveren hier 2 vaertuijgen van Benjarmassingh te weten een giljon ende 1 contingh, te samen gemant wesende met 37 koppen mitsgaders aen de merckt brengende 612 picol peper nevens 1½ last rijs.

Soo comt mede het derde van de schepen op gisteren gesien voor de stadt ten ancker, sijnde Middelburgh geladen met nagelen nijt Amboina. Na de middach wierden wederom twee schepen (t een oostwaert en t ander om de west) gewaer, wleke 's avonds noch op de reede quamen, ende was het eerste 't jacht de Leenwercq, eenelijck en expres door de heer Antonio Caen op 4^{en} couranti van Ternate afgeveerdicht met secrete advijsen raeckende sijn E. verichten in Moluco, alwaer soo mede nijt dat sehrijven vernamen naer een moejelijke en penible reijse van thien wecken eerst den 18^{en} van April voor 't casteel Maleijen g'arriveert was. Het tweede schip was de fluijt den Swarten Beer, sijnde (als op 27^{en} deses hebben aengeteijckent) nevens Maeslandt van Banda geseijt en om sijn wanladentheijt te vervullen naer Amboina gelooopen.

Voorschreven Griffioen hadde den 25 Februarij laestleden van den vice-gouverneur Wouter Seroijen nijt Moluco, mitsgaders nevens Middelburch en Heemstede van de heer Arnold de Vlamingh van Ootshoorn op ultimo April in Amboina, sijn diemissie erlanght, waerop den Beer 10 daghen daer nae gevolght was.

Met dese vier schepen bequamen onder anderen soo extraordinairien quantiteit nagelen dat van diergelijck in een jaer nijt Amboina noijt gehoort sij, wesende met de selve alhier, de Heere sij gedanekt, behouden aengebracht hetgene volght:

nijt Molucco:

per den Griffioen:

98215 ₧ nagelen, costende met de ongelden als de 4000 realen aen coninek Hamsia (volgens gebruik vereert) f 33406.18.4.

Uut Amboina:

met Middelburch	ponden	587895.—
Heemstede	₧	268135.—
den Griffioen	₧	313379.—
den Beer	₧	92100.—

comt ponden 1261509.—

Monterende incoops, met alle de onkosten daer op gesupporteert nevens 4750 st^e Battavise realen, ter somme van f 438004.17.1 penninek.

Uit Banda:

met den Swarten Beer:

10872½ cattij suijvere Banda macis,

27835 cattij harde nooten,

18700 cattij rompen,

95 cattij nagelen, item

5223½ reael in copere silvere Battavise munte, bedragende int geheel, met de ongelden daer op gevallen, f 55771.14.14 penningen, den Almogenden sij voor dese groote segen gedanekt.

Door Battavia's dootgraver is ons naer gewoonte opgebracht 't getal der personen, weleke in de gepasseerde maent binnen dese stadt sijn overleeden, wesende 35 Comp^e dienaers, 17 vrijnijden en 3 lijffeijenen.

Primo Junius a^o 1648 comen nijt diversehe gewesten alhier ter haven 4 stuex inlantsche vaertuijgen, wesende een der selver een giljon van Grissick met 14 koppen ende 6 last sout versoeckende eenelijck van ons een pas op de Sumatrase Westenkust, d'andere drij (sijnde een lanangh, talamba ende contingh) waren samen gemandt met 25 personen, quamen van Singenap omtrent Madura en Benjarmassingh ende brachten aen dese merckt te coop 4 lasten groff sout, 1½ last rijs, 15 sacken kapoek beneffens 110 picol peper.

2de ditto verschijnen weder nijt verscheijden quartieren hier omher binnen Battavias riviere vijftien Indiaense vaertuijgen, te weten: 2 lamboes, 6 tinganghs, 2 champans, 2 contings, 2 lanangs ende een balou, alle met den anderen ophebbende 124 personen, comende van Jortangh, 't Cherbou, Japara, Dermaïjo, Trousse, Tegael, Madura, Grissick en Balliton en alhier te coop brengende tgene volgt:

36 lasten rijs,

¼ d^e groene ertjes,

13 d^e sout,

12 picol peper,

10 d^e cattoen,

20 cattijs schiltpadshoorn,

12 gansen, mitsgaders diverse andere cleenicheden meer.

4200 stuex parrings,

100 korven en

3100 bossen swart suijcker,

1000 stuex oude clappus,

680 stuex hoenders,

280 endvogels,

3de d^e. Heden vertrecken nijt dese haven naer Bantam, Japara ende Priaman 2 tingans, een giljoen ende een jachtje, te samen vervoerende 409 realen aen diversehe cleeden, 10 R^e comptant ende drie picol blaenwe verwe.

Vaert mede naer China een wanekan met 28955 cattijs peper ende 14 picol cattoen.

In contra arriveren alhier weder van Balij, Singenap, Japara, Rimbangh,

't Cherbon, Cangiagh en Caudael 3 gillions, 6 contings, een champan ende een tingangh, met malcanderen ophebbende 116 persoonen en alhier ter merckt brengende 'tgene volght:

12½ lasten rijs,	200 stuex drooge cabos,
32 d ^{re} sout,	5600 d ^e mastbaucker,
5700 bossen suijcker,	200 d ^e steenbrasems,
900 d ^{re} ajuijn,	200 d ^e hoenders,
100 d ^{re} padij,	28 verckens,
100 picol sappanhout,	10 slavinnen, nevens
9 d ^{re} blanwe verwe [ende] eenige andere snuijsteringe.	

Soo verschijnt mede hier ter reede van Solor met het fluijschip de Wolff den majoor deses guarnisoens Willem van der Beeck, sijnde van daer gescheijden den 12de der voorleden maendt, 20de d^e tot Maccassar aangelandt ende den sesten dach daer aen weder herwaerts vertroocken, de ladinge van de respective comptoiren mede gebracht consisteerde int naervolgende, te weeten:

van Solor:

2836 cattijs was,
92 teijl, 7 maes swaerte gont,
42 bhaer, 300 cattijs sandelhout,
500 cattijs slangenhout,
5½ reael swarte silverwerck,
27 slaven en slavinnen, mitsgaders
145 stuex schapen.

item uijt Maccassaer:

879½ cattijs schiltpatshoorn,
75 picol witte Maccaeuse poeijersuijcker.
2488 cattijs sandelhout ende
6643 d ^e was,

bedragende dese cargasoenen gesamentlijk een somma van f 45068.19.4 stuivers.

't Verrichten van gemelte majoor als de constitutie van 's Comp^{te} affairen op Solor verstonde wijloopich uijt desselfs gehouden dachregister en bijgevoechde papieren, waervan 't besonderste kortelijck is het gene volght:

Nae dat sijn E. met voornoemde Wolff ende tjacht de Zeemeeuw op 2de Jannarij laestleden van hier vertroocken was, hadde doorgaens soo goede spoet dat den 13de daeraenvolgende voor 's Comp^{te} fort Henricus op Solor met beide scheepen behouden arriveerde, hebbende den 4de d^e een jongen (die overt boort viel) en 'snachts daeraen boot ende schuijt insgelijcx met een matroos door den harden voortganck verlooren, item om de selve reden genootsaecht geweest de straet Balij voorbij te loopen sonder des coninx gesanten met den brief en schenckagie van d'Ed^e H^{er} Generael daer te connen nijtsetten, oversulcx waren deselve mede naer Solor gevaren, sullende aldaer blijven tot in Augustij aen-

staende om alsdan (volgens d'aldaer gelaten ordre) met een van 's Comp^e vaertuijgen in 't Ooster mousson naer hun landt gedimitteert te werden.

Sedert dat de h^r majoor A^o 1646 van daer gescheijden was hadde d'Ed^e Comp^e elf harer dienaren verlooren. De lieutenant Hendrick Hendricksen (sijnde opperhoofd) quijnden aen langhduerige sieecten en quam den 20^{en} van meergeroerde maendt Januarijus te overlijden.

't Fort Henricus was 't noch vast in eenen standt als over 2 jaren, sijnde door de landisaten daeraen niets gerepareert, waertoe nu aengemaendt en ijveriger wierden.

Overmits voorleden jaer geen secours van hier becomen hadden, soo wast aldaer met onse residenten vrij sober gestelt, sijnde deselve genootsaeckt geweest padij van de omliggende plaetsen te gaen opdoen om hare hungerige buijcken te vullen, dewijle bijna van alle provisien destijtuijt waren ende int laetste niet anders als gemelde padij bij te setten hadden.

Door het overlijden van den ondercoopman Albert Puijt waren de negotieals guarnisoensboecken heel ongereddert, sijnde deselve (op 't hart aenhouden van den lieutenant) door den chirurgijn aenvaert doch sonder fatsoen vervolght, ende wierden oock attestatien tegen d^e opperhoofd verleent, docerende dat den selven eenijge vuile ontrouwigheden gepleecht hadden. Op 2^{en} Februarij hadden aldaer naer eenige voorgaende middelmatige schuddingen soo swaren en formidabelen aertbevingen gehad, dat die van de fluijt den Wolff perfeckt konden sien de fortressen instorten, comende 'tvolcq nijt de sterecte na de strandt vluchten en om vaertuijgh tot hulpe roepen, waerop d'heer majoor inderijl aen landt varende bevout het fort seer desolaet ende gestelt te wesen in manieren als volgt.

De puncten mitsgaders de gordijnen rontsom waren heel ingevallen, de muragie bij den afganck des forts, die over veele jaren ghebout ende diep onder d'aerde bemetselt was, wiert met groote cracht daeruijt geruckt, de stueken geschuts drijvende nijt de rampaerden gesmeten, 'tgeberchte achter 't casteel 't eenemael van den anderen gescheurt en eenige groote clippen nijt de aerde wechgeworpen de provisien met den Wolff aldaer gebracht als mede eenige grove waren, te voren noch in de masinen resterende, werden meest verplettert, sijnde de wijn, boter, olie, asijn, speck- en vleeschvaten meest geborsten, soo dat alles onder een liep en naderhant niet te separeren was excepto weijnich vleesche en speck, dat weder in andere vaetwerck herpackt doch (door gebreck van sout) niet goetgebouden maer door verrottinge en wormen voorts bedorven is.

Maer 't was een deerlijk speektakel dat onder de invallende muragien vier menschen doot ende 8 persoonen gequest bevonden sijn, wesende jammerlijk omgecomen een soontje van den coopman ter Horst nevens een van sijn slavinnen en 2 d^e van d'E. Comp^e, mitsgaders 4 slaven en 1 slavinne de Comp^e

toebehoorende, 2 soldaten, den chirurgijn van 't fort ende een Solorces gewondt. En verclaerden de lantsaten eendrachtelijk dat aldaer bij menschen gedencken soodanigen aertbevinge niet en was geweest. De Portugesen op Larentouque waren daer mede niet vrij van maer wierden hare woonplaatsen ende vastigheden mede seer gedestruceert en diversehe groote cuilen in 't aerdtrijk gescheurt. Dese aertbevinge duurde voorts doch niet seer hardt noch al eenige daghen, en wierden d'onse door een Solorces bericht dat nijt dorp Corewato, achter 't casteel op 't geberchte gelegen, oock vijf persooenen door 't afroeren van groote steenen om hals gecomen waren.

Dus lach 's Comp^e fortresse genouchsaem gedemanteleert en open, echter heeft den E. Verbeeck door geduyrige arbeit van ons volcq en hulpe der inlanders (die bambousen, adap, hout etc. bestelden) soo veel te wege gebracht dat die sterckte voor ¹⁾ zijn vertreck weder redelijk in defencie, item de wooningen en packhuijsen in bequame posture gebracht zijn.

Den handel was dit jaer voor d'E. Comp^e in die quartieren slechtjes nijtgevallen, blijkende bij het cargasoentje dat alhier is aengebracht, in vougen als hier boven hebben aengeteijckent. Op Coupan hadde d'heer majoor geduirende zijn aanwesen aldaer eenige cleene besendinge gedaen, ende sonde nae zijn afscheijt 't jacht de Zeemeeuw, dat door gebreck van ervarenen persooenen naer Timors binnencust, als wel van meijninge was, niet en conden senden, een tocht naer 't eijlant Sabo doen om slaven te gaen procureren, sullende interim, dewijle noch wel een maendt te vroegh was, palisaden en ander houtwerck tot bouwinge der fortresse nodich halen. Diverse natien als Portugesen, Maleijers, Maccassaren, Javanen en andere continueerde noch als voor henen de frequentatie van die quartieren, en wiert de heer majoor int begin van zijn E. arrive bericht dat de Portugesen een fort op Coupan maeekten, waernaen vernomen en de plaetse expres besichticht werdende, soo bevondt men dat het maer een huijsinge was voor drie a 4 persooenen.

De landtsaten in gemeen waren als voor henen tot de onse noch reedelijk genegen. Op de iterative aenmaningen van den majoor beloofde Meij, de weduwe van den ouden Quitheil (die lange sieckelijk geweest doch nu wat beter gestelt was), dat metten eersten nevens haer volcq bij onse fortresse soude comen wonen volgens 't contract met d'Ed^e Comp^e aengegaen. Gaf oock ordre dat haer onderhoorige singuadjes van gelijken doen souden, dat mede te geschieden stont. Dit hadde dat oude bijcans afgeleefde, sieckelijcke wijf liever te doen dan van de regeringe (als haer wiert voorghehouden) te desisteren.

Eijdelinge heeft meergenomineerden commissares van der Beeck op 11ten Meij volgens d'ordre van d'Ed^e Heer Gouverneur Generael den coopman Hendrick ter Horst tot opperhoofd der fortresse Henriens en voorderen omslach

¹⁾ Het HS. heeft: van.

behoorlijk geautoriseert, met instructie (tsijner narichtinge) versien, mitsgaders aen den selven laten opdracht doen van 's Comp^{te} effecten aldaer, bestaende in comptant, diverse cleeden, gereetschappen, provisie, ammunitie van oorloge etc. en te samen mouterende f 64611.14.10 penningen, te weten: aen vorige restanten, aldaer noch bevonden f 9597.11.8
 't nieuwe cargasoen, per de Wolff ende Zeemeeuw metgebracht - 55014. 3.2

compt als boven f 64611.14.10.

Even 58 Duijtsche koppen bleven noch int geheel op Solor, namelijk 44 in de sterekte ende 14 op de chaloupen Orangieboom ende Solor.

Alles dan aldaer bestelt wesende is den E. van der Beeck des anderen daechs medenemende een brieff van d'houde regente aen d'Ed^e heer Generael, van daer verseijlt, gemoetende int naeuw van Larantouque een Portugees vaertuijgh, waermede ons schrijven van 11me Martij (door Francisco Viero na Maccassar gesonden) eerst bequam, sijnde nochtans den 14me van April door Sr Evert Jansen Buis derwaerts afgeveerdicht.

Tot Maccassar g'arriveert wesende werden bovenaengetogen (sijn voorraedt sijnde) goederen op 't spoedichste geembarqueert, waermede, naerdat de missiven van den coninek, prince en het opperhooft aldaer aen d'Ed. heer Generael gedi-rigeert ontfangen, voorts vertrocken is.

Uijt het schrijven van Sr Evert Buis, waermede ons 't voorgevallene aldaer sedert sijnen jonghsten van uit^e April laestleden aencondichde, verstonden in substantie 'tgene volgt.

Dat den Spaensen resident Pedro de La Matta op 13me Meij een schep-praeuw naer Manilha hadde afgesonden, soo vertrouwt wiert tot geenen anderen eijnde als om den gouverneur dier plaetse te verwittigen, wat novos van Battavia en andere quartieren becomen hadde.

Juan Gomes volghde drie dagen daeraen, nemende omtrent 25000 realen (daervan wel 15000 d^e een Spaengiaert in Manilha competerende waren) in diverse cleeden nevens 14 bharen Maceause salpeter mede

Den 23me d^e voer noch derwaerts voor reeckeninge van den prins Patengalo het jacht door Francisco Viera in Goa gecocht, insgelijx met cleden geladen, sijnde eer sijn last begon in te nemen bij d'onse gevisiteert, op de ladinge continueel gepast jae de sleutels van de ruymen in bewaringe van Sr Bujs geweest, die oock sijnen naem onder sijn hoocheijt schiap gestelt hadde, opdat onse schepen rescontrerende niet soude aengehouden werden. Met sijn ander vaertuijg soude Viero dit mousson naer Goa verseijlen.

In negotie passeerde aldaer weijnieh. De Engelse vrunden (apparent niet wetende waer in al hun masen soude besteden) hadde onlangs noch 5 à 6 bharen wasch tegens 100 masen de bhaer aengeslagen dat excessijf hooch is, en hadden d'onse sedert haer laetste schrijven noch vercocht de blanwe chiavenijs tot 20, roode d^e a 40 en 44, de witte betilles, de 32 asta tegens

50 en 55, mitsgaders 1 pack witte chiavenijs voor 26 masen de corgie, blijvende d'ander twee packen der laestgenoemde cleeden item de witte betillies de 40 asta noch ongevent.

Om den prince Patengalo volcomen contentement te doen hadde Sr Buijs aen desselfs factor 50 masen meer betaelt dan van hier geordineert hadden, overmits bevonden wierdt dat desselfs thien corgies Guinees lijnwaet, in de liste der Maccassaerse praetensie wegens 'tgenomen jacht in Manilhaes vaerwater begrepen, 5 maes per corgie minder getaxeert was als 't selve van de Engelse hadde gecocht.

Drij Maleijtse joncken wierden aldaer g'equipeert om een maent daeraen met partij cleeden (tot procure van benzuin) naer Cambodia te vertrecken.

4de ditto. Desen morgen vaeren nijt dese haven naer Tembolangh, Bantam, 't Cherbon en Japara vijf vaertuijgen, te weten een talamba, tingangh, gillion ende twee contings, alle met den anderen wechvoerende voor 590½ realen aen diverse cleeden, 10 realen comptant, 119 R^s aen Chinese waren ende vijf picol koperdraat.

Arriveren daerentegen van Samarangh, Paecalongen, Caliwongen ende 't Cherbon 4 tingangs ende een contingh, gesamentlijk ophebbende 38 persoonen en alhier te coop brengende tgene volgt:

5½ lasten rijs,	120 picol swart suijcker,
2 d ^e sout,	partije kneppel d ^e ,
½ d ^e swarte boonē,	80 stuex kisteplancken ende
20 potten olie.	eenige snuijsteringe meer.

5 ditto. Van daghe seijlt van hier naer Japara 1 lamboe met 63 realen aen cleden, item een gillion naer Malacca, welck hier eenelijck was aengecomen om een pas.

In contra comen weder alhier ter haven 2 eontings van Samarangh, een tingangh van Grissick, een talamba, balon ende lambou van Banjermassingh, een contingh van Crawangh ende een lamboe van Jawanna, alle te samen gemandt met 71 persoonen en te coop brengende de onderstaende goederen:

14 lasten rijs,	200 bossen padij,
2 d ^e sout,	380 d ^e rottangh,
230 picol peper,	2400 d ^e suijcker,
150 d ^e sappanbout	1300 stuex onde clappus

ende eenige andere cleenicheden.

Omtrent den middach sijn de missiven en geschencken van den Maccassaersen coninck ende prince Crain Patengalo, item den brief van de Soloorse regenten, de weduwe van den ouden Quitchil met behoorlijke ceremonien (als geleijde van de heer majoor Willem van der Beeck ende andere gequalificeerde Comp^e dienaren, drij charges met musquetten, displosie van groff canon) etc. van de reede binnen 't casteel gebracht en in volle vergaderinge van den Raadt van

India aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael overhandicht, werdende (na genomen lecture) respectvelijk van tenenur bevonden als hier onder volgt.

Translaet van de missive van Craijen de Goa ofte
coninck van Maccassar aen d'Ed^e heer Gouverneur
Generael.

Desen brieff geeff ick Sirij sultan Goa Galjhdulla Molkahout Wasultanna, gaet aen Cornelis van der Lijn, Gouverneur Generael, en d'E. heeren Raden van India, die het ghebiet sijn hebbende over alle landen, casteelen, schepen ende jaechten ende alle Nederlanders benedens wints alhier, denwelcken seer magtigh sijn om te regeren soo te lande als ter zee, dewelcke seer vermaect sijn om int velt te strijden, waerdoor alle hare vijanden doen vreesen, die oock seer rechtvaerdich sijn om met oprechticheijt alles af te handelen.

Vorders den brieff ende geschenck van den Gouverneur Generael, die den coopman Evert Jansen Buijs heeft gebracht, hetselve heeft Craijen altsamen naer behooren wel ontvangen, neffens drie persoonen van den Boegissen die den Gouverneur Generael hadde gelargeert, als mede den brief die Francis Viero heeft gebröcht neffens de restitutie van de goederen die in Manilha hadt genomen, de selve heeft Craijen mede wel ontvangen.

Den Gouverneur Generael is indachtigh de oude gemaecte contracten, dat 's geene daer alle de gemeene menschen naer sijn wenshende.

Vorder den Sarangh ende d'ander bootsgesellen, die in de Manilhas mede gevangen geworden sijn, gelieff den Gouverneur Generael de gunste te doen aen Craijen ende geven deselve altsamen wederom, alsoo alle dese luijden altsamen vrouw en kinderen sijn hebbende in Maccassar ende daer onder oock eenige, die met schulden sijn beswaert.

Het schip en de prauwen, die Craijen naer de Manilhas heeft gesonden, daer van heeft Craijen Evert Jansen Buijs ondersoek van laten doen, 't is waer ick hebbe sulcx gedaen maer het was alsoo niet gecontracteert int voorgaende gemaecte contract, doch Craijen isser seer wel mede tevreden om in vrantschap ende eenicheijt te mogen continueren.

Vorders laet Craijen aen den Gouverneur Generael weten hoe dat Craijen is versoeckende een paer camelen namentlijk een manneken ende wijffken, 't geen deselve comen te costen sal Craijen aen den Gouverneur Generael daer voor betalen.

6de dⁿ comen alhier ter haven van Japara, 't Cheribon, Tehassem ende 't Chillemaijo twee contings, 1 joncqne ende tingangh, te samen gemant

wesende met 48 personen en te koop brengende 21 lasten rijs, 8 d° sout, 260 picol swart suiker, 12 d° peper, 125 stuex hoenders, 8 bocken ende een hart.

Ende vertrecken nae Japara een champan ende gillion, met den anderen vervoerende 69 realen in eleden ende 393 realen in Chinese waren.

Heden is in Raade van India resolutie genomen over de verkiesinge van nieuwe weesmeesteren, commissarissen van houwelijkxe saecken, regenten van 't spinhuijs ende burgerlijke krijghsofficieren.

7^{en} d°. Desen morgen seijlen van hier nae 't Cheribon, Battangh, Japara ende Paccalongen twee contings, een jonque ende een jacht, alle met den anderen vervoerende 217½ R° in diversehe cleeden, 60 realen in specie, etc.

Nae de achtermiddachspraedicatie sijn de alsnu afgaende weesmeesteren, commissarissen van huijwelijckxe saecken, regenten van 't vrouwen-tuchthuijs ende burgerlijke krijghsofficieren voor hare gepraesteerde diensten bedanckt ende de nieuwvercoorne (onder gewonelijcken eedt) weder aengenomen, waervan de resolutie onder 6^{en} deses can werden naegesien.

Soo wierden ook de boedelmeesters alsnu wegens hare bedieninge bedanckt ende dat collegie (in conformite van ons arrest van den ¹⁾ passato) affgeschaft, mits dat d° boedelmeesteren eerstdaeghs pertinente recequening ende staet harer administratie sullen overleveren, om dan wijders over 't employ der overige comptanten gedisponeert te werden.

8^{en} d° arriveren binnen Battavia's reviere 4 contings ende een giljon van Jawana, Japara, Grissieq, Damack ende Benjarmassingh, metten anderen ophebbende 48 koppen ende alhier te merckt brengende 7 lasten rijs, 12 d° sout, 20 picol peper ende 100 bossen rottangh.

9^{en} d° vertrecken van hier twee jonquen naer Aimaij in China ende Taijouan, alwaer respectvelijk thuijs hooren, hebbende te samen ingeladen hetgene volgt:

2586 picol peper,	14 picol buffels hoorns,
21 d° cattoen,	5 d° thin ende
6 d° poetsjock,	820 bossen rottangh.
524 d° sappanhout,	

Ende varen daerenboven noch 3 contings, 1 giljon, lamboe en giljon naer 't Cherbon, Paccalongen, Japara, Amboina, Jortangh ende Tiassem, gesamentlijk van hier slepende voor 2481½ realen aen diversehe cleeden nevens 300 comptant, item een giljon naer Priaman niets van hier nijtvoerende maer eenelijck om een pas hier aengecomen wesende.

Soo compt oocq een lamboe van Japara met 8 personen ende soo veel lasten sout, hebbende slechts een pas (om naer Priaman te navigeren) te versoeken, mitsgaders noch een giljon van d° plaetse met 18 man geladen hebbende 11 lasten rijs ende drie ditto sout.

¹⁾ Niet ingevuld in het HS.

10de des morgens is de Ed^e heer Gouverneur Generael, geaccompagneert wesende met de heeren Raaden François Caron ende Gerard Demmer, na de reede gevaren om de schepen voor de stadt vertimmerd ende tot verscheijden vojagien gepraepareert werdende te besichtigen, ende keerden haer Ed^e tegens den middach weder binnen het casteel.

11de d^e verscheijnen alhier ter haven van Grissick ende Cherribon, een giljon, contingh ende tingangh, te samen ophebbende 27 koppen en aen dese merckt brengende 200 picol sappanbout, 10 d^e cattoen, 4½ lasten rijs, 2½ d^e sout, 4 Siamse potten olie, 1300 bossen ajuin, 2500 stux southe visch, 600 bondels suijcker ende 4500 kneppel suijcker.

12de d^e des morgens is d'Ed. h^r Generael, andermael vergeselschapt met de beeren Caron ende Demmer, gevaren na het eijlandt Onrust om de scheepen aldaer in 't kielhalen ende vertimmeren leggende te visiteren, keerende voor den avont (nae verrichter saecken) alhier binnen het casteel.

Dito comen hier binnen de reviere ten anker 3 vaertuijgen, te weten een contingh van Grissick met 7 man, te merckt brengende 3¼ lasten rijs, 250 bossen loock, 200 bossen ajuijnen ende 300 stux gedroochde tagons, mitsgaders een lamboe van Troussen met 12 man, 4 lasten rijs, 68 p^a hoenders als gansen, ende een gillion van Parradijsie met 16 man, brengt 20 lasten sout mede, ende comen dese laeste principalijk een pascudalle (om naer Palimbangh te mogen varen) halen.

13de d^e. Voor de middach heeft d'Ed^e h^r Gouverneur Generael de Cheribonse gesanten met een briefken ende een proper geschenck aen haren coningh gedespeebeert, soo vertrecken oock op dien dagh 12 andere vaertuijgen naer verscheijde om de Oost gelegene plaetsen, voerende met malcanderen uijt 650½ reael aen verscheijde sorteringen cleeden, 80 R^s comptant ende 20 cattij amphioen.

14de d^e compt een vaertuijgh van Grissicq met 4 man ende brengt 2 lasten witte rijs aen de merckt.

15de d^e verschijnen alhier binnen de haven een tingangh van 't Cheassem ende drie continghs van Damack, tsamen gemant met 55 coppen, brengende te coop 7½ last witte rijs, 540 p^a hoenders, 6 p^a boeken, 24 bossen ajuijnen ende een weijnich bos suijcker.

16de d^e compt de groote prauw toebehoorende den Chinees Mocko van Palimbangh met 30 man ende 400 picol peper, brengende een briefken ende geschenck van den Palimbangsen pangoran aen de Ed^e heer Gouverneur Generael mede.

Daerentegens vertrecken twee tingangs naer Bantam, d'eene voert uijt voor 48 ende d'andere voor 50 R^s aen diverse waaren ende twintigh realen comptant.

Desen achtermiddagh is door de Chinesen een middelbaren kaeijman binnen 't casteel te besichtigen gebracht, die deselve in de gracht omtrent 't Bandanees quartier gevangen hadden.

17de d^e comen drie lamboesen van Surrabaja met eenen Wiera Gattie als gesant van den coninck der selver plaetsen, brengende aen den Ed^e heer Gouverneur Generael eenen brief mitgaders een geschenck van 2 lasten rijs ende 2000 stuex (*sic!*) hartevleijs mede, item 2 lanangs van Surrabaja voorschreven, sijnde gesonden nijtten Mattaram van Keij Nebeij Wiera Patra, brengende mede een brieff ende geschenck van 2 lasten rijs voor hare bovengenoemde Ed^e. Beijde dese brieven sijn omtrent de middach met gemeene statie sonder schieten ingebaelt, ende gelesen sijnde bevonden de selve in substantie te wesen als hier naer volgt, die van de coninck van Surrabaja.

Translaet van de missive van den Adipatti Surrabaja, aen de Ed^e heer Gouverneur Generael.

Desen brieff is van den Adipattij Surrabaja, denwelcken brengt Wiera Gatti ende Poetoe ende gaet aen mijnen broeder den capiteijn moor in Battavia. Desen Wiera Gatti ende Poetoe send ick om UEd. te comen begroeten. Soo het met U E. gelegen comt, soo versoeck ick dat doch alles wederom mach gaen met ons gelijk het voor desen is geweest ten tijde van capiteijn moor Jan Coen ofte ten tijden van capitein moor Carpentier, datter altijd vaert is geweest op Surrabaja, alsoo Battavia is als Surrabaja ende Surrabaja als Battavia. Ende alle hetgeen dat U E. van doen sout mogen hebben dat in Surrabaja te becomen mocht wesen ofte op Jortangh ende Grissick, ick sal alles voor U E. gereet laten maecken. De oorsaeck dat ick mij derff te verstouten om besendinge aen U E. te doen is alsoo ick groote genegentheijt ben hebbende tot U E., alsoo het nu niet anders en is als 't was ten tijde van den capiteijn moor Jan Coen ende den capiteijn Carpentier, maer nu sout U E. noch veel meer connen doen alsoo alle Javanen seer tot U E. genegen sijn.

Capitain moor gelieft mij te excuseren dat niet anders tot vereeringh ben sendende als weijnich rijs, te weten 2 cojangh, ende 2000 stueckjen gedroocht vleijs, 't is niet naer behooren, daer d'oorsaeck van is dat ick niet in Surrabaja maer in de stadt Mattaram bin, alle het geene ick vorders te seggen hebbe, sal Wiera Gattij ende Poetoe U E. verhalen.

Translaet van de missive van Keij Bebeij Wiera Patra aen d'Ed^e heer Gouverneur Generael.

Desen brieff is van Keij Nebeij Wiera Patra aen mijnen broeder den capiteijn moor van Battavia, omdat ick met een oprechtigheijt met U E. in broederschap mach comen, daerom derff ick mij verstouten om aen U E. besendingh

te doen, alsoo UE. mij veel meerder vriendschap bewijst als mijnen eijgen coninek mij doet, ende indien UE. genegen is om 't een off 't ander van mij te willen hebben, laet het in UE. hart niet verborgen blijven, ick sal alles gereet laten maecken waer UE. genegentheijt mocht toe hebben, ende ingeval dat UE. tot mij genegen sijt, soo versoeck ick als UE. een besendinge naer den Mattaram doet dat dan eens mij mede compt besoecken, 't sal strecken tot een teecken dat UE. een broeder van mij is.

Wijders capiteijn moor dese mijn gesant genaemt Darpaitta sal UE. mijn vereeringe overhandigen, 2 coijangs rijs, tot een teecken dat ick seergenegenen ben om in broederschap met u te [mogen] treden, alle 't geen ick vorders te seggen hebbe is mijn gesant bekend.

Heden keeren weder thuijs een ebiampan ende een lamboe naer Japara, mitsgaders een talamba naer Benjarmassingh ende een contingh naer Cerribon, gesamentlijk wechsepende voor 1255½ realen aen diverse sortementen cleeden ende 10 realen aen contant.

18de d^e zijn wederom ses stuex separate vaertuijgen uut dese haven 't zeijl gegaen, medenemende 3365½ reael aen cleden, 50 realen in comptant ende 58 realen aen Chinese cramerijen. Met voorseijde ses stuex vaertuijgen quamen oock te vertrecken een talambo naer Priaman, een gillion naer Cillebaer ende een ander giljon naer Palembangh, hebbende eenelĳek om een pas sedullen, dat wijders van daer elders mochten gaen handelen, te impetrereren hier geweest.

19de d^e navigeert van hier naer Siam 't fluijtschip Zandĳek met een cargasoen van f 494745.4, consisterende ten principalen in Japans schuĳtsilver ende goede sorteringe Choromandelse doecken, staende 't gemelte fluijtschip van daer wijders naer Tajouan met het geeĳshte voor die plaets te vertrecken.

Soo keeren oock weder thuijs 2 contings naer Japara ende 1 lamboe na Cerrebon, tsamen uitvoerende voor 1189 realen aen diverse sorteringe cleeden ende 20 R^e comptant.

Encontra verschĳnen tegens den avondt hier binnen de reviere vijf stux vaertuijgen, te weten: drie van Damaek en twee van Cerrebon met 40 personen ende brengen aen de merckt 't naervolgende.

30 picol suĳker,	500 p ^e eendeneĳeren,
8100 bossen suĳker,	1800 p ^e soute d ^{oe} ,
2000 p ^e drooge caboes,	200 p ^e smalle kistplancken,
	3 lasten sout.

20de d^e arriveert 't fluijtschip de Juffrouw nĳt Suratte en Persia met een cargasoen monterende volgens factura f 75817.1.11.

Soo comen oock binnen seven stuex Javaense vaertuijgen van verscheĳde

quartieren sijnde gesamentlijk gemant met 72 koppen en brengen ter vente dese onderstaende goederen namentlijk:

400 picol peper,	1400 knepper suijcker,
10½ lasten rijs,	150 p ^r hoenders,
6½ d ^o sout,	50 p ^r eenden.

Daerentegen vertreckt een contingh naer Jawana ende een giljon naer Jortangh, medenemende 132 realen aen cleeden ende 65 realen aen Chinese waaren.

21^{en} d^o raecken hier binnen ten ancker een giljon van Crasiekan ende drie tingangs van Japara, tsamen met 50 koppen gemandt, ende brengen aen de merckt tnaervolgende:

14 lasten rijs,	3 picol wasch,
16½ d ^o groff sout,	400 bossen suijcker,
4 picol eubebe,	500 drooge cabos ende
4 d ^o toeback,	andere snuijsteringe meer.

22^{en} d^o. Tegens den avondt passeert voor dese stadt 't schip Nassouw met den directeur Arent Barentsen uijt Suratte, brengende van daer een treffelijk vaderlants cargasoen ter monture van f 473649.—.15 mede. Ende verstaen uijt de overgeleverde papieren, door den opperecoopman Joost Dirck herwaerts gesonden, als uijt het mondelijk rapport bij voornoemde E. directeur gedaen dat Comp^{te} commercie in die quartieren allerwegen eenigen tijt herwaerts seer was comen te declineren, ontstaende ten princialen door der Mooren monopolie en de quade actitaten, die deselve dagelijcx tegens d'onse sochten int werck te stellen, sijn oock eijndelijk soo verre gekomen dat haer niet eens hebben ontsien jongst, tussehen den 19 ende 20^{en} April snachts, met meer als 150 gewapende mannen Compagnies logie in Suratte te beclimmen ende t'eenmael te spolieren, breekende ende slaende al in stacken wat niet mede weghslepen ofte brengen konden, waerbij niet alleen de Comp. maer oocq particulieren merckelijke schade geleden hebben, sijnde in sulcken furie daerenboven drie onser dienaren deerlijk gequest geworden, soo datter daeghs daeraen een der selver is comen te overliden. Van dese openbare geweld en andere onlijdelijke Moorse vexatien meer, mitsgaders in wat coopmanschappen de voorsijde twee aengebrachte cargasoenen hebben bestaen, wert int Suratse verbael breeder gesproocken ende claerlijk aangewesen

Soo verschijnt mede op dien dagh over de Sumatrase westcust 't fluijtschip Postpaert van Cruex de Gale op Ceijlon met 600 packen off 150 bharen caneel, mitsgaders 91 packen verscheijde sortementen van Caijlpatnamse cleeden ende Spahaans leer, costende met alle de ongelden daer op gevallen volgens factura ter somme van f 18797.64. 't Geene d'E. heer gouverneur Joan Maetsuijcker wegens Comp^{te} stant ende gelegentheijt op dat eijland bij sijne missive van 17^{en} Maj laestleden daer benevens adviceert is bij appart verbael g'extenteert naer te sien.

Negentien stux diversehe inlantsche vaertuijgen sijn desen daech hier binnen de reviere ten ancker gecomen, gesamentlijk gemant met 195 persoonen, ende brengen nijt verseheijde quartieren alhier aen de merckt dese onderstaende goederen, te weten:

50 stux slaven als slavinnen,	8000 p ^r drooge vissen,
60½ lasten rijs,	1300 bossen ajinjen,
540 p ^r hoenders,	11000 d ^m suijker,
100 p ^r korte kistplancken,	2500 kneppel suijker,
4 lasten sout,	40000 p ^r oude pijnang.

Behalven de voornoemde 19 stux vaertuijgen comen noch 5 andere van Brebes nevens twee gesanten van den tommagon Mattaram, brengende een brieff aen de Ed. heer Gouverneur Generael ende twee gevangene Javanen (die een onser Mardijcker omtrent Battangh leelijk om den hals gebracht hadden) mede, waarbij den tommagon versoeckt deselve volgens onse costuijmen exemplariter mochten gestraft werden, gelijk nijt het subsequerende translaet der voorseijde missive te sien is.

Translaet van den inhoud der missive van den tommagon Mattaram aen de Ed^e h^r Gouverneur Generael.

Vorders mijn broeder den capiteijn moor van Battavia, desen Penenga Naja Cartij ben ick sendende om UE. te comen begroeten, alsoo UE. Javanen inwoonders hebben van haerluijder medegesellen een dootgesmeten, dese moordenaers sijn geweest 4 Javanen, ende sij hebben eenen swart vermoort, ende naer sijn doot hebben hem een pot aent lijff gebonden, ende daer hij vermoort was is in Battang geweest, ende van de moordenaers sijn twee af gevangen geërgen ende d'ander twee sijnt ontloopen, daerom en is mijn hart niet gerust geweest voordat ick het selve reverentelijk den Sousounangh hadde te kennen gegeven ende den Sousounangh heeft deselve aan UE. doen leveren. De bringers van dien sijn mijn gesanten Penenga ende Naijr Cartij. Broeder capiteijn moor van Battavia, den Sousounangh heeft gesecht dat UE. gelieffte daer mede te doen soo als 't UE. gelieft, 't geen ick vorders te seggen hebbe is Panenga ende Naija Cartij bekend.

Heden vertrecken 2 contings, d'eene naer Surrabaja ende d'ander naer Campan mitsgaders een giljon naer Dillij, tsamen wechvoerende 738 realen aen cleeden.

23de d^e anckert voor dese stadt het schip Maestricht, comende a droicture van de Malabaerse eust met 181 lasten peper. Den oppercoopman Direk Schoorl sendt daermede een cleijn briefken geschreven aen Cabo Coelangh in dato 5^{de}

Maj, waarbij vernemen 't gemelte schip door een hart aendringende langhduijrige storm aldaer niet langer houden conde maer mosten om alle perijckelen voor te comen nootwendich anker lichten ende reijse herwaerts aen bevorderen, invoegen voor desselfs vertreck daer noch aen landt omtrent de 100.000 R peper bleven berusten, die om redenen boven geciteert niet hadden kunnen ingenomen ende dit saijsoen herwaerts gebracht werden.

Insgelijcx van de selve eust, doch over Ceijlon, tjacht Aekersloot, medebrenkende 44 lasten peper ende van Ceijlon 330 packen ofte 82½ baeren goede caneel, mitsgaders een ende deselve adviisen als per de fluijt de Post op gisteren van de E. heer gouverneur Joan Maetsuijcker gesonden sijn.

Heden vertrecken vijf vaertuijgen naer Bantam, Japara, Grissick ende Benjarmassingh, medenemende 1989½ R aen verscheijde sorteriuge cleeden, 40 p^r ijsere rijspannen, 27½ R aen groff aertwerck, 20.000 pampiertsjes blatgout, 38½ reael in comptant ende 38½ R aen verscheijde Chinese cramerijen.

24^{en} d^e comt van Benjarmassing een tingangh met 11 man geladen hebbende 100 picol peper, item van Grissick een chiampan met 6 man medebrenkende 12 lasten rijs, ende een tingangh van Pamalangh met 8 man ende 13 lasten rijs.

Daerentegen vertrecken een giljon naer Japara, is hier eenelijck om een pascedulle te halen geweest, mitsgaders een contingh naer Surrabaja ende een lamboe naer Grissick, beijde uijtvoerende 73 R aen cleden ende 52 realen aen diverse cleene waren.

25^{en} d^e comen hier binnen de reviere ten anker twaelf stux vaertuijgen van diverse plaetsen, te weten: 4 contings, 2 talambas, 2 chiampanen, een tingangh, een giljon, een chialoup ende een galeij, tsamen gemant met 99 coppen, ende brengen aen de merckt dese naervolgende nootwendicheden, namentlijk:

46½ lasten rijs,	70 bossen rottangh,
2 d ^e sout,	1200 bossen snijcker,
200 picol snijcker,	300 bossen aijuijn,
60 d ^e peper,	3 p ^r harten,
25 p ^r slaven en slavinnen,	8 p ^r bocken,
290 p ^r hoenders,	50 p ^r eenden,
	3½ picol wasch.

Vertrecken daerentegen een tingangh naer Paccalongen met 38½ R ende een contingh naer Samarangh met vijftich realen aen cleden.

26^{en} d^e compt hier binnen ten anker 1 jonckje van Japara met 16 man, inhebbende 14 lasten sout ende 2 lasten rijs, daerentegen keert weder naer Bantam een tingangh met 65 realen aen cleeden ende 1000 p^r gedroochde caboes ofte vis.

Heden voor de middach heeft d'E. heere Frachoijs Caron den capitein Johannes Burgers over de comp^e van den afgestarven provisionelen capitain

Hendrick Man (guarnisoen houdende aen de westzijde deser stadt) in presentie van de E. heer Gerard Demmer ende den sergiant majoor deses guarnisoens geauthoriseert en voorgesteld omme als formeel capitain (gelijk hij is) over de selve compagnie voortaan te commanderen.

27de d^e comt een jonckje van Japara met 40 man ende 30 lasten rijs, mitsgaders een somme (sic!) van d^e plaats met 36 man, hebbende geladen 20 lasten rijs, 5 lasten sout ende 1400 plancken.

Daerentegen retourneren vier vaertuijgen, te weten: 2 lamboes, een contingh ende een tingangh naer Bantam, Tronsse ende Pontangh, medenemende 526½ R^a aen diverse sorteringe cleden.

's Achtermiddaghs is een grooten tijger hier binnen het casteel te kieken gebracht, die seecker Duits man dicht onder de stadtsmuiren aen de westzijde bij 't revierken Croccot in een thuijn doodgeschooten hadde, werdende door ordre van de Ed. heer Generael daer voor vijf Compagnies cassa betaelt 20 R^a van achten.

28de d^e comt een contingh van Paccalongen met 7 man, 2 buffels, 75 p^r hoenders ende 1¼ lasten rijs, item van Crawangh een tingangh met 4 man ende 1¼ lasten rijs.

Vertrecken drie coutings naer Japara ende een gillion naer Cherribon, voerende met maleander wech 1212½ realen aen cleden.

Soo seijlt oock voor de middach van dese reede tjacht de Leeuwerck met 40 lasten rijs naer Banda, sijnde ten principalen geordonneert omme te ondersoecken off de gemelte eijlanden door een ongewoone passagie, namentlijk door de Straadt Sunda langs de eust van Zuytlandt, te seijlen sij, ten eijnde dit costeliecke Compagnies pant bij eenigh overcoment ongeval (des Gods verhoede) soo wel tegen als met het Wester monsson doorgaens van hier naer eijsch can werden geassisteert.

29de d^e verschijuen seven stuex inlantse vaertuijgen hier binnen in de reviere, gesamentlijk gemant met 82 coppen, ende brengen aen de merekt 't naervolgende:

9½ lasten rijs,	500 bossen suijker,
613 picol peper,	200 d ^e ajuijnen,
600 p ^r hoenders,	10000 p ^r oude pijnangen.

Encontra seijlen hier weder van daen 10 stuex separate vaertuijgen, meest alle naer Japara, hebbende alhier voor hun aengebrachte maincements ingecocht voor 4724 realen aen diverse sorteringh cleden, 40 picol cattoen 65 realen aen comptant, 2 picol injoe ofte dajjvelsdreck ende 6 realen aen geringe Chinese waaren.

30de d^e comt Boedjangh met een giljon van Succadana met 13 man brengende eenige rouwe diamanten te coop.

Twee giljons naer Banjermassingh ende een jonckje naer Japara ver-

trecken naer de middagh, ende nemen mede wech 1176 Rⁿ aan cleden, 420 realen aen diversehe cleijne waaren, 4 picol dick cooperdraet ende 1000 strengen goudtraet.

In dese voorledene maent Junius zijn alhier op Battavia comen te overlijden 32 Compagnies dienaers, 22 vrije lijden ende drie lijffelijenen.

Primo Julius an^o 1648 comen hier binnen de reviere ten ancker 3 contings, drie giljons, twee lamboes, een tingangh ende een chianpan van Japara, Grissiek, Benjarmassingh, Succedana ende Jortangh met 120 man, brengende met malcanderen aen de merckt dese onderstaende Javaensche coopmanschappen, namentlijk:

608 picol peper,	240 p ^r hoenders,
1700 stuex bultjes,	25 p ^r boeken,
190 stuex parrings,	340 steenbrasems,
1 p ^t garon,	3500 bossen suiker,
31 lasten rijs,	15000 p ^r oude pijnangh,
2 d ^o groff sout,	ende eenige rouwe diamantjes.

Daerentegen vertrecken twee contings naer Japara, een tingangh naer Pammanoekan ende een talamba naer Grissiek, uitvoerende 253½ reael aen cleden, 55 realen in comptant ende 300 bossen ajuijnen.

2° d^o comt een giljon ende een lamboe beijde van Geleij, d'eerste met 11 ende d'ander met 14 man, brengende 12 lasten witte rijs.

Tegens den avondt vertrecken weder 3 vaertuijgen, te weten: een wanekan naer Benjarmassingh, een tingangh naer Japara ende een tingangh naer Bantam, nemende van hier mede 755 realen aen cleden, 10 Rⁿ comptant ende 3 p^r gebroockene pannen.

3° d^o. Desen morgen vroegh is den coopman Paulus Baerth per de fluijt de Noortstarre naer Cilleda op de Sumatrase Westcust tot procure van peper vertrocken.

Soo keeren ook drie stuex Javaense vaertuijgen jegens den avondt weder thujs, 't eene naer Damack, 'tweede naer Cerribon ende 't derde naer Surrabaja, slepende met malcanderen wech 1553½ realen aen cleden ende een picol poetsjoek.

4° d^o paresceert hier binnen de reviere 6 stuex Javaensche vaertuijgen met 68 coppen ende brengen te coop 't naervolgende:

60 bharen peper,
30 stuex slaven en slavinnen,
12½ lasten rijs.

's Ochtens vroech is den coopman Hendrick Craijer nevens sijn geselschap per de fluijten Wolff ende Swarten Beer naer Ticoe en Priaman, mede op de Cust van Sumatra, tot bemachtingh van goede quantiteijt peper onder een wel g'extenteerde instructie vertrocken.

Heden retourneren oock twee contings, 1 lamboe ende een tingan naer Damack, Japara ende Chillemajo, uijtvoerende 295½ reael aen cleden,

5de d^e verschijnen acht stuex verscheijde vaertuijgen hier binnen de reviere ten ancker, sijnde gemant met 64 coppen, ende brengen aen de merckt dese aenstaende goederen:

57 p ⁱ peper,	300 bossen ajuijnen,
11 lasten fijn sout,	130 p ^r hoenders,
41½ d ^e rijs,	10 p ^r gansen,
100 bossen rottangh,	200 p ^r kiatij plancken,
30 stuex cadjangh,	6000 p ^r oude pijnangh.
10 sacken toeback,	

Daerentegen vertreckt een contingh naer Passorwan ende een lamboe naer Grissick, beide wechvoerende 166 realen aen eleden.

6de d^e is d'E. heere Anthonio Caen per tjacht Sluijs weder uijt sijn commissie uijt Ternaten gekeert, medebrengeude 25156 ₧ snijvere nagelen monterende met de ongelden daerop gevallen f 5168.10.10, ende rapporteert sijn bovengemelte E. soo bij monde als ampele geschriften dat, gedurende den tijt aldaer domicilium gehouden heeft, dagelijcx met redresseren van veele ende verscheijde grove abuijsen ende misverstanden bij den gouverneur Wouter Seroljen gecommiteert heesigh sij geweest, ende eijndelijck de saecken soodanich gestelt bevonden dat nootsaekelijck (om Comp^e standt in die quartieren in geen meerder swaricheijt ende verwarringh te helpen) heeft veranderingen moeten doen, hebbende tot dien eijnde den gemelten gouverneur van daer gelicht ende gelast sich benevens sijn familie op 'tjacht Heemskereke te transporteren ende met den eersten herwaerts aen te vertrecken omme sijn bedrijf alhier voor den achtbaren Raadt van Justitie te verantwoorden, surrogerende bij provisie in desselfs plaets den oppercoopman ende alsdoen presente opperhoofd op 't eijlant Macqian St Gaspert van den Boogaerd, mitsgaders in d^e Boogaerts plaets tot opperhoofd des gemelten eijlants den oppercoopman Jacob Hustaert. Van alle dese veranderingen ende redressementen wert bij 't Moluese verbael claerder ende naerder gesproocken.

Heden vertreckt Annom met een tingangh naer Crawan ende voert uijt 53½ realen aen eleden.

7de d^e verschijnen hier binnen de haven seven stuex diverse vaertuijgen van meest al op de Javise oostcust gelegene plaetsen, gesamentlijck ophobbende 75 coppen ende brengen aen de merckt dese onderstaende nootwendigheden:

8 lasten rijs,	2 p ^r harten,
5 d ^e groff sout,	120 p ^r hoenders,
5 sacken witte boonen,	700 bondel snijcker,
60 bharen peper,	1500 p ^r oude pijnangh,
200 picol peper,	ende verscheijde snijsterringh.

Gevolghlijck vertreckt een tingangh naer Pamanouckan ende voert uijt 52 R^e aen diverse waren van geringh valeur.

8^{en} d^e comen drie vaertuijgen van Japara, een van Timbaugh ende een van Cerebon. Van dese Japaerse vaertuijgen wasser een, daer de annachoda desselfs een pas (om naer de Sumatrase Westcust te varen) alhier versochte, wesende met maleanderen gemaut met 80 personen ende brengen aen de merckt 't naervolgende:

10 lasten rijs,	20 p ^r groote plancken,
85 d ^e sout,	50 corven swarte snijcker ende
andere maincements meer.	

Vertrecken daerentegen een talamba naer Bantam met 52 R^e ende een contingh naer Japara met 60 realen aen cleden.

9^{en} d^e is den opperecoopman Pieter de Gojer per 'tschip Wesel naer de westenst van Sumatra, namentlijk naer Indrapoura, tot procure van peper vertrocken, zijnde dese de laeste besendinge die dit jaer derwaerts gedaen zij.

Soo keeren oec tegens den avondt weder 'thujs 4 inlantsche vaertuijgen, hebbende alhier ingecoect 258 R^e aen cledingh ende verscheijde andere barring barringh.

10^{en} d^e. Voor den middagh recipiert d'Ed^e H^r Generael een briefken van den onden sultan van Bantam, geaccompangeert met twee cleene diamantjes, weleken brieff behoorlijk met soldaten in 't geweer, doch sonder chergies te doen, ingehaelt ende gelesen sijnde is deselve van dusdanige teneur bevonden:

Translaet van den inhoud der missive van den onden
sultan van Bantam aen d'Ed^e H^r Gouverneur Generael.

Vorders heeft den sultan tijdingh becomen datter een schip van de Oost op Battavia was gearriveert, daerom versoeckt den sultan aen den capiteijn Gouverneur Generael dat hem geliest eenige tijdinge van de^r Oost te laten weten, alsoo de tijdinge die op Bantam hebben becomen is dat de vaertuijgen van de Oost gereet sijn om naer Bantam te comen, daerom heeft den sultan geordonneert dat alle personen in de dorpen bujten Bantam wonende met vrouw en kinders ende alle haerluijden padij binnen Bantam soude comen, maer nu hebben wij weder tijdinge becomen dat alle vaertuijgen die gereet waren geweest ider wederom naer sijn eljgen plaets vertrocken was, ende daer over versoeck ick oprechte tijdinge van den capiteijn Generael.

Den sultan en heeft niets om tot vereeringh te connen senden aen den capiteijn Gouverneur Generael als eenelijck twee stuex diamantjes; geliest niet te sien naer de waerde van dien alsoo 't niet naer behooren en was.

Heden sijn 15 stuex verscheijde vaertuijgen van diverse plaetsen hier

binnen de reviere ende haven ten ancker gecomen, 'tsamen gemant met 153 coppen, brengende aen de merckt dese onderstaende goederen:

156 p ^l peper,	130 corven swarte suijcker,
39 $\frac{3}{4}$ lasten rijs,	600 bondel suijcker,
3 d ^e boonen,	5 potten olije,
300 p ^l hoenders,	10000 enckan Bantam,
7 p ^l bocken,	200 p ^l drooge vissen ende
100 p ^l eenden,	andere snuijsteringh.

Soo is oock naer de middach tjacht Heemskereck uijtte Moluccos met den gewesen gouverneur Wouter Seroujen alhier verschenen.

Tegens den avondt vertreckt een talamba naer Sillebaer, een tingan naer Japara ende een giljon naer Grissick. d'Eerste neemt een pas ende de twee andere voor 198 realen aen eleden mede.

11^{en} d^e brengen twee contings van Japara ende een giljon van Maïjuta, gemant met 34 coppen, dese onderstaende lijftochten aen de merckt, te weten:

247 picol peper,	195 p ^l hoenders,
4 lasten rijs,	1100 p ^l drooge steenbrasems,
3 d ^e sout,	1100 p ^l drooge caboës,
800 bossen zuijcker,	1100 p ^l drooge masbaecker,
600 d ^e ajuijnen,	340 kneppel suijcker.

Daerentegen vertreckt een giljon naer Dillij met een pas ende een giljon naer Indrapoura met 623 $\frac{3}{4}$ R^e aen eleden, 20 gantangh comijn, 50 realen comptant, 28 lasten sout ende 2 slavinnen.

12^{en} d^e 's ochtens gewert d'Ed^e Heer Gouverneur Generael een briefken geschreven bij de opperhoofden van 't schip de Vogel Struijs, dieterende ten principalen dat d^e opperhoofden met het voornoemde schip op 17 Januarij passato uijt Texel geloopen en behouden in de straet Sunda omtrent Anger geracekt waren, ende dat wijders alle debvoir souden aenwenden omme spoedich op Battavia's reede te coemen. Omtrent de middach verschijnt alhier per seecker chialoup uijt de Mattaram de h^r ontfangen Sebalt Wonderer nevens den oppercoopman Rijkloff van Goens, hebbende tjacht Lis daermede derwaerts vertrocken waren omtrent Crawangh gelaten. Brengen een brief van den Sousounangh Mattaram aen den Ed^e heer Gouverneur Generael en eenige orangeaïjs mede, welke tsijner tijt mette vereijchte ceremonien staet ingehaelt ende gelesen te werden. Hoe bejide de voornoemde heeren ontfangen ende oppercoopman met haer vorder aengewesen geselschap gedurende hare legatie in des Sousounangs lant onthacht, bejegent ende getracteert, mitsgaders hoe en wanneer dan weder vandaer gedemiteert sijn, aan den corieusen leser bij 't subsequerende daghregister, bij voornoemde legaten ordentelijk gehouden, alles claerlijk beoogen.

Dagbregister gehouden bij den E. Sebalt Wouderer, ontfanger generael, gaende geaccompag^t met den opperecoopman Rijkloff van Goens ende den capiteijn van de Maleijers Intie Amath in ambassade aen den Sousounan Mattaram machtigste coninck van 't eijlant Groot Java, afgesonden door d'Ed^e H^r Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn ende de EE. Heeren Raaden van India omme uijt de name van hare Ed^e desselfs missive benevens de geordineerde vereeringe aen den Sousounangh genoemd over te leveren, ende wijders den inhoudt ten dienste van de generale Comp^e te bewerken, wat dien aengaende mitsgaders op de reijse voorgevallen is.

Adij 28me d^e 's naechts omtrent den 11 uren sijn met het jacht Lis van Battavia's reede onder zeijl gegaen de wint N. O., stellende onsen cours naer de hoeck van Carrawangh.

29me d^e 'smorgens hadden Carrawangh op zij van ons, de wint ende coers gelijk vooren.

30me d^e zagen de berech Z. O. van ons. Desen daeh rescontreerden drie schepen, die oordeelden uijt Amboijna quamen; s'achtermiddaeghs bejegende insgelijcx tjacht de Leenwrick uijt de Moluccos, daer alles Godt loff wel stondt, 'tsavonds settent op vijf vadem.

31me d^e maeckten weder seijl, de wint variabel, bejegenen de fluijt de Wolff, daer op was den zergiant majoor Willem van der Beeck, compde over Maccassaer van Soloer, desen daeh hebben 'savonds voor de tweede mael geaneckert op 8 $\frac{1}{2}$ vadem

Primo Junius. 's Morgens hebben weder ancker gelicht met een Z. O. Z. O. ten Z. wint ende settent 't savonds omtrent Indermajouw.

2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10 en 11 d^e sijn naer verscheijde contrarie zijnde winden ende stilte omtrent Samarangh aengecomen op 7 $\frac{1}{2}$ vadem. Op den 8me deser verstonden uijt 2 Javanen, van den tommagon Mattaram naer Battavia afgesonden, hoe seeckere slaeff van d' h^r majoor genaemt Mathijs door vier Javanen, inwoondres van Battavia, moordadich was omgebracht voor de mondt van de reviere Brebes met een pot water, die aen sijn lichaem gebonden sijnde hem overt boort hebben geworpen, daervan 2 achterbaelt waren en d'ander wierden noch gesocht omme aen ons overgelevert ofte wel door haer selfs naer Battavia gebracht te werden. Heden werden uut de name van de gouverneur van Japara ende Samarangh versocht ider om aen sijne haven aen te comen, dat in consideratie genomen sijnde is Samarangh geprefereert omdat van daer moesten opreijsen, te meer omdat de paerden voor den Sousounangh al vrij gemagert waren, beloofde echter aen Wiera Sittia soo haest met lief van den Mattaram arriveerde op Japara bij hem mede aen te comen.

12de d^e. Heden maecken weder seijl tot voor Samarangh, alwaer op 3½ vadem anckerden. Aenstondt wierden [van] Queeij Soeta, gouverneur van dese plaetse, gevolgt met sijn vrouw verwilkomt, insgelijcx 'sachtermiddaeghs van den gouverneur van Japara, Wiera Sittia, mitsgaders Queij Angrepraja met sijn vrouw, die ijder na tijts gelegentheit soo veel tracktement als doenlijk was aendeden, ende hun op den avondt afscheijt gegeven met nutstel, om 'sanderen daechs de paerden mitsgaders de vereeringe des Sousonnangs te comen lossen.

13de d^e zijn de paerden mitsgaders de resterende vereeringe van boort gehaelt, 'sachtermiddaechs is d'heer ontfangen met den oppercoopman van Goens naer landt gevaren op 't noodigen van Queeij Soeta, doch s'avonts weder aen boort gecomen, met toesegginge om 'sanderendaechs met onse particuliere meublen weder aen landt te comen; is onderwijlen ordre gestelt om des Sousonnangs goederen te prepareeren tot de opreijzen naer de stadt Mattaram.

14de d^e sijn met den brieff aen den Sousounan ende ouse goederen (gevolgt met redelijke statie) aen lant gevaren, ende wierden door Queij Soeta ende Angapraja gebracht in een steene woningh die redelijk accomodabel was, alwaer malsanderen tot in den avondt geselschap hielden hebbende diverse discoursen. Onder anderen bespeurden in de 2 gemelte Queijs (naer nutterlijke schijn) een besonderlijk teecken van blijdschap over ouse comste, voorgevende dat als de laestemaal ten hove waren verscheijden grooten aen de comste van een ambassadeur, specialijk capiteijn Tiema, getwijfelt hadden, ja soodanich dat eenige grootse edelen hun pijck ende verdere eerteecken (volgens hare qualiteijt) wilden afleggen sooder oijt besendingh van den Gouverneur Generael met Nederlanders verscheen, dat bij dese Queeij soo hevig was tegenstaen dat hun hoofden daer voor te pande stelden, gevende tot bewaerheden van hunne redenen voor, dat den tommagon Mattaram haer seggen hadde gepatrocineert ende dese wantrouwende heeren gewaerschout haer selven voor diergelijke redenen moesten wachten, tensij (wanneer de Hollantsche gesanten quamen) van hare qualiteijt wilden berooft zijn. De 2 gemelte Queijs hebben hun vertrouwen gesterct ende aengeseijt dat den Gouverneur Generael niet gewoon was aen groote heeren iets toe te seggen ofte tselve wiert punctuelijk achtervolgt. Geduijrende onse tsamenkomsten verschenen op den avondt twee huysdienaers van den tommagon Mattaram met een briefken, daerinne bleek hoe den Sousounan reede van onse comste verwitticht was, ende wert daerinne aen Queij Soeta ende Angapraja g'ordineert ons soo haest als doenlijk was op te brengen, alsoo den Sousonnangh g'reet was omme voor eenige maenden op de jacht te gaen, ende dat om onse komste sijn reijs gestaect hadde, sulcx gemelte Queeij op alles soodanige ordre stelden als hun mogelijk was, die naer een matige vereeringe genoten hadden, ons daer lieten ende vertroeken.

15^{en} en 16^{en} d^e sijn alle de goederen, soo wel ons particulier als de vereeringe aen den Sousounnangh, behoorlijk gepraepareert ende gepraeserveert voor de vochticheit van 't aertrijk ende den regen van boven, soo dat daarmede gereet waren omme 's anderen daechs onse reijse naer boven aen te vangen.

17^{en} d^e hebben een briefken met den burger Samsoen aen d'Ed^e Heer Generael afgesonden ende sijn omtrent ten negen uren voor de middach te paerde gegaen, reijsende dien dach over 't voorgeberchte, passerende verscheijden dorpen, ijder bewoont ongeveer van 50, 60 a 70 hujsgesinnen, huu alle met planten van padij ernerende, omtrent 4 uren 's achtermiddachs arriveerden bij't dorp Maara om te rusten, hebbende dien dagh meest zijtwaerts g'advanceert 6 mijlen.

18^{en} d^e voor dagh sijn weder met alle de bagagie, die ongeveer van 400 mannen gedragen wierde, voortgereijst over diverse geberchten, passerende dien dach ettelijke dorpen als gisteren. 's Achtermiddaechs quamen bij 't dorp Chiandij, daer om de lastdragende mannen in te wachten afsaten, slapende dien nacht op een heuvel bij 't gemelte dorp, alwaer het snachts soo koel bevonden dat 's morgens veel van d'onse ende veele inwoonders clappertanden. Onse mede genomen pot met booter was soo hart geworden dat de selve met mes sneden sonder dat de selve bijzonderlijk daer aen bleeff hechten, dien dach hadden zijdwarts ruijm g'advanceert 6 mijlen.

19^{en} d^e hebben voor daech weder wechgespoedicht, reijsende door heuvelich landt, langs 't hooge geberchte passerende veel dorpen ende rijstvelden. 's Avonts namen onse rustplaets in 't dorp Ambo, hebbende dien dach geadvanceert omtrent 7 mijlen zijdwarts.

20^{en} d^e sijn voor daech al voort gereijst, passerende omtrent de middach d'eerste poort Selimbij ende voorts niet als rijstvelden soo verre rondom 't gesicht toereijckte, des nachts onse rustplaetse in 't dorp Lonso hebbende, dien dach tussehen 't zijden ende westen geadvanceert 6 mijlen.

21^{en} d^e Sondaeghs passeerden omtrent den 8 uren de tweede poort Tadil, ten 10 uren de 3^e poort Oupan, alwaer van 12 loeras ofte Javaense edele, door den tommagon Mattaram (door den last van den Sousounnan afgesonden) te paerde wierden verwelcomt, die ons tot in de Mattaram verselschapten. Op de middach reijste door de laetste poort of d' 1^e van den Mattaram genaemt Caliadjar en quamen omtrent ten 1 uren binnen de stadt in het daer toe gedestinceerde woonhuijs, alwaer redelijk gelogeert waren, daer aenstont van eenige des coninx loeras werden versocht. De vereeringen wierden oock alle gepraepareert omme sanderendaechs voor den Sousounnan te brengen. Desen dach waren ongelooflijke groote rijstvelden, die alle rondsom den Mattaram wel een dach reijzens groot sijn, gepasseert, insgelijx ontallijcke menichte van dorpen, ongeveer binnen de heuvels van voorseijde velden een groote musquetschoot van den anderen. Naer calculatië hebben dien dach tussehen 't westen

ende zijden gereijst 5 mijlen, soodat den wech van Samarangh tot den conincx hof aestimeren op ruim 30 mijlen weechs, dan in de rechte zijden ende noorden van Samarangh wert getaxeert niet meer te wesen als 18 a 20 mijlen.

22de d^e sMaendachs was alles vroeck gepraepareert omme voor den Sousounangh te verschijnen, daerop omtrent ten 8 uren de queijs Soeta ende Angapraja bij ons verschenen, rapporterende dat den conincx ons op zijn suijtleijn (sijnde zijn waerdichste audientieplaets) verwachtde, sulcx aenstonts met alle de vereeringen vooraengedragen te paerde gingen sitten ende quamen omtrent ten halff tienem voor 't hof, daer g'ordonneert wiert dat alle de schenckagien ende ouse suite soude bujten blijven, gaende alsoo gesamentlijk binnen 't bebeckte pleijn. Den heer ontfanger wiert een geel baentje om den hals gedaen ende g'ordinneert den brieff te dragen tot omtrent 18 a 20 treden van den conincx alwaer gesamentlijk gekruist op het zant nedersaten, wanneer Angapraja den brieff voor den Sousounan voortbracht ende wert aenstonts door hem gelesen ende int Javaens vertolckt. In 't lesen quamen de pangorans Porbaja en Sarbaja al kruipende omtrent 5 voeten van den Sousounan op d'aerde bij hem nedersitten, den Sousounan geboot naer 't lesen van den brieff de vereeringe voor hem te brengen, dat met ongeloofelijken ijver achtervolght werdt, daerop de 3 paerden die op den wech wel gevoert ende in lange niet bereeden sijnde tot ons groot genoeg seer moedich ernst binnen quamen, makende op sommige plaetsen onder d'edele, die daer in groote getal saten, lustigh ruim baen, alle d'andere schenckagie in de geel bekleet volghde ordentlijk daer aen ende wierde ter sijden den Sousounangh nedergestelt. Den conincx sat onder een houten somerhujsken, omtrent 3 vadem ¹⁾ met een steene voet van d'aerde verheven, op een viercant stoeltjen sonder leun, aen sijn rechter zijde zaten op d'aerde neder 3 jonge vrouwen ijder een pijck met het scherp voornijt vellende, achter hem insgelijcx 6 vrouwen elcq met een musquet, sonder dat op thien treden een manspersoon hem genaeckte. Den Sousounangh vraechde den H^r ontfanger off bujten de brieff eenige last hadden ende wat den Gouverneur Generael van hem eijchte, daer op de gemelte heer antwoorden: anders niet als 't gene in den brieff gemelt was ende dat d'H^r Gouverneur Generael niets en begeerde als eenlijck d'onderhouding ende continuatie van vruntchap ende gedeurige preuen van een oprecht en zuiver hert, gelijk het selve bij onsen Generael altoos soude achtervolght werden. Daer op den Sousounan repliceerde dat Battavia ende Mattaram nu een lant was ende dat tselve altoos soude volherden, oock alles [wat] in zijn landt was stont voor den Gouverneur Generaal open, ende hadde sijn begeren maer te eijsschen als bij oock bij gelijke occasie doen soude seijde verder wij mosten daer aen niet twijffelen, daerop hem

¹⁾ Het HS. heeft: *rueten*.

verseeckerden wij 't selve niet deden. Den Sousounan vraechde ofte op Bantam gesanten van Baliĳ gecomen waren, d'heer ontfanger verseeckerde hem van neen; vracchde wijders wat handel wij op Baliĳ dreven, daer op repliceerde geen handel van emportantie daer hadden als eenelijck onse ledige schepen, die naer inwaerts aen voeren, daer aenliepen heen ende weer om koebeesten te coopen, daer op een tijt langh stilzweegb. Eindelijck seijde den Sousounangh dat hij gereet was om op te reijssen naer de jacht, doch dat om onsent halven drie dagen vertoeven soude en telcken voor hem doen comen, dat wij dan sijn landt soude gebruijcken naer ons welgevallen, alsoo Battavia en dit landt nu een geworden was, daer voor hem bedanecten, namen afscheijt ende verrocken in onse wooninge, daer van verscheijde personen wierden versocht. 's Achtermiddaechs sont ons den Sousounangh groote quantiteijt freijten om te ververschen ende 6 koebeesten. 's Avonts gingen met den geconcipeerden brieff van de Gouverneur Generael ende de vereeringe naer den tommagon Mattaram, die ons nijttermaten groote vruntchap bewees, comende d'h^r outfanger aen sijn binnenste deur inhalen met omheisingh ende leijde hem verder met de hand tot op een alcatiĳff om neder te sitten, daer al sijn vrouwen ende sijn eijgen slaepplaats was. Angapraja las hem den brieff voor, die door hem verstaen zijnde verseeckerde ons van de versoeckinge aen den Sousounan gedaen wegens 't varen van sijn volck naer Peera ende het overleveren van de Battavise wechgelopenen Chinesen, bewijssende ons verder groote teecken en vruntchap, begeerende op de Hollantse manier met ons vrolijk te zijn. De schenckagie van d'Ed^e heer Generael wiert soo beslooten ongeopend wechgeleijt, daeruijt oordeelden den selven den Sousounan te willen verthoonen, gelijk 't selfde 's anderen daechs vernamen dat den Sousounangh alles den tommagon weder sondt exept het stuck laeckens ende het stuck Persiaens fluweel, 't welck hij voor sich selven behielt. Naer ongeveer ruijm middernacht was naemen afscheijt ende verrocken seer vernoecht over 't onthael van desen man, die in waarheijt bethoonde een goet vrunt van d'Hollanders te zijn.

Adij 23^{en} d^e smorgens ten negen uren zijn weder voor den Sousounan ontbouden, daer terstont naer toe gingen, hem andermael op 't suijderpleijn reseontreerende. Wij wierden nu naerder geordineert te zitten als daechs te voren tot onder een zonnendaek, den Sousounangh sat van sijn verheven huijsken om laegh op 't gister gemelte stoeltjen met de selve ongemeene lijffwacht bewaert; sijn grooten saten op de selve maniere als gisteren, sijnde de naeste ten minsten 8 a 10 treden van hem, die dichtst bij saten waren de pangorans Parbajja, Sarbajja, Biliton ende andere onbekende grooten tot 10 a 12 in 't getal; den tommagon Mattaram was heden noch gisteren noch niet present. De vereeringe, van d'Ed^e H^r Generael aen voorseijden tommagon gedaen, lach in de selfde witte packskens in 't pleijn op d'aerde neder. Den Sousounan hadde op de wijs als gister eenige redenen van Baliĳ, hoedanich tselve lach, waerin haer macht bestondt

ende diergelijke, daer op hem antwoorden dat het landt van Bali seer berchaechtich en vol volck was, daerop den Sousounangh lange tijt stil sweegh, sonder dat echter conde bespueren tot onse adsistentie genegen te sijn tegens den Baelier. Den Sousounangh sach dat wij op haer ofte suijders manier neder-saten, beval ons te sitten naer ons believen alsoo wel wist dat het de Hollanders pinlijck viel. Hij vraechde oock off wij het Persiaens paert begeerden te sien, dat hem voorleden jaer van den Gouverneur Generael vereert was, daerop hem d'H^r ontfanger antwoorde, ingevalle het den Sousounangh beliefte, ons 't selve aengenaem soude sijn. Daerop beval hij het paert te brengen, dat in der waerheijt schoon, vet ende sijn vorige gestalte onkenbaer geworden was, soo 't scheen wilde ons den coninck hier mede te kennen geven ofte wel berispen dat hij sijn paerden [beter] dan wij wisten te voeden, voegende bij sijn redenen dat onse gebitten voor de paerden te fel waren ende die mager maeekten, vragende wijders naer andere goede paerden, daer op d'h^r ontfanger dienden dat den Sousounangh belieften om (offer eenige storven) 5 personen mede te geven naer Persia die kennisse hadden hoedanich sijn Maj^t die begeerde, opdat den Sousounangh naer sijne genegentheijt mocht g'accommodeert worden, den Sousounangh antwoorde 3 personen genoegh te sijn ende, ingevalle die alle gelijk storven, dat hij echter 't vertrouwen op de Hollanders hadde om g'accommodeert te werden, toonende wijders groote teekenen van vruntschap in 't bevestigen van Battavia ende Mattaram een landt te sijn, ende dat wij overal soude gaen plaisier nemen sonder eenich achterdencken. Ten laesten vraechde ons den Sousounangh wat voor vijanden wij noch hadden hier in India, daer op d'h^r ontfanger antwoorde dat d'H^r Gouverneur Generael noch met Cambodia, Manilha, Quinam ende Banjermassingh oorlooghde, ende hoe veel schepen naer de Manilhas gesonden waren. Den Sousounangh sprack tot besnijt weder van sijn reijs naer de jacht, doch dat ons 's anderen daechs noch wilde sien ende den brieff aen den Gouverneur Generael beantwoorden oock met eenen ons afscheijt geven, daer voren hem bedanckt hebbende namen oorloff ende vertrocken, doch eer naer huijs gingen besochten andermael den tomagon Mattaram, die ons tot 's avonts tot sijnent op hare wijze tracteerde.

24de d^e sijn voor de derde mael in 't selve zijtpleijn verschenen. Den Sousounan sat op de maniere als gisteren ende wij op de selve plaetse, den tomagon Mattaram was nu mede praesent ende sat omtrent 3 a 4 treden van onse zijde, den Sousounan dede alle onse suite binnen comen, die de vorige twee dagen moesten huijten blijven, ende vraechde voor 't eerste of den Gouverneur Generael niets eijsschte, daer op wij gelijk den eersten dagh antwoorden, sulcx den Sousounangh ons belaste den Gouverneur Generael aen te seggen, als wat in sijn landt was hadde maer te eijsschen ende soude hem geworden. Het versoeck op hem gedaen, dat sijn volck niet meer naer Pera soude varen, hadde op lijtstraffe publijck doen verbieden, insgelijcx alle de Chinesen, die in

zijn landt ende aen de Hollanders schuldich waren, hadde hij Soeta en Angapraja belast bij wanbetalinge ons ter hant te stellen, niemant nijtgesondert, in wat plaetse deselve mochte wesen. Wijders gaff met woorden ende gelaet te kennen dat, ingevalle wij meerder versocht hadden, meerder geobtaineert soude hebben. Den Sousounangh dede ons aenseggen dat bij Grissick een groote revier lach, genaemt Bonghon, die op 2 a 3 mijlen nabij de stadt Mattaram uitquam, daer veel rijs, jatijhout ende suijcker was te negotieren, soo wij daer handelen wilden, tselve soude door hem geerne bewillicht werden. Verder vraechde weder ijets van Balij, daer op hem na gelegentheijt antwoorden, wijders hoe Battavia van Bantam lach, twelck hem d'h' ontfanger met zijn vinger int zant afinaelden. Eijndelijk liet een swart, groot Javaens paert door een van zijn opperste grooten berijden, dat seer schoon van gestalte was, ende seijde soodanige paerden wel begeerde ende dat tot dien eijnde volck soude met ons senden. Den Sousounangh dede oock vragen wat goederen zijn volck mede moesten nemen omme paerden te coopen in Persia, daer op geraden vonde te antwoorden dat den Sousounans volcq niets behoefden mede te nemen, alsoo wij daer middeelen genoeg hadden omme ten dienste van den Sousounangh paerden te coopen; dat men in dat landt niet handelden als met comptant geldt ende daeromme den Sousounangh 't sijne niet en behoefde in perijckel te stellen, dat den Gouverneur Generael tselve wel soude verschieten, die 't ons qualijk afnemen soo sijn Maij^e gelt mede gaff. Eijndelijk heeft den Sousounangh geboden den brieff aen den Gouverneur Generael den h' ontfanger over te leveren, die van Angapraja belast wiert op sijn hoet te steecken, doch seijde den Sousounangh 't selve niet en begeerde als willende hem selven naer onse ende ons niet naer zijne maniere voegen. Den Sousounangh belaste Soeta ende Angapraja ons overal te leijden ende dat sij bij ons soo lange in den Mattaram soude blijven als 't ons behaechde, daer mede dan den Sousounangh een langh leven gewenscht hebbende namen afscheijt ende gingen naer onse wooninge. Den Sousounangh bevonden in dese 3 dagen een stil man te wesen, die seer weijnich woorden gebruijckte, blijckende echter nijt al sijn reden een actijf en gaeuw man te wesen, die van sijn groote extraordinarij gevreesd is, zijn ouderdom aestimmeren ongeveer op 30 jaren.

25, 26 ende 27de d^e hebben in den Mattaram stil geweest ende den tommagon Mattaram mitsgaders queeij Nebeij Wiera Patra als eenige oleijnder persoonen besocht, alwaer seer wel ende beleefd telkenmael sijn getrackteert, specialijk van den tommagon. Wij hadden geerne Rato Ibij, des Sousounangs moeder, als andere grooten besocht, doch 't scheen dat den tommagon Mattaram niet seer daartoe inclineerde, weshalve oock niet insisterden in ons voorslach, connende echter de redenen niet wel bevroeden waerom den toeganck tot andere bij hun niet bewillicht wierd, hoe wel niettegenstaende gelooven dat, soo den Sousounangh niet op was getrocken in sulcken gevalle meer grooten

besocht souden hebben, ten sij uit jalousie d'e'en tegen d'ander. Want wanneer op 't versoeck van voorschreven Wierra patra bij hem verschenen, soo bespeurden terstond afgunstigheijt tegens den tommagon Mattaram, ons soetelĳek reprocherende hoe wij soo weijgerich waren geweest tot sijnent te comen daer doch soo dickmael bij den tommagon gingen, daerbij voegende seijde den Sousounangh tegens den tommagon vader hij noemden hem outsten broeder. 't Is ook seker dat dese queej wel ten hove staet, mits van geringh tot een groote qualiteijt is gevordert; dit verstonden nijt sijn eijgen redenen noemende hem selven grooter meester als den voorsejden tommagon. Uijt sijn woorden couden geen ofte weijnich verstandt bespeuren, maer scheen eer een groote opsnijder ende blaeskaeck te sijn, daar ter contrarie in den anderen bevonden een gesatigh gemoet gewoon met luijden om te gaen in wien oock geen sucht bleeck, maer scheen eerder een arch sachtsinnich man om de werelt vrij beter als den anderen te gebruijken. Op den 26^e versochten aen den tommagon Mattaram onse dimissie, alsoo verstonden dat sijn Ex^{te} 's daechs daeraen vertrecken ende den Sousounangh volgen soude, die 25^e 's morgens voor hem heen was getogen. Den tommagon advoiĳeerde ons versoeck tegens 27^{en} deser, hoewel 't selve tot den 28^{en} (mits de dragers door 't opreijsen van den Sousounangh swaerlijck te becomen waren) is uitgerekkt. Van gemelten tommagon heden oock afscheijt genomen, ook bevorens met een matige vereeringe begifticht, die d'Heer ontfanger ter hand stelde sijn briefken aen den Gouverneur Generael, daerbij voegende tot vereeringe aen sijn gem. E. drij lasten rijs, voor den Heer ontfanger Sebalt Wonderaer $\frac{1}{2}$ last rijs ende 150 stuex dunne jattij plancken, voor den oppercoopman van Goens $\frac{1}{2}$ last rijs ende 100 plancken; voor Intche Amat $\frac{1}{2}$ [last] rijs, daer toe seecker queej Ange Juda last hadde om ons te leveren. Van den Sousounangh wiert d'H^r ontfanger begifticht met een eierlijcke kris, 't hecht met gont overslagen, ende 2 lasten rijs, den oppercoopman van Goens met een gelijcke cris ende $1\frac{1}{2}$ last rijs, den capiteijn van de Maleijers Intche Amat met een pijck ende een last rijs, dat ons door queej Soeta ende Angapraija soude werden overgelevert.

Gedurende ons aenwesen in de Mattaram wierden dickmael van de 5 resterende getrouwe Nederlanders om hare verlossinge te bewerken lastigh gevallen, 't welck om die menschen niet andermael in perijckel van de doot te stellen, gelijck 't selve door 't onvoorsichtich versoeck van den oppercoopman Jan Hermans 't voorleden jaer was voorgevallen, te meer dat daertoe oock geen last hadden voor dees tijt gelaten is, maer om haer niet meer te bedroeven hebben hun gedurich goede hoope gegeven om bij d'H^r Generael ende Raden van India voor haer te spreeken. De gemelte Nederlanders, insonderheijt den schipper Hendrick de Rijke, bevonden soo hermelijck gestelt dat een barbaer sich daerover soude hebben erbarmt, daerbij blijkt dat de mededogentheijt onder dese menschen uitgebannen is. De voor-

schreven schipper, gelijk oock alle d'andere, claechden seer over den voorschreven Sr Hermansen, die sij seijden gewaerschout te hebben omtrent Wiera Goena voor haer niet te versoecken ofte des niet dat haer bloet op hem soude comen, 't welck 't eenemaal contrariert 't geene voors. Hermansen daervan bij sijn dachregister genoteert heeft. 't Schijnt dat den Generael Wiera Goena een groot rijant van deselve is geweest, die de Nederlanders, welke doenmaels gedaot wierden, uijt eigen sucht heeft veroordeelt sonder des Sousounans bevel, om de resterende een afgrijsen te doen hebben van op hare verlossinge oijt te dencken. Den voorschreven schipper verclaerde oock heijlichlijk dat hij ende noch een van de vier resterende persoonen onbesneden gebleven waren, maer alleen was gepersuadeert om een vrouw te nemen, praesenterende sich voor gecommitteerden (wanneer eenmaal sijn vrijdom hadde) te doen visiteren ende, soo 't selve contrarie bevonden werde, dat in sulcken gevalle hem alle straffen van Godt ende de werelt onderwierp. Hun kinderen waren 15 in 't getal, alle knechtjes, die noch onbesneden gebleven sijn. Op ons afscheijden van den tommagon Mattaram, soo versochten wij aen hem dat de Nederlanders wat beter mochten getracteert en meerder vrijchheit toegelaten worden, soo 't scheen was gemelte Queij tot haer verlossinge genegen, sich excuseerende over de absentie des Sousounangh, andersints soude soo sulcx begeerden wel obtineren een te verlossen, daer doenmaels op antwoorden dat zulx den Gouverneur Generael noch wij niet versochten, maer wilde den Sousounang ofte den queeij aen ons ijemant schencken, dat in sulcken gevalle haer bedancken souden, wij persisterden bij ons vorich versoeck ende versochten maer wat meerder liberteyt voor haer, om, gelijk Mattaram ende Battavia nu een laut was, dat sij, als des Sousounanghs volck sijnde, heen ende weder mochten varen benevens den Sousounanghs andere onderdanen, twelck den tommagon aennam omtrent den Sousounangh voor haer te versoecken.

Heden hebben oock (geleijdt van queeij Soeta ende Angapraja) de oude ende nieuwe stat Mattaram doorwandelt omme daardoor een genoeg van dese plaetse aen haer te betoonen, ende bevonden dat, 't elckemaal als hier een nieuwe coninck geworden is, oock de plaetse ende sijn hof verandert wert. Den ouden Sousounangh heeft sijn stat ende residentieplaetse gehadt bewesten dese tegenwoordige, die noch met een groot stuck oude muer van 1½ mijl lanck beheijt is, loopende met een straet uut deselve tot de nieuwe stadt, dat maer een streeck ofte straet is, lanck omtrent zijden ende noorden ruim anderhalf mijl. Aen 't zijdeinde desselfs comt des coninck hof ofte dalem, viercant opgetrocken met gebacken metselsteen, groot in sijn omganck 600 roeden, hebbende aen 't zuijt- ende noorteijnde maer een utganck, alwaer denselven andientie geeft ofte sich vertoont, de ordinarij uitoomst is 't noorderpleijn corresponderende op de voorseijde streeck daer oock sijn rijplaetse ofte renbaan is, doch sijn extraordinarie uitoomste ofte vergaderinge is in 't zijderpleijn alwaer wij andientie gehadt

hebben, daer niemant mag binnencomen dan sijn beste vrienden ende heeren, daerop sich vertrouwt, ende nut deselve niemant dan die door hem daer geroepen wierden. Verders is den Mattaram een 't eenemael open plaats, die sijn sterckte bestaet in 't getal van de dorpen daer rontsom, mitsgaders die selve bewoonen.

28^{en} d^e. Onse goederen geprepareert sijnde hebben omtrent 's middaechs de stadt verlaten, ende onsen wech in comp^e van queij Soeta weder naer Samarangh aengenomen. De gevangene Nederlanders hadden bevorens met alle onse overige provisien, soo wel ons particulier als Comp^e, ende (volgens specificatie) met eenige cleden tot deckinge hares lichaems begifticht, die ons versochten voor 't laetste dat doch voor haer bij d'Ed. H^r Generael ende Raden van India wilden versoecken, ons tot dien eijnde seecker request aen haer gemelte Ed. ter hant stellende, 't welck alsoo beslooten te doen. Desen dach condon wijnich avancieren doordien geen genoech draechvolck hadde, 's avonts quamen bij de eerste poort Caliadjar, alwaer dien dach onse rustplaats namen. Alhier verstonden uijt eenige queeij's hoe dat de principale oorsaeck, daerom den Sousounangh sijn reijse om de zijt hadde aengenomen, was om eenige van d'houde grooten daar hij noch op gebeten was om den hals te helpen, als den tommagon Arta Tales ende den tommagon Wiera Sastra. 't Stondt noch te [ge]loven dat het getal met geen 2 ofte 3 soude ophouden, daar door de vreemde maniere van hunne regeringe can bespeurt werden, die voor d'onse onbegrijpelijk is mits d'oude vermoort werden om de jonge plaetse in te ruimen, ende is 't oock seecker dat den roep die voor datum gegaen heeft, dat den Sousounangh Bantam wilde beoorlogen anders, niet geweest is dan om sijn vijanden in gedurige vreesse te houden, ofte sijne wangunstige onderdanen aen kant te helpen wanneer al schoon ten oorloch gaet. De redenen van de gemelte geruchten sijn eenelijck ontstaen omdat den Sousounangh op alle zijne zeehavens hadde bevolen in generale monsteringe op Japara te verschijnen, alwaer voor weijnige dagen 170 oorloghsvaertuijgen getelt, die alle reede ijder naer sijn plaetse vertrocken sijn.

29^{en} d^e sijn 's morgens vroeck voort gereijst door de selve wegh die gecomen waren en quamen 's achtermiddaechs in 't dorp Madilanghou, daer onse rustplaats naamen.

30^{en} d^e deden een groote wech aff, des avonts sliepen in 't dorp Salatiega. Julius. Adij primo d^e sijn 's morgens voor daech voortgetrocken, deden insgelijcx een groote wech aff, 's nachts sliepen in 't dorp Poeda Poejangh, ongeveer 4 mijlen van Samarangh.

2^{en} d^e sijn omtrent den 10 uren geluckigh in Samarangh aengecomen, verstonden uijt den schipper van tjacht Lis datter twee van onse Nederlanders overleden waren, ende bleven d'anderen noch tamelijck gesont. Onse particuliere bagagie afgecomen sijnde sonden deselve aenstonts naer boort ende versochten aen queij Soeta dat ons niet langer geliefden op te houden als tot den 4^{en}

deser. Gemelte queij versocht ons eenige dagen te blijven om ons wat vermaeck aen te doen alsoo hem 't selve van den Sousounangh belast was, 't welck beleefdelyck afsloegen, ende sijn dien nacht naer boort gevaren ende voorts naer Damack om 't selve eens te besichtigen.

3^{en} d^e sijn voor de middach binnen Damack wel aengecomen. Dese plaetse heeft een schoone rivier, daer met springh 10 a 11 voeten water is ende ordinarij 7 a 8 voeten, hier compt veel jattijhout aff ende werden oock veel dunne plancken gesaecht, doch anders is daer sonderlijcx niets emportants te verriichten. 's Avonts voeren weder na boort, [daer] omtrent 10 uren in den avondt aenquamen.

4^{en} d^e sijn gesamentlijk weder naer landt gevaren en versochten aen queij Soeta ende Angapraja dimissie [ende] met eenen liemandt om met ons naer Japara te vertreeken, omme 't bevel van den Sousounangh te achtervolgen in 't lichten van de Chinesen, die ons toeseijden in persoon derwaerts te willen comen, daer mede tot 's avonts van hun getracteert sijnde namen afscheijt ende quamen 2 a 3 uren voor daech aen boort, wanneer terstond zeijl maeckten naer Japara.

5^{en} d^e omtrent den middach sijn voor Japara ten ancker gecomen, daer terstont van Wiera Sittia, gouverneur aldaer, door den sabandaer Abdulatijff wierden aen landt genodicht, 't welck alsoo Soeta ende Angapraja noch niet verscheenen waren excuseerden tot 's anderen daechs.

6^{en} d^e sijn gesamentlijk naer landt gevaren op de 2^e noodinge van Wiera Sittia ende wierden door Abdulatijff ende de 2^e sabandaer ingehaelt met afblasen van ses schooten canon voorts aen landt met goede statie van piecken op haer wijze tot in sijn huijsingh, doende ons aldaer groote eere. Gemelte queij versocht dat d'H^r Gouverneur Generael hem geliefde toe te staen, dat sijn vaertuijgen die nijt inwaerts aenquamen 2 a 3 picol nagelen, nooten ende feelije voor de prijs als in dat lant comen te costen mochten mede brengen voor den Sousounan, 't welck hem door d'H^r ontfanger plat wierde aengeseijt 't selve door d'H^r Generael niet soude werden toegestaen. Ten 2° versocht den gemelten queij dat hij Abdulatijff met onse scheepen om een tocht te doen heen ende weder naer Choromandel soude mogen senden, 't welck d'H^r ontfanger aennam bij d'H^r Generael voor te dragen. Insgelijcx seijde gemelte queij dat op Amboina noch twee Javanen in de kettingh gingen die gedurende den oorloch genomen waren, d'H^r ontfanger verseeckerde hem soo 't selve waer was die aenstont door d'Heer Generaels bevel soude gelargert werden. Wijders verstonden nijt hem dat reede ordre was gestelt ende een ijder op lijffstraffe verboden naer Pera te varen, alsmede hoe de twee Javanen, welke de hier vooren gemelte swart Matthijs vermoort hadden, door den tommagon Mattarams volck naer Battavia gebracht waeren. Daermede genoecht sijnde namen na 3 a 4 uren sittens afscheijt ende vertrocken ten huijse van queij Soeta ende Angapraja, die reede

nijl Samarangh daer aengecomen waren, alwaer op hun bevel (door den Chinesen boomwachter Jan) geroepen wierd den fugativen Quanco, welcke maer gecomen zijnde wêrt ons terstont overhandicht ende naer boort gesonden vermits onmachtich was sijn schuld te connen betalen, daerbij oock sagen dat het bevel van den Sousounangh standt griep. d'Andere Chinesen, welcke van Quancos weedervaeren verwitticht waren, verberebden haer soo dat genootsaecht waeren voor die tijt tevreden te wesen, weshalven seijden de twee queijs (gelijk oock Wiera Sittia gedaen hadden) aen hoe 's anderen daechs voornemens waren ons afscheijt te comen nemen ende alsdan seijl naer Battavia te maecten, daarmede ons naer boort vertrocken.

7de de sijn voormiddachs naer lant gevaren met ons nemende de vereeringh aen Wiera Sittia, Soeta ende Angapraja, doch om de Chinesen te becomen gingen eerst bij Soeta ende Angapraja, alwaer noch 2 fugative Chinesen bequamen, genaemt Leanco en Hanekij, welcke van de queijs wierden voorgehouden, soo geen gelt hadden om haer schult te betalen, dat in sulcken gevalle terstont naer boort moesten varen, gelijk 't selve geschieden, daerop afscheijt van hun namen, haer bevorens ider met een matige vereeringe versien hebbende doch wat meer aen Soeta dan Angapraja, vermits sich gemelten Soeta vrij reeklicker ende dienstbaerder voor ons hadde gecomporteert. Van hun afgescheijden sijnde gingen insgelijcx onse demissie van queij Nebeij Wiera Sittia versoecken, die ons andermael wel tracteerde ende versocht aen d'H^r ontfanger om een daech noch te blijven, 't welck beleefd excuseerden dewijl alles nu verriecht sijnde geen tijt moesten verliesen. Wij bemereten een groote bitterheijt tusschen den gemelten Wiera Sittia ende Soeta met Angapraja, voor desen ontstaen dat Soeta ende Angapraja eenige vaertuijgen met rijs hadden affgesonden die op Japara niet vertolt waren, daerover Wiera Sittia bij den Sousounangh geclaccht heeft haer beschuldigende dat zij extraordinarij veel rijs naer Battavia hadden weebgesonden. Echter hebben sij hun seer wel weten te diffenderen voorgevende dat het maer acht praenwen met rijs waren geweest, die aen d'H^r Generael ende andere grooten op Battavia tot vereeringe was gebracht, nijl crachte van des Sousounangs bevel dat alles wat op Battavia van nooden was door hun soude werden versien, protesteerende verder over Wiera Sittias bedrieff dat alle de vaertuijgen (in de wint) op Japara comende veel onder wegen affdroopen sonder tol te betalen tot naedeel van de Sousounan. Daerop dan eijndeljk gevolcht is dat alle des Sousounans zeehavens haer eijgen gerechtigheijt sullen ontvangen ende reekeninge aen den tommagon Mattaram doen, wacrin d'eene partie gelorjeert ende d'andere met wraeck en smaet beswaert blijft. Oock hadden wij geensints gedocht dat voorseijde 2 queijs bujten kennisse des gouverneurs vermogen hadden de fugative Chinesen nijl Japara te lichten ende ons over te geven, doch seijde Wiera Sittia ons gants niet daer aff maer sprack tegens de sijne in ons bijwesen spotswijse dat Soeta

ende Angapraja gaerne sijn plaetse hadden, 't welck hij alsoo ont was wel wenschten. Wij namen naer 3 uren sittens afscheijt ende gingen in passant quecij Adje ende Abdulatijff ijder een cleijne vereeringe brengen ende voorts de 2 residerende Engelse vanden besoecken welcke seer sober gelogiert waren, ende vandaer voeren naer boort, alwaer van eenige cleijne queijs gevolcht werden op hoope van wat te krijgen, dat aen eenige is achtervolght omme hare gierigen haert sooveel doenlijk is tevreden te stellen. Aen boort bereijden ons om ancker te lichten en voorts 't zeijl te gaen, gelijk omtrent midder-nacht geschiede.

Adij 8de 's morgens vroeg bevonden ons ongeveer 5 a 6 mijlen geadvanceert te wesen, heden hebben onse reeckeningh vaerdich gemaect omme op Battavia aen d'H^e Generael ofte sijn Ed. gemachtigde over te leveren ende bevonden dat de generale schenckagie bedroech de somma van gl. 18786.15.5, te weten door d'H^e Generael ende EE. Heeren Raden van India volgens factur ende missive aen den Sousounan ende den Tommagon Mattaram mede gegeven 't bedragen van gl. 17485.6.1 ende was bij ons volgens specificatie vereert 1301.9.4 maekkende gemelte somme van gl. 18786.15.5. Onse oncosten int op-ende affreijsen, mitsgaders op Japara ende Samarangh, bedroech 80½ ende in specie ofte gl. 205.5.8. Daerentegen hadden op eenige vercochte cleeden geadvanceert gl. 1144.10.6. De teruggebrachte cleden bedroegen gl. 5027.14.14, daeronder 634½ ende in specie, alles pertinent blijckende bij de geslooten reequeninge daeraff gemaect, alwaer iselve wijtloopich can werden gesien.

9de d^e, 10 en 11de d^e sijn met tamelijke voorspoet lanx de custe van Java tot omtrent Battavia's reede wel aengecomen, daervoor den Almogenden Godt gedanckt sij.

Int jacht Lis zeijlende naer Battavias reede desen 11de Julij A^o 1648. Ende was onderteeckent: Sebalt Wonderer ende Rijkloff van Goens.

13de d^e. 's Morgens vroeg is d'H^e fiscael nevens gecommitteerdens met een goede chaloup uitgevaren om 't schip de Vogel Struijs op te soecken, de brieven bij onse heeren majores daarmede gesonden over te nemen ende herwaerts te brengen.

Tegens den avondt is tjacht Lis, daarmede d'H^e ontfanger uijten Mattaram gecomen ende omtrent Crawangh met een chaloup van affgegaen was, voor dese stat ten ancker gecomen.

Heden comen hier binnen ten ancker acht inlantse vaertuijgen, te weten: twee contings, twee tingangs, twee champans ende twee giljons van diverse plaetsen, met 88 coppen ende brengen te coop:

40½ lasten rijt,	1000 cloot suijcker,
900 p ^a hoenders,	100 p ^a drooge cobos ende
4000 bossen zuijcker,	½ last witte boontjes.

Voeren daerentegen uijt met een giljon ende een lamboe naer Jortangh voor 159 realen aen cleden ende 16 R^a aen Chinese cramerije.

14de d^e verschijnen binnen de haven 3 tingangs, twee lamboes, een gillion ende een jonckje, comende gemelte gillion eenelijck een pascedulle om naer de Sumatrase westeust te mogen varen versoecken, sijnde in alles gemant met 86 persoonen ende brengen ter vente dese naergenoemde lijftochten:

- 20½ lasten rijs,
- 40 picol sappanhont,
- 400 d^e swarte zijcker,
- 1500 bossen zijcker,
- 2500 keneppeel sijcker,
- 270 p^a hoenders,
- 5 p^a bocken.

Gevolchlijk keeren weder thujs 4 contings ende een tingan naer Banjermassingh, Japara ende Grissick, medenemende voor 768½ R^a aen cleden.

Tegens den avondt heeft d'Ed. heer Generael den Bantamsen gesant met een brieff ende eenige schenckagie (naer genooten vrundelijck onthael) wederom laten vertrecken.

15de d^e verseijlen van hier a droicture naer Taijouan de fluijtschepen Koe, Maeslandt ende Hillegaersberch nevens 's Comp^e jonckje Hoorn, sullende de Koe van daer voorts met den oppercoopman Direk Snoeck naer Japan, om volgens jaerlijcke gewoonte den E. Fredrick Coijet te vervangen, navigeren met een wel gesorteert Japans cargasoen dat volgens facture compt te dragen f 206176.2.—, ende in de voornoemde twee fluijten is voor Taijouan gescheept 120.000 gulden in contant ende 80.000 gulden aen coopmanschappen, de Heere wil deselve met hare costelijke cargasoenen salvo geleiden ende tsijner tijt met rijke retouren behouden hier wederom laten verschijnen. Wat den president Pieter Anthonissen Overtwater in Taijouan mitsgaders den oppercoopman ende dirigerent opperhoofd Fredrick Coijet in Japann daermede aengeschreven ende in mandato gegeven zij, is in 't copieboek onder dato 14de deser wijtloopich naer te sien.

Heden is een lamboe van Surrabaja met 13 ende een cleen galjoentje van Japara met 10 coppen alhier aengecomen, medebrengeude 2½ lasten rijs, 3 d^e sout, 6500 groote kneppels sijcker ende andere annijsteringe meer. Daerentegen vertrecken een jonck naer Palembangh, 1 lamboe naer Samarangh ende een champan naer Malacca, tsamen uijtvoerende 213 R^a aen cleden, 105 R^a aen aerdewerck, ½ picol witte comijn ende 2 picol drooge pijsanghbladeren.

16de d^e arriveert een contingh van Grissick met 10 man ende brought 3 lasten rijs ende 3 picol wasch mede.

Tegens den avondt vertrocken vijf vaertuijgen naer Bantam ende Palembangh, daarvan de overhoofden van 't eene alhier een pas om naer de Sumatrase

westeust te mogen varen gehaelt hebben, medenemende 353½ R^a aen eleden ende 54 R^a aen diverse cleenigheden.

Naer de middach is d'h' fiscael met de gecommiteerde wedergekeert van 't schip de Vogel Struijs, medebrengeude desselfs ondercoopman met de brieven van de heeren meesters, die noch desen avondt in raade geopent ende gelesen sijn, hebbende d' schip op gisteren gelaten omtrent Toppershoetje.

Adij 17^{en} d^e. Vijff vaertuijgen comen voor de middach van Pamalangk ende Grissick hier binnen de haven ten ancker met 52 persoonen, brengende aen de markt 16 lasten rijs, 75 p^o hoenders, 3 picol peper, 4 picol wasch ende 1100 groote kneppel suijcker.

Daerentegen sleepen met 5 andere vaertuijgen naer verscheijde plaetsen van hier wederom wech voor 4699½ R^a aen verscheijde sorteringe cleeden ende 30 realen aen comptant.

Omtrent de middach is den brieff van den Sousounangk Mattaram, ons door d'H^e ontfangen op 12^{en} deses toegebracht, met eerlijke statie ende diverse gequalificeerde Comp^a dienaers van hoort gehaelt, oock met alle ordinaire teijkenen van eere ende solemnitejten binnen 't casteel voor den vollen Raet van India geintroduceert, welcke geopent ende gelesen sijnde bevonden deselve van dusdanige continue te wesen.

Translaet van de missive van den Sousounan Mattaram
aen d'Ed. H^e Gouverneur Generael.

Desen brieff is van Raton Mattaram, den welken van Godt verheven, die alle het landt van Java toecomt, den welken nu verheven is met den naem van Sousounan Angalaija, gaet aen den Gouverneur Generael, die het gouvernement van Battavia toecompt, ende aen alle de E. Heeren Raaden van Indien ende alle andere groote Nederlantse natie, soo te lande als in de schepen, resortierende alhier benedenswints, dewelcke seer vermaert sijn om alles te connen gouverneren, dien oock haerluijden woorden seer vastelijken sijn onderhoudende.

Vorders heeft den Gouverneur Generael gesonden capiteijn Tina, genaemt Sebalt Wonderer, ende den oppercoopman genaemt Rijkloff van Goens ende den capiteijn Maleija Intche Amadt om mijn te comen begroeten, ende hebben medegebracht den oprechten suijveren brieff van den Gouverneur Generael aen mij, den welken naer behooren mij wel is overhandicht, daerover ben ick in mijn hert seer verheucht geweest te mogen verstaen den inhoud van den brieff, alsmede verstaen dat den Gouverneur Generael noch in goede gesontheit en welvaren was continuerende, ende heeft mijn hert noch dies te meer verheucht geweest te mogen verstaen dat den Gouverneur Generael met een oprechticheijt met mijn vereenicht wert, alsmede alle de poineten in den brieff

verhaelt, namentlijk, dat ick mijn onderdanen soude verbieden van niet naer Pera te mogen varen om te handelen alsoo met haer lijdén in differentie wert getreden, alsmede de Chinesen die met de Nederlanders goederen van Battavia waren gevlucht, 't selve hebbe ick oock alsoo mede wel verstaen, daeromme hebbe ick geordonneert aen den tomagon Mattaram dat hij aen alle mijne zeehavens soude laten verbieden datter niemant naer Pera en soude mogen varen, en van wegens de Chinesen, Angapraja ende Soeta hebbe ick belast om alle de schuldnaers die aen de Nederlanders op Battavia schuldich sijn te doen betalen, en bij faute van dien deselve Chinesen te leveren in handen van den Gouverneur Generael.

Wijders de vereeringe tot een oprecht waerteecken van den Gouverneur Generael aen mij was namentlijk twee diamantringen, een gouden geamaldeerden verrekijker, een grooten spiegel, een stuck goet agelhout, een alcatijff, rooswater, een cleen scheepjen, een corgie zijde ehindes, een corgie bafta brootchia, een corgie nieuwe Mattaramse gobaers, drie stucken purperfluweelen, een stuck fijn root scharlaecken, drie stucken carmosijnroot laecken, een pack Mattaramse gobbaers, een pack sarassa gobbaer, een pack moeris, een pack roode berams, een pack goelanghs, een pack tape sarasse, een pack tape pettiwalen, een pack tape goelangs ende 32 packen Jappans iser. Dit selve hebbe ick altsamen naer behooren seer wel ontfangen, daerover ick den Gouverneur Generael hertelijk ben bedanckende voor sijne goede genegenheijt tot mij, ende daer ick op 't alderhoogste danckhaer voor blijff is dat den Gouverneur Generael met een oprecht suijver hart tot mij genegen zijt, dit is mij veel aengenameer als de aengenaemheijt van paerden, daerom gelieff den Gouverneur Generael niet in sijn hart voor mij verborgen te houden, ende ick en hebbe niets om te versoecken als alleenlijk dat alles altijt wel mach gaen.

18de. Heden sijn negentigh Javanen en Chinesen met thien gemeene vaertuijgen hier binnen ten ancker gecomen, brengende te vercoopen dese naervolgende coopmanschappen, namentlijk:

20 picol peper,	980 p ^s hoenders,
13½ lasten rijs,	1350 p ^s steenbrasems,
1½ d ^e witte boonen,	2200 bossen zuijker,
150 p ^s oebies,	200 d ^e ajuijnen ende
120 bossen pijsangh,	een groote quantiteijt sout

19de d^e zijn egeene schepen of inlantsche vaertuijgen alhier aengecomen ofte vertrocken, is oock vorders niet remercabels voorgevallen.

20de d^e comt een lamboc van Sampangh met 11 ende een contingh van Lassem met 8 man, den eersten heeft 7 lasten witte boontjes ende 150 steenbrasems ende den tweeden 1½ lasten rijs te vercoopen.

Naer de middach met de zeewint is 't langh verwaechte schip de Vogel Struijs behouden (Godt loff) uutet vaderlant voor dese stadt ten anker gecomen, ophebbende 90 soldaten, 207 zeevarende als andere persoonen, 14 vrouwen ende 4 kinderen, zijnde op 17^{en} Jannarij uut Texel geseijlt ende hadden int begin (vermits harde stormen) in Duins oock naderhant St. Vincent aangeweest ende in 't geheel niet meer dan drie soldaten op de reijse verlooren, daarvan een per ongeluck huijten boort in zee geraeckt en verdroencken was.

Adij 21^{en} d^e comen hier binnen ter haven acht stuex vaertuijgen van verscheijde plaetsen, zijnde onder malcanderen gemant met 79 coppen ende brengen aen de merckt sulcx als volgt:

24 lasten rijs,	600 p ^s hoenders,
6½ d ^e witte boonen,	50 p ^s eenden,
450 steenbrasems,	120 bossen padij,
800 stuex cuijt,	1 picol toubaeq.

Tegens den avond vertrecken 3 praeuwen naer Jawana, Lassom ende Battangh, uijtvoerende 1006½ R^e alle aen gesorteerde eleden, item 2 talambas naer Atchin, hebbende ider niet als 2 passen om elders te mogen vertrecken gehaelt.

22^{en} d^e comen twee tingangs van Cerbon met 18 persoonen, geladen met verscheijde snuijsteringe van weijnich waerdijc. Gevolchlijk vertrecken acht separate vaertuijgen naer diversche plaetsen ende voeren met malcanderen van hier 650½ R^e aen eleden ende 18½ realen comptant.

24^{en} d^e compt van Japara 1 contingh met 7 man ende brengt 2½ lasten rijs, 500 bossen suijcker, 500 steenbrasems ende 60 p^s hoenders mede. Daerentegen keeren weder naer huunc wooninge 4 stuex vaertuijgen ende nemen mede wech 228 realen aen eleden ende 271 R^e aen diverse Chinese waeren.

25^{en} d^e. Van Samarangh comt een contingh ende een chaloup met 12 man, brengen 16 lasten rijs ende 8000 bossen ajuijnen te coop, item van Japara den nachoda Hancko met sijn jonck, ophebbende 42 Chinesen, geladen met sout, comt hier eenlijck een pascuddle om naer de Sumatrasc westenst te mogen vertrecken halen.

Des middaechs zijn de twee Javanen, die op 23^{en} des voorleden maents over begane manslach aen een onser Mardijckers uut den Mattaram herwaerts gesonden waren, nevens een zoldaet, insgelijcx over doodslagh, gedecolleert ende andere criminele sententien g'executeert.

Naer de middach vertrecken acht vaertuijgen naer verscheijde plaetsen, uutvoerende voor 2608½ R^e aen diverse eleden ende 639½ R^e aen alderhande Chinese waren, item naer Tajouan den Chinees Santouw met sijn wanckan, nemende 143 picol peper, 365 picol sappanhout ende 20 picol buffelshoorn mede derwaerts.

26^{en} d^o paresceert ter deser reede tjacht van den vrijkoopman Hendrick van Gent met 15 man, hebbende op de oostcst van Java goede partije zout en rijs geladen, mitsgaders van Japara een jonckje met 27 man, brengende insgelijcx goede parthije sout ende verscheijde andere maintementos mede.

Soo arriveert oock na de middach voor de stadt den Portugesen edelman Sr Francisco Viero de Figuredo met sijn jacht genaemt Nossa Senora Nazaredo de Pedronel als gesant van den coningh ende prince van Macassar, brengende van d^o coningh een missive in 't Maleijtsch ende een ander van den prinsche Pattangaloe in 't Portugees geschreven aen den Ed. H^r Gouverneur Generael mede, die beijde op morgen door gecommiteerde mette vereijchte solemniteijten sullen werden van boort gehaalt. Onse aldaer residerende coopluijden Evert Jansz. Buijs ende Davidt Verdonck sonden met d^o Viera aen haer gedachte Ed. oock een briefken gedateert 16^{en} deser, waerbij geadviseert wert tgene volgt:

Eerstelijck dat de langh verwachte 3 Maleijtsche joncquen in Macassaer daer thujs hoorende op 16, 17 en 21 Junij voorleden uut Ternaten van 't Spaens casteel Gamma Lamma met ongevaerlijck 60 baaren nagelen ende weijnich gepeeckelde nootemuschaten aldaer waren aangelandt, de vierde jonck door Pedro de Lamatta ende eenige Chinesen outgerust stont binuen corte dagen met parthije nagelen te volgen, daerentegen waren tijt Manilha 2 jachten ende drie sampans met secours van het geseijde casteel verschenen, en souden de Castilianen bij langer tardance des voorschreven secours volgens 't seggen der Maleijers hunne vasticheden moeten verlaten ofte van honger vergaen hebben.

Soo haest de voornoemde joncquen in Macassaer verschenen waren hadden d'Engelse vrunden groote neersticheijt aengewent omme alle de nagelen, door d^o Maleijers derwaerts gebracht, alleen te mogen become. Sijlieden dit bemerkende hielden deselve seer hooch ende op 300 masen de bhaer, daervoor eerst schenen weijnich treck daerna te hebben doch naderhant, beducht zijnde dat haer de geseijde nagelen wellicht van d'onse ofte de Portugesen mochten ontsiet ofte door voorseijde Maleijers selfs wijders naer Atehin vervoert werden, gingen haer naer den coningh (die omtrent 1 a 8 bharen van den coningh van Tidor met de voorschreven joneque hadde become) begeven en kochten die voor 280 masen de bhaer op, met eenen versoeckende dat sijn Maj^t wilde gelieven de Maleijers te doen aenseggen nagelen aen niemandt anders als aen haerluijden ten prijse als vooren souden leveren, twelek oock alsoo geschiet is, invoegen omtrent 56 bharen in alles hebben become, dat (volgens 't getuigenisse van veele luijden) noijt meer gesien sijn dat in Macassaer diergelijcke slechte vochtige ende onsuijvere nagelen dierder ingecoebt sijn, daer die toch wel tot minderen prijs (indien niet soo gretich ende precipitant waren geweest) hadden connen become, zulex niet anders conden bemereken off deden 't expresselijck daerom omme die luijden daerdoor weder tot vaert naer Amboina 't animeren,

daertoe eenige wel secheenen t'inclineren ja wel plat uijt te seggen, indien den coninck licentie wilde geven, elderwaerts ¹⁾) (nietteenstaende Amboina tegenwoordich in onse gantsche gewelt was) wilden keeren.

De prince Patangaloe hadde een jonck gecocht, die men seijde vol rij's naer de Moluecos wilde senden, dat den tijt wel openbaren sou. Gemelte prins was d'Engelsehen, soo voor 't gene sijn hoocheijt van haer gecocht hadde als wegens Pedro de la Matta, noch goede somme gelts schuldich, elaecheden echter niets conde becomen. 't Jacht d'Advijs was op 10^{en} deser met het opperhoofd Mr Thomas Pinston over Japara naer Bantam vertrocken, waerin behalven voorgemelte 56 baaren nagelen noch gescheept hadde omtrent 27 bharen sandelhout a 25 masen, 19 bharen wasch a 95 en 100 maes, ende 18 bharen schiltpatshoorn a vier hondert masen de bhaer.

Op 5 en 28^{en} des voorledenen maendts waren van daer twee joncken naer Cambodia met elden en slaven tot opsamelingh van benzuin vertrocken. 't Fregat van Intche Mameth nevens twee joncken stonden binnen weijnich dagen te volgen. Met Padueca radja ende eenen Intche Esso waren d'Engelsen veraccordeert dat alle het geene met hunne twee joncken van daer mochten brengen gehouden soude sijn aen haer te leveren ten prijse van 35 maes 't picol ende daerop ider 200 masen op de hant gegeven. Intche Assam, aldaer woonachtich, hadde niet willen contracteren voorgevende soo lange wachten wouw tot dat sijn jonck weder verscheen. Met eenen Intche Douwt (die mede een jonck naer Cambodia van sins was te senden) hadden d'onse oock willen contracteren, doch niet eens connen werden, willende 600 masen op de hant hebben dat te veel was ende niet wel bujten ordre dorsten bestaen: indien 't om 200 masen (gelijk d'Engelsen hebben gegeven) ware te doen geweest, souden 't hebben aengegaen.

Naer Manilha ende Sebow waren op 13 en 14^{en} passato twee joncken met partbie elden ende eenige droguen, door den coninch, prince en andere grooten nijtgerust, vertrocken op sijn Maj^{te} versoeck, hadde ons opperhoofd sijnen naem onder desselfs chap ofte segel op de pascedulle gestelt, de resterende witte bethilles van 40 asta als witte chavonijs hadde sedert haren jonghsten mede vercocht, te weten de bethilles ten prijse van 56 en 58 maes, de chavonijs a 23 maes de corgie; item 4 bharen schiltpatshoorn a 400 maes ende 3 bharen wasch a 95 maes de bhaer, mitsgaders eenige realen tegens 12½ ende 13 voor een tail aengeslagen. Wasch resteerde geen meer in Macassar onvercocht, realen waren oock weijnich ofte geen meer te becomen, schildpatshoorn wiert soo nu als dan met cleijne partijtjes aengebracht. Aen Sr Francisco Viero hadden 1056 masen betaelt, daervoor den coninck aen d'onse 33 lasten rij's, eer weder van daer vertrocken, souden leveren. 't Rijsgewasch was

¹⁾ Het HS. heeft *welderwaerts*.

dit jaar aldaer sober maer op Biema abundant gevallen, sullen alle neersticheijt aenwenden dat noch partije van dat graen becomen om 't overbrengen der masen soo veel doentlijk te excuseeren. Sr Viero bovengemelt hadde voor sijn vertreck 116 bharen en 11 cattij sandelhout (ten aensien 't selve in sijn jacht niet laden en mede herwaerts aenbrengen conde) aen d'onse onder behoerlijke quitantie geleverd, die 't selve sijner tijt met onse schepen herwaerts sullen brengen ende wijders aen de Comp^e sullen leveren.

27de d^e. Heden sijn negen stuex Javaensche vaertuijgen hier binnen dese rivier ten ancker gecomen, sijnde met maleanderen gemant met 64 coppen en brengen te vercoopen sulcx als volgt:

13½ lasten rijns,	
1½ d ^e witte boontjes,	
395 p ^s hoenders,	
3500 groote	{ kneppel suijcker,
2200 cleene	
3 p ^s Javaensche paerden,	
4 p ^s oude buffels, ende	
2 potten olie.	

Behalven dese vaertuijgen verscheenen oock een jonck van Japara met 39 coppen, geladen met groff sout, comende ten principalen een pasceddulle versoecken omme daarmede naer de custe van Sumatra te verseijlen.

Tegens de middach sijn bejide de missiven van den Maccassaersen coningh ende prince, nevens den gesant Sr Francisco Viero de Figuredo, door gequalificeerde persoonen met alle behoerlijke solemniteijten van hoort gehaelt ende voor d'Ed. H^r Gouverneur Generael en de Heeren Raden van India gebracht, alwaer geseten sijnde bevonden deselve naer genome lecture van dusdanigen inboude te wesen, eerstelijck die van den coninq.

Translaet van de missive van Craijen de Goa ofte coningh van Maccassaer aen d'Ed^e H^r Gouverneur Generael.

Desen brieff geve ick Sirij Sulthan Goa Galijdulla Molekahout Wasultanna, gaet aen Cornelis van der Lijn, Gouverneur Generael, ende d'Ed. Heeren Raden van India, die het gebiet sijn hebbende over alle landen, casteelen, schepen ende jachten ende alle Nederlanders benedens wints alhier, dewelcke seer machtich ¹⁾ sijn om te regeren soo te lande als ter zee, dewelcke seer vermaert sijn om int velt te strijden, waerdoor alle hare vijbanden doen vreesen, die oock seer rechtveerdich sijn om met gerechtigheijt alles aff te handelen.

¹⁾ Het HS. heeft: *moetich*.

Vorders den brieff ende gescheneek van den Gouverneur Generael, die den coopman Evert Jansz. Buijs heeft gebracht, hetselve heeft Crajen alsamen naer behooren wel ontfangen neffens drie personen van de Boegiesen die den Gouverneur Generael hadde gelargeert, alsmede den brieff die Francisco Viero heeft gebracht, neffens de restitutie van de goederen die in Manilha hadde genomen, deselve heeft Crajen mede wel ontfangen.

Den Gouverneur Generael is indachtich de oude gemaecte contracten, dat is 't gene daer alle de gemeene menschen naer sijn wenshende.

Vorders met ¹⁾ Sarangh ende d'andere bootsgesellen die in de Manilhas mede gevangen geworden sijn, gelieft den Gouverneur Generael de gunste te doen aen Crajen ende geven deselve alsamen wederom, alsoo vrouw en kinderen sijn hebbende op Maccassar ende daer onder oock eenige die met schulden sijn beswaert.

Het schip ende praeuwen die Crajen naer de Manilhas heeft gesonden, daarvan heeft Crajen Evert Jansz. Buijs ondersoeck van laten doen, 't is waer ick hebbe sulcx gedaen, maer het was alsoo niet gecontracteert, doch Crajen is er seer wel mede tevreden om in vruntschap en eenicheijt te mogen continueren.

Vorders laet Crajen aen den Gouverneur Generael weten hoe dat Crajen is versoeckende een paer cameelen ende namentlijk een manneken en een wijfken, tgene deselve comen te costen sal Crajen aen den Gouverneur Generael daervoor betalen.

Ende het translaet van den tweeden brieff, van den
Maccassaersen prins geschreven aen haer bovengemelde
Ed., is aldus lujdende:

Den prins Crajen Patingaloe, Gouverneur van Maccassar, sendt desen brieff aen Cornelis van der Lijn, Gouverneur en Capiteijn-Generael van de deelen van India wegens den raadt der Staten van de Vereenichde Provintien van Hollandt, welcke wenscht gesontheit ende rust.

Twee brieven hebben wij desen jare van U Segnorie ontfangen, den eersten door sijnen coopman Everardo Buijs, met welken ons adviseert de afhandelinghe gehouden met Francisco Viero de Figuredo met groote voldoeninge, ende den tweeden door den selven Francisco Viero, waarbij UE. beloifte van voldoeninge doet in alles dat van U Segnorie verwacht als een waren vriend en met soo groote beteeckening ende van liefde ende vruntschap onderhoudende als een goet onderhouder van de capitulation van onsen vrede. Ghij sult ons niet min bevinden soo lange als het U Segnorie sal gelieven, want dat onderhouden sijnde en zal het noijt aen onse zijde gebreecken om de goede correspondentie, die wij alijt gehad hebben met UE. Segnorie, die wij verlangen

¹⁾ Het HS. heeft: naer.

met waare teecken en aengenaem te sijn, sulcx in praesenterende occasien, die ons sullen voorkomen, t'sijnen dienste sullen betoonen.

't Is ons seer aengenaem dat ghij gedaen hebt aen Francisco Viero de Figuredo, soo in dit Battavia als daerin dat ghij hem geleijde gegeven hebt met een schip naer de stadt Goa ende alle andere nootsaeckelijckheijt meer 't onsen respecte, wij en verwachten niet min dat U Segnorie ons weder sal toesenden onsen Sarangue ende sijne andere metgesellen, naer dat sijn genereux gemoedt sich vertoont heeft in vier Bougesen die ons gesonden hebt.

Om den goeden wille, die wij in U Segnorie bevonden hebben in 'tgene ghij ons adviseert, van dat wij onse vaertuijgen naer Manilha senden, sal ons dienen tot beweginge om het int werck te stellen met het scheepken dat gesejden Francisco Viero van de Cust van India gebracht heeft, ende sullen uwen coopman laten weten dat hij een persoon stelt daer hij op vertrouwt, de goederen die wij daer inladen om satisfactie te geven aen onse vruntschap, soo mede hebben wij aen den gesejden coopman gelast over te geven een Hollander die hem voorleden jaer g'absenteert heeft.

Op 't hooghste smakelijck sijn geweest de boeken die U Segnorie ons gesonden hebt, die waerdich sijn om daeraen te gedencken, die ons sullen dienen als de dingen van U en U gouverno, in geen gebreecke blijvende van onse sijde met groote danckbaerheijt soo wegen die als mede van de praesente dienst die ghij ons doet, wij laten aff U Signoria langer hinderlijck te sijn met desen nut te recken. hebben dese int Portugees geschreven omdat verstaen hebben dat U Segnorie dat wel nutlecht ende doen om wat copieuser te sijn, so als wij mede voornemen met de laeste schepen te doen, wij hebben niet anders als dat U persoon de Heer beware. Uut dit Coninghrijck van Maccassaer adij 25ten Maj A° 1648.

Heden vertreeken vier Javaense vaertuijgen naer Pamalangk ende 't Cherbon, medenemende 194½ realen aen cleeden ende 45 realen in comptant.

Tegens den avondt ontstont subitelijck buijten 't casteel in 's Comp^{te} swavelmagasijn eenen brant, sonder eigentlijck te kunnen vernemen wie hier van soude mogen oorsaecke geweest sijn, doch wierde (Godt sij gedanckt) vermits de veelheijt van volcq in corten wederom geblust.

28ten d^e paresceert over Ceijlon van de Mallebaerse cust den oppercoopman Dirck Schoorl ende den coopman Reijnier Seraeskercke met de schuif van tjacht Lillo, hebbende d^e jacht omtrent 6 mijlen van hier bij d'eijlanden gelaten, ende brengen van de voornoemde cust niet meer als 12½ ende van Wingurla (daer in 't herwaerts comen oock hebben aangeweest) ongeveer 20 lasten peper mitsgaders 152 packen Ceijlonse caneel mede, wat bejde de voornoemde coopliijden noopende han verrichten langhs de voorschreven cust rapporteren,

mitsgaders wat hoope tot vervolg van dien peperhandel geven, is alles bij appart verbael elaelijk bekend gemaect ende aangewesen.

Soo arriveert des achtermiddaechs oock over de Malebaerse kust ende Ceijlon uut Suratte 't fluijschip de Salm, sijnde door den E. directeur Arent Barents (op 't serieux recommanderen van den heer Arnold Heussens, gouverneur op de kust Chormandel) over Wingurla naer Bancuore met 300 Spaense realen versonden, om daervoor 150 a 200 lasten rijs te coopen ende spoedich naer Ceijlon te brengen, dat alsoo achtervolcht ende derwaerts beschickt is, alwaer dan wijders ontlast sijnde voor vaderlantsch retour 950 packen ofte 237½ baren canaeel ingenomen ende herwaerts gebracht heeft.

Insgelijcx verschijnt des achtermiddaechs van 't eijlandt Mauritius de fluijt 't Witte Paerdt met 1544 mooten ebbenhout, waernevens d'Ed. Heer Gouverneur Generael ende d'Heeren Raden van India recipieren een missive, gesebreven bij 't aldaer residerende opperhooft den coopman Jacob van der Meersche in dato 26de Maij passato, waerin aenvanckelijk bericht dat op 11de April jongstleden het voornoemde fluijschip met verscheijde coopmanschappen als nootwendigheden, die (volgens overgesondene specificatie) f 10482.6.— quamen te bedragen, nevens desselfs verlosser den coopman Reijnier Por aldaer behouden was verscheenen, voor al hetwelcke 't generael behoorlijk gecrediteert ende ijder sorteringe en contra gedebiteert hadde.

Over 't misnoegen, die haer bovengedachte Ed. bij hunne missive van 14de Meert voorleden wegens 't eschapperen der twee banditen Willem Daniels van Londen ende Gaspar Nones hadden gelieven te toonen, excuseert hem den voorschreven van der Meersche eenichsints, voorgevende sulcx niet geheel bij sijn versuijm toegecomen sij, aengesien den voornoemden Daniels (welcke volgens ordre int bosch ebbenhout vellen moste ende in geen kettingh hadde connen geslagen gaen) al op den 9de October A^o 1646 (twee dagen voor desselfs wederkomste van 't eijlandt Madagascar) 't sijnen leetwesen met d'Engelsen ontsuapt was. Belangende Gaspar Nones, die hadde tot opsiender van 's Comp^{te} thuijn gestelt, gelijk bij den commandeur Stel zal^e voor desen mede 4 achter-eenvolgende jaaren alsoo is gebruijkt geweest, geensins denckende dat sich deselve sot derven onderwinden over landt naer d'Engelsen te vluchten, te meer (als geseijt) vier jaren voor desen, daer nochtans verscheijde gelegentheden 't ontcomen voor hem hadde, sich stille gehouden ende noijt blijck van fugitijff te willen worden gegeven heeft. Versocht derhalven seer ootmoedelijk dat haer Ed. om boven verhaelde redenen hem wilden gelieven t'excuseren; op de verdre aenwesenden banditen, principalijk den nachoda Binckij ende de snoode Amboinesen, soude in toecomende wat naeuwer gelet ende beter reguard genomen werden.

Na dit vertreck van d^e fluijschepen bleven aldaer noch voor de te verwachten scheepsruijmte overich 458 mooten ebbenhout, die gemelte van der

Meersehe gaeren tot op 800 stux soude willen vergrooten, doch gemerckt het selve nu niet als wel voor desen met karren uut het bosch aen strandt of ter plaetse daer het de scheepen bequaemlyk connen innemen en werden gebracht, maer moet met cleene vaertuijgen ende groote moeite omtrent 5 mijlen weechs verre ende dat noch met sprinckvloet gebacht werden, soo gingh het opsamelen seer langsaem in sijn werck, echter soude naert vertreck des voorschreven fluijschips alle neersticheijt aanwenden om het voorschreven getal te becomen.

Van al het ebbenhout dat aldaer noch soude gevelt werden, waer het selve te soecken sij, hoe men het bequaemlyk aen strandt sal mogen brengen en wes meer ten dienste van de generale Comp^e diende gerecommandeert te werden, daervan soude meergemelten van der Meersehe voor desselfs vertreck aen sijnen voornoemden successeur een largo instructie laten, ende hem wijders van alle des Comp^e wesentlijke middelen goet ende behoorlijk transport doen.

Tegens den avondt heeft d'Ed. H^r Generael den tommagon Mattarams gesanten met een complementbriefken ende een proper geschenck naer eenich beleeft onthael wederom laten vertrecken.

Desen dach sijn van verscheidene plaetsen hier binnen de reviere ten ancker gecomen 8 stux Javaense vaertuijgen, gemant met 74 personen, brengende aen de merckt dese onderstaende geriefelijckheden, namentlijk:

19½ lasten witte boonen,
3 d^{re} groff sout,
5 d^{re} witte boomen,
200 picol sappanhout,
120 zacken capock, ende
430 p^{re} hoenders.

Onder voorschreven acht stux vaertuijgen wasser een twelck, naerdatt het sijn aengebracht sout te gelden gemaect hadde, met een g'impetreerde pascédulle naer de Sumatrase Westcust te vertrecken stont.

Omtrent zonnenonderganck keeren weder thuijs 5 stux andere vaertuijgen, uitvoerende voor 418 realen aen elden.

29de d^e verschijnen twee contings van Pamanoekan ider met 7 man ende een giljontje van Majuta met 14 man, geladen hebbende 30 bharen peper, 100 p^{re} hoenders, 500 bossen padij ende ½ last rijs.

Daerentegen vertrecken 4 vaertuijgen naer Japara, 't Cerbon ende Benjarmassingh, mede wechnemende 822 R^e aen elden ende 300 realen aen groff aerdewerck.

30de d^e 's morgens vroeck verschijnen van hier over Malacca naer Pipelij in Bengale tjacht den Griffioen, mitsgaders de fluijten Heemstede ende Post, sullende d^e Post van daer wijders over Masulipatnam na Persia navigeren ende hebben de 2 eerste voor 't comptoir Pipelij ingenomen een capitael ter monture van f111141.1 stuivers, bestaende ter principalen in 35 duysent tallen Japans

schuifsilver, 20 R° goede rompen, 3 stucx eliphanten ende 2000 R° in specie. Wat de aldaer residerende oppercoopluijden Martinus de Vroede ende Jan van Elbingh daar benevens aengeschreven ende t' observeren belast is, can in 't generale copieboek onder dato 29 deser naergesien worden.

Infantsche ofte Javaense vaertuijgen vertrecken tegens den avondt oock acht stucx, en slepen met malcanderen van hier aen 1040 $\frac{1}{4}$ realen diverse sortementen cleden.

Uit^e d^e compt van Samarangh een tingangh met 8 man, item 1 d^e van Maratsiangh met 2 Chinesen ende 5 Javanen, heijde te coop brengende 2 $\frac{1}{2}$ lasten rijs, 3 p^a buffels, 13 p^a bocken, 80 p^a hoenders ende 80 bossen padij.

In contra vertrecken naer de middach vijf andere vaertuijgen, nemende een merkelijke partie namentlijk voor 3274 realen aen cleden ende 37 $\frac{1}{4}$ realen comptant mede.

Tegens den avondt cregen tijdinge dat het schip 't Hoff van Zeelandt in de straet Sunda omtrent Anjer unt het vaderlandt behouden g'arriveert was.

Bij perfecte opneminghe der lijste van den dootgraver wert bevonden, dat in dese gepasseerde maendt Julius alhier ter stede overleden ende begraven sijn geworden 38 Comp^a dienaers, 24 vrije luijden ende 3 slaven, 'tsamen 65 persooenen.

Primo Augustus anno 1648 comen hier binnen ten ancker vijf Javaense vaertuijgen van verscheijde plaetsen, met malcanderen ophebbende 27 coppen, daeronder een jonckje was, welckers opperhoofden alhier een pas om naer Malacca te mogen varen vereregen hebben; voorts brachten aen de merckt 't gene hiernaer volgt:

14 $\frac{3}{4}$ lasten rijs,

4 $\frac{1}{4}$ d^e zout,

500 p^a baggervisch,

200 bossen zuiker ende andere snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken vijf andere vaertuijgen ende nemen mede wech voor 1227 R° aen diverse sorteringe van cleden ende $\frac{1}{4}$ picol witte comijn.

2de d^e. Heden voor de middach comt voor dese stadt ten ancker 't schip 't Hoff van Zeelandt, g'equipeert bij de Camer tot Middelburgh, met 301 redelijk gesonde coppen, sijnde nergens aangeweest ende hebben gedurende de reijse, buiten het voorschreven getal, 34 persooenen verlooren.

Tegens den avondt hebben 7 vaertuijgen alhier ingecocht ¹⁾ ende mede wechgenomen voor 396 $\frac{3}{4}$ R° aen cleden ende 198 R° aen verscheijde cleene Chinese coopmanschappen.

3de d^e loopen hier binnen de reviere zes Javaense vaertuijgen met 42

¹⁾ Het HS. heeft: *infantsche vaertuijgen sijn tegens den avondt een.*

coppen ende praesenteren te vercoopen 14 lasten rijs, 210 p^r hoenders ende 3500 p^r kneppel suiker.

Naer de middach loopen drie andere weder nit met 217½ realen aen cleden ende 30 p^r groote ijsere arackspannen.

4de d^e. Desen dach sijn 11 stux verscheijdene inlantsche vaertuijgen hier binnen onse haven ten ancker gecomen, sijnde tsamen gemandt met 137 coppen ende brengen aen de merckt dese onderstaende gespecificeerde goederen:

34½ lasten rijs,	1 buffel,
5 d ^e sout,	8 boeken,
1½ d ^e witte boonen,	1270 p ^r hoenders,
250 corven suiker,	300 p ^r dunne jattijplancken,
100 picol suiker,	1300 bossen padij ende
	500 p ^r cobos ofte visch.

Onder dese voorschreven vaertuijgen was een lamboe van Japara ende 1 d^e van Grissiek, die beijde versochten onder onse passe naer de Sumatrasc Westeust te mogen varen. Soo quamen oock deselve tijt Queij Soeta ende Angapraja met ettelijke praenwen van Samarangh, gesonden door den Sousounangh Mattaram aen d'Ed. H^r Generael, tgeen dat ten principale uut den naem ende van wegen sijn Maj^t voornoemt te versoecken hadde, was dat 3 Javanen (naer luyt van de gemaecte contractatie) met onse schepen naer Persia vertracken mochten omme aldaer voor den Sousounangh eenige schoone paerden op te soecken ende met de eerste gelegentheit daermede weder herwaerts laten keeren.

Naer Tajouan is desen morgen vroeck voor desen jaers laeste besendinge vertrocken 't fluijtschip de Juffer met den oppercoopman Sr Gabriel Happart, welke aldaer 't fiscaelsampt, in plaetse van Direk Ewoutsz. Snoecq (die geordineert is omme dit jaer de gewoone reverentie aen den keijser ende de rijcxraden in Japan te doen) volgens desselfs verleende commissie waernemen sal. In d^e fluijtschip gaet 't geijtschte voor Tonequin als oock noch eenige provision ende nootlijkheden voor Tajouan mede, 't gebreeckende staet niet eer als toecomende jaer vermits de tardance der vaderlantsche schepen te volgen.

5de d^e is niet anders gepasseert als dat een jonckje naer Cerbon met 180 R^r aen cleden ende 30 stux groote ijsere arackspannen vertrocken sij.

6de d^e. Behalven een giljon dat van Grissieq met partie sout eenelijck om een pas naer Priaman te halen compt, verschijnen heden noch 7 andere vaertuijgen met 52 coppen ende brengen aen de merckt sulcx als hier onder gespecificeert staet, namentlijk:

3½ lasten witte rijs,
2 stux buffels,
190 p ^r hoenders,
400 p ^r korte kistplancken,

1500 Benjarmassarse gantanghs peper ende verscheijde cleenicheden meer.

Desen middach heeft Barent Barentsz., gewesen directeur in Suratta, als gedesigneert opperhoofd en commissaris over de uutgesette navale macht naer de custe van India, Persia, Suratte, Ceijlon etc., nevens alle de vertreckende schippers ende coopliijden hier binnen 't casteel in de thuijn van d'Ed. Heer Gouverneur Generael een vrolijk afscheijtmael becomen.

Tegens den avondt quamen weder 4 Javaense vaertuijgen ijder op een besondere plaetse thuijs hoorende te vertrecken, medenemende 301 realen aen diversehe cleeden.

7de d^e. Smorgens vroeck is d'Ed. H^r Gouverneur Generael verselschapt ¹⁾ met d'E. Heeren Caron en Demmer op de rheede aen tjacht Bergen-op-Zoom gevaren, omme aldaer den voornoemden Arent Barentsz. voor alle den volcke, bescheijden op de schepen ende jachten Bergen-op-Zoom, Maestricht, den Haen, Sluijs ende Heemskereck, te authoriseren ende voor haren opperbevelhebber bekend te maecken, twelec gedaen sijnde laet haer bovengedachte Ed^l terstont alles tot de zeijlagie veerdich ende in Godes name een beginsel tot de bevoorstaende reijse maken. Middelerwile gingen gesamentlijk naer achter eenen goeden ontbijt doen, alwaer een weijnich geseten ende in alles omtrent 3 a 4 uren verbleven sijnde onder malcanderen afscheijt namen. Sijn welgemelte Ed. nevens de voornoemde E. Heeren Caron ende Demmer keerden per seecker chaloup aen landt ende quamen 's achtermiddaechs omtrent drie uren weder hier binnen in 't casteel.

's Achtermiddaechs compt een lamboe van Damack met 13 man ende een coutingh van Crawangh met 15 man, brengende bejide te vercoopen 3 stucx koebeesten, 7 boeken, 60 hoenders ende verscheijde snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken 4 andere vaertuijgen, ijder naer een besondere plaets, ende nemen wech voor 468 realen aen cleden.

8de d^e. Heden middach sijn 2 lamboes van Cerbon ende een scheppraentjen van Maratsiangh met 17 man door den boom gepasseert, aenbrengende 3 lasten rijs, 4 d^e witte boontjes, 1 d^e padie, 2 p^s hartjes, 40 p^s hoenders ende andere cleenicheden.

Gevolghlijk vertrecken 7 infantsche vaertuijgen naer verscheijde quartierien (daeronder 2 waren, die wijders van hier met passen naer Priaman wilden) ende nemen met malcanderen wech voor 2682 R^s aen cleden ende 327½ R^s aen veelderhande cramerije, meest op de oostenst van Java getrocken.

Tegens den avondt paresceert te deser rheede over Malacca van de custe Chormandel 't fluijtschip Overschie met een goet cleden capitael, ende van Malacca met 11676½ in getrockene Battavise realen. Wat bejide d'heeren gouverneurs der voorschreven plaetsen, namentlijk Arnold Heinssens ende Johan Thijs aen onse hooge overicheijt bij hare nevensgesondene missiven adviseren ende versoecken, is in ijders apart verbael elaelijk bekend gemaeckt.

¹⁾ Het HS. heeft: *verscheept*.

9^{en} d^o. Desen avondt zijn weder uijt dese reviere verseijlt 7 stux Javaense vaertuijgen, daeronder was er een die over Malacca sonder tol te betalen naer Atchin te navigeren stont, mede wechlepemde 592 realen aen cleden, 37½ d^o aen comptant ende ¹⁾ p^r groote porceleijne rijscoppen.

10^{en} d^o compt van Cillebaer een giljon met 11 man, [van] Damaek een contingh met 5 ende van Crawangh noch een contingh met 4 man, isamen aen de merckt brengende 2 koebeesten, 10 bocken, 70 p^r hoenders, 3½ last rijs, 50 bossen padij ende 30 bharen peper.

Item van de Sumatrase Westcast, namentlijk van Indrapoura, retourneert den oppercoopman Pieter de Gojer per 't schip Wesel, ende van Sillida den coopman Paulus Baert per de fluijt de Noorsterre, sonder beijde een correl peper van daer mede te brengen. d'Eijgenste oorsaecke hier van soude wesen dat beijde de voorschreven coopluijden, conform d'instructie haer door d'Ed. Heer Generael ende d'Heeren Raaden van India voor hun vertreck ter handt gestelt, Comp^{re} kostelijke Coromandelse als Guseratse doecken in beter reputantie dan wel voor desen zij geschiet hadden willen houden, ende getracht de Choromandelse met ruim een per cent ende de Suratse cleden met niet min als 80 ofte 75 percents advance, tegens 20 R^e de bhaer gereekent, te pajen ofte te contracteren, ende dat wijders voor comptant deselve niet hooger als tot 14 R^e in specie de bhaer, gelijk die a^o passato door Chinesen is betaelt ende herwaerts gebracht, begeerden aen te nemen, waertoe de panglimaes ende grooten aldaer in geen en deelen hadden kunnen verstaen maer schenen die liever op hooger prijs als eenige jaren herwaerts vercocht en geleverd is te willen stellen; desniettegenstaende meergemelte coopluijden hun oock weijuech om haren peper schenen gelegen te laten sijn, als wanneer wel couden bemercken met dit hartneckige gepeupel voor die tijt geen lant te beseijen was, dienvolgende onverrichter saecken van daer weder opgebroocken ende als geseijt met ledige schepen alhier verschenen sijn, op hoope onse competensie tegens 10 courante realen den picol (gelijk tegenwoordich dagelijcx geschiet) genoeg in Battavia te sullen erlangen.

's Achtermiddaechs keeren weder thujs 10 verscheijde vaertuijgen naer diverse plaetsen, hebbende alhier voor hare aengebrachte ende te gelde gemaecte goederen ingecocht ende mede wechgenomen voor 2824½ R^e, alle aen gesorteerde cleden.

Den oppercoopman Rijckloff van Goens is desen morgen per 't schip de Vogel Struijs ende tjacht Lis tot procure van goede quantiteijt sware peper (omme noch dit jaer voor vaderlandts retour te dienen) weder naer Jambij vertrocken, nemende tot dien eynde van hier mede derwaerts een wel gesorteert cleden cargasoen, dat (volgens facture) nevens 24000 R^e in specie comt te bedragen 116476.15.8. Wat den voorschreven oppercoopman wijders in Jambij ten

¹⁾ Niet ingevuld in het HS.

meesten dienste van de generale Comp^e te verrichten gelast blijft is bij desselfs medegegevene instructie (die in 't generale copieboek onder dato 10 deser geinsereert staet) claerlijk na te sien.

11^{en} d^o. 's Morgens omtrent 7 uren is d'E. Heere Anthonio Caen, Raedt ordinaires van India (naerdatt omtrent drie weecken langh het bedde behouden ende een teerende pinnelijke ziekte uitgestaen hadde) dese broose werelt door den tijdelijken doot comen t'abandonneren.

Van Battangh comen 2 tingans met 13 ende een contingh van Samarangh met 7 man, aenbrengende 3½ lasten rijs, 6 buffels, 14 p^s bocken, 114 hoenders, 100 bossen ajuijnen ende andere dingen van geringe valeur.

In contra vertrecken 2 tingangs naer Pamalangh ende [1] contingh naer Pamanoeckan, uitvoerende 571 R^s aen cleeden.

12^{en} d^o des morgens vroeck vertreckt van hier tjaecht Aechtekereke naer de vloot, die op 7^{en} deser onder 't commando van den E. Arent Barentsen naer Persia, Suratte etc. vertrocken is, sijnde dus lange noch aen Onrust met vertimmeren ende repareren besich geweest, ende blijven desselfs opperhoofden gerecommandeert 't goede beste te doen om spoedich bij de voorschreven vloot daer onder bescheijden sijn te comen, ten eijnde in de voornoemde quartieren combinative ende te aensienlijcker verschijnen mitsgaders Comp^e desseijnen aldaer gevoechlijcker uitvoeren mogen.

's Achtermiddaechs comt nachoda Gomelangh van Lassem met een giljon geladen met zout, versoeckende een pas dat wijders van hier naer Dellie mach varen, item een talamba van Mandawe met 5 man ende een tingangh van Japara met 7 man, 3 lasten rijs, 20 p^s bocken, 50 p^s hoenders ende 300 bossen rottangh.

Gevolghlijk vertrocken tegens den avondt 4 andere vaertuijgen en nemen voor 149½ realen aen cleden mede wech.

Des naermiddachs omtrent de klokke 4 uren is de op gisteren overledenen heere Anthonio Caen sal^t seer magnifiquelijk ende statich, ten aensien van desselfs honorable charge als omdat de Comp^e veele jaaren hier te lande goede ende getrouwe diensten gepraesteert heeft, buijten in de stadskercke onder d'aerde gebracht, ende sijn de daertoe geordonneerde personen, die voor het lijk voorrijtgetreden sijn als die met en naer het lijk met alle de ornamenten hebben moeten volgen, dese onderstaende geweest:

Eerstelijk de heer majoor Willem Adriaensz. van der Beeck, marcheerende met sijn comp^e in goede ordre, naer crighsgebruijk met omgekeerde musquetten ende sleepende pijcken vooruut.

Hier naer volghde den trompetter van d'E. Gouverneur Generael ende cort daerop:

den boeckhouder-generael Dirck Steur, dragende het wapen van sijn afgestorven E.

den cassier Hendrick van Zeelst met het helmet,
 den coopman Abraham du Cologne met de handschoenen,
 den opperchirurgijn deses casteels Mr Pieter Andriesz. met de sporen,
 den ondercoopman Thomas van Breugel met den deegen,
 Hiernaer volghden 6 lijffschutten, dragende altsamen vierroers.

Dacrop het lijck gedraegen van vier respective oppercoopliijden, vier capitainen ende 4 schippers.

Achter het selve den capitein Maximiliaen Bontemps met den coopman Paulus Baert, gevolghijk d'Ed. H^r Gouverneur Generael ende d'H^m Raden van India mitsgaders den achtbaren raadt van justitie, 't eersame schepencollegie, d'eerwaardige predicanten, d'heeren weesmeesteren, de commissarissen van huwelijckse saaken, d'honderlingen ende diaconen, ende voorts alle commandeurs, oppercoopliijden, schippers, d'aenwesende Portugese vrunden, d'burgers, als eenige der gequalificeerde Chinese ingesetene alhier.

Wederom terugge gecomen zijnde wierden d'heeren en vrunden naer onder gewoonte met wijn en bier beschoencken, oock voor de laeste eer sijn afgesturven E. in sijn nutvaert bewesen seer vrundelijk bedanckt.

Tegens den avondt is een tingangh onder onse pascedulle naer Malacca vertrocken, mitsgaders twee contings naer Samaraugh ende een giljon naer Champan, met malcanderen uijtvoerende 149½ R^e aen diverse sorteringe cleden.

13ten d^e. Heden voor de middach omtrent de klokke acht uren heeft den Portugesen edelman ende gesant van sijn Ex^{te} Don Philippo de Mascarenho, vicereij in Goa, Sr Francisco Viero de Figuredo van d'Ed. H^r Gouverneur Generael ende d'heeren Raden van India sijn afscheijt becomen, ende hebben denselven door aensienelijke gecommiteerdens met behoorlijke eer buijten 't casteel aen boort laten leijden, alwaer gecomen sijnde de voorschreven gecommiteerdens weder vriendelijk onthaelt ende voor d'bewesene courtosie seer hoochlijk bedanckt hadde, invoegen omtrent de middach met sijn jaecht onder seijl ginck ende voornemens was directe weder naer Goa te keeren. De vereischte schriftelijke debatten, die aen haer bovengenoemde Ed. op des voors. vicereijs ongefundeerde pretensien hebben gedaen ende met d^e Viero derwaerts gesonden, sijn int briefboeck onder dato 12ten deser geinsereert naer te sien.

Naer de middach comen vijf Javaense vaertuijgen hier binnen de reviere met 58 persoonen ende brengen aen de mereqt 100 picol peper, 3½ lasten rijs, 300 bossen rottangh ende verscheijde andere cleenicheden meer.

14ten d^e verschijnt een contingh van Samarangh met 5 ende een giljon van Maccassaer met 22 man, brengende ter vente korte kistplancken, 5 picol cattoen ende eenige slaven als slavinnen.

Daerentegen vertrecken 15 andere inlantsche vaertuijgen (daeronder twee giljontjes waren die met onse pascedulle naer Priaman tendeerden) nemende mede wegh voor 1277½ R^e aen diverse sortementen cleden ende 58 R^e aen Chinese waren.

Des naermiddaechs verschijnt uijt het vaderlandt wegens de camer tot Amsterdam, Godt hebbe loff, ter deser reede 't schip den Oliphant met den oppercoopman ende commandeur Coenraedt Salomons van Duiren nevens 329 gesonde coppen, hebbende geduurende de reijse bujten het voorschreven getal 14 doode gehadt ende becomen, daermede nevens verscheijde coopmanschappen ende noodlijkheden, oock een comptant capitael van f 50000.

Insgelijcx ter selver nijre tship Zeelandia geequipeert bij de camer tot Rotterdam met 202 noch redelijk gesonde menschen hebbende op de reijse (ten aensien met de voorschreven Oliphant bergens om te refrascheren aangeweest waren) 56 coppen verlooren, waermede oocq op den voorledenjarigen gedanen eijsch diverse gerieffelijkheden ende f 50000 in contant becomen.

15^{en} d^e compt een lamboe van Cherribon met 8 ende een d^e van Damaek met 10 mannen, geladen hebbende 3 lasten rijns ende alderhande snuijsteringe.

's Naermiddaechs keeren weder terugge acht diverse infantsche vaertuijgen, medeslepende voor 719½ R^e aen gesorteerde cleeden.

16^{en} d^e. Tegens den avondt verseijlen nijt dese reviere naer Benjarmassingh twee contings ende naer Pamanoeaan een champan met 560 R^e aen cleeden.

Heden is een redelijke groote caijman door eenige Javanen hier binnen 't casteel te besichtigen gebracht, hebbende deselve hier in de groote reviere gevangen, waervoor 10 R^e tot vereeringe hebben becomen om door dien middel andere tot diergelijke vangst aen te porren, soowel ten eijnde dese binnen- en buijtengrachten als de voornoemde reviere doorgaens van die schadelijke gebroetsel mogen gesuijvert werden.

17^{en} d^e. Voor de middach sijn 10 stuex Javaense vaertuijgen, meest alle hier om de oost, hier binnen de reviere ten ancker gecomen, zijnde met malcanderen gemandt met 85 coppen ende brengen aen de merckt dese naervolgende coopmanschappen, te weten:

81½ lasten rijns,	50 stroosacken,
2½ d ^e witte boonen,	6 p ^e buffels,
1 d ^e sout,	340 p ^e hoenders ende eenden,
2 picol buffelsvlees,	3000 bossen ajuijnen,
12½ d ^e wasch,	550 p ^e steenbrasems, ende
	andere snuijsteringe meer.

18^{en} d^e. Twee tingans, een lamboe ende een giljon comen tegens den avondt van Cherribon ende Tegael met 48 mannen ende brengen samen ter vente 12½ lasten rijns, 450 p^e hoenders, 6 p^e bocken, 2 p^e schaepen ende 2000 p^e oude pijnangen.

Gelijckelijck vertrecken op dien dach vier contings, 2 lamboes ende een gillion naer Dellij, Grissicq, Paccalongen ende Damaeq, uijtvoerende 450½ R^e aen diverse sorteringe cleeden.

19^{en} d^e sijn hier binnen ter haven comen ankeren 3 giljons ende twee

tingans van Japara, Damacq ende Samaraugh met 39 coppen ende brengen 5½ lasten rijs, 4 d^e sout, 4 p^r buffels ende andere cleenicheden te coop. 2 der voornoemde giljons hadden passen geïmpetreert om wijders van hier naer Jambij ende Priaman te vertreeken.

Drie andere vaertuijgen keeren daerentegen thujs ende nemen 127 R^a aen cleden ende 40 R^a aen grove rijscoppen mede wegh.

20de d^e. Des morgens heel vroeck vertrocken van hier a droicture naer de cust Chormandel tjacht Hulst mitsgaders de fluijten de Gulde Gans ende 't Witte Paerdt met een capitael van f 492569.10.4, bestaende ten principale in 400000 guldens aen gout ende sulx meer als nijt die emportante negotie-plaetsen successive van hier geeijscht werden.

In contra verscheen naer de middach met de zeewint alhier ter rheede 't schip de Provincie nijttet patria geeiqeert bij de Camer tot Middelburgh, sijnde empassant St Jago aangeweest ende hebben aldaer een goetd refraischement becomen, echter waren naderhant door een grasseerende aenclevende sieckte een merckelijk getal van voleq, namentlijk 75 coppen, geduirende de reijse comen te verliesen, invoegen hier noch met 223 meest siecke ende impotente menschen verschenen, daarvan veele in Comp^s sieckenhuijs gebracht sijn ende aldaer behoorlijk geaccommodeert werden.

Soo comen oocq tegens den avondt 2 contings ende twee tingans, ijder van een besondere plaets hier binnen ten ancker, met 34 coppen ende hebben geladen 't naervolgende, namentlijk:

8½ lasten rijs,	2 saeken toeback,
23 picol peper,	300 drooge vissen,
50 tombetombetjes,	15 p ^r boeken,
60 bossen rottangh,	205 p ^r hoenders en diergelijken.

Vertreeken daerentegen acht diverse vaertuijgen naer distincte plaetsen ende nemen met malcanderen wech voor 494½ R^a, alle aen cleden.

21de d^e. Heden voor de middach paresseert te deser reede nijtte eijlanden van Banda den vrijman Abraham Abrahamsen, alias Buffel, met sijn jonckje ende brieven van den oppercoopman Leonhaert Winninx (aengesien d'heer gouverneur Outshoorn die tijt apsent ende naer de Suijt-Ooster eijlanden om aldaer de visite te doen vertrocken was) waerbij bericht dat daer alles noch in goeden terminis stont, behalven dat eenigen tijt herwaerts swaere heete coortsen geregneert hadden, daeraen niet alleen verscheijde der onse maer oocq veele inlanders waren comen 't overlijden. d'Vordere advisen consernerende Bandaes constitutie is bij appart verbael te vinden.

Naer de middach compt een giljontje met 20 man van Benjarmassingh ende brengt 120 picol peper mede, item van Rambangh en Talamba ende van Lassen een giljon, beide met groff sout geladen, ende versoecken dat onder onse passe naer de Sumatrase Westcust mogen vaeren. Twaelff separate

vaertuijgen keeren tegens den avont weder thujs ende slepen met malcanderen wech voor 2234 R^s, alle aen gesorteerde cleeden, 87½ d^o aen comptant ende 17½ d^o aen groff aerdewereq.

22^{en} d^o. 's Ochtens vroeck is het jacht van den vrijkoopman Hendrick van Gent weder op den gepermitteerden coophandel van hier naer Palembangh, Andrigiri, Malacca vertrocken, ende is vorders niet aenmerckens waerdich voorgecomen.

23^{en} d^o. Heden comt een jonckje van Cherribon met 39 man, heeft geladen om alhier te vercoopen 130 corven swarte zujcker, 30 picol peper, twee coijangh witte boontjes ende 3 lasten rijs.

Daerentegen vertreckt den burger Evert Michiels met sijn jacht naer Malacca ende voert nijt 297 R^s aen goede sorteringe cleeden.

Tegens den avondt recipieert d'Ed^e H^r Gouverneur Generael een briefcken van den Engelsen president Aron Backer van Bantam, tenderende ten principale tot geleijde van 2 pijpen Engels hier benevens recommandatie van seecker medegesonden jonghman sijnde de broeder van Mr Hendrick Grenhil, opperhoofd op de custe Cormandel, om mette eerste gelegentheit per onse schepen derwaerts medegesonden te mogen werden.

24^{en} d^o naer de middach arriveert mede, Godt sij gelooft, behouden nijt het vaderlandt voor dese stat 't schip Schiedam, bij de Camer tot Delft uijgerust, zijnde den 13^{en} Meert passato nijttet Goercesche gadt met 216 coppen geseijlt, en hebben gedurende de reijse niet meer als 5 persoonen (daervan twee per ongeluck bujten in zee geraect en verdroeneken waren) verlooren, soodat noch 164 matroosen, 36 soldaten, 11 vrouwen en kinderen, tsamen 211 gesonde coppen, hier te lande brachten.

Dato sijnde maendach treckt de Nederlantsche burgereij deser stede naer jaerlijkse gewoonte op, bestaende tegenwoordich maer in een compagnie, die echter groot ende met eenige Comp^s getrouwe dienaeren wel 180 coppen sterck bevonden wiert. Sr Hendrick Horst, ont-scheepen alhier, was daerover tot capitain, den vrijkoopman Hendrick van Gent tot lieutenant ende den juwelier Jan Ferment tot veendrich gestelt. Int casteel gecomen zijnde wierden de principaelste officieren door den Gouverneur Generael met wijn beschoencken ende de comp^s volgens usantie met een legger Spaense wijn vereert.

Heden sijn uijt verscheijde hoecken hier binnen de reviere ten ancker gecomen 2 lananghs, 2 tingans ende een lamba tsamen ophebbende 39 coppen, ende brengen met malcanderen ter merckt 7½ lasten rijs, 80 p^s boenders, 4 pⁱ peper, 3000 kueppel zujcker ende andere cleijne coopmanschappen meer.

25^{en} d^o verschijnt van Cherrebon een praenw met 5 ende van Crawangh een tingan met 10 persoonen, brengen 3 lasten rijs, 270 hoenders, 19 stux bocken ende andere cleenicheden mede.

26^{en} d^o. Voor de middach ankeren vier vaertuijgen hier binnen de haven, comende van Japara, Pamalangh, Cherribon ende Banjermassingh, tsamen

gemant met 64 coppen, te coop brengende 3 lasten rijs, 600 p^a hoenders, 1500 jattijplancken, 1200 gantangh peper ende alderhande snorren meer.

Daer jegens vertreeken 6 vaertuijgen naer Japara en Jawana, met malcanderen uitvoerende voor 557 R^a, alle aen cleden.

Tegens den avondt sendt d'Ed H^r Gouverneur Generael per Javaens vaertuijg en met seecker Engelsman, genaemt Mr Pinston, wederom een antwoortsbriefken aen den H^r president tot Bantam, waerbij belooft den selven in plaetse voor de op 23^{en} deser gesondene brieven binnen weijnich dagen met onsen coopman Petrus Ceporinus een vat goede witte wijn tot een recom-muneratorioir geschenck te sullen steuren, ende dat wijders den gerecommandeerden Engelsman op 20^{en} deser met onse scheepen naer de custe Chormandel tot sijn broeder hadt laten vertreeken.

27^{en} d^o. Heden naer de middach zijn 13 Chinesen met een champan van Balij gecomen, medebrenghende acht Balische vrouwen ende 27 varckens, item van Trousse een contingh met 4 mannen, hebbende omme te vercoopen mede herwaerts gebracht 10 boeken, 320 p^a hoenders ende 1½ lasten witte rijs.

Des middaechs is d'Ed. H^r Gouverneur Generael met desselfs gemalinne ende kinders, mitsgaders d'heeren Raden van India sampt der selver hujsvrouwen, met 2 groote scheppraeuwen de reviere op naer de heere Carons nieuw opgemaecte tuijn gevaren, alwaer door welgemelten heere gesamentlijk geinviteert sijnde, heerelijck getrackteert ende onthaelt sijn geweest, drivende savonts in de coelte wederomme de reviere aff, ende quamen omtrent te acht uren met malcanderen hier weder binnen int casteel.

28^{en} d^o. Van Grissick comt heden een giljon met sont geladen ende versoeckt van den Gouverneur Generael een pas om naer Malacca te mogen varen, item van Benjarmassingh een lamboe met acht man ende brenghet 40 a 50 picol peper ende 200 bossen rottangh te coop.

29^{en} d^o ankeren hier binnen de reviere 2 tingans, d'eene quam van 't Cheassem met 17 ende d'andere van Cerribon met 12 personen, beide geladen hebbende 8 lasten rijs ende 360 p^a hoenders, mitsgaders seecker vrijman genaemt Albert Jans met een schuijtjen van Cerribon, inhebbende 3 mannen en 54½ picol zuijker.

Naer Tegael keert weder thujs een giljon en voert 99½ R^a aen cleden mede wech.

Soo verseijlen oock een tingan ende een talamba, beide met des Gouverneurs Generaels passen, d'eerste naer Priaman ende d'ander naer Bencalis.

30 en 31^{en} d^o zijn egeene scheepen ofte infantse vaertuijgen aengecomen nochte vertrocken, is oock vorders niet aenmerckenswaerdichs voorgevallen.

In dese voorledene maandt Augusto zin hier binnen der stede ende de jurisdictie comen te overlijden 25 Comp^a dienaers, 21 vrije luijden ende twee slaven, tsamen 48 personen.

Primo September a^e 1648 verschijnt een contingh van Samarangh met 5 man, medebrenghende 1½ lasten rijs, 240 p^a hoenders ende 10000 p^a oude pijnangh, item van der Majo een contingh met 15 man, 4 lasten rijs, 150 p^a hoenders ende 5 p^l hartevlees, insgelijcx van Sarabaja een lamboe met personen ende 4½ lasten rijs.

In contra vertrocken drie vaertuijgen ende nemen mede van hier 99 R^a aen cleden.

2^{en} d^e comen hier binnen de revier ten ancker een halouw ende een contingh van Samarangh, ophebbende 10 mannen, mitsgaders van Jortangh een lamboe met 14 coppen, tsamen aenbrengende 9 lasten rijs, 4 d^e witte boontjes, 25 p^a hoenders, 2 sacken toebacq ende andere snijsteringe van geringe valeur.

3^{en} d^e. Voor de middach sijn hier weder 8 verscheijde vaertuijgen [in] de reviere ten ancker gecomen, gesamentlijk gemant met 57 coppen ende brengen ter vente 16½ lasten rijs, 420 p^a hoenders, 20 picol hartevlees, 5 sacken toubacq ende verscheijde andere gerieffelijckheden van cleender waerde meer.

Ende vertreckt dien dach een tingangh naer Siasseima, uijtvoerende 65½ R^a aen cleden.

4^{en} d^e comt van Rambangh een giljon met sout, waarvan den nachoda alhier een pas om naer Malacca te moogen gaen versocht ende verkreegen heeft, item twee contings, de eene van Palimbangh ende de andere van Tjassum, tsamen ophebbende 16 coppen, ende brengen ter vente 5½ lasten rijs, 150 p^a hoenders als eenden ende andere cleenicheden meer.

5^{en} d^e keeren weder thuijs 5 inlantse vaertuijgen, nemende mede van hier voor 258 R^a aen cleden, 38 R^a aen comptant ende 1 p^l benjuin.

6^{en} d^e. Heeden 's achtermiddaghs verscheenen een tingangh van Maceassar brengende eenige slaven ende slavinnen aen de merckt, waarmede een briefken van ons opperhooft Evert Jansz. Ruijl d^e 21 Augusto des voorleden maents becoomen, daerinne ten principalen aenroerdt dat in geseijde maent aldaer waren comen te arriveren eenige Javanen met een siampau, die volgens hun voorgheeven seeckere joncq comende van Gamma Lamma door quaet weeder omtrent Buton soude hebben verlooren, edoch had niet connen vernemen datter eenige nagelen in waaren geweest. De geseijde Javanen claegden over der Castiliaenders quade betalinge seer ende souden naer hun vertrecq noch wel over de 3000 R^a schuldich gebleven sijn. De joncq, door Pedro de la Matta a^e passato derwaerts gesonden, was omtrent met 20 bharen nagelen in comp^a van voornoemde Javanen van Gamma Lamma vertrocken ende sijn cours benoorden om Celebes cust gestelt, soodat de selve voor 't begin van 't wester-mousson daer niet stonden te verschijnen. Drie joncken met een jachtjen wierden weder door eenige Maleiers ende verscheijde Portugeesen mistiecn claer gemaect, om met rijs, aracq, cleden als eenige cleenicheeden

eerstdaechs weder derwaerts te tendereen, die wel lichtelijc d'onse int cruijssende vaerwater voor die fortresse bejeegenen ende soodanich onthaelt werden mochten, dat vergaten weder te keeren.

In negotie ¹⁾ passeerde doen ter tijt weijnich off niet, als wesende Maccassar van eenige coopmanschappen destituijt. Wasch wasser gants niet te become; schiltpatsboorn wiert soo nu als dan bij cleijne parthijtjes aengebracht, hadde omtrent 3 bharen tegens 400 masen in den tijt van twee maenden daervan in handen become; realen waren der oocq niet 'terlangen, soo dat geschapen stont meer masen als hem lieff soude weesen op Battavia te brengen, doch wilde hoopen in dese maent September, wanneer de vaertuijgen uijtte Timorse quartieren ten voorschijn quamen, van 't een en 't ander voor d'overige maasen sijn quotum wel erlange sou.

Den Maccassarsen coninc hadde hem eenigen tijt berwaerts naer 't overljden van sijn moeder (voor de weleke van te vooren seer ingebonden van leeven scheen) heel seltsaem ende ongeregelt aengesteld, soeckende 's daeghs sijn vermaecq met het hanengevecht ende des nachts met tuijsschen ende speelen door te brengen, jae oock soodanich dat nauwelijcx sijn nature daer door eenigen rust quame te genieten, ende dat noch in 't openbare soo wel tegens de minste als de grootste van 't land, ende soo wanneer den verlieser niet dadelijck sochte 't verloorene met gelde te voldoen, soo moste met slaven off slavinnen betalen, waerin sijn Majt^e onder anderen oock den voornoemden Spaensen resident Pedro de La Matta ende eenige andere Portugesen dapper aen de hant te gaen ende hun eijgen nut daarmede te doen wisten. Weleke onbetamelijck conings leeven den prince Patangaloe (die een groot vijant van tuijscherie was) langer met geen goeden oogen had connen aenschouwen, sulcx hem uijt het hof ende mettenwoon naer sijn negrije begeven hadde, dat licht int aenstaende eenige veranderingen in dat rijck baeren moghte.

7^{en} d^o. Heden voor de middagh sijn wederom acht stucx inlantse vaertuijgen van verscheijde plaetsen hier binnen de reviere ten anker gecoomen, wesende onder malcanderen gemant met 60 coppen, ende brengen ter vente dese onderstaende gerieffelijkheden:

13½ lasten rijs,	240 p ^s hoenders,
5½ d ^o sout,	3 p ^s buffels,
¾ d ^o witte boontjes,	150 p ^s oude clappusen,
11 sacken witte erretjes,	eenige bossen suijcker ende
3 d ^o toebacq,	verscheijde snuijsteringh.

Naer de middagh is volgens usantie de Battavische inlantsche burgerije opgetrocken, bestaende in vijf compagnien, te weeten 3 compagnies Mardijkers die onder malcanderen hebben uijtgemaect 419 coppen, item een compaenie

¹⁾ Het HS. heeft: *notitie*.

Bandaneesen van 86 ende een d^o Javanen van 257, tsamen sterck 762 coppen, die alle (excepto de Javanen) in schietgeweer redelijck geoeffent waren. Ende naer dat omtrent twee njren voor 't Casteel op 't pleijn gestaen ende d'hooft-officiers d'eer van met wijn beschoncken te worden genooten hadden, trocken in goede ordre voor de Ed. Heer Gouverneur Generael ende d'heeren Raaden van India wederom aff.

Tegens den avondt vertrecken vijf separate vaertuijgen ijder op een bijzondere plaetse thujs hoorende, ende nemen mede wech 374 R^s aen cleden ende 100 dittos aen comptant.

8^{en} d^o. Des smorgens vroeck vertrocken van hier naer Siam onder 't gesach van den oppercoopman Pieter de Gojer de scheepen 't Wesel, Middelburgh, Zeelandia, Schiedam ende de fluijt de Noortstarre, omme soodrae het mogelijk zij met goede quantiteit rijś, houtwercken ende de vordere gereet vindende coopmanschappen hier weder de retour te comen, ten eijnde de innewaertse quartieren mede spoedich van dese behoeflichkeiten connen werden gesecondeert.

Thien stuex verscheijde vaertuijgen zijn desen voormiddagh hier binnen de haven verschenen, daeronder drie d^o van Japara waren die onder onse passen naer Johoor en Malacca wilden, zijnde gesamentlijck gemant met 81 coppen, ende brengen te coop sulcx hier naer volght, te weten:

45 lasten witte rijś,

1½ d^o boontjes,

440 picol peper,

90 p^s hoenders ende

verscheijde cleijnicheden meer.

Daerentegen vertrecken naer verscheijde plaetsen twee contings, een tingan ende een balouw met 380 realen aen cleden.

9^{en} d^o. Heden voor de middagh sijn noch seven stuex vaertuijgen, te weeten twee tinganghs van Samarangh, een giljon van Sampangh, drie continghs van Japara ende een lamboe van Surrabaja ¹⁾, t'samen gemandt met 53 coppen, hier binnen gecomen ende brengen aen de merckt dese onderstaende goederen, te weeten:

37 lasten rijś,

5½ d^o boonen,

91 p^s hoenders,

10^{en} d^o.

400 bossen suijcker,

1200 p^s steenbrasems ende

30000 p^s oude pijnangh.

Desen dagh sijn egeene scheepen nocht inlantsche vaertuijgen alhier aengecomen nochte vertrocken, is oecq anders niet voorgevallen als dat d'E. heer Gouverneur Generael met d'E. heeren Caron en Demmes 's ochtens vroegh per chaloup naer 't eijlant Onrust (om eenige scheepen te besien die aldaer in 't vertimmeren laagen) gevaren, ende naer de middagh hier weder binnen 't casteel geretourneert is.

¹⁾ Het HS. heeft: *Arisabaja*.

11^{en} d^e. Heden zijn 5 stux vaertuijgen in de reviere geschooten, comende twee [van] Cherrebon, twee van Pamanoekean ende een van Banjermassingh, ophebbende 45 coppen ende brengen ter vente sulcx hiernaer volgt:

4 lasten rijs,	100 oude clappusen,
12 p ^r bocken,	200 groote knippelzuijker,
270 p ^r hoenders,	200 p ^r crishechten ende
133 picol peper,	2000 p ^r oude pijnangh.

Daerentegen vertrocken drie contings naer Bantam, Palembangh en Damacq, mitsgaders twee lamboes naer Paccalongen, uitvoerende met maleanderen 513 R^a, alle aen gesorteerde cleedingh.

12^{en} d^e raecten wederom hier binnen de reviere seven stux groot en cleijue vaertuijgen uijt verscheijde gewesten met 50 coppen ende brengen ter merckt:

11½ lasten rijs,
450 p ^r hoenders,
1200 p ^r steenbrasems,
6 p ^r hartgens ende andere snuijsteringh meer.

13^{en} d^e vertrecken weder 6 vaertuijgen naer Samarangh, Cherribon, Bantam ende Surrabaja met 911½ realen aen cleeden.

14^{en} d^e. Heden sijn derthien stux inlantsche vaertuijgen hier binnen onse haven coomen loopen, te weeten: 8 contings, 4 tingangs ende een giljon, 't samen ophebbende 97 coppen ende brengen dese naergenoemde behoeffugheeden mede, te weten:

39 lasten rijs,	2 sacken toebacq,
3½ d ^e witte boontjes,	2½ picol gedrooght vlees,
178 picol peper,	325 p ^r hoenders,
100 p ^r drooge baggers,	3 p ^r buffels
100 p ^r breede kistplancken,	ende ander goetje.

Gevolghlijcq vertrecken tegens den avondt 4 andere vaertuijgen, daer onder een' naer Pencoela met onse pas ende nemen mede wegh 763 R^a aen cleden.

15^{en} d^e zijn egeene vaertuijgen alhier aengecomen maer wel 6 stux naer diverse plaetsen met een goede parthij cleeden, namentlijk voor 1538 R^a, vertrocken.

16^{en} d^e is een contingh met 7 man van Damacq ende 1 d^e met 6 man van Samarangh hier binnen de reviere comen setten, mede brengende 4½ lasten rijs, 12 sacken capock, 25 p^r hoenders ende andere snuijsteringh.

Des avondts vertrocken vijf vaertuijgen naer Japara, Lamboe, Damacq ende Samarangh, medenemende 2109½ realen aen gesorteerde cleeden.

17^{en} d^e verseijlt van hier 't schip Nassouw mettet quel de Hasewint over Ceijlon ende Wingurla naer de quartieren van Suratten ende Persien, met een comptant capitael van f 58012.10 voor Ceijlon, nevens sooveel drooge ende natte vivres mitsgaders ammonitie van oorloge en andere geeijschte nootlijck-

beeden als desen jaare nijt onse magazijnen heeft kunnen gemist ende medegedeelt worden. Heeden sijn twee contings, 2 lamboes ende een chianpan van Damack ende Lassem met 45 coppen verscheenen, aenbrengende $12\frac{1}{2}$ lasten rijs, 8 p^a buffels, 5 picol salpeter ende andere menudentien meer.

Daerentegen vertrecken 9 andere vaertuijgen naer verscheijde plaetsen, daeronder twee tingangs ende een lamboe waren die met onse passen wijders naer Palimbangh ende Malacca wilden, nijtvoerende 781 $\frac{1}{2}$ R^a aen diverse sorteringe cleeden.

18de d^e verscheenen van Damack een talamba ende een tingangh, mitsgaders van Lassem twee lanangen, gesamentlijk gemant met 32 coppen, ende brengen aen de merckt 6 lasten sout, 2 $\frac{1}{2}$ d^e rijs, 6 p^a buffels, 6 sacken witte boonen ende verscheijde andere menudentien.

's Achtermiddaeghs recipieerde d'Ed. h^r Gouverneur Generael een briefken geschreven bij Nebeij Wiera Sittia, gouverneur van Japara, welckers inhoud aldus was lujdende:

Translaet van de missive van kieij Nebeij Wiera
Sittia aen d'Ed. heer Gouverneur Generael.

Desen brief is nijt een oprecht suijver hart van wegens kieij Nebeij Wiera Sittia, gaet aen S^r capitain moor Cornelis van der Lijn, Gouverneur Generael, die het lant van Battavia gouverneert, dien Godt een lanck leven wilt verleenen, die seer oprechtelick sijn verbonden onderhout met alle sijn vrunden, daerover seer vermaert is van booven tot beneden swints, daerom en sal hij sijne vrunden niet kunnen vergeeten soo langh als son en maen sullen schijnen.

Vorders ben ick sendende Galou om mijn broeder Sr Cap^a te comen begroeten, icq versoeecq dat Sr Cap^a mij wilt helpen ende voor mij coopen goede nieuwe cleeden, die breet ende fijn zijn ende bequaem om aen den Sousoumangh te mogen vereeren, al was 't maer 1 of 2 stuex cleeden.

Vorders en heb ick niet om tot vereeringh te connen senden als eenelijcq 100 Japaerse gantangh rijs ende een hartjen. Cap^a gelieft mij te excuseeren alsoo 't niet naer behooren en is.

Jegens den avont keeren weder thuijs 6 stuex vaertuijgen, te weeten: 3 tingangs, 2 lamboes ende een gillioen, nemende mede van hier 553 R^a aen cleeden en 12 $\frac{1}{2}$ d^e in comptant

19de d^e zijn hier binnen ten ancker gecomen vijf vaertuijgen van verscheijde plaetsen ophebbende 48 coppen ende brengen aen de merckt dese onderstaende coopmanschappen:

6 lasten rijs,
17 p^s boeken,
4 p^s gansen,
8 p^s eenden,

1 corgé gróve matten,
312 p^s hoenders,
400 bossen padije,
1200 groote kneppelsuijcker.

's Avonts vertreckt een tingangh naer Samarangh met 120 R^s aen cleeden, oecq heeft d'H^r Generael desen avondt een gesant van Nebeij Wiera Patra, naer eenigh vrundelijck onthael, met sijn vaertuijgh wederom naer Damacq laten vertrecken.

20de d^o. Des naermiddaechs vertrecken weder 4 Javaense vaertuijgen, medenemende 828 R^s aen alderhande cleeden ende 2 picol massoi.

21de d^o. Des naermiddaechs verschijnt schipper Manuel Alberts per de chaloup Solor over Balij van Solor met een missive, geschreven bij 't aldaer resideerende opperhoofd Hendrick ter Horst aen de Ed. Heer Gouverneur Generael en d'heeren Raaden van India in dato 30de der voorleden maendt Augustij. Waernijt verstaen dat op 29de Julij passato aldaer van Coupau was comen te paresseeren tjacht de Zeemeeuw, waarmede becomen hadden 339 cattij wasch ende 116 stux palisanen om aen de neergestorte muragie ende bressen der Nederlandtse fortresse Henricus te gebruijcken. Oock bleven alle de singuadjes gelast, ijder voor sijn hooft twee calcovens, volgens gedane belofte op te rechten, ten eijnde d'voorschreven fortresse (die soo nu als dan door sware aertbevingen merckelijcke schade geleden hadde) wederom tegens 't Wester mousson bij aencompste der Battavische scheepen mochte gerepareert ende in d'vorige posture gebracht werden.

't Vooraengetogen jacht hadde 't voornoemde opperhoofd naer ontlossingh wijders met een redelijcq cargasoentje onder d'administratie van den boeckhouder Barent Hunnius naer 't eijlandt Groot Sabo verseijlen laten omme te vernemen, off aldaer sooveel ende goede coop lijfeijgenen, wasch als andere cleijnicheeden soo als men wel voorgaff van d'E. Comp^s soude te bemachtigen zijn, doch cort daerna weder op Solor comende verstonden uijt genoemde boeckhouder dat naer veele aengewende moeijte niet meer als 19 stux slaven (daeronder drie manspersoonen ende de rest kleijne kinderen waren) had conuen becomen. d'Oorsaecq hiervan sonde sijn geweest, dat 3 a 4 dagen voor de paresse van d^e jacht aldaer 100 stux lijfeijgene door de singhuadja van Lammahala ende die van Japara waeren vervoert geworden

Soo hadde 't voornoemde opperhoofd oecq den ondertimmerman Michiel Jochemsen met seecker soldaet, die redelijck wel in de Portugese tale ervaren was, op 6de Junij jongstleden naer Larentucque gesonden omme d' rest van Comp^s uijtstaende schulden in te vorderen, alwaer gecomen zijnde haer ten huijse van seecker padre genaempt freij Antonio Cabrael vervoechden, om uijt den selven te verstacu wie gevolmaghticht mochte wesen omme Maria Terceras schult te voldoen, waerop den gemelten paep gerepliceert hadde daer niet aff

en wiste, seggende wijders in een hevigh ofte verstoort gemoet tegens den voorschreven stierman ende toleq dat voor die tijt haer schulden wel innen maer datelijck weder vertreeken mochten, haer wijders insinnerende dat sich d'onse generaliter te wachten hadden in 't toecomende weder op Larentoequa te verschijnen nochte de minste correspondentie met hnn natie aldaer te houden, want seijde hem noch in verscher memorie bleeff hoe onfatsoenelijck omtrent 2 jaren geleden hier op Battavia van den Gouverneur Generael en d'Raden van India was getracteert geworden, wanneer hem ter selver tijt niet allen niet willen toestaen per onse scheepen naer de cust van Indien te vertreeken, maer dat hem aldermeest smarte was dat niet eens aen landt had mogen comen, maer ter tijt sijns aenwesen doorgaens in sijn eijgen vaertuijgh evenals een traicter gebannen had moeten blijven leggen, invoegen dese geledene affronten bij gelegentheijt d'een off d'ander Hollanders te passe brengen sou. d'Onse bemerkende omtrent dese vermetele paep als alle d'andere arrogante Portuguesen doch weijnich soude te obtineeren wesen, sijn onverrichter saecke wederom per vooraengetogen chaloup naer Solor gekeert, des gemelte opperhoofd genootsaeckt was sighselven derwaerts te transporteeren, alwaer gecomen zijnde den ouden capitain moor Francisco Ferdinandus vout, denwelcken terstont om de voldoeninge van sandelhout aenspraec echter niet (vermits 't selve door 't massaceren van eenige van sijn voleq op Mena niet had connen laten halen) erlangen cunnen, maer eenen Bastiaen Gonsalvo (die last tot betalinge van voorschreve vrouwe hadde) hadde hem gewilligh tot betalinge aengesteld, verthoonende tot dien ejnde 't sijnen huijse acht bharen schoon, groot en gaeff sandelhout, dat datelijck met hem nemen ofte halen soude, 'twelcq ons geseijde opperhoofd alsoo te doen belooft ende met eenen afscheijt genomen had.

In negotie passeerde daer soo op Solor als d'andere omgelegene plaetsen niet sonderlings, soo ten aensien desen jare de Portuguesen egeene comptanten ofte gout rijt de stat Maccanw becomen hadden als de quaetwilligheijt van den voornoemden pater vicario op Larentoeque, die aldaer vrij wat scheen te seggen te hebben ende geensints gedoogen en wilde eenige goederen ofte coopmanschappen aen ons voornoemt casteel ter vente gebracht wierde, dat nochtans directelijck met de gemaecte contractatien strjddigh is ende in 't toecomende hierin anders sal moeten werden versien.

Op 24^{en} Majj passato was op Solor alweder suleken affgrijselijcken aertbevinge geweest dat allegaer dochten 't gebeele fordt terneer souden storten, ende is bij snlex vreeselijck geschudden des aertrijcx liets admirabels gepasseert namentlijck dat verscheijde soldaten, die op d'schiltwachthuijskens haer residentieplaetse hadden, alle gelijckelijck van boven neerwaerts gesprongen waren, ende niettegenstaende het van een ongelooffelike hoochte was soo wasser echter geen van allen (d'Heere sij gedanckt) daervan in 'tminste beschadight ofte verseert geworden.

Voor meergemelte quartieren wert geeijst ende versoght per d'eerste gelegenheijt te mogen becomen dese onderstaende cleeden te weten:

- 6 packen tourias ofte tapechindes met eliphanten als andere gedierten geschildert,
- 4 d^{en} smalle chits,
- 4 d^{en} dragams lisietieme root ende swart,
- 2 d^{en} soek toeke,
- 2 d^{en} peta Maleije,

16 packen tsamen.

Versochte oec eenige sleghte roode laeckenen om op Groot Sabo tegens lijffeygenen te troequeren, alwaer verhoopte in 't aenstaende (vermits daer dagelijcx veel vragens naer was) goede winsten daerop soude vallen.

Heden sijn vier vaertuijgen, ijder op een bijzonder plaats 'thujs hoorende, hier binnen de reviere geschooten tsamen ophebbende 51 coppen, ende brengen ter vente 6 lasten rijs, 405 stux hoenders, 7 p. buffels, 6 p. bocken, een hartjen ende eenige rouwe diamantjes.

Jegens den avondt varen weder vijf andere vaertuijgen van hier ende sleepen met malcanderen wegh voor 3469 r^{en} alle aen diverse sortementen cleeden.

22^{en} d^{en} comen van verscheijde plaetsen, doch meest alle uijt des Matarams lant, 11 vaertuijgen, gesamentlijk gemant met 97 coppen ende dese onderstaende coopmanschappen aen de merckt brengende:

27½ lasten rijs,	26 p ^{en} buffels,
4 d ^{en} sout,	81 p ^{en} bocken,
15 p ^{en} peper,	765 p ^{en} hoenders,
6 sacken toeback,	1200 bossen suijker
300 jattijplancken,	ende andere cleijnicheden.

Jegens den avondt liet d'E. H^{er} Generael bejide de gesanten van den Tommagon van Baccalongen ende den gouverneur van Japara, ider met een complement briefken ende wedergeschencken, vertreeken.

23^{en} d^{en} sijn 7 inlantse vaertuijgen hier binnen de reviere ten ancker gecomen, tsamen gemant met 40 coppen, ende brengen te vercoopen sulcx als hier naer gespecificeert wert, namentlijk:

- 25 lasten rijs,
- 9 picol peper,
- 12 d^{en} toebaeq,
- 10 p^{en} bocken,
- 6 p^{en} harten,
- 415 p^{en} hoenders,
- 10000 oude pijuangh.

25 bossen pissangh en diergelijcken goet.

Daerentegen vertreeken drie andere d^{en}, te weeten: een champan naer

Cerribon, een lamboe naer Grissick ende een contingh naer Samarangh, 'tsamen nijtvoerende 849½ realen aen cleden.

24de d^e. Heden zijn van Paccalongen, Japara, Samarangh en Damaek 10 stuex verscheijde vaertuijgen hier binnen de reviere ten ancker gecomen, met malcanderen ophebbende 90 personen, ende brengen aen de merckt dese onderstaende coopmanschappen, te weten:

33 lasten rijs,
6 d^e sout,
90 korven swarte suijcker,
15 picol peeper,
150 bossen rottangh,
160 sacken capoek,
335 p^a hoenders,
1200 bossen suijcker ende verscheijde maincements meer.

25de d^e verschijnt een joncq van Tambangh geladen met sout, waarvan den anachoda ofte schipper genaamt Iutsche Miemingh een pas (om naer Palimbangh te vaeren) versocht en vereregen heeft.

Insgelijcx van de Sumatrase Westeust, namentlijk van Ticeo ende Priaman, 't fluijtschip de Wolff, brengende niet meer dan 182 bharen peper ende noch veele packen onverhandelde cleden mede.

Gevolghlijk vertreecken tegens den avondt 6 vaertuijgen naer Tegal, Grissicq ende Samarangh, mede wechnemende 459 R^e aen verscheijde sorteringe cleden.

26de d^e. Heden voor de middagh, omtrent de clocke 9 uren, is den Chinesen capiteijn Bingam, vergeselschapt met omtrent noch wel 25 a 30 der gequalificeerste Chinese coopluijden alhier, op het alderkostelijkste toegemaeckt, met vliegende vaendels, trommen en scharmeien, twee en twee achter den anderen, in goede ordre hier binnen int casteel verscheenen, latende met vier Chinesen voor hun beenen dragen een cleijne viercante houten huijsken seer cierlijcq toornse wijze toegemaeckt, daerinne een kettingh en aen de selve een groote bagge hingh, achter 'twelcke noch verscheijde andere personen, d'een voor den anderen, met eenige rollen van Indische stoffen volghden, ende wierden alsoo naer weijnigh vertoevens 't haren versoucke in den vollen raadt voor d'Ed. Heer Gouverneur Generael en d'heeren Raaden van Indien geintroduceert, als wanneer een weijnich geseten sijnde d'oorsaecq van haer dus ongewoonelijck aencompste afgevraeght wierdt, waerop in antwoorden diende d'selve tot geenen anderen ejnde als tot een erkentenis van schuldige gratitugo voor de onlanghs aen haer natie bewesene generale weldaet int diminueren van haer soolangh gedragen lastigh hooftgelt ende 't afschaffen der Chinesen boedelmeesters streckende was, derhalven gans eerbiedelijck versochten dat haer Ed. dese bovengespecificeerde cleene gedachtenis aenvaerden ende haer vorders gunstigh blijven wilden, gelijcq haer

E. 'tselve dan oocq met alle danckbaerheit aengenomen ende de Comp^e goetgedaen hebben, latende haer voorts naer eenigh vrundelijk onthael naer hun wijs met trommen en pijpengespeel wederom vertreeken.

Heden zijn binnen de reviere comen setten een tingangh van Tegal met 9 man, mitsgaders van Benjarmassingh een giljon met 17 man, beide aenbrengende 150 picol peeper, 3 lasten rijs ende 160 p^r hoenders. Item van Cerribon een giljon ende van Paccalongen een talamba, beide geladen met sout, die wijders onder onse passe naer Malacca varen wilden.

Jegens den avondt maecken weder zeijl acht verscheijde andere vaertuijgen die alhier ingecocht en mede weghnemen voor 894 R^r, alle aen diverse sorteringhe cleeden.

In de voorledene nacht is omtrent een halve uijre gaens buijten dese stadt aen de reviere Anckee seker out Batavis burger genaemt Albert Carstensen in sijn eijgen hujs met noch een ander burger ende een Comp^e chirurgijn van omtrent de twintigh g'armeerde Javanen subijtelijk besprongen ende alle drie seer moordigh om 't leven gebracht, niettegenstaende daeghs te voren nevens noch twee andere Nederlanders ende des geseijden chirurgijns hujsvrouwe de voornoemde reviere een goet stux weeghs op om eenigh ongevelt timmerhout te halen waren geweest ende verscheijde Javanen ontmoet, gesien en gesproocken, echter niemant gemolesteert noch de minste oorsaecq tot dese detestabile moort gegeven hadden, gelijcq sulcx naderhant door de 2 Nederlanders ende des gemelten chirurgijns vrouw (die mede de reviere op geweest ende snachts in 't voorschreven burgershujs slapende wonderlijcq nijt der moordenaers handen ontkomen waren) ter requisitie van d'heer balliuw Mr Johan Cuneus voor gecommiteerde heeren schepenen gedeposeert geworden sij. Voorts weet niemant te verclaaren waer dese booswichten vandaen gecomen, werwaerts weder gevlucht ende wie d'oorsaecke van die horrible daet moet geweest sijn, doch vertrouwe eenige der selver noch eerlangh in onse handen vervallen ende hare competente straffe ontfangen sullen.

27me d^e vertreeken 2 contings, 2 lamboes ende 2 tingangs naer Cerribon, Samarangh ende Tegael met 949½ R^r aen diverse sorteringe cleeden.

28me d^e. Heden sijn elff diverse vaertuijgen meest alle om de Oost hier binnen de reviere ende haven ten ancker gecomen, brengende 85 persoonen ende dese onderstaende coopmanschappen mede, namentlijk:

29½ lasten rijs,	2 sacken toebacq,
3 d ^e sout,	283 p ^r hoenders,
1½ d ^e witte boonen,	4000 p ^r oude clappas,
30 picol peper,	6000 p ^r groote kneppelsuiker,
110 bossen padij,	5000 bos suiker etc.

Dato pारेसेert nijt Amboina over Maccassar d'fluijschip Casticum ende 'tjacht der Gapingh, waermede nijt Amboina 't restant der overgeblevene nagelen

des opulenten saisoens in dat gewest becomen zijnde een quantiteit van 113.933 R , die met alle ongelden daerop gevallen volgens facture comen te bedragen f 39313.16.12. 't Gunt den E. gouverneur Arnold de Vlamingh van Outhoorn nevens desselfs raet daer benevens bij missive van dato 25^{en} Augustij passato aen de Ed. H^r Gouverneur Generael ende d'heeren Raden van India adviseert is bij appart verbael circumstantialiter aengewesen.

Ende van Maccasser retourneert hier weder per voorschreven fluijt onse opperhoofd den ondercoopman Evert Janssen Buijs, medebrengende een cargasoen van f 13635.16.2, bestaende in 512½ cattij schiltpatshoorn, 643 ^{de} wasch, 241 ^{de} sandelhout ende 45,7^{de} lasten rijs, item noch 116 baren 11 cattij ongetaxeert sandelhout, toebehoorende Sr Francisco Viero, omme door den selven alhier aen de E. Comp^e tegens een civilen prijs geleverd te mogen werden. Den coningh ende prince tot Maccassaer soude daarmede oocq aen haer gemelte Ed. ijder een brieff ende geschenck, die metten eersten met de vereijste ceremonien sullen werden ingehaelt.

Wanneer 't geseijde opperhoofd met de voorschreven fluijt en jacht op 11 deser naer becomen afscheijt van de vooraengetogen coningh ende prince aldaer van Maccassars reede vertrocken ende omtrent d'eijlanden Tannakera gecomen waren, bevonden meergenoemde fluijt seer leck ende onbequaem oocq, volgens getuigenisse van den schipper en stuijrluijden, al vrij wat overladen te wesen, des (om alle bedenckelijke swarigheden voor te comen) onder malcander te raade wierden wederom terugh naer Maccassar te loopen omme deselve aldaer door 't ontlossen van partije sandelhout, rijs etc. te repareren ende bequaem te maecken.

Gevolghelijck wederom op Maccassaer verschijnende hadden haer datelijck naer sijn hoocheijt den prince Patangaloe begeven ende denselven de motijven van hun wederkeeren voorgedragen, met eenen versoeckende (vermits nootsaeckelijck eenigh sandelhout aldaer mosten laten) dat 5 a 6 Nederlanders tot bewaringh van tselve dit jaer mochten overblijven, dat sijn hoocheijt metten eersten, alsoo het buijten usantie ende strijdigh met het gemaecte contract was, gaerne hadde affgeslagen, echter op 't sterck aenhouden ende dat d'ongelegentheijt sulcx voor die tijt medebrachte naer eenigh cort beraet toegestaen, mits naer desen geen anderen staet als ter geprefigeerden tijt tot vertrecq maecken mosten.

Op de toelatinghe was bij meergenoemden opperhoofd goetgevonden den ondercoopman David Verdonck nevens een assistent, een jonck barbier ende vier matroosen aldaer te laten verblijven, hebben hem Verdonck voor sijn vertrecq ter hant doen stellen 1673½ gonde masen en 1804½ R van achten in specie, omme de selve middelerwijle ten meesten dienste van de Comp^e soo veel mogelijk in goede coopmanschappen te besteeden ende 'tsijner tijt daervan behoorlijck bewijs te doen.

Heden sijn negen inlantse vaertuijgen (daeronder een met een pas om

naer Palimbangh te mogen gaen) vertrocken, sleepende met malcanderen van hier 1056 R^a aen alderhande slaghe cleeden.

29^{en} d^e comen daerentegen seventhien stux andere vaertuijgen hier buijten en binnen den boom op ancker, tsamen gemant met 144 coppen [van] verscheijde nation uijt diverse gewesten, ende brengen dese onderstaende goederen te coop, namentlijk:

- 54 lasten rijs,
- 80 picol peper,
- 2 picol toebacq,
- 370 p^a hoenders ende eenden,
- 3 p^a buffels,
- 250 bossen padij,
- 400 drooge vissen,
- 60 sacken capock,
- 8 p^a gedrooght harteveleijs,

2200 groote kneppel snijcker ende alderhande nootwendigheden meer.

Desen middagh zijn de op gisteren van Maccassar gecomen coninghs ende princeen brieven door gecommiteerdens mette vereijchte solemniteijten van boort gebacht ende voor d'E. Gouverneur Generael ende d'heeren Raden van Indien gebracht, alwaer geopent ende gelesen sijnde bevonden de selve in allen gelijkformigh den eersten, op 26^{en} Julij passato per den Portugesen edelman Francisco Viero de Figuredo herwaert gesonden, te wesen, behalven dat den coningh daerbij een last rijs ende den prince een Maccassaerse met sijde gebordeurde slaepsack voor den Gouverneur Generael tot geschenck gevoecht hadden.

Des avonds verseijlden weder van hier een giljon naer Palembangh, een tingangh naer Crawangh ende een lamboe naer Tjassem, tsamen uijtvoerende voor 1280 R^a, alle aen diverse sortementen cleeden.

30^{en} d^e comt een lamboe met 7 man van Cottaringen ende brengt 215 bossen rottangh, 2 lasten padij en 1½ d^e rijs mede, item een lanangh van Benjarmassingh met 11 coppen, aenbrengende 50 picol peper ende 400 bossen rottangen.

Daerentegen keren weder thujs vijf verscheijde vaertuijgen, nemende mede van hier 420 R^a aen cleeden, oock varen ter selver tijt mede uijt een giljon [ende] een tingangh voornemens onder onse passen naer Malacca te vertrecken.

In dese voorledene maent September zijn dese naervolgende personen hier op Battavia comen te overlijden, als te weeten: 44 Comp^a dienaers, 20 vrije luijden en 4 slaven, tsamen 68 coppen.

Primo October anno 1648 vertrecken een lanangh naer Lassen, een contingh naer Damack ende een lamboe naer Grissick, 'tsamen uijtvoerende voor 340 R^a aen cleeden.

2de d^e comt een baloutje met 5 man van Japara ende brenght 1½ lasten rijs mede, item een lamboe met 7 man van Passorwangh, hebbende te coop 7 lasten rijs en 7000 groote kneppel suijker.

Soo verschijnt oec tegens den avondt rijt Banda het fluijtschip Petten met 554 sockels getrapte macis wegende suiwer 14985½ cattij Banda, 28020 d^e harde nooten, 10845 goede ende 1240 d^e sleghte rompen, nevens 4 leggers gepeeckelde nooten, die met 674½ R^s op gewisselde silvere en coopere Battavise munt waren volgens facture comen te monteren f 54062.13.2. Wat den E. gouverneur Cornelis Willemsen van Outhoorn daer benevens bij sijne missive van den 11ten September voorleden adviseert, is bij appart verbael wijloopigh g'extendeert naer te sien.

3de d^e. Heden zijn drie tingans ende twee continghs van diverse plaetsen hier binnen de boom met 29 coppen ten ancker gecomen, medebrengeude 3 lasten rijs, 5 p^s buffels, 470 p^s hoenders, 10 p^s hartjes ende andere cleenigheden meer.

4de d^e compt een giljon van Biema, een tingangh van Palembangh ende een talamba van Banjermassingh, 'tsamen gemant met 40 persoonen ende brengen ter vente 24 lasten rijs ende 140 picol peper.

5de d^e verschijnen 6 stux andere inlantsche vaertuijgen, ijder van een bijzondere plaets met 52 coppen ende brengen dese onderstaende goederen mede, te weeten:

78 picol peper,
8 lasten rijs,
120 p^s hoenders,
125 bossen pijsangh,
400 korte kistplanckjes,
280 p^s cadjanghs ende andere snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken elf vaertuijgen naer verscheijde meest alle op de Javise Oostcust gelegene plaetsen ende nemen mede van hier 1541½ R^s, alle aen gesorteerde cleeden, 200 p^s groote rijscoppen, 12 p^s groff aertwerq ende 1½ last sout

6de d^e raecten hier weder binnen de reviere ten ancker 4 continghs, 2 tingangs ende een giljon, 'tsamen 7 stux, gemant met 69 persoonen, ende brengen dese naergenoemde leeftoght aen de merckt, namentlijk:

79½ lasten rijs,
8 p^s buffels,
2 picol drooge vleijs,
165 p^s hoenders,
2800 bos zuijker,
1200 p^s oude clappusen,
48000 p^s oude pijsangh.

Gevolchliijk vertrecken tegens den avondt acht andere vaertuijgen naer distincte plaetsen ende nemen eene merckelijke parthije, namentliijk voor 5886½ Rⁿ aen cleeden ende 300 grote aerde commen, mede.

7de d^e. Heden voor de middagh comen vijf vaertuijgen, namentliijk 3 contings ende 2 tingans van Damack, Candael ende Japara binnen, gemant met 31 coppen, medebrengeude 96 picol peper, 2 lasten rijs, 2000 bossen suiker ende andere menadentiën van geringe valeur meer.

8de d^e. Voor de middagh comen weder 5 vaertuijgen van Samarangh, Biema en Japara met 44 coppen, ende brengen te marcet 29 cojangh rijs, 3 p^r buffels, 14 lasten sout, 360 corven swarte suiker, 500 bos padij, 50 p^r hoenders, 4 sacken toebacq ende diergelijcken goetje.

9de d^e. Des morgens heel vroegh vertreckt de fluijt Overschie ende tjacht Aekersloot naer Malacca, waervan 't eerste wijders naer Bengale navigeeren ende 't ander in 't Malaccx vaerwater blijven sal, hebbende voor die stadth alhier ingenomen 153 lasten rijs mitsgaders 16000 Rⁿ comptant, daeronder duijsent in pajement, item soodanige provisien ende gereetschappen meer als volgens gedanen eijsch heeft comen werden gemist, monterende ter somme van f 60943.17.

Inlantsche vaertuijgen zijn heden nijt verscheijde gewesten 8 stux aengecomen, wesende onder malcanderen gemant met 64 coppen ende brengen ter vente sulcx als volghet, te weten:

- 40 lasten rijs,
- 20 picol peper,
- 30 p^r bocken,
- 3 p^r buffels,
- 405 p^r hoenders,
- 20000 p^r oude pijnangh,
- 3 sacken toebacq,
- 125 bossen rottangh,
- 100 corven suiker.

Tegens den avondt verseijlen weder nijt dese reviere 7 andere vaertuijgen naer diverse plaetsen, medenemende voor 1323 Rⁿ aen alderhande slaghe cleeden.

10de d^e comen een tingangh van Berbas, 1 lamboe van Samarangh ende 1 joncq van Japara, 'tsamen met 39 coppen, brengen te merckt 72 cojangh rijs, 12 lasten boontjes, 120 p^r hoenders ende 1200 p^r steenbrasems.

Daerentegen vertrecken 12 vaertuijgen, alle Javaense, ende nemen voor hun aengebraghte leeftoghten in retour voor 1593½ Rⁿ aen diverse sortementen cleeden mede.

11de d^e verschijnt niet meer als een vaertuijgh, namentliijk een chianpan van 't Cerribon met 8 man, binnen ende brengt 200 corven swarte suiker mede, anders is niet voorgevallen dat aenteijckens meriteert.

12de d^e. Heden zijn 12 Javaensche navetten (daeronder 1 giljon ende 2

tingans die onder onse passe wijders naer Malacca wilden) hier binnen op ancker gecomen, zijnde gemandt met 63 coppen ende brengen te coop dese onderstaende menudentien, namentlijk:

- 20 bharen peper,
- 11 lasten rijs,
- 75 p^a hoenders,
- 200 bossen rottangen,
- 250 oude clappusen,
- 130000 p^a oude pijnagh,
- 2200 groote kneppel suijcker.

13^{en} d^e compt een contingh van Benjarmassingh met 6 man ende brengt eenige rottangh als arpuijs mede, item van Succadana een joncq met 9 man, te merckt brengende 4 coijangh rijs ende 50 picol harpuijs.

Dien dag retourneert oecq over Amboina nijt Banda tjacht de Leewercq, hebbende de reijse derwaerts langhs de custe van het groote onbekende Zuytland door een ongemene ende noijt meer besochte passagie (hoewel met veele perijckel storm en onweer) echter, den Heere sij voor dese goede beginselen gedanckt, geluckigh ten eijnde gebracht, gelijk 'tselve alles bij de dagelijcx pertinent aenteijckeninge, door d'opperhoofden van d^e jacht gedaen ende tot dien eijnde sesmael gecopieert mede naer Nederland gaende, can werden naergesien; mitsgaders 'tgeene d'respectie gouverneurs Cornelis Willemsen van Outhoorn in Banda ende Arnold de Vlamingh van Outshoorn in Amboina op hare daarmede becomene missiven aen d'hooge overigheijt alhier rescriberen, is bij ijders apart verbael (alwaer alles claerlijk aengewesen staet) insgelijcx naer te sien.

14^{en} d^e comen van Benjarmassingh en Macassar 3 contings ende 1 giljon, 'tsamen gemandt met 30 coppen, waervan d'opperhoofden van 't voorschreven giljon wijders onder onse passe naer Palimbangh voornemens sijn te vertrecken, brengende verscheijde vendible coopmanschappen mede, te weten 190 picol peper, 3 lasten rijs ende 200 stux slaven als slavinnen.

15^{en} d^e zijn des naermiddaechs noch 7 stux diverse vaertuijgen om de Oost comen aenseijlen ende tegens den avondt hier binnen de boom met 76 personen ten ancker geraeckt, ingeladen hebbende dese ondergespecificeerde gerieffelijkheden als:

- 92 lasten rijs,
- 15 d^e sout,
- 11 p^a buffels,
- 46 picol swarte zuijcker,
- 5 p^a slavinnen,
- 120 p^a hoenders,
- 1000 bossen padij ende andere mainetementos.

En contra keren weder 'thujs twaelf alderhande vaertuijgen naer diverse

plaatsen ende nemen mede van hier voor 955 R^a aen cleden, 12½ d^a aertwercq ende 40 p^a groote araxpotten.

16de d^a. Heden zijn 8 stucx Javaense vaertuijgen, namentlijk 6 contings, een lamboe ende een chiampan van Damacq, Paccalongen ende Japara hier binnen de reviere comen setten, gemandt met 56 persoonen, ende brengen dese naervolgende goederen mede, te weten:

21½ lasten rijs,
3 p^a buffels,
5 p^a koebeesten,
75 p^a hoenders,
½ picol wasch,
8 sacken toeback,
200 bossen padij,

600 oude clappusen ende andere cleenighheeden van geringe valeur meer.

17de d^a. Des ochtens is d'Ed. H^r Gouverneur Generael vergeselschap met d'heeren François Caron ende Gerrit Demmer wederom per chialoup naer 't eijlant Onrust gevaren omme te bevorderen dat de in vertimmeringh leggende scheepen spoedigh voortganck nemen mochte, ten eijnde de selve des te eerder innewaerts off daer van nooden sijn gebruijkt connen werden.

Heden is een lamboe met 14 mannen van Jawana mitsgaders een contingh van Cherribon met 9 coppen hier binnen de reviere comen seijlen, gelaaden met 10 lasten rijs en 5000 bossen suijcker als andere snuijsteringh, item een jonckje van Grissick gelaaden met sout, welckers opperhoofden eenelijck seijden gecomen te zijn om een pas dat naer Malacca varen mochten te versoucken.

Gevolghlijk vertrecken drie contings ende een tingan naer Paccalongen ende 't Cherebon, uijtvoerende 189½ R^a aen cleden ende verscheijde Chinese cramerijen.

18de d^a. Desen dagh is gantschelijk niet gepasseert dat annoterenswaerdich is.

19de d^a comen van Japara, 't Cheribon ende Dermajo twee chiampan, een tingan ende twee contings, tsamen stercq 29 coppen, ende brengen te vercoopen 15 lasten rijs, 3500 bossen loocq, 2500 d^a ajuijn, 1600 groote kneppel suijcker, 700 bossen padij, 25 p^a hoenders ende andere snuijsteringe meer.

20de d^a compt een chiampan van Cheribon met 11 man, brought 400 picol peper, 14 cojangh rijs als andere cleijnicheden mede, item van Paccalongen een tingan met 5 man, hebbende gelaaden 3 last witte boontjes ende een alff last groene erretjens.

21de d^a compt een lamboe van Damacq met 5 ende een lanangh van Bicma met 7 coppen, tsamen aenbrengende 14 cojangh rijs ende 12 p^a hoenders.

Daerentegen slepen seven andere vaertuijgen van hier voor 1064½ R^a aen diverse sorteringh cleden ende 400 p^a groote rijscoppen.

Ten aensien van de blijde inauguratie wegen des op 2de deser [gebooren]

ende op den 15ten daeraen gedoopten eerst gebooren generael soon hier in India hebben haer alle onse Nederduitsche matroosen, soldaaten etc., die over geperpetreerde misdaden ende gepleechde insolentien met twee en twee aen malcanderen vast in de kettingh dus langh voor den heer hebben moeten arbeijden, desen naerdemiddach voor d'Ed^e H^r Gouverneur Generael en d'beeren Raaden van India comen nederwerpen, hare feijlen bekennende ende met gevouwen handen vergiffnisse ende relaxatie versoeckende. Waerop hun voornoemde Ed., naer eenich beraat om voorverhaelde reeden als de gedaane intersessie van verscheijde gequalificeerde persoonen, der voorschreven delinquanten ootmoedich versoucq voor die tijt toegestaan ende van haren slavelijcken bant gelargeert heeft, haerlieden met eenen ernstelijk waerschouwende op dese bewesene genaade niemant steunen maer voortaan een ijder sigb van voirder moetwil wachten mosten, ofte zonde in toecomende bij attrappe een veel swaerder straffe onderworpen wesen. Waerop gesamentlijk opgestaan zijnde goede beeterschap belooft ende schuldige danekbaerheijt betoont hebbe.

22^{den} d^e raeecken hier binnen de reviere ten ancker twee contings van Damack ende een tingangh van Tegael met 26 persoonen ende brengen ter vente 4 lasten rijs, 4 picol peper, 170 jattijplancken ende vijffseeventigh p^t hoenders.

Gevolglijk versejlen andere 6 Javaense vaertuijgen uijt dese reviere naer Jawana, Tegal ende Damack, nemende voor hun aengebrachte vercochte goederen weder in retour mede 1563 R^s aen verscheijde sortementen cleeden ende vier lasten sout

23de. Heden verschijnen weder thien ceperate vaertuijgen uijt verscheijde gewesten, daeronder een jonck ende een champan was die wijders met onse passe naer Bantam meenden te tendeeren, sijnde gesamentlijk gemandt met 65 personen, ende brengen dese naergenoemde nootlijkheden ter vente, als te weeten:

16 lasten riis.

$\frac{2}{3}$ d^o witte boontjes.

25 picol peper.

65 d^e snijker.

(60) corven met swarte zuijker,

3 p^{re} buffels.

8 p^o bocken,

200 p^a hoenders ende andere cleenigheden meer.

Vijf andere vaertuijgen, namentlijk 3 tingangs, een contingh ende een jonck, keeren tegen den avondt met 386 Rⁿ aen cleeden weder thujs.

24de de paaſceert tjacht de Macereel van Malacca met 445 picol peper waeronder 29 bharen ſijn, die d'Aetchinſe vorſtin nevens hare brieven en geſanten aen haer Ed. tot een yereeringh ſent, coſtende de reſt aldaer nijt andere quartieren aengebracht f 11602.10.—.

Wat d'E. gouverneur Johan Thijssen van die stad als derselver voirders gelegenheijt bij sijne missive van dato 22^{en} der voorleden maandt daer benevens adviseert staet bij 't particulier verbael claerlijk aengewesen.

Niet meer als een giliontje van Biema is desen voormiddach met 29 mannen en 29 cojangh rij's hier binnen de reviere ten ancker gecomen.

Met 355 R^a aen cleden ende een picol comijn vertreckt van avondt een contingh naer Grissick ende een tingan naer Bantam.

25^{en} d^e. Van dage vertrecken wederom twee vaertuijgen naer Surrabaja een tingan en naer Cerribon van hier, beide medenemende 821 R^a aen cleden. Vorders is dien dach niet aenmerckenswaardich voorgevallen

26^{en} d^e. Omtrent de middach sijn door heeren gecommitteerden de op eergisteren van Malacca becomene acht Chinese brieven ende gesanten met de vereijchte ceremonien van boort gehaelt, ende hier binnen 't casteel naer displosie van eenige canonschooten ende drie ebergien musquettados voor d'Ed^e Gouverneur Generael ende d'heeren Raaden van Indien gebracht, welckers inhoud bij translaet in appart verbael achter de Malacxe advijsen geinsereert naer te lesen sijn.

Van Lasseu, Japara, Grissicq, Tegal ende Challemaja sijn beden 10 stux separate vaertuijgen hier binnen de boom geschooten, gesamentlijk gemant met 64 personen, ende brengen aen de merckt dese subsequerende geriefelijckheden, te weten:

12 lasten rij's,
3 d^e witte boontjes,
80 p^a hoenders,
800 p^a steenbrasems,
100 sacken capoek,
700 oude clappusnoten,
5000 p^a oude pijnangh,
4500 bossen suijker ende verscheijde mainetementos meer.

Daerentegen keeren weder thujs 5 stux andere vaertuijgen, nemende in retour voor hun aengebrachte liefftochten mede wegh voor 2173 R^a aen alderhande slaghe cleden.

27^{en} d^e. Heden sijn van Macassar, Cheribon en Japara vijf vaertuijgen met 59 coppen verschenen, aenbrengende 32 lasten rij's, 4 d^e witte boontjes, 2 picol peper, 160 corven swarte suijker, piesangh, dourioens ende meer andere versnaperingen.

Andere vijf vaertuijgen vertrecken daerentegen naer Damack, Macassar ende Dermajo, hebbende voor han uijtgevente coopmanschappen alhier ingekoecht ende in retour weder weghgevoert voor 941½ R^a aen meenigerhande cleden.

28^{en} d^e. Desen morgen verschijnt een joneque van 't eijlant Balijs met 20 personen ende brengt 70 stux slavinnen te vercoopen mede, den conineq

van 't selve eijlandt sont daerbenevens per een sijner dienaaren seecker Nederlandts matroos, die voor desen (wanneer 't sijt de Sajer aldaer in ladingh) aen landt was blijven staen, mitsgaders noch twee onser fugative slaven wederom toe.

Jegens den avondt verseijlen weder uijt de reviere in de haven naer Palimbaugh een conting, naer Crawangh een tingan, naer Surrabaja een d^e ende naer Grissieq een gijon, 'tsamen weghslepemde voor 1947 realen aen diverse eleden ende 38½ aen groff aertwerq.

29de d^e. Heden is een lamboe van Passoroangh met 15 eoppen ende een contingh met 9 d^e van Damacq verschenen, bejde aenbrengende 13 lasten rijs, 1200 groote kneppel suijcker ende alderhande snuijsteringh.

Naer Cerrebon, Japara, Surrabaja en Tegael vertrecken daerentegen drie contings ende een chiampan, met malcanderen uijtvoerende voor 1401½ realen aen eleden.

30de d^e. Des morgens vroeck vertreckt over Malacca ende Wingurla naer Suratte en Persia tjacht de Leeuwerick om in dat vaerwater de vloote van de E. Arent Barentsen op te soecken ende sich met de selve te conjungeeren, hebbende in d^e jacht alhier voor Wingurla doen innemen een specerije cargasoen, 't weleq met 20000 £ Japans staeffeoper als eenige provisien quam te monteren ter somme van f 11866.1.6, zullende d^e jacht noch daerenboven tot Malacca een quantite van 30000 £ tin in der ijle inscheepen ende naer 't voorschreven comptoir Wingurla medenemen, om alles tegens goede cardemom voor Persia ende peper geemplojeert te worden.

Heden zijn twee contings van Pamalang en een tingan van Bali, 'tsamen met 38 personen, gecomen brengende 14 lasten rijs, 28 p^r slavinnen, 30 p^r hoenders ende andere mainementos mede.

Daerentegen vertrecken twee contings met een tingan naer Jassem ende Japara ende nemen mede wegh voor 131 R^s aen eleden.

Ultimo verschijnt seker nachoda ofte schipper met een chiampantje van Biema met 13 personen, relateerende dat nevens sijn groote jonck van voornoemden plaets gelaaden met 40 coljangh rijs omtrent drie weecken geleden tzeijl gegaen was omme d'voorschreven rijs herwaerts aen te coop te brengen, doch ongeveer het eijlandt Bali comende was op het alderonversienlijckste van een hart weder beloopende ende consequent door het hol gaende waeter soodanich overstolpt geworden, dat d'voorschreven jonck geen ure langer boven waeter had cunnen houden maer was met voleq en al te gronde gegaen, sulcx in die watersnoot 22 menschen waeren comen te blijven. Eenige, die haer met swimmen wisten te behelpen, hadden haer in het voorschreven chiampantje gesalveert, met hetwelcke wonderlijck behouden ende als geseght noch met 13 mannen herwaerts aengebracht zijn.

Soo quam oec dien dach Joan Paijs per een tingan van Grissieq,

verhalende mede dat insgelijx (wanneer uijt Amboina met sijn joncq naer Biema vertrecken wilde) dit voorschreven quande weer aengetroffen hadde, doch was noch behouden maer 't eenemael ongereddert in Grissieq comen te vervallen, versoeckende derhalven als nu met eenich ijser ende touwereq voor sijn gelt mocht werden geaccommodeert, ten eynde de voorseijde joncq wederom toetaeckelen ende sijn reijse naer Biema bevorderen mochte.

Inlantsche vaertuijgen sijn heden thien uijt diverse gewesten met 102 coppen hier binnen den boom verschenen (daeronder een giljon van Tegael was, wiens opperhoofde met onse passe wijders naer Malacca te navigeren sochte) ende hebben met malcanderen aengebracht dese onderstaende goederen:

157 cajangh rijs,

10 d^e padije,

60 slaven ende slavinnen,

60 p^r plancken,

400 bondel zuijcker,

120 corven d^e,

102 p^r hoenders ende andere eleijnicheden meer.

Soo keeren weder thujs naer Japara, Bautam ende Cherrebon 5 stucx vaertuijgen, te weten: drie contings, een lamboe ende een tingaugh, nemende en retour voor hun aengebrachte leeftochten mede wegh 407½ Realen aen cleeden ende 1000 ditto in specie.

Bij pertinente openinge is bevonden in dese voorledene maent October te deser stede overleden ende begraven te zijn dese volgende personen, namentlijk: 21 compagnies dienaers, 20 burgers, 3 slaven als slavinnen, tsamen 44 personen.

Primo November 1648 zijn ses vaertuijgen [aengecomen], te weten: een talamba van Banjermassingh, twee contings van Japara ende drie d^e van Damaeq, hebbende gesamentlijk 64 coppen op, ende brengen dese onderstaende goederen aen de marekt, namentlijk: 100 picol peper, 19 lasten rijs, 70 p^r hoenders, twee sacken groene erretjes ende andere mainctementos.

Naer de middagh omtrent de klokke drie nijren comt hier voor dese stadt ankeren 't fluijtschip de Reijger, geequieert bij de camer tot Amsterdam, met 89 coppen, te weeten: 64 matroosen, 32 soldaaten ende twee vrouwen, hebbende bovendien noch 4 personen onderwegen verlooren, sijnde nergens als aen St Jago aangeweest, alwaer een matich refraischement becomen hadden. Tegens den avondt vertreckt een tingan naer Bantam met 80 gantangh oliesaet ende een d^e naer Grissieq, medenemende voor 230 R^e aen cleeden.

2 d^e. Heden zijn vier stucx inlantse vaertuijgen van Biema ende Paccalongen aengecomen ende brengende 31 personen, 22 lasten rijs, 200 p^r bocken, 300 p^r hoenders ende andere sunijsteringe meer.

Daer door vertreckt een tingangh naer Japara ende voert mede derwaerts 83 realen aen cleeden.

Soo verschijnt noch desen avondt naer sonnen ondergancq uijt het vaderlant te deser reede 'tjacht Concórdia over St Jago ende Mauritius eijlandt, alwaer eenige vaderlantse provisien ende nootsaeckelijckbeden ontladen hebben, zijnde d^e jacht bij die van Zeelant toegerust ende 13 Maert voorleden in compaguie van 't schip de Provincie met 102 coppen van daer tzeijl gegaen, waarvan 6 persoonen geduijrende de reijse overleden ende 4 soldaten op 't voorschreven eijlant Mauritius gelaaten zijn.

Per vooraengetogen jacht Concordia verschijnt oecq van het gemelte eijlandt 't aldaer gewesene opperhoofd den coopman Jacob van der Meersche, met den welcken d'Ed. Heer Gouverneur Generael gewert een missive geschreven door den coopman Reijnier Por in dato 23me September verleden, waarbij blijkt d^e van der Meersche voor sijn vertreeq conform haer Ed. gegevene ordre behoorlijk transport van alle des Comp^e essentiële middelen gedaen, mitsgaders een schriftelijk reglement aen desselfs vervanger den voornoemden coopman Por gelaaten hadde.

Op het voorschreven eijlandt was noch alles in goeden doene, maer dat in 't aenstaende ebbenhout-halen met grooter moeite ende minder quantiteit soude te becomen sijn vermits al over langh de rjipste vruchten aldaer gepluckt ende weghgebracht waaren, edoch soude bejveren dat noch jaerlijcx een scheepsladinge van 14 a 1500 mooten bemachtigen con, dat omtrent noch vier jaaren (voor sooveel in 't bosch bekend is en bequaem staet om op strant te brengen) soude continueeren, ten waare bij naerstigh opsoecken ende doorcruijssen der bossen sich meerder openbaare als wel gisten, dat den tijt leeren sou.

Gemelten van der Meersche bracht per het voorschreven jacht 270 mooten ebbenhout mede ende hadde aldaer noch 930 d^e gelaaten, die (excepto 141 stuex) op 't strant gereet lagen, doch mosten noch alle per een chaloup omtrent 5 mijlen weeghs vervoert werden eer dat in de Schiltpatsbaj costen comen, waertoe omtrent twee maenden seijde van nooden te hebben, welke voornoemt getal tegens April a^e aenstaende tot 1600 mooten hoopt te vergrooten. Versochte derhalven eerbiedelijk tegens gesejden tijt met bequame scheepsruimte mocht werden versien.

De aldaer gebannene rebellige Amboinesen hadden diveersehe reijsen in raade versoght dat weder naer Battavia keeren mochten doch waren telkens affgeslagen, sustineerde de voornoemde lieden hun aldaer seer ondienstigh sijn, ende souden, bijaldien boswaert en quamen te vluchten, d'Comp^e groote schade met 't verbranden van 't omgekapt ebbenhout connen doen off, soo wanneer hun met de fugative Madagascarse lijffeygen quamen te vereenigen, souden connen beletten (ten aensien 't hout wijt en breed in de bosschen gesocht ende gevelt werd) dat weijnich desselfs souden becomen, derhalven om hun geen

oorsaecke tot desperatie van wegbloopen te geven hadde den raadt bij resolutie goet gevonden deselve lijber en vrij huijten kettingh, bant ende sonder iets te doen te laten loopen, versoeckende insgelijcx per d'aenstaende gelegenheit van dese menschen mochten werden verlost. Tot de voirdere bandijten wisten wel raadt en souden wel besorgen dat tot geener tijt van 't geseijde eijlandt comen te eschapperen.

3de d^e comen drie contings, een talamba en een gillion van Damacq mitsgaders een lamboe van Grissicq met 79 personen, brengende 28 lasten rijns, een d^e sout, 120 sacken capock, 35 p^a hoenders, 19 p^a bocken, 5 stuex slavinnen ende andere menudentien mede.

4de d^e verschijnt een contingh ende een tingan van Tjassem mitsgaders een tingan van Paccalongen met 19 mannen, hebbende gelaaden 4 lasten rijns, 35 bocken, 120 p^a hoenders, eenigh sout ende verscheijde cleenicheden meer.

Daerentegen vertreckt tegens den avondt een contingh naer Japara met 94 R^a aen cleeden mitsgaders een gillion onder onse passe naer Malacca.

5de d^e. Insgelijcx vertreckt een tingan naer Maccassar met een pas van de Ed^e Heer Gouverneur Generael; is anders niet annoteerenswaerdich voorgevallen.

6de d^e. Heden zijn negen stuex distincte vaertuijgen van diverse plaetsen hier binnen de boom ten ancker gecomen, gemant met 66 coppen ende brengen ter vente dese onderstaende goederen, te weten:

20 lasten rijns,
5½ d^e sout,
120 p^a hoenders,
20 p^a hartjes,
10 p^a buffels,
12 sacken capoeq,
8 d^e toebacq,
150 p^a tomme tommetjes,
diversehe fruijten ende andere cleenicheden meer.

Gevolghlijk vertrecken dien dagh seven stuex andere vaertuijgen alle naer Japara en Surrabaja, mede weghnemende voor 597½ R^a aen goede getrockene cleeden ende eenige Chijnese cramerijen.

7de d^e compt niet meer als een contingh van Tjassem met 5 man ende twee lasten rijns hier binnenloopen, daerentegen vertreckt oec niet meer als een contingh naer Damacq ende voert voor 102 R^a aen cleeden mede uijt.

8de d^e niet voorgevallen dat aenteijckenen meriteert.

9de d^e. Uijt diverse gewesten zijn desen dagh twaelff stuex ceparate navetten binnen de reviere ende haven onder t casteel hier ten ancker gecomen, wesende gesamentlijk gemandt met 118 personen ende brengen te vercoopen sulcx als hier na volght, te weten:

28 lasten rijns, 30 p^a bocken,

1 d ^e sont,	125 p ^r hoenders,
7 d ^e witte boontjes,	500 onde clappusen,
160 corven swarte suijcker,	600 p ^r steenbrasems,
43 picol peper,	600 bossen suijcker,
10 d ^e swaevel,	350 p ^r cadjangs,
12 p ^r hartjes,	5500 p ^r billions ende parrings,

diversche fruijt, eenige rauwe diamanten, capock, toebaeq als verseheijde mainetementos van geringe waerde meer.

Des sijn weder vier andere, te weten: twee contings, een talamba ende een gillion vertrocken, nemende in retour van haer aengebrachte cleenicheden voor 381½ R^r aen cleeden mede wegh.

10^{en} d^e. Van dage sijn vier vaertuijgen van Tegael ende Samarangh verscheenen, medebrengeude 25 persoonen, hebbende gelaaden om alhier te vercoopen 10 lasten rijs, een d^e witte boontjes, 15 p^r boeken, 500 bossen padij, 2000 d^e ajnuijen, 2000 d^e looeq ende 6500 groote kneppel suijcker.

11^{en} d^e. Heden sijn drie tingans ende een contingh naer Palumbangh ende Bantam vertrocken, uitvoerende voor 699 R^r aen cleeden ende twee paerden.

12^{en} d^e compt een lamboe van Rimbangh met 11 persoonen ende brengt 11 lasten rijs ende andere snuijsteringe te merckt.

13^{en} d^e. Van Damacq comt een gillontje met 6 coppen, gelaaden hebbende 16 lasten rijs, 50 p^r hoenders ende andere gerieffelijckheeden.

Des avonts keeren weder thujs acht diversche vaertuijgen naer verseheijde plaatsen ende nemen mede wegh voor 1053 R^r aen cleeden.

14^{en} d^e. Twee tingans ende een jonckje van Damacq, Jonwana ende Cheribon sijn 's achtermiddaghs hier binnen den boom geraeckt, ophebbende 26 persoonen ende brengen te merckt 10 lasten rijs, 330 lange en corte plancken, 50 halckjens, 3000 bossen suijcker, 400 onde clappusen, 300 soute eijeren, twee Siamse potten gesoute visch ende andere eetbare waren meer.

Daerentegen sijn 7 andere vaertuijgen vertrocken ende hebben mede weghgenomen voor 397½ R^r aen cleeden.

15^{en} d^e. Van dage sijn twee gillions van Grissieq, drie contings van Pamanoekean en Dermajo, mitsgaders twee tingans van Paccalongen hier aengecomen, tsamen ophebbende 76 coppen ende brengen met maleanderen aen dese onderstaende nootlijckheden, te weten:

107 lasten rijs,
209 p ^r hoenders,
11 p ^r buffels,
46 p ^r swarte suijcker,
5 stux slavinnen,
1000 bossen padij ende andere leefttochten van elcijnder waerde meer,
7 is heden, Sondagh zijnde, gebeurt dat seecker getrouwt Malejer,

woonachtigh aen dese stadts westsijde, onder de d'achtermiddaeghspredicatie een Malacxe mestice manspersoon van verre heeft nijt sijn huys comen sien, waerover hem den selven soodanich met jalousie ende toorn het ontsteeken bevonden dat sich daer opstonts na toe begeven ende de vrouwe seer leelijck getrackteert hadden. Den Malaackees dit gerucht van buijten hoorende is stoutelijck (even off dese hoer had willen ontsetten) daer nae toe getreeden, doch omtrent de deure van 't voorschreven huys genaeckende is hem den gesejden Malejer andermael gewaer geworden, waerop soo furieux met sijn cris op hem is comen nijtspringen dat den anderen sich nootwendich tot deffentie stellen moste, invoegen die twee inlanders malcanderen in een ommesien soodanich met crissen geinfligeert hadden dat bejide te gelijck hertsteeken doot als honden ter aerden neergevallen waaren, dies naer gedane visite den beul gelast wiert deselve noch desen avond buijten te sleepen om op morgen aen de mont van de revier anderen tot horreur op staecken geseth te werden.

Des avondts zijn elff stucx alderbande vaertuijgen naer verscheijde quar-tieren (daeronder een galjontje dat onder onse passe naer Palimbangh wilde) vertrocken, nemende voor hun aengebrachte menndentiën in retour mede wegh voor 1255 R^a aen verscheijde sorteringe cleeden.

16de d^e. Heden voor de middagh becomt d'Ed. h^r Generael per tingangh een briefken ende geschenek van den tommagon Mattaram, twelecq nijttet Malcijs overgeset sijnde van continue aldus luyt:

Translaet missive van den tommagon Mattaram aen
de Ed^e heer Gouverneur Generael.

Wij senden Angajuda Marta Giaja ende Martij Pattij, dien ick hebbe last om bij UE. te verschijnen, ick hebse gesonden om mijn vereeringe aen UE. te overhandigen, namentlijk twee cojangh rijs, 400 jattijplanckjes ende een paert genaempt Sipamogari nevens twee koebeesten ende twee buffels. Gelief mij te excuseren alsoo 't niet naer behooren en is, 't is niet ander als tot een teijcken dat icq in vrientschap ben met UE., alsoo ick niet anders in mijn hart en weet ofte den Mattaram is Battavia; ende tgeen icq vorder te seggen hebbe dats Angajuda Marta Giaja ende Marta Pattij bekend.

Des achtermiddaghs vertrecken twaelff verscheijde vaertuijgen nijt dese revier ende haven naer diverse plaetsen, nijtvoerende voor 981 R^a aen alderhande soorte cleeden, 40 p^a arracxpannen ende 12½ R^a aen groff aertwerqc.

17de d^e vertreckt een contingh naer Dermajo ende voert nijt voor 48 R^a aen cleeden, anders is niet voorgevallen.

18de d^e. Van dage is een contingh van Surrabaje met 7 man hier binnen

gecomen, medebrengeude 7 Siamse potten olij, 400 bossen tamborijnde ende 400 parrings.

19^{en} d^e. Heden zijn egeene vaertuijgen noch schepen aengecomen nochte vertrocken, is oecq anders niet annotteerenswaerdigh voorgevallen.

20^{en} d^e. Desen morgen vroegh is de fluijt de Reijger van dese reede naer Banda tot eenen voorlooper vertrocken ende staet de fluijt Castricum over Amboina binnen 2 a 3 dagen mede derwaerts te volgen, hebbende alhier ingenomen 6000 R^e comptant, 75 packen diverse sorteringe cleeden, 179 lasten Siamsen ende Javaensen rijs, wijders alderhande provisien van oorloge ende voirder behoeften, monteerende conform bijgaende facture en cognoisement ter somme van f 52071.5.3.

Soo zijn oecq van dage vijf inlantsche vaertuijgen naer Palembangh, Paccalongen ende Damacq mitsgaders een contingh onder onse passe naer Jambij vertrocken uijtvoerende voor 1114½ R^e, alle [aen] diverse sortementen cleeden.

Daerentegen arriveren negen andere vaertuijgen van verscheide plaetsen met 83 coppen, brengende ter vente de subsequerende behoeftigheden, namentlijk :

57½ lasten rijs,
3 d^e boonen,
40 picol wasch,
½ d^e cassomba,
15 potten olije,
100 p^e oude clappesen,
250 p^e steenbrasems,
300 bossen tamberinde,
12 p^e gansen,
7 slavinnen en ander suuisteringh.

21^{en} d^e comen weder acht vaertuijgen hier binnen setten, te weeten: 3 contings, 2 tingans, twee lambous, een gillion en een jouckje van diverse quartieren met 73 persoonen, daeronder een welckers annachoda [een] passedulle versoecken quam dat wijders van hier naer Amboina vertrecken mochte. Ende hebben de voorschreven vaertuijgen alhier aengebracht sulcx als volgt, te weeten:

11 lasten rijs,	1 hartgen,
300 p ^e hoenders,	55 picol swarte suijker,
3 p ^e boeken,	1300 bossen loecq,
4 p ^e koebeesten,	2000 d ^e ajuijnen ende diergelijcken goetje.

Des avonts vertrecken 4 contings met een tingangh naer Bantam, Japara ende Lassem, 'tsamen uytvoerende voor 356 R^e, alle aen cleeden.

22^{en} d^e. Desen morgen is 't jaecht der Gapinge met de fluijt Castricum van dese reede naer Amboina vertrocken, van waer de voornoemde fluijt wijders naer d'eijlanden van Banda verseijlen ende aldaer tottet halen van 't benoodighde timmerhout gebruijkt worden sal, zijnde in beide de voorschreven schepen

naer Amboina tot nader ontset voornijt gesonden 8000 R^a in specie ende 9800 rijexdaelders, item 46 packen cleeden, ammonitie van oorloge, provisien etc., bedragende conform bijgaende facture ter somme van f 78615.12. Wat den vice-gouverneur Arnold de Vlamingh van Outshoorn daer benevens tot een voorlooper op 't een en 't ander aengeschreven zij, can bij 't copieboek onder dato 21me deser claerlijk werden naergesien.

Daerentegen verschijnt hier ter reede nijttet vaderlant, te weten van de Camer van Zeelandt, de fluyt den Vergulden Pelecaen met 61 matrosen, 22 soldaten, 5 vrouwens ende twee kinders, isamen 90 gesunde coppen, zijnde op 13me April passato tzeijl gegaen ende hebben St Jago, Caep de Loop en St Tome vermits contrarie winden ende harde stroomen moeten aendoen, hebben echter in alles niet meer dan 7 maenden en 9 dagen tsoeck gebracht ende niet meer dan 9 persoonen, te weten 7 die overleden en twee die aen St Jago voornoemt weghgelopen waren, verlooren.

Des avonts verseijlen nijt dese reviere twaelf diverse vaertuijgen naer distinete quartieren ende nemen voor haer aengebrachte coopmanschappen weder in retour terugh voor 1294 R^a aen alderhande slaghe cleeden.

23me. Heden sijn binnen den boom geschooten drie lanangs, twee tingaus, een contingh ende een lamboe, comende van Crawangh, Jawana, Japara ende Damacq, met 33 persoonen ende brengen aen de merckt dese onderstaende coopmanschappen, te weten:

19 lasten rijs,	190 p ^a hoenders,
4 picol peper,	300 d ^a kistplancken,
800 bossen snijker,	900 d ^a oude clappesen,
100 bossen padij,	600 d ^a lege sacken,
6 p ^a koebeesten,	100 d ^a rijspannen, ende
2 d ^a buffels,	veelderhande cleenicheden meer.
1 d ^a hartgen,	

24me d^a. Des achtermiddaechs verschijuen weder van verscheijde plaetsen 8 stuex inlantse vaertuijgen met 62 coppen, hebbende gelaaden sulcx hier volgt, namentlijk:

36 lasten rijs,	11 p ^a Siamse potten olie,
8 d ^a sout,	5 corgie grove matten,
300 p ^a steenbrasems,	20 mantjes blaauwe verf,
400 bossen tamberijnde,	1000 bos padij etc.

Gevolghlijk verseijlen van hier een giljon naer Amboina ende een d^a naer Maccassar beide onder onse passen, item twee contings naer Pamanoeckan ende een wanckan naer Palembangh, met malcanderen weghslepande voor 945 R^a, alle aen diverse sorteringe cleeden.

25me d^a. Voor de midagh keeren hier weder nijt Siam de scheepen Zeelandia ende Schiedam, beide volladen met rijs, peper, clappusolie ende diverse hout-

wercken, die volgens facture met al de ongelden waren comen te kosten f 33816.18.12. Wat den ondercoopman Pieter de Gejer ende 't aldaer residerende overhoofd Jan van Muijden bij hare missive van 25 October passato daernevens cundigen, is bij de summiere advijsen, die materie betreffende, vervolgens aangewesen.

25^{en} d^e comen van Grissieq twee talambas, van Candael ende Damaeq twee tingans, van Sampangh een gillicentje ende van Bencalis een chiampantje, gemant met 51 coppen ende brengen ter merckt d'on[der] gespecificeerde leeftochten, te weten:

14 lasten rijs,
5 d^e witte boonen,
2 potten olie,
600 dubbelde bossen padij,
300 bossen tamborinde,
1200 p^e oude clappusen,
6000 p^e steenbrasems,
6000 p^e leege stroosacken,
3500 p^e gesoute knijten,
125 p^e hoenders,

parthij clootsuijcker en andere cleenigheden.

26^{en} d^e. Twaelff stucx alderhande vaertuijgen van diversehe plaatsen sijn desen dach met 91 coppen hier binnen de reviere comen setten ende brengen dese onderstaende menudentien mede, namentlijk:

19 lasten rijs,	100 bossen padij,
17 picol peper,	6500 d ^e suijcker,
500 p ^e schuijtplancken,	1800 oude clappesen,
60 p ^e hoenders,	3000 p ^e oude eijeren ende
7 Siamse potten olie,	verscheijde mainetementos meer.

Ingevolge vertrecken twee contings, d'eeue naer Grissieq ende d'andere naer Cherribon, mitsgaders een gillicoen naer Amboina ende een lamboe naer Grissieq voornoempt, tsamen uijtvoerende voor 2003 R^e aen goede gesorteerde cleeden.

27^{en} d^e. Van dage compt van Paccalongen een tingangh met 5 man, 2 lasten rijs, item van Grissieq een talamba met 19 man, 4 lasten rijs, ende van Japara een lamboe met 9 man, inhebbende diversehe snuijsteringe.

28^{en} d^e. Heden sijn 17 stucx alderhande inlantsche vaertuijgen van verscheijde plaatsen hier ondert 't casteel ten ancker gecomen, gemant met 174 coppen, soo Javanen, Malejers als Chinesen, ende brengen ter vente tgeene hier naer volght, te weten:

61 lasten rijs,	2500 bossen ajuijn,
13 d ^e sout,	2000 d ^e suijcker,
30 picol peper,	5000 kneppel d ^e ,
12 Siamse potten olie,	7000 p ^e groote commen,

21 p^e boenders,
 112 groote { planken,
 1000 danne {
 13000 p^e dammers,

12 picol drooge vlees,
 parthij Chijnese kost,
 d^e groff pampier ende
 andere snuijsteringh.

Des middaeghs ontfangt d'Ed^e h^r Generael van den ouden conineq van Bantam per eenen Maija Cartij een briefken, welckers continue in substantie aldus is lujdende:

Translaet missive van den ouden coningh van Bantam
 aen de Ed. h^r Gouverneur Generael.

Desen brieff is van Padueka Sirij Sultan Abdul Massagier tot Bantam, gaet aen den capiteijn Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn, die den troon van Batavia ¹⁾ gouverneert, dien lange in voorspoet moet regeeren.

Vorders den brieff van den Gouverneur Generael Cornelis van der Lijn, dien Naja Cartij heeft gebrocht, den welcken heeft den sultan wel ontfangen, ende als wanneer den selven opende bevondt daer instont van wegen d'Hollanders, die de boose menschen van Bantam met drie praeuwen soude hebben geruijncert, ende dat hetselve seecker was, maer den sultan die weet wel dat den brieff die den sultan voor desen aen den Gouverneur Generael gesonden hadde door dengeenen, die den Gouverneur Generael den brieff heeft laten leesen, niet wel verstaen off den selven niet wel begrepen en heeft; den brieff van den sultan en was soo niet lujdende als den brieff van den Gouverneur Generael vermelt, den brieff van den Sultan voor desen was niet anders lujdende als datter ondersoecq wiert gedaen wegens de boose menschen wie datter thuijs bevonden soude worden ende wie niet, ende hebben oecq dier tijt tselve bevonden datter drie praeuwen niet thuijs en waren, ende daerom sustineert den sultan dat het dit volcq wesen moet, die de Nederlanders hebben geruijneert, ende daerom is den sultan voornemens de selve altsamen te laten vatten, doch men weet noch al de gelegentheijt niet, alsoo se noch niet gecregen sijn.

Vorders is den Gouverneur Generael versoeckend aen den sultan alle die lujden altsamen soude laten vangen, daer den sultan op antwoordt, met Godts hulp en alee den Gouverneur Generael als sulcx geseijt heeft was den sultan al voornemens deselve altsamen te laten vatten, d'oorsaecke dat se noch niet gevonden en sijn is dat se altsamen noch niet bij malcanderen sijn.

Den sultan laet den Gouverneur Generael weeten datter twee Chinesen van den sultan wechgelopen sijn, genaempt Tings Actsee ende Sietsee een meester smith, deselve is den sultan van den Gouverneur Generael wederom versoeckende, ende soo 't den Generael gelieft, laet se Naeje Cartij ter hant stellen.

¹⁾ Het HS. heeft: *Bantam*.

Vorders heeft den Sultan niet om tot een teijken te connen senden aen den Gouverneur Generael, als dat Godt zijn E. gelieft te segenen.

Tegens den avondt keeren weder 'thuijs drie contings, twee lamboes ende een tingangh naer Madura, Pamalangh, Damacq ende Succadana, nijtvoerende met maleanderen voor 628½ R^a aen cleeden ende 15 R^a aen comptant.

29^{en} d^e vertrecken vier contings van Paccalongen, Cheribon ende Bantam, mitsgaders twee tingans naer Damack ende twee giljons naer Amboina, item een lamboetje onder onse passe naer Maccassaer, nemende mede van hier voor 2194 R^a aen cleeden ende 214 Realen aen comptant.

Ultimo verschijnt een giljon van Maccasser met 25 personen, gelaaden met vijf eojangh rijs, 5 picol mansoij ende 4 bharen wasch. waermede een briefken van onsen resident aldaer becomen, berichtende daerbij dat in voorleden maandt September van de Timoorse ende Soloorse quartieren aldaer eenige vaertuijgen met ongeveer 30 bharen wasch verscheneen waaren, die den orang caji Intse Assam ende andere Maleiers tot 95 a 96 maasen de bhaer hadden aengeslagen, twelec seer hoogh liep ende sooveel daer voor te geven gansch ongeraaden vant, derhalven wilde liever met den inkoop van dien soo lange stille staen tot dat de voorschreven Maleiers vertrocken waaren, in weleken gevalle vastelijcq vertrouwde d'baer tot 70 ofte uijtterlijc 75 mazen wel souden t'erlangen zijn.

d'Engelse hadden mede des aengaende niets aengeslagen maer soude nevens d'onse een lager marcgtganck te gemoet sien; d^e vrunden hadden eenige tijt geleden aen de Maleiers ende Chinesen weijnich comptanten, mitsgaders partbij Chinese lijwaet tot 125 maasen de corgie tot hooger prijs uijtgeset, onder soodanigh bespreek dat hunlijden daerentegens 't genot van schiltpatshoorn jegens 400 mazen de bhaer mocht werden vereffent, waeruijt notoirlijc can werden bespeurt contrarie hun voorgeven seer weijnich penningen bij cassa te hebben.

't Sedert medio des voorleden maents hadde gesejden resident 2 bharen, 22 cattij Banda schiltpatshoorn bijeen gesamelt, die soo nu alsdan met cleene partijtes waren aengebracht geweest, 't meerendeel der realen hadde mede voor goude maasen soo incoops costen als met artijckelen nu en dan aen de man geholpen, except 32 teijlen tot 12½ R^a ingecoht, die niet minder als tot 13 Realen per taijl connen quijt worden, waerbij d'Comp^e ½ R^a op ijder taijl quam te verliesen. Tot de resteerende realen souden alle debvoir anwenden om die mede hoe eer hoe liever voor goude maasen te trocqueeren.

Heden sijn negen inlantsche vaertuijgen van Lambangh, Grissick, Japara, Bantam en Paccalongen binnen dese reviere ten ancker gecomen, zijnde gemant met 115 coppen, ende brengen aen de marcgt d'naergespecificceerde goederen, te weeten :

42 lasten rijs,	2 p ^a paerden,
17 d ^e sout,	900 p ^a planken,
5 picol mangsoij,	2000 bossen snijcker,
4 baren wasch,	3700 groote kneppel snijcker.
30 p ^a hoenders:	

In dese voorledene maandt November zijn volgens opgegevene notitien te deser stede overleeden ende begraven geworden d'onderstaende personen, te weten:

21 Comp ^a dienaren,
12 vrije luijden,
2 slaven.

tsamen 35 personen.

Primo December 1648. Heden sijn van 't Ceribon twee contings ende een chianpan van Pamanoekean, een contingh van Palimbaugh ende een tingangh van Bantam met 46 coppen bier binnen de reviere te ancker gecomen, medebrengeude 8 lasten rijs, 80 picol peper, 120 sacken capock ende andere snoijsteringe meer.

Des achtermiddaeghs becomen een briefken van onsen resident in Bantam, waerbij bekent maeckt dat op desselfs aencomste aldaer drie Engelsche scheepen te weten de Willem (jongst uijt Engelandt gecomen), d'Advisio en de fluijt de Henne ter reede leggende gevonden, mitsgaders haer Ed^e missive nevens 't legger witte wijn aen den heer president Aron Backer behoorlijk overgelevert hadde.

't Voorschreven schip de Willem was op 26^{en} Junij passato met 90 coppen uut Engelandt verseijlt ende nergens aangeweest, maer hadde (om kortheijt des tijts) niet cunnen vernemen waerin desselfs cargo ten principalen bestaende was.

Vooraengetogen president stont dit jaer met vier schepen, namentlijk den Willem, d'Advisio, den Dolphijn en tjacht d'Vaerwel (soo noch tijdich genoegh uijt Suratte verschenen) wederom naer Engelandt te navigeren, hadden volgens sijn seggen voor de gemelte vier schepen ladinge genoegh en soude in d^e presidents plaets die honorabile chergie bij eenen meester Tomas Pinneston tot Bantam ondertusschen waergenomen werden.

2^{en} d^e. Van dage zijn elff inlantsche vaertuijgen van verscheijde quartieren met 77 personen alhier verschenen, medebrengeude dese onderstaende leef-tochten, te weten:

77 lasten rijs,
60 bossen padij,
28 potten olije,
54 p ^a hoenders,
10 picol peper,
300 sacken capock,
2500 bossen snijcker.

Desen dagh sijn 21 alderhande vaertuijgen nijt dese stadt naer verscheijde hier omtrent gelegene plaetsen vertrocken, nemende van haer aengebrachte cleenigheden in retour wederom wech een merckelijke parthije kleeden en namentlijk voor 1277½ R^s, mitsgaders 4 picol canneelen en een d^e lange peper.

3de d^e compt een contingh van Samarangh met 6, een d^e van Tegael mede met 6, ende een gillioentje van Pamalangh met 5 mannen, aenbrengende 10 lasten rijs, 300 saeken capoek en 6 Siamse potten olije.

Daerentegen sijn 8 andere vaertuijgen naer distincte plaetsen vertrocken ende slepen mede wech voor 1136½ R^s, alle aen goede getrockene kleeden.

4de d^e verschijnt een chiantantje van Grissick met 6 man, hebbende niet in als snuijsteringe van kleender waerde.

Soo verschijnen oock des achtermiddaechs d'opperhooffden van 't schip Malacca komende nijttet vaderlant met hun sleep hier aen landt met brieven van de Caep geschreven bij den E. Wollebrant Geleijnssen de Jongh, waarbij vernemen onse vaderlantse retourvlote (die voorleden jaer onder desselfs commando derwaerts getrocken was) aldaer in de maent Maert behouden aengekomen ende naer 18 dagen leggens met de overgebleven goederen van 't verongeluckte schip Haerlem vertrocken was.

Tegens den avont retourneert van Ticco en Priaman op de Sumatrase Westcust den coopman Hendrick Crajers per d'fluijt den Swarten Beer met goede partie onverhandelde kleeden ende 772 bharen 76 cattij peper, die de Comp^e met d'ongelden daerop gevallen komen te kosten f 48546.6.9.

Item adroicture van de caste Choromandel 't fluijtschip 't Witte Paert met een cargasoen van f 139424.4.14, consisterende in 307 packen diverse gesorteerde cleden, boscruijt, sout, rochevellen, martavanen ende calitourshout, gelijk ijdere quantiteit ende wat den E. gouverneur Arnold Heussens daernevens adviseert bij 't Choromandelse verbael naerder ¹⁾ aengewesen wert.

Daerentegens vertrecken dien dach seven inlantse navetten naer verscheijde plaetsen ende nemen mede wech voor 1009½ R^s aen cleden.

5de d^e paresseert nijt Tajjonau 't fluijtschip de Jufferouw eenelijck met 1421 kisten poersuijcker, die nijtwijssende d'facture in 340857 cattijs bestonden, ende quamen met al d'ongelden daer op gevallen de Comp^e aldaer te kosten f 51518.18.8. Wat den E. president Pieter Antonissen Overtwater haer Ed. van dat emportante territorium aencundicht mitsgaders wat tot propagatie dier negotie voorstelt, eijcht ende versoeckt, is alles elaelijck bij appart verbael aengewesen.

Inlantse vaertuijgen sijn desen dach drie hier binnen in de reviere geschooten, namentlijk een talamba van Tamack, een lanangh van Japara ende een talamba van Samarangh, tsamen gemant met 35 coppen ende brengen aen de merckt 27 lasten rijs, 175 p^e plancken, 200 oude clappesen, 200 bossen suijcker en verscheijde andere menudentien.

¹⁾ Het HS. heeft: *naeckter*.

Gevolehlijk vertreeken tegens den avondt 17 andere vaertuijgen naer verscheijde quartieren ende voeren mede van hier 4147½ R^s, alle aen goede sortementen cleeden ende drie gantaugh comijn.

6de d^e. Van Patanij is heden een talamba met 9 mannen ende eenige dammers verschenen.

Des avonts ontfangen d'Ed. heer Generael en d'heeren Raaden van India nijt Jambij per 't Engels snijtschip de Duijve over Bantam een missive van den oppercoopman Rijkloff van Goens, gedateert 11^{en} October passato, waerin ten principalen den cours van onsen negotie mitsgaders 't bedrieff der Engelse vrunden en derselver sober gestalte aldaer aenroert, gelijk nijt de copie derselver (die met deses jaers vertreckende retourschepen onder d'Jambijse pampieren staet naer Nederlant versonden te werden) te beoogen zij.

7de d^e. Van dage zijn vijftien stuex alderhande inlantse vaertuijgen van diverse plaetsen alhier aengecomen binnen de reviere geschooten, ophebbende met malcanderen 75 persoonen ende brengen ter vente dese naer gespecificeerde gerieffelijkheden, te weten:

40 lasten rijs,
 8 d^e witte boonen,
 4 d^e sout,
 400 p^s hoenders,
 70 p^s eenden,
 120 p^s steenbrasems,
 430 p^s lange plancken,
 113 picol peper,
 25 cattij cassomba,
 500 kneppel snijcker,
 150 bossen padij,
 650 sacken capock, ende veel andere clenicheden van geringe waerde meer.

En contra verseijlen van hier 10 stuex andere vaertuijgen en nemen voor haer aengebrachte cleijne marchiandise weder in retour mede wech voor 1714½ R^s, alle aen diverse goede cleeden ende 16 p^s. groote ijsere pannen.

8de d^e. Des morgens vroegh vertreeken van dese reede door de straet Bouton naer Molucco tjacht Concordia ende de fluijt den Pelicaen met den oppercoopman Jacob Hustaert nevens sijn familie, die aldaer den president Sr Jaspas van den Bogaerd als tweede persoon bijwoonen ende wijders in desselfs plaetse op 't eijland Macquian als opperhoofd treden sal, waermede dan voor die quartieren en tot nader ontset gesonden wert soo aen comptanten, provisien, ammonitie van oorloge etc. ter somme van f 82905.27.

Drie inlantse vaertuijgen zijn tegens den avont vertrocken, te weten: een talamba naer Bantam, een contingh naer Samarangh ende een tingangh naer 't Cerribon, tsamen wechvoerende voor 708 R^s aen gesorteerde cleden.

Daerentegen zijn omtrent d'middach voor dese stadt ter reede verschenen tjacht Delfshaven comende nijt Atchin, alwaer tselve nevens tjacht Grijskerck voor de reviere op der Mooren als andere vreemde vaertuijgen eenige tijt hadde wesen cruijsen, waervan int Malaex verbael wijtlopiech gesproken werdt; item ter selver nijre recht nijt Bengalen 't fluijschip Heemstede met een cargasoen van 16123.6.3, bestaende in alsulcke elden ende coopmanschappen als bij 't kustverbael specifice nevens 't geadviseerde dier opperhooffden aangewesen sijn.

9^{en} d^e verschijnt insgelijcx te deser reede over Wingurla nijt Suratte en Persia tjacht de Kievith ende [waren] desselfs opperhooffden gelast geweest en passant 't eijlant Ceijlon aen te doen om aldaer parthije gereetleggende canneel in te nemen, doch hebben 't selve vermits stercke stroomen ende winden niet bereiken cunnen, dies alsoo ledich hier verschenen sijn; mitsgaders tjacht Hulst directelijck van de Coromandelse kust, namentlijk van Masulipatnam, met een goet cargasoen monterende volgens facture ter somme van f 208020.7.12; ende tjacht den Griffioen, mede nijt Bengalen, mettet aldaer geweseu opperhoofd den oppercoopman Sr Martinus de Vroede, ende brengen voor hun ladinge mede een cargasoen van f 134411.8.10½, bestaenden in zijde, poejer-suijcker, salpeter etc., waervan insgelijcx bij 't Coromandelse kustverbael omstandiger relaes geschiet.

Javaense vaertuijgen sijn desen [dach] drie stuex hier binnen verschenen met 48 coppen, ende brengen 2 lasten rijs, 110 bharen peper ende 2 koebeesten te vercoopen mede.

10^{en} d^e comen van Jawana 2 kontings, van Barbes een tingan ende van Palimbangh een gillioentje, tsamen gemant met 32 coppen, ende brengen ter vente 25 lasten rijs, 120 bossen padije, 50 p^r hoenders ende andere leefttochten.

Gevolchlijk keren weder naer hujs 12 stuex distincte inlantsche vaertuijgen naer diverse hier omtrent leggende negrien, ende nemen wech voor 1310½ R^r aen elden ende 26 R^r aen groff aertwerck.

11^{en} d^e comen 7 soo tingans, contings en balous van Damack, 't Zerrebou, Dermajo en Bantam hier binnen zeijlen, brengende voor haer ladinghe niet anders als 27½ lasten rijs ende eenige lange plancken te vercoopen mede.

Des namiddaechs arriveert tship Weser uut Siam met 329 lasten rijs, 25449 cattij peper, 344 stuex ribben en 300 potten clappusolie, al hetwelcke volgens facture en cognoisement was comen te bedragen f 15997.9.4. Den oppercoopman Pieter de Gojer adviseert daernevens, bij sijne missive van dato 8^{en} November der voorleden maendt, dat op 11^{en} daeraen [volgende], wanneer 't voorschreven schip ancker lichten en sijn reijs berwaerts aen persomeran souw, den voornoemden commandeur Abel Jans. Tasman uijtset Manilbas vaerwater met vier schepen aldaer behouden aengecomen was ende terstont alle desselfs gereethebbende papieren aen de opperhooffden des voorschreven schips overgelevert hadde, omme die bij geluckige paresse d'Ed. H^r Gouverneur Generael

ende d'heeren Raaden van India te intregeren, die haer voornoemde Ed^e oocq wel geworden ende naer genomene lecture van haren Manilhasen stant oocq tot genoegen bericht sijn, gelijk dan al het gepasseerde derwaerts over uijt de subsequerende copie desselfs largo missive van dato 11te November passato can werden naergelesen.

Aan d'Ed Heer Cornelis van der Lijn, Gouverneur Generael en d'E. Heeren Raden van India.

Edele, genereuse, manhafte, achtbaare, welwijse,
voorsinnige Heeren.

Met de jongste offentie-vloot successive voor de derde mael uwer Ed. naer de Manilhase eusten tegens den Spangiaert outgeset ende den 15ten Maj anni conrant uut de Battavise reede gelargeert, was het begin onser vojagie seer spoedich sulcx dat den 6ten Junij aenvolgende maents de euste van Mindora al bestevent hadden ende soo voorts behouden in den Embocadero gelanght, daer tot aenvanck onser affairen ongesuijmt onderleijt hebben ten dienste van 't exploit ende lgeene ons vooreerst nodich ware te verstaen uut de reviere Baco euntschap te halen, die ons door praedadvertentie des vloots compst mits heure goede macht voor dien tijt ontstaen heeft, niettemin in vervorderingh dier passagie geen gelegentheeden ontsien hebbende die notabele bekende bhejen Salvador ende Hijacinto Tigau aengedaen ende behoorlijcq besichticht, hoe wel onbeseth ende tegens vermoeden naer dat staet gemaeckt beide ledigh bevonden gelijcq mede den gantschen Embocaron deur, soo langs de Luconise Suijtcust als tusschen ende naest die eijlanden, soo stil dattet onverhoort ende dienvolgens om verwonderen waare geenigh vaertuijgh te sien, ende alsoo ons voor eerst aen geender saecke meer gelegen lieten als om vercrijgen de noodige euntschap, hebben in consideratie der desseijnen naer vermogen getracht soo veele bij te brengen als wij konden, tot sulcx scheen ons goede hoop van occasie te geven de beloopen stiltte in den Embocadero om door middel van cleijn vaertuijgh dat bedectelijck te onderleggen, gelijcq als verscheijdentlijck het uijtterste best daerin gedaen ende oocq soo gevolcht is, ter tijt, als wij sochten mits bequamen wint die aengeroerde straet te passeeren een cleijn praeuwken met ingesetenen van Mas Batta omtrent het eijlant Tigau ondernaeck hadden, de notitie uut deselve scheen ons soo vreemt niet als de saecq ons wel leeth om verstaen voor en quam ter opweringh van de goede rheede, navolgens die (soo begrepen) ons verseeckert dat ons voornemen in cas van 't eene exploit als gepreventiert ter cause de besendingh naer Novo-Spaenjen desen jaare nijt Manilha voor ons arrivement al gedaen was door 't beschicq van 't kleijne jacht Cambodia, welcq sij gevangens gesien

in Maïjo voorbij Tigau gepasseert, ende alsoo den Embocaron uitgelopen sij sonder daeromtrent eenige plaetsen aengedaen, soo mede dat a^o passato naer verlaet van de bhaj Salvador door den oppercoopman de Goijer het daer in gelegen galloen Nostra Senhora Dagnia corts daeraen nijt vreesse van naeder bestockingh ende invasie van daer naer Cibu geschappeert ende sedert egeene des vijhants galioens ofte jachten in den Embocadero geweest soude sijn, dat te gelooven is, nut beijde welcke merckteijcken hebben gecolligeert onder verbeeteringh dat den vijant die praeadvertentie onser vloots aencompst seer spoedich over Macassar moet toegecomen sijn, ten aensien dat bujten de goede occasie, die daer toe gehadt heeft, soo tijdich op sijn hoede is geweest niet alleenlijk int regnardt van de vroege despeeche naer Novo Spaengien, die niet en twijffelen off bestaet ten principalen ende meer in papier als eenige importante retour, maer besonderlijk oecq in regnard van de opschorting der frequenten ende necessairen vaert in ende bujten den Embocadero over ende wederzijts insonderheijt op die wateren ende nabijrige stroomen, diese anders bujten hinder en schade dus lange niet en derven connen noch moogen, tensij dat alomme dier contreijen van onse compst gewaerschouwt ende geordonneert geworden die vaert voor een gewissen tijt in suspense te houden ten fine d'aenhalinge eens te prevenieeren. om alsoo daerdoor niet langer de captiviteit subjeet te blijven ¹⁾ gelijk in de twee achtereenvolgende jongst gepasseerde jaaren sulcx genouch en tot onversettelijken schade en grooten affbreuck geproeft hebben.

Dan sijn soo voorspoedigh niet als wel int begin onser voorstaenden reijse geweest doordien mits voorverhaelde stilte ende ontmoete heete stroomen bij Capul (hoewel bujten versuijm) eerst den 25^{en} des maents Junij voorschreven nijt den Embocaron geraeckt, beloopende den volgende snachts ongeveer 2½ mijlen bujten de Philippinas ofte Ignatios eijlanden sulc een swaaren storm ²⁾ int beginnen nijt W. N. Westen, dan W. Z. Westen ende den 27^{en} d^e bij continuatie seer verheement nutten Z. Westen dat, omtrent naer gissingh seven mijlen Suijt Oostwaerts van Cabo de Spiritu Sancto zijnde, onse vloot daerdoor meest van den anderen gedwaelt waaren, de schepen Banda, Snoecq, Popkensburgh ende Arent hadden hun den 28^{en} bij minderingh van 't aengeroerde tempeest weder bijeengesamelt, ende vernamen na den middach de jachten Jonge Prins ende Arnemuijden, desgelijcq tegens den avont het jacht Rensburgh sonder groote mast (die in de storm ²⁾ gekerit was geworden) soo desolaet dat tot sinckens toe gecomen was, hadden al tegens het gestadige pompen en boven den grooten gedanen arbeit met 60 jae meer baljs ende emmers te redden seven voeten waaters int ruijm, en den aenwasch is ten langen lesten, vermits tjacht door swackbeijt ende dien storm ²⁾ sigh heel begeven hadden, soo groot geworden dat het noch dien selven avont gesoncken is juist ende niet lange

¹⁾ Het HS. heeft: *gebleven*.

²⁾ Het HS. heeft: *stroom*.

naer d'affgedwaelde scheepen na den anderen bij ende daer omtrent verschenen waaren, met verlies van sijn artillerie ende voorts watter meest meer op ende in sij geweest except 108 personen, die door de hulprijke genade Gods voor ons mirabeliter ende met groote perijckel in drie boots ende een schep-praeuw gesalveert sijn geworden, daer den Alderhoogsten in eeuwieheijt voor gedanckt moet blijven. Naer onse calculatie sijnder noch 34 personen 't onser droeffheijt daer met verongeluckt ter oorsaecke van 't harde weder. 't Jacht den Luijpaert is op 27^{en} voormelt in 't heetste van 't onweder door die van de Suoeq en de Jonge Prins mede gants desolaet en buijten eenige menschelijke hulp mast- ende sprieteloos gesien dreven, sonder het selve nader bij ons vernomen niettegenstaende terstont [volgens] resolutie van 29^{en} Junij met de resteerende schepen daer behoorlijcq op gecruist zij, zooals bij daeghregister in dato voorschreven ende soo voorts breeder can naergespeurt worden, den almogenden Godt ende genadigen beschermer wil die bedruckte menschen 't haerder behouden in Tajouan gebracht off anders na sijn alweetende wille 't haerder zaligheijt in genade aengenomen hebben, dan twijffelen seer aen de behoudnisse ter aenmerckingh van des jachts gestalte, hoewel het beste mogen hoopen dewijle tot noch toe geen ander bescheet van hebben, welken dienaengaende uwer Ed. licht voor ons toe te comen staet. En niettegenstaende die wel verdiende straffe Godes hebbe 't verlies van soo een nomber menschen ende het ontseth van twee schepen tot merckelijke verswackingh der vloot ons ter berten getrocken, nochtans herdacht ende wederom getroost met tgeene onfeijlbaer is, dat alles tsij wat de mensche oocq proponeert Godt de Heere disponneert, weshalven ons hierinne gerust gestelt ende in de begonnen ¹⁾ hier om niet een nijre wijs willens geretardeert maer, naerdatsien 't eijlandt Cantanduanos de vloot naer eijsch van 't durftige waater ende branthout spoedich versien waare, wederom in 't rechte vaerwater bij ende omtrent Capo del Espiritu Santo bequaamelijk begeven ende daer tot den 28^{en} Julij gecontinueert, onder wijlen tjacht Arnemuijden dat mede seer sober gestelt is naer gedane visitatie aen de custe van Tandaja bij Ibabau soo veel moogelijk geweest gedaen repareren, ten eijnde van tselve niet mede soo vroege ende tot grooten hinder versteecken werdende al tontjdiech daerom verlegen te vallen.

Dan naer wij geslouten dat het noch tijts was om te vervorderen de middelen die noodich waren tot uijtvoeringe van ons werq, soo sijn te raade geworden om verscheijde respecten als bij resolutie van 28^{en} Julij voorschreven g'exprimeert de bbaje van Albaij te besichtigen, uijt vermoedinge een off andere tsij gallion, naveth, immers groot ofte cleijn vaertuijgen daer te vinden, desgelijcx navolgens de communicatie ende desire van uwer Ed. die plaets met sijn dependentie trachten te vermeerderen ten principalen tot destructie des coninx magasin van die proventie Cammarines, daer onder ter contributie resorteeren 29 gepepu-

¹⁾ Hier schijnt het woord *werq* of iets dergelijks in de pen te zijn gelidven.

leerde dorpen incluijs de stadt Nunalabor aen de reviere Nago streckende, daer den bissehop over die proventie en de alcalde majoor resideert, als oecq om 't jacht den Arent dat op nieuws seer lecq waren geworden in den bequamen haven te brengen ende te doen versien, soo mede tot bestandige uijtvoeringh van welcq attentat 'tselve noch voor depeche der schepen Snoecq ende Arent naer Tajouan met de meeste macht te onderstaen. Het succes dienaengaende is redelijkerwijse wel nijtgevallen ende heeft soo veele effect gesorteert dat op onse aencompste den ¹⁾ vijandt aldaer in sijn diffensive gelegentheijt met vliegende vaen sich wel verstoudt ende eenige schooten met bassen als musquetten ter contemplatie op ons gedaen heeft, nochtans nijt vreesse ende corts voor d'attacque op 30^{en} Julij het fort Albaj gequitteert ende lantwaerts in die voorschreven provintie geflucht, hebbende wij 'tselve bevonden in massiven steen met 4 punten opgetrocken ende in bequamen postnijn, edoch niet als met 4 isere bassen versien geweest nevens noch een cort metale stucq mortierswijse om schroodt daer uijt te werpen, ingevolge het magazijn voormelt gedestruert ende den voorraet daer in bevonden den vijant ontseth, bestaen hebbende ten principalen in quantite azbaca ofte Indischen hennep daer hun scheepstouwerq van geslaagen wort. voorts quantiteijt rijs, padij etc., item een joncq met 4 groote vaertuijgen beneden des reviers verdreven, andere vier groote champans met quantiteijt olij, hennep, herpujs gelaaden boven in d^e revier door den vijant selfs in den brant gesteecken om niet in onse handen te mogen vervallen. Dan primo Augusto door eenen landttocht met acht compagnien ende vliegende vaendels twee mijllen innewaerts der gerepeteerden provintie den vijandt vervolgt, blijvende niettemin tot een open retraicte het g'occupeerde fort van d'onsen beseth, ende den selven naer een gedanen esehermese op den eersten aenval nijt het groote dorp Cagsagua verjaecht niettegenstaende stercq beseth ende met pallisaden gesloten waare. Dienvolgende in 't aftrecken het convent en de kercq St Jago met die voorschreven plaets alles door den brant geconsumeert, daer aff en int quartier aengebracht hebbende tot buijt bij de 64 levende koebeesten, die onse armade tot noodige verversinge sonderlinge wel te staade zijn gecomen. d'Oorsaecque deser optocht naer meergemelte provintie geschieden ten principalen om noodige verversingh voor de vloot, gelijkq ons van een dier gevangen wiert bericht sonder twijffel aldaer beestiael te becomen was, ten anderen off den fugatijff, van ons op 't eijlant Cantanduanes bij den vijant overgelopen aldaer mochte sijn geschappeert ende de vloots gelegentheijt als voorhaelde ongelucq onser twee schepen gereleveert, over sulex in onse handen mochte vervallen, ende den vijandt daertegen te laten zien wij met soodanigen macht van acht compagnien blanke coppen bujten de macht van aengetogen disastre hem op sijnen bodem quamen besoeccen ende alsoo hem, eervergeten fugatijff, bij haer suspect ende verdacht te maken.

¹⁾ Het HS. heeft: *van*.

Ten laetsten in 't opbreecken van Albaj op 4 Augustij gedieteerden maands het selvige fort soo veele doenelijk geweest oocq geruineert en benevens het convent de kereke S. Gregorio mede door den brant vernielt, desgelijcx het gantsche dorp, soo mede bevoorens de dependentie van dien. Te liever hebben ons oocq van daer gespoet over de contschap, die in Albaj vereregen door seeckere slave genaempt Francisco tot ons overgecomen van eenen Spaenjaert Juan Correa, cobrador van 's coninx contributie in die proventie, wegens 't verwachte schip nijt Acapulco, dat desen jaare in 't jongste van Junio juijst in voorverhaelden storm ¹⁾ onse vloot geschappeert sijnde langs de noortenste van Luconia gepasseert ende alsoo aen Cappellangen g'arriveert zoude zijn geweest, van waer (tot reedenen van wetenschap) den bisschop in Minalabaij nevens andere Spaense inhabitanten, daer gemelten cobrador, sijnen meester, mede domicilium fixum heeft ende ter dier tijt in loco was, verscheijde brieven hadden becomen met d^e schip nijt Novo Spaenjen gebracht, nijt dewelcke men verstaen hadde datter dertich geestelijke persoonen op waaren ende dat het tot advijs gesonden waare om desen jaare wederom van hier derwaerts te keeren, hadden over sulcx een behouden arrive in die geheele proventie oocq het teijcken van blijerschap door 't kloekengeluijt gedaen, al 't welcke door twee gevangens naderhant in Halbaij geattrappeert soo geconfirmeert is geworden.

Wij hebben desen overlooper hierinne geen minder gelooff gegeven als wel d'ander twee Masbatse gevangens int stucq van de besendingh naer Novo Spaenjen gedaen soo als hier vooren aangeroot is, niet alleene ten aensien van de bijgevoeghe goede reedenen ende gesubsequeerde affairmiatione door de nader gevangens maer oocq door de sterccke vermoedingh dien aengaende naer 't verloop des tijts, in welken soo lange te vergeefs op geeruijst hadden, dat het ten lesten vrij laet scheen voor die paresse. Oversulcx hebben d'Albajse inbocht verlaaten ende per resolutien van 6^{en} Augustij voorgenomen met de voir[noemde] scheepen Banda, Jonge Prins, Popkensburgh ende Arnemuijden, het gepresupponeerde Acapulcose schip langs de noort- ende oosteuste van Lucon met alle deligentie doenelijkerwijse op te soecken, daerentusschen bij Cantanduanes op 9^{en} gerefereerden maents de schepen Snoecx ende Arent conform uwer Ed. projectt naer Taijouan gedepecheert, met advijs van ons wedervaren tot soo verde aen den president ende raadt aldaer. Doch zijn genootsaecht geweest, mits het zee incident dat ons getroffen, [dat] wij van uwer Ed^e ordre aengaende de 60 geprojecteerde soldaten voor Taijouan soo veele gedispensceert hebben, datter maer dertich effective afgesteecken ende de rest met bequame matroosen die tot soldaten genegen waaren gesuppleert zijn, onder die hope dat 't jacht den Luijpaert die plaetse mocht erreijckt hebben, in welken gevalle ruijm boven 't geordonneerden getal van soldaten sullen versien sijn

¹⁾ Het HS. heeft: *stroom*.

geworden. Desniettemin is 't geprojecteerde getal van 60 eoppen nijt onse vloot voldaan, bleven daerenboven de schepen noch gemant, namentlijk de Snoecq met 97 ende den Arent [met] 77 zeevarende luijden, waermet vertrouwen hunne reijse spoedich derwaerts vervordert sullen hebben, dat Godt geve.

Naert afscheijden van de selve hebben tot ons voornemen devoir gedaen langhs de Laconse noortzijde over Cappellangen en de bocht van Manban tot aen de oostcüst in Lampon toe, ende daer gelijcq op andere plaetsen in geen gebrecq van visitatie gebleven op 16de d^e daeraenvolgende, 't allen gelucq het geschappeerde Acapulcque jacht wel een mijle boven de Soute reviere (voor ons ter schuijl opgecoort) ondeckt, door middel van ons cleijn vaertuijgh en ¹⁾ occasie van 's vijandts eijgen santinel die, met een cleijn quenoij om leeghten nijkijcke gesonden, d'onse naer sich verkent siende door d'eschappe geport deselve naer te jaagen hoewel niet ondernaeckt evenwel nochtans mits de perecutie eijndelijk soo verde gecomen, dat bujten vermoeden ende gants onversients door d'inbochten en kromme hoecquen des reviers voor de boeght vant gemelte Spaense jacht geschept hadden, als wanneer door des vijants schooten van die kants eerst gewaerschout sijn geworden; naert becomeen rapport van sulck een gedescouvreeerde occasie [ons] die ons soo lieff was als eijgen leven, hebbende niets gesuijmt maer stracx de vereijchte ordre daerin gestelt ende versurght 't geene nodich was tot die invasio. edoch den vijandt (soo gebleecken is) vont sijn vertoeven ongeraaden, heeft tegens den avondt in 't vooruijtsenden eeniger onser prauwen tjacht verlaaten ende corts daerop voor onse aencomst selfs den brandt ingesteecken, welcke door 't hevigh springen van 't boscruijt voor ons onblutselijk heeft geweest, gefugeert wesende alsoo door seeckeren moejelijken mooras in de boschagie naer hunne bekende wegen. Ongetwijffelt sijn de principaale ende geestelijke met advijs aen Manban bevoorens gedisbarequeert ende van daer over landt naer de Manilha gelaught. Wij vonden d^e jacht nieuw en fregatswijse gemaect, naer gissingh de groote van tweehondert last met Hollants touwereq toegetaekelt, seer snedich en tot sulcken exploit bequaem, hadde verscheijde oorloghsgerietschappen aengebracht, gelijcq onder veel ander ijserwereq quantiteit portufllesschen, die door 't vuir geconsumeert saken. Niet sonderlinghs is daer nijt geberght, eenelijk drie anckers geduijkt. Ende naer nijt seeckeren brieff gesien hebben, gedateert Mexico 29 Febrnarij 1648, naer Manilha geconsigneert ende nijt een verdreven kiste vercregen, soo gissen dat sijn vojagie van Acapulco seer spoedich ende niet verre boven drie maenden geweest zij.

Ten respecte van welcke goede successen, als namentlijk de destructie vant fort ende magasin Albaj mitsgaders de vernielingh van die kereqdorpen, dependencien van dien, als oecq het bederff van de chiampans ende vaertuijgen

¹⁾ Het HS. heeft: een.

samt 's coninx ingebrachte contributien ende opecoop van verscheijde noot-saeckelijke behoeften aldaer, desgelijcx de ruine vant vleck Cagsagua nevens convent ende kereq met verlies van 't gemeene beestiael, item principalijk het ontseth van 't gearriveerde Aquapulqse jacht in Lampon, mitsgaders het groot verlies ende schade, welcq den vijant daerbij ende door ons vervolg gehad heeft, daer besijden ten opsichte dat de Manilhase besendingh naer Novo Spaenjen voor onse arrive door den embocaron al beschiekt ware, hebben van die twee g'arresteerde ende ons voorgeschreven exploitien niet meer overich gesien te resteeren dan den vijandt oocq om de Noort te gaen bestooken, ten eijnde ons aen die custe van Laconia eens rontsom te mogen vertoonen om daardoor meerder advenuen te verkennen ende alsoo den vijandt geen cleijnen schrick aen te jagen. Gelijcq wij dan met verloop van de maent Augustij de Babujense eijlanden mede g'infesteert, ende gesien dat de kereq St Andries, die voor twee jaren geleden door den commandeur de Vries op Carre Carn gedistrueert, noch onherbout waare, oversulex hebben het ander clooster, daer men hier bevooren soo vele van opgegeven heeft, niet mogen voorbijgaen maer opgesocht ende den 26^e Augustij aengedaen. De advenue was beneden het dorp Babujan vlacq ende een effen santstrandt, en daer verscheijden soo groote als cleijne vaertuijgen lagen, vertboont sich den vijandt int geweer seer stercq, nochtans is op de vlucht geslagen, met verlies van een man aen d'onse sijde nevens eenige gequetsten, ende alsoo door het dorp verjaecht, becomende drie gevangens, van welcke een die seer gewont was, hebbende mede ons volcq daer redelijken vearvast, daerna 't dorp, convent en de kereq S. Domingo in den brant gesteecken en al 't vaertuijgh bedorven. Dese zijn benevens Albaij ende Cagsagua wederom drie principale plaetsen met oude kerkkelijke steenen advication ende geestelijke residentien, daer [de] onse noch noijt te vooren geweest waaren. Ende dit is (int sommier gerepeteert), boven d'expeditie vant een exploit, den affbreneq en voordere schade, die den Spaenschen vijant desen jaare op de Manilhase custe door onse vloot effective aengedaen zij, hoe wel gaerne bekennen dat het werck niet en heeft de volmaecktheijt, die wij selfs wel wenschten en andere wel sullen mogen vereijsschen, dan 't selve compt niet door eenige sloffigheijt maer bij de voorgenotteerde preventie ende Godes dispositie alleene. Een dingh can uwer Ed^e verseeckeren, dat besijden 't ontseth van 't Acapulqse fregat de benomen quantite abaca ofte hennep den vijant oocq geen minder verlies zij maer tot merkelijke schade gedijt, ten aensien daeromme soo verlegen moet wesen dat tot bevorderingh en tot meerderen incoop van die specie niet alleene den alcalde majoor Jacinto de Velasko voor onse comst naer boven heeft gesonden, die in loco ende gefugeert was, maer oocq soo den cobradoor voormelt om den voorraet van 't een en 't ander met d'aengebrachte chiampans ende vaertuijgen van daer naer Manilba ende Astillero te vervorderen. En daerbij soo souden wij noch derven seggen, naer bericht der

gevangenen en medeslepende onervaren gitsen, dat des vijandts nieuw opgestapelt galjoen op Leijte nevens die scheepen, die bij gebrecq van touwereq in Manilles baj tot noch toe ongereddert mochten leggen, hier om wel een jaer langh souden geretardeert en beleth blijven, ten waare (soo nader g'informeert) de plaetsen Tellabe ende Leijte eenichsints mede van dat gewasch nijtleverden, hoewel van weijnich bedrach ende ruijm de helft soo grooten quantiteijt niet als de proventie Cammarines wel alleene geeft.

Nochtans isset seecker dat het manquement niet cleijn is ende moet ongetwijfelt in sulcx bestaan dat onomgancckelijcq ter equipagie vereijst, doordien desen jaare de gallicoens al wederom int nest gebleven sijn, wesende oecq eijgentlijk d'oorsaecq benevens de praeadvertensie voorseijt het onvermogen om heure custen veijl te houden, dat de costumiere onderlinge vaert over ende wedersijtslaghs soo buijten als binnen die wateren voor ons gespart ¹⁾ ende onveijl bevonden zij, wat verelaare in oprechticheijt dat, buijten het onnosel Masbatse praenwken, sedert ons swerven rontsomme ende langs die custen ende eijlanden niet een vaertuijgh groot noch kleen vernomen noch gesien hebben. Evenwel nochtans hoeft men sich bij gevalle int aenstaende op die praesumptie niet te seer te verlaten ende daerom al te seecker te gaen, gemerekt ons deses vijants terdement wel eer gebleecken heeft ende sijn schijnende onmacht voormaels bedrogen, sulcx daerdoor sijne vaintises ons niet onkennelijk blijven. Wacht Cambodia, behouden in Novo Spaenjen g'arriveert wesende, staet apparent benevens sijn gevolge eerstcomende jaare wel soo vroegh te retourneren.

Ende want wij ons doorgaende meester sagen op des vijants custen soo te waater als te lande sijn den 6^{en} September van de Noort opgebroocken ende langs de westcuste [naer] Lucon genavigeert, met intentie buijten uwer Ed. last in Manilhas bhaj te loopen om de hoedanicheijt van 's vijants navale macht 't onderstaen. Edoch d'ongestadicheijt van bequaem weder ende wint, behalven de leeger wal, heeft ons daer in soo seere niet wederhouden als wel d'onbequaemheijt en swacke gestalt van tjacht Arnemuijden, door dient om veele over ende weder te doen leggen onmachtich is bevonden, dierhalven oecq meest van sijn artillerie ontlast. Dan ziende dat voor ons daer omtrent niet meer te doen en was ende den geordonneerden tijt oecq bijna g'expireert, hebbende op 29^{en} September desselven, mits het noordelijck luchtjen begon te wackeren, de voorschreven westcust verlaten, onse vojagie alsoo in retourne gestelt ende voor eerst tot bevorderingh van de resterende affairen naer Siam op die insichten als bij resolutie van 21^{en} October nijtgedrukt staet.

Wij hebben sedert een peniblen keer getroffen ende int gesicht van 't eijlandt s'Ubaj g'avanceert wesende sijn door schult van de slapende wackerheijt

¹⁾ Het HS. heeft: *gespart*.

der wachthouders op 22de October jongst bij nacht ten deelen van den anderen geraeekt, dan gevolgblijk voor ende in de mont van de Siamse bocht mits continueele harde westelijke winden geheelijken, soo dat evenwel naderhant Banda ende Popkensburgh primo November den anderen wederom gerescontreert omtrent P. Waj, Arnemuijden hadde sich een goet stucq weeghs bij Popkensburgh verhouden dan op seekeren nacht, niettegenstaende den harden stroom, sijnen voortgauck bewerekt ende soo den wal langhs gehouden, de Jonge Prins Willem niet, vertrouwen soo verde bochtwaerts over sal sijn gecomen, dat bij desen tijde 's jaers van sijn vojagie ten ondiensse soude mogen versteecken blijven, alsoo tot noch geen van beijden sedert gesien hebben. Ende als wij met de voorschreven twee schepen in compagnie den hoeq van Leam bereijkt hadden, sijn mits geduijre stilte ende weijnich off geenem voortgancq te raade geworden met twee scheppraeuwen door d'eijlanden vooruijt te gaen ende ons best te doen ten respecte om een off ander gereet leggent schip naer Battavia ter bhaare Siam noch te beloopem, om daer met onse advijsen van de Manilhase expeditien uwer Ed^e noch tijdelijk ende voor 't vertrecq der retourvloot naer 't patria toe te senden, gelijk soo gedaen hebben ende den 11^{en} deser smorgens hier g'arriveert sijn, juijt als 't schip Wesel op sijn vertrecq stont, eeneljk naer de leste barque was tardeerende waermet dese in haest geslouten, soodat het selvige schip geen oogenblijck onsentwegen geretardeert heeft, weshalven cunnen uwer Ed^e van den Siamsen oorlogh [geen] eijgentlijk berecht doen, insonderheijt dewijle wij van de scheepsopperhooffden omleegh geen seeckerheijt dienaengaende begrepen hebben. Ongesuijmt is een praeuw naer boven gesonden aen de presente opperhooffden in de stadt Judia, waermet wij onse compst genotificeert hebben, opdatter hijtijts voor de watersuchtige menschen de noodige verversingh affgesonden soude mogen werden, alsoo vertrouwen dat op morgen door hulp van een bequaem zeeluchtjen de voorgementioneerde twee schepen voor eerst te verschijnen staen. Banda is omtrent met 90 waatersuchtige crancken belemmert, die sedert ons vertrecq van de Noort soo subijt ingestort, behalven noch in de 70 personen al overleeden waaren. Arnemuijden bevont sich mede met veel diergelijken ende had oecq omtrent 30 dooden. Van d'andere twee jachten willen swijgen alsoo 't dienaengaende noch redelijkerwijse heeft toegegaen, hebbende nochtans doorgaens op de Manilhase custen mits den g'acquireerde defraische prisen cloecq ende gesont volcq door de geheele vloot gehadt tot op de keer van daer herwaerts over, sulcx den grooten tegenspoet ende het onstuimich weder dat gecaenseert moet hebben.

Den schout bij nacht hadde den 28^{en} passato in dese bocht beloopem 't fluijschip Sandijk sonder groote mast, comende van Maccabo, vermits een mislukte reijs gedaen hadde ter oirsaecq van 't beloopem zeeincident eens swaaren strooms tusschen Aijnam en Tijnosa, daer het eerst sijn roer hadde verlooren, dan daerop de groote mast heeft gekerft moeten worden ende daer-

door om sich te redden in Macao voorschreven geloopen was. Weeten veele te spreeken van de groote onlijdelijke vexatien hun door de Portugesen aldaer aengedaen, hebben 128 Spaense R^e betalen moeten voor een stueq roers dat met stucken en brocken (soo men seijt) noch tsamen was gevoecht ende gansch bedriegelijcq geconditioneert, daerenboven hun genoechsaam geconstringeert den ingelaanden rijz voor Tajouan tegens comptanten aen haerlieden over te geven, gelijk oocq gedaen hebben. Besijden dien oocq gepretendeert 150 Spaense R^e voor de metage van 't fluijschip hoewel 't niet gesuccedeert is, men heeft d'onse bovendien alleen noch bujten de baij gelaten ende gedaen rheeboecken (?), ten lange lesten naer wel een maandt langh ophondens eerst van daer sonder mast wederom herwaerts gekeert zijn, alsoo dat ronthout van die Portugesen soo geestineert soude sijn geweest dat hun niet geschemt en hebben tselve jegens gewicht van silver te presenteeren, behalven dat het noch vrij onbequaem was geweest. Wij hebben naer 't vereregen rapport dese fluijt ongesuljmt bijgeseth ende door Popkensburgh toegesonden een groot steugh met 't noodich touwereq, daerbij gerecommandeert om herwaert aen te volgen, waermet vertrouwen hij sich bij provisie tot hier toe gereddert sal hebben ende oocq in corten te verschijnen staet.

Met het schip Banda, dat met Godt de voorste desen eerstdaegs moet volgen, sullen aengaende het tweede oorlogsproject in dit gewest ende wat daer op mochte voorgenomen werden uwer Ed^e schuldich bericht van doen, daer benevens toesenden bij verversinge van onse vier seijlen de gesloote scheepsboecken dubbelt stel na volgens d'ordre van UEd., die alsnu t'onsen verdriet niet connen senden hoe wel claer zijn, ende dat ter couse voorschreven. Soo haest als Banda ende Popkensburgh off een van d'andere nu hier ter reede verschijnt sullen eerst ende vooral surgh dragen voor de verquickinge van de siecken, dan ons naer de stadt India transporteren om te hooren wat van d'oorloghssaecken sijn. Soo wij vernemen soo soude het Siamse leger van Sangora verslagen ende daer opgebroecken sijn, sulcx dat naer het gepromitteerde secours verwacht wort. De seeckerheijt van die conditien ende 's conincx affairen dienaengaende sullen uwer Ed^e ongetwijffelt door d'aenwesende opperhooffden in India per hun gedepecheerde papieren bij dese gelegenheit vernemen. 't Gene justitiezacken tot dato deses in onse vloot voorgevallen ende gedeceideert zij. refereren ons aen de nevenscomende documenten van processen, genumbert 7. Voorts gaen daer benevens oocq de resolutien, dachregisters etc. omdat ons in desen verscheijdentlijk daeraen gerefereert hebben.

Hiermede Edele, genereuse, manhaffte, achtbare, welwijse, seer voorsienige heeren bidden Godt om uwer Ed. lichamelijk goeden gesontheit nevens een geluckige regeeringh die, wij in d'opperste macht en behoeve des Albestierders willen beveelen.

Ter reede Siam op 't schip Middelburgh desen 11^{en} November 1648. Ende

was geteeckent: Abel Jans. Tasman ende Joan Truijtmán. Lager stont: nota bij absentie van de voordere secrete raets-persoonen is desen sonder meer subsignation voorrijt gestuijrt.

Soo comt op dien daech oock 't langh verwachte fluijtschip de Coninck David van de custe Choromandel te verschijnen, hebbende over de vier maenden van Masulipatnam tot hier (vermits groote stilte) toegebracht, wiens ladinge ten principale in 476 packen kleeden en 2000 ledige goenijssacken bestont, die volgens facture excepto 50 Gunees lijwaet comen te bedragen f 274062.8.7, 't vordere nieuws daermede becomen is op sijn plaets in vooraengetogen Cormandelse verbael te vinden.

Adij 12^{en} d^e. Insgelijcx uijt Jambij verschijnt tegens den avondt 't schip de Vogelstruijs met 602475 R suijvere peper, costende volgens de daermede becomen facture f 127412.10.8, ende stont tjacht Lis eerstdaeghs volladen nevens den oppercoopman Rijkloff van Goens van daer te volgen. Met d^e Struijs becomen een briefken van gemelte oppercoopman, in dato 25^{en} November der voorledene maent geschreven, waerbij vernemen den selven alle mogelijcken vlijt in de peperprocure ende 't invorderen van Comp^a uijtstaende schulden hadden aangewent, princepalijck onder de grooten aldaer, welck hierover aengesproken zijnde hun grootelijcx geaffronteert hielden jae dorsten noch wel dreijgen, wanneer hun dagelijcx niet op een nieuw creditteren wilden, terstont bij d'Engelsen (die die plaetse seer verdrietich maeekten) souden gaen, edoch bleeff voorschreven Rijkloff vast geresolveert niet een derselver een reael meer te creditteren voor en aleer alle hun achterwesen 'teenemael vereffent hadden, 't selve sonde oock voor sijn vertreck uijt Jambij d'aenwesende ondercoopliijden bij instructie recommanderen alsoo te achtervolgen, aengesien hun vastelijck lieten voorstaen d'ene off d'ander tijt daervan quijt gescholden soude werden, te meer bemerckten wij soowel als d'Engelsen soo vijandich om hun peper woelden, dies waenden dat ons aen die specerie soo veel lieten gelegen sijn dat het hart niet en hadden om haer te vertoornen. Echter bleeff Sr Rijkloff voornemens den coninck daerover ernstigh aen te spreecken ende met eenen schriftelijck antwoort te versoecken, hoedanich dat den selven gesint soude mogen wesen, namentlijk off d'onse begeerden recht te geven ende sijn grooten onse debiteurs ter executie te stellen, ofte des neen, dat alsdan haer Ed. genootsaecht soude moeten wesen daermet anders te versien.

Soo sont vooraengetogen oppercoopman oocq met d^e schip beoorlijk gesloten de Jambise negotieboecken, waerbij bleecq dat de winsten derselven in 13 maenden gevallen quamen te bedragen f 59189.10. — Daerentegen beliepen d'oncosten met equipagien, soldijen, timmeragien, schenckagien, gerechtigeden des coninck als andersints f 24055.17.10, d'effecten bij 't slot bleven f 179200.16.7 ende d'uijstaende schulden noch 67104 $\frac{1}{2}$ R^s ofte f 350317.18.11, waerbij haer

Ed. konden sien Comp^a negotie sedert desselfs ¹⁾ al vrij versterckt was, dienvolgende vertrouwde goet genoeg in sijn verrichten aldaer sullen genomen hebben.

d'Engelse vrunden hadden voor weijnich dagen aldaer van de cust becomen tship den Dolphijn, van Bantam tjacht Francis; hoedanich daer mede ontset sijn geworden hadde als doen noch niet kunnen vernemen, doch vertrouwde dat met het eerste veel cleden en het ander eenich comptanten soude sijn geassisteert geworden, 't welck int eerste voor haerluijden geen verhinderigh can aenbrengen, ten waare de cassa merckelijck begonde te verswacken, gelijk dan dagelijcx met betalinghe van de affcomende peper geschach, stelde derhalven haer Ed. voor off niet dienstigh soude wesen met den eersten een chiampan met omtrent 5 a 800 realen derwaerts sondt, ten sijnde bij goeden aenbrengd hier specerien met mochte gestut worden.

Heden sijn weder uijt dese reviere verseijlt 6 verscheijde vaertuijgen, ende nemen mede van hier voor 1405 R^a aen diverse sortementen cleden en 33 R^a aen groff aertwerck.

Daerentegen sijn weder in comen zeijlen 6 stuex, te weten 3 lanangs, twee tingans ende een contingh van Dermajo, Bantam en Paccalongen met 46 coppen, brengende voor hun ladinge mede 12½ lasten rijs, 2 d^o sout, 130 p^a hoenders, 600 bossen snijcker, 11 potten olie en andere snuijsteringe.

13de d^o. Dien dach is niet meer dan één vaertuijgh, namentlijk een chiampan van Damack met 5 man en 20 cojangh rijs hier biunengecomen, voiders niet gepasseert.

14de d^o verschijnt alhier van Malacca de fluijt Petten met 3632 picol, 51 cattij peper, 360 cadjangs, 90 stuex goenij sacken, 30 stuex bosplanckjes, costende alles volgens facture f 88750.15.—, uijt Suratta en Persia over Ceijlon tfluijtschip Uutgeest brengende uijt Suratte een cargasoentje van f 12843.17.7 'ende van Ceijlon 571 packen canneel als eenich oudt geweer. Dat den Suratsen directeur en insonderheijt den Ceijlonsen gouverneur d'h^r Joan Maetsuijcker wegens eenige querreleuse saecken, tusschen sijn El. en den predicant d^r Antonius Hilarius op dat eijlant voorgevallen, daer benevens bekend maecken, can in ijder appart verbael, daer alles ordentelijck gecomprenhendeert staet, werden naergesien.

Uut diverse gewesten sijn van dage 13 alderhande vaertuijgen hier binnen in de reviere ende haven geschooten, 'tsamen gemant met 164 coppen, ende brengen aen de merckt d'onderstaende coopmanschappen, te weten:

84½ lasten rijs,
12 d^o sout,
510 bharen peper,
25 p^a hoenders,
12 potten olie,

¹⁾ Hier is blijkbaar een woord in de pen geblaven, misschien: *aencompt*.

800 bossen loock,
 3000 d^o suijker,
 2500 d^o padije,
 12000 p^a onde pijnangh.

Gevolchliijk keeren weder thuijs twaelff andere vaertuijgen, meest alle op de javise Oostkust thuijschoorende, ende slepen voor hun aengebrachte menudentien in retour weder wech voor 1536 R^a, alle aen goede cleeden.

15^{en} d^o comen van Tegael, Arrisbaja, Sampangh en 't Cerrebon ti verscheijde vaertuijgen met 36 koppen, ende brengen voor hare ladinge dese onderstaende nootwendicheden, te weten:

14 lasten rijs,	4000 soute knijten,
2 d ^o sout,	2000 oude clappesen en
2 d ^o witte boontjes,	meer andere clenicheden.
100 picol peper;	

Des avonts seijlen weder 10 andere Bantamse, 't Cerebonse ende Pama-noekanse vaertuijgen uijt dese reviere thuijs ende voeren mede wech voor 1425 R^a, alle aen diverse slach cleden.

16^{en} d^o comen vier contings van Samarangh, Tegael, een jonck van Japara ende een tingangh van Palimbangh, met 43 persooenen, hebben op d'voorschreven plaetsen ingenomen alhier te vercoopen 't naervolgende, namentliijk:

4 lasten rijs,
 15 d^o sout,
 37 picol peper,
 50 p^a hoenders,
 25 potten olije,
 1800 bossen suijker,
 200 picol swarte suijker ende andere gerieffelijckheden meer.

17^{en} d^o comen van Surrabaja, Damaek, Samarangh, Succadana en Japare 13 stuex separate vaertuijgen hier binnen ankeren, sijnde gemant met 120 coppen, en brengen ter vente de naervolgende leeftochten, te weten:

23½ lasten rijs,
 3 d^o sout,
 7 d^o swarte
 1½ d^o witte } boontjes,
 11½ picol peper,
 30 p^a hoenders,
 12 p^a eenden,
 12 potten olije,
 100 bossen padij,
 400 sacken capoek,
 2600 onde clappusen,

4600 bossen suijcker,
 1100 bossen ajuijn,
 1300 p^a dammers,

6 p^l garneelen, ende andere snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken 12 vaertuijgen naer verscheijde plaetsen ende nemen voor haer aengebrachte vercochte mainetementos mede van hier voor 1577 R^a aen alderhande slach cleden.

18de d^e sijn drie lanangs, 2 contings, 2 tingans en een chiampan, tsamen 8 stuex vaertuijgen, van diverse plaetsen hier binnen comen setten ende brengen 55 coppen mitsgaders d'onderstaende menudentien mede, namentlijk:

15 lasten rijs,	2500 bossen ajuijnen,
8 p ^a slavinnen,	15000 oude pinangh (?)
120 steenbrasems,	2000 oude clappesen,
400 p ^a plancken,	6 corgie grove matten,
100 stuex baleken,	2 p ^l wasch,
1800 crishouten,	25 rijsmandekens en
4900 bossen suijcker,	diergelijcke goetje.

Des avonts keert een talamba naer Grissiek met 196 R^a, ende een contingh naer Pamalangh met 62 R^a aen cleden wederom thujs.

19de d^e sijn hier weder door den boom gepasseert 15 stuex distincte vaertuijgen comende meest uijt des Mattarams landen, zijnde gemant met 110 persoonen ende brengen te marcet d'onderstaende lijfftochten, als te weten:

38 lasten rijs,
 177 p^l cubebe,
 150 d^e swarte suijcker,
 500 bossen padije,
 703 sacken capock,
 12 d^e toeback,
 4000 bossen ajuijn,
 1200 d^e loock,
 23 potten olije,
 360 drooge baggers,
 3500 bossen suijcker,
 2500 p^a oude clappesen,
 25000 stuex oude pijnangh etc.

Daerentegen vertrecken achtien stuex alderhande slach van infantse vaertuijgen naer diverse plaetsen, nemende met malcanderen in retour over hun aengebrachte cleenicheden aen 2749½ Realen, alle in diverse cleden mede.

Soo verschijnt hier oock op dien dach uijt Siam 't schip Banda met 337½ lasten grauwen rijs, sendende den oppercoopman Pieter de Gojer daernevens een briefken tot geleijde, waarbij denselven principelijck 't behouden

arrivement van den schipper commandeur Abel Janssen Tasman aldaer bekennt maeckt, gelijk bij 't Sijams verbael breeder te sien is.

20de d^e zijn egeene schepen noch vaertuijgen aengecomen noch vertrocken, is oock vorders niet aenmerckenswaardich voorgevallen.

21de d^e paresceert voor de tweede besendinge uijt Taijouan te deser reede 't fluijschip den Os met goede partij poeierzuijkeren nevens verscheijde andere coopmanschappen, bedragen f 28681.18.15. Uijt de missive, geschreven bij den president ende raadt des Taijouansen gouvernements in dato 24de November passato, vernemen onder anderen dat eenige Chinesen, die uijt Japan in China met twee joncken verschenen ende naderhant in Taijouan gekomen waren, tijdingh hadden gebracht dat ses onser schepen aldaer aengehouden ende des Comp^e packhuijsen daer al de coopmanschappen in lagen noch gesloten waren, sonder dat eenige reden waeromme sulcx geschiet daarvan wisten te geven, edoch hoopten den president ons met de volgende schepen naerder bescheijt disaengaende te sullen connen geven.

Heden sijn van distincte plaetsen 18 stux alderhande vaertuijgen, gemant met 121 coppen, hier in de revier komen setten, ende brengen voor hun ladinge mede d'onderstaende coopmanschappen, namentlijk:

- 48 lasten rijs,
- 2700 bossen padije,
- 18000 d^e kleene bossuijcker,
- 1100 p^e onde clappesen,
- 300 bossen ajuijnen,
- 100 d^e loock,
- 13 potten olije,
- 1200 p^e erishouten,
- 6 corgie grove matten,
- 6 p^e buffelsvlees,
- 1 jonck paerdeken, ende andere snuijsterringh.

Vertrecken daerentegen drie andere vaertuijgen naer Amboina, Grissiek en Samarangh, medenemende voor 480 realen aen eleden.

22de d^e is niet meer als een contingh van Benjarmassigh met 9 man, 34 picol peper ende 650 bossen rottangh hier binnengekomen.

Tegens den avondt vertrecken naer Crawangh en Samarangh 3 contings, een tingangh en een chiampantje met 518½ R^e aen eleden.

23de d^e. Des achtermiddaechs retourneert den oppercoopman Rijkloff van Goens per tjacht Lis van Jambij met 143350 cattij peper, costende f 30852.2, ende stont in Maert aenstaende de nieuw gecochte Comp^e joncq met goede parthij van dat gewasch te volgen, soodat dit jaer nijt Jambij meer peper becomen hebben als wel gegist hadden.

Desen dach is wederom niet meer dan een eenige tingan met 5 man binnen

de boom in de reviere ten ancker geraeekt, comende van 't Cherrebon, ende brengt $1\frac{1}{2}$ lasten witte boontjes, 10 potten olje ende 350 paer honte clompen mede.

Maer zijn met 18 soo groote als cleene vaertuijgen wederom de reviere nijt en ijder sijns weechs vertrocken, sleepende samen wech een goede quantite cleeden, namentlijk voor 3646 R^r mitsgaders $\frac{1}{2}$ picol witte comijn, $1\frac{1}{2}$ d^o ont ijser en 200 p^r grove aerde comen.

24^{en} d^o. Des ochtens vroeck vertreckt onder goede instructie den ondercoopman Evert Janssen Bujs tot procure van goede parthije sandelhout, peper, wasch, schiltpatshoorn etc. met de fluijt Witte Paert naer Maccassaer. Wat den coninek ende prince daerbij aengeschreven ende hun ijder tot vereringhe gesonden sij can bij 't generale copieboek onder 23 deser naergelesen werden.

Van Battangh comt een conting met 5 man binnen ende brengt $1\frac{1}{2}$ lasten rijs ende eenige snuijsteringe aen de merckt.

Gevolchlijk keren tegens den avondt weder 6 andere vaertuijgen naer Bantam ende 't Cheribon, medenemende voor 621 $\frac{1}{2}$ R^r aen cleden.

25^{en} d^o verschijnt te deser reede 't fluijtschip de Gulde Gans van Choromandel over Ceijlon met een cledecapitael van f 14584.7.6, item 54000 R caneel bestaende in 450 packen op Ceijlon tot Billigam gescheept, costende met alle ongelden f 365.12.8, mitsgaders 36 mutgens olje van caneel ongetaxeert, waarvan in 't Ceijlouse verbael breeder gesproken wert.

Van 't Cerribon comt een tingangh met 5 man ende brengt 128 picol swarte suijcker, 2000 bos ajuijnen ende 200 d^o loock mede.

26^{en} d^o comt een chaloup van Samarangh met 7 man ende brengen 96 $\frac{1}{2}$ picol swarte suijcker ende 30 breede kistplancken mede. Ter selver tijt verschijnen oock Anga Pattra ende Agus Baja van Samarangh, zijnde eenelijck van Kiej Soeta aen d'Ed. H^r Generael gesonden om denselven aen te dienen, hoe hij Kiej in plaats van den gemasacreerden tommagon Arta Tallis gesuccedeert was.

27^{en} d^o verschijnt van 't Zerebon een gillioen met 10 man geladen met 15 lasten rijs, 150 corven swarte suijcker ende 10 potten olje.

28^{en} d^o paresceert te deser reede over Sierraliona aen de Cabo de Boa Esperance nijttet vaderlant te weten van Amsterdam 't langh verwachte jacht de Sperwer zijnde op 26^{en} April in comp^e van 't schip Malacca nijt Texel geseijlt met 92 coppen, te weten 36 vaarende gesellen, 25 soldaten en 4 vrouwen daervan in alles drie personen onderwege overleden zijn.

Desen dach zijn 14 stuex verscheijde inlantse vaertuijgen van separate plaetsen met 108 personen alhier aengecomen ende brengen mede sulcx als volcht, te weeten;

43 lasten rijs,
 6 d^e sout,
 50 bossen padije,
 120 p^s hoenders,
 12 p^s gansen,
 1200 p^s oude clappesen,
 29 potten olije,
 6 p^s drooge hartevlees,
 6000 p^s gesonte eijten,
 5000 bossen ajuijn,
 1200 d^e loecq,
 1800 d^e bossuijcker, en andere snuijsteringe meer.

Daerentegen vertrecken 19 alderhande vaertuijgen, meest alle om de Javise Oostcust thuijs hoorende, ende nemen mede van hier een parthij van 2537½ R^s aan cleden.

29^{en} d^e. Heden voeren wederom veertien Javaense en Maleijse vaertuijgen nijt dese stadt voor 3868 realen aan cleeden ende 400 R^s comptant.

30^{en} d^e comen van Damaeck, Bantam, Surrabaja en 't Cerrebon 11 (verschillende) navetten, gemant met 124 [man] ende hebben geladen om alhier te verecoopen d'naervolgende maincements, te weten:

178 picol peper,
 24 lasten rijs,
 50 bossen padije,
 100 d^e tamberinde,
 11 Siamse potten olije,
 2000 p^s oude clappusen,
 5000 p^s oude pijnangh, ende andere snuijsteringe.

Daerthijen andere, namentlijk 3 tingans, 4 contings, 4 chianpans ende 2 talambas, keren weder thuijs ende nemen voor 928½ R^s cleden mede.

Ultimo d^e. Een contingh met 6 man, geladen met 31 picol swarte suiijker ende andere cleenicheden, is desen avont van 't Zerebon alhier verschenen.

Den doodegraver Thomas Siwerts brengt op dat in dese voorledene maent December alhier overleden sijn:

26 Comp^s dienaers,
 18 vrije luijden,
 4 slaven en slavinnen,
 tsamen 48 coppen,

sulcx in dit gepasseerde duijsent ses hondert en acht en veertich jaer
eenelijck hier ter plaetse generaliter gestorven ende begraven sijn:

421 Compagnies dienaers, soo duijtse als inlantse,

236 vrije liijden ende

49 slaven en slavinnen,

tsamen 706 coppen.

EINDE.

REGISTER

VAN

PERSONEN- EN PLAATS-NAMEN.

A.

Abrahamsen alias Buffel (Abraham), 138.
 Acapulco, 178, 179.
 Ai (Poeloe), 7, 182.
 Ajudhja, 182, 183.
 Albay (baai van), 176, 178—180.
 Albay (fort), 177.
 Alberts (Manuel), 146.
 Aleppo, 28.
 Ambo, 109.
 Ambon en Amboneezen, 23, 29, 39,
 80, 83, 84, 87, 95, 107, 117,
 124, 125, 129, 150, 155, 161, 165—
 167, 169, 188.
 Amoy, 31, 62, 95.
 Ampalo, 36.
 Amsterdam (kamer), 12, 40, 83, 137,
 160, 189.
 Andriesz (Pieter), 136.
 Anjer, 106, 131.
 Anjol, 18.
 Anke (rivier), 10, 38, 79, 82, 150.
 Arosbaja, 143, 186.
 Astillero, 180.
 Atjeh en Atjehers, 6—8, 24, 25, 31,
 34, 37, 42, 45, 52, 60, 66, 68,
 74, 123, 124, 134, 157, 173.
 Auwer (Poeloe), 16.
 Aijnam, zie: Hainan.

B.

Babujanen-eilanden, 180.
 Backer (Aron), 73, 139, 170.
 Baert (Paulus), 38, 81, 103, 134,
 136.
 Baco (rivier), 174.
 Balasore, zie: Ballesoor.
 Bali, 11, 21, 25—27, 29, 88, 111,
 113, 140, 158, 159.
 Bali (Straat), 89.
 Balitong, 65.
 Bancoorah, 129.
 Banenquore, zie: Bancoorah.
 Banda en Bandaneezen, 39, 87, 88,
 102, 138, 143, 153, 155, 165.
 Bandjermasin, 1, 11, 18, 18, 21, 54,
 55, 79, 80, 82, 87, 88, 93, 95,
 98, 101—103, 112, 120, 130,
 137—140, 144, 150, 152, 153,
 155, 160, 188.
 Bangkalis, 54, 67, 140.
 Banka, 17, 53, 63, 71.
 Bantam en Bantammers, 1—3, 5, 9,
 13, 14, 16, 17, 19—22, 25, 27—
 29, 31, 32, 34, 37—39, 41, 43,
 46, 48, 53, 54, 57, 62, 65, 67—
 69, 71, 73, 75, 78, 79, 83, 84,
 86, 88, 93, 96, 101—103, 105,
 111, 113, 116, 120, 125, 139, 140,

144, 158, 160, 163, 165, 168—
170, 172, 173, 185, 189, 190.
Bantang, 1.
Barentsen (Arent), 3, 29, 99, 129,
133, 135, 159.
Baros, 43.
Batang, 55, 57, 60, 79, 95, 100,
123, 135, 189.
Beek (Willem Adriaan van der), 135.
Bellesoor, 38.
Bengalen, 2, 154, 173.
Benjar, 55.
Benkoelen, zie: Pencoela.
Berba(s), 18, 47, 60, 66, 72, 154, 173.
Besoussoa, 36.
Bhandar Califa (Tikoe?), 41, 42, 44, 45.
Biliton, 16, 66, 88.
Billigam, 189.
Bima, 4, 21, 25, 41, 126, 153, 154,
156, 158—160.
Boek (Coenraad), 67.
Boegineezen, 94, 127.
Boenga (rivier), 113.
Boeton (straat), 141, 172.
Bogaerd (Jasper van den), 104, 172.
Bolinao (kaap), 15, 59.
Bontemps (Maximiliaan), 136.
Bouillon (Adriaen), 77.
Brebas, 100, 107.
Breugel (Thomas van), 136.
Broeck (Hubrecht van den), 25, 74.
Bronckhorst (Antonij van), 26.
Buisman (Sivert Janssen), 61.
Burgers (Johannes), 101.
Buys (Evert Jansz), 22, 46, 83, 84,
86, 87, 92—94, 124, 126, 141,
151, 189.

C.

Woorden met **C**, welke hier niet worden
aangetroffen, zoekte men onder **K**.

Cabita, zie: Cavite.

Cabrael (frey Antonio), 146.
Caen (Antonio), 23, 24, 87, 104, 135.
Cagsagua, 177, 180.
Califfa, zie: Bhandar Califfa.
Camarines, 176, 181.
Candal, zie: Kendal.
Candor (Poeloe), 15.
Catanduanes, 176, 177.
Capaluan, 178, 179.
Cappellängen, zie: Capaluan.
Capul, 175.
Caron (Francois), 68, 96, 101, 133,
140, 143, 156.
Carpentier (Pieter de), 97.
Carre Caru, 180.
Carstensen (Albert), 150.
Cavite, 15, 16, 59.
Ceilon, 3, 39, 101, 128, 129, 133,
144, 173, 189.
Celebes, 141.
Ceporinus (Petrus), 13, 16, 18, 23, 27,
28, 31, 32, 37—39, 46, 48, 54—56,
140.
Challemajo, zie: Tjilamaja.
Champan, zie: Sampang.
Cheribon en Cheribonniers, 1, 3, 5, 9,
13, 18—23, 25—27, 29, 37, 38,
41, 47—49, 53—62, 65—69, 74—
76, 78—82, 88, 89, 93—96, 98,
102, 103, 105, 123, 128, 130,
132, 133, 137, 139, 140, 144,
149, 150, 154, 156, 158—160,
163, 167, 169, 170, 172, 173,
186, 188, 189.
Chiandi (dorp), 109.
China en Chineezzen, 31, 56, 62, 77,
88, 95, 123, 169, 188.
Chinco (Poelo), zie: Tjingko.
Chineezzen in den Maleischen Archipel,
7, 10, 11, 16, 17, 19, 31—33,
43, 44, 54, 56, 58, 66, 96, 111,
112, 117, 118, 122, 123, 136,
140, 149, 150, 167, 168.

Cibû, 175.

Cinque Tsiagos, 35, 77.

Cloecq (onderkoopman), 34.

Cochim, 73.

Cocq (Aert Lambertse), 77.

Coen (Jan Pieterszoon), 97.

Cologne (Abraham du), 136.

Corewato (dorp), 91.

Correa (Juan), 178.

Coutiarum, 25, 52.

Coyet (Fredrik), 120.

Crasikan, zie: Krassakan.

Craijer (Hendrik), 41, 43—45, 103, 171.

Cron, 70.

Croonest (Joan), 60.

Cuneus (Mr. Johan), 150.

D.

Daniels (Willem), 129.

Denen, 38.

Delft (kamer), 149.

Demak, 13, 47, 53, 58, 62, 80, 95, 96, 98, 103, 117, 133, 134, 137, 138, 144—146, 149, 152, 154, 156—160, 162, 163, 165—167, 171, 173, 185, 186, 190.

Demmer (Gerard), 24, 96, 102, 133, 143, 156.

Dermajo, zie: Indramajoe.

Diemen (Antonie van), 6, 18.

Dilly, 100, 106, 135, 137.

Direk (Joost), 99.

Djambi, 16, 19, 25, 32, 34—36, 38, 48, 55, 56, 65, 134, 138, 165, 172, 184, 188.

Djawana, 11, 13, 16, 21, 25, 93, 95, 99, 123, 140, 156, 157, 163, 166, 173.

Djohor en Djohorrieten, 19, 27, 37, 47, 49, 50—52, 60, 62, 64, 143.

Duins, 123.

Duyren (Coenraed Salomon van), 137.

E.

Elbingh (Jan van), 72, 131.

Engeland en Engelschen, 5, 7, 10, 13, 14, 17, 19, 23, 28, 31—34, 38, 46, 48, 54—56, 84—86, 92, 93, 119, 124, 125, 129, 139, 140, 169, 170, 172, 184, 185.

F.

Fairfax (lord), 28.

Ferdinandus (Francisco), 147.

Ferman (Jean), 75.

Ferment (Jan), 139.

Formosa, 1, 4, 14, 15, 23, 26, 52, 56, 67—69, 84, 95, 98, 120, 123, 132, 171, 176—178, 183, 188.

Fortuin (eil.) 15, 27.

G.

Gairman (Mr), 31.

Gale, 29, 39, 99.

Galiffa, zie: Bhandar Califfa.

Gammalama, 86, 121, 141.

Gamron, 29.

Gelderland (redoute), 31.

Geleij, 103.

Geleijnsen de Jonge (Wollebraut), 12, 171.

Gembong, 65, 71, 73.

Gent (Hendrik van), 5, 33, 72, 124, 139.

Geus (de), 44.

Gos, 16, 23, 28, 29, 46, 84, 92, 136.

Goens (Rijklof van), 16, 17, 32—36, 82, 106, 107, 114, 121, 134, 172, 184, 188.

Gomes (Juan), 92.

Gomes (Matthijs), 33.

Gonsalvo (Bastisen), 147.

Gorontalo, 86.

Goijer (Pieter de), 14, 59, 105, 134, 143, 167, 173, 175, 187.

Gouw (Willem Evertse van der), 20.

Greenhill (Henry), 69, 73, 139.

Grineel (Mr.) 19.

Grissee, 5, 9, 14, 25, 27, 29, 39,
41, 47, 53, 55—57, 61—67, 69,
73—75, 77—80, 83, 88, 93, 95—
97, 101, 103, 104, 106, 113, 120,
121, 132, 137, 140, 149, 152,
158—160, 162, 163, 167, 169,
171, 187, 188.

H.

Hampalou, zie: Ampalo.

Happert (Gabriel), 132.

Hendricksen (Hendrick), 11, 90.

Henricus (fort), 11, 87, 89—91, 146.

Herbers (Mr. Gerard), 12.

Hermans (Jan), 114, 115

Hertenbaai, 14.

Heussens (Arnold), 72, 129, 133, 171

Hilarius (Antonius), 185.

Horick (Pieter van), 60.

Horst (Hendrik ter), 11, 87, 90, 91,
139, 146.

Hurmius (Barent), 146.

Hustaert (Jacob), 104, 172.

Hyarinto Tigau (baai), 174.

I.

Ibabau, 176.

Ignatius-eilanden, 175.

Illocos, 59.

Indragiri, 5, 13, 62, 73, 78, 139.

Indramajoe, 1, 9, 27, 47, 49, 52, 55,
75, 78, 82, 88, 107, 141, 156,
158, 163, 164, 173, 185.

Indrapoera en Indrapoereezen, 8, 18,
54, 75, 105, 106, 134.

J.

Jago (St.), 138, 160, 161, 166, 177.

Jans (Albert), 140.

Janseen (Leendert), 40, 63.

Janseen (Pieter), 63, 67.

Janseen alias Buisman (Sivert), 61.

Japan, 26, 35, 56, 68, 70, 120, 132.

Japara, 4, 5, 13, 16, 18—25, 27,
29, 31, 41, 43, 47—49, 51, 52,
54—57, 61—63, 65—68, 71—83,
88, 93—95, 98, 99, 101—103,
105—108, 116—120, 123—126,
130, 132, 135, 138—140, 143—
146, 148, 149, 153—156, 158—
162, 165—167, 169, 171, 186.

Jemtey, 10.

Jochemsen (Michiel), 146.

Jortang, 1, 26, 60, 66, 71, 78—80,
82, 95, 97, 99, 103, 120, 141.

Judia, zie: Ajudhja.

K.

Kaap de Goede Hoop, 12, 40, 63,
171, 189.

Kali Woengoe, 11, 13, 21, 25, 47,
54, 67, 72, 73, 93.

Kambodja, 35, 47, 57, 58, 77, 85,
93, 112, 125.

Kandal, zie: Kendal.

Kandang, 56, 89.

Kangeän, 62.

Kedah, 70.

Kendal, 59, 89, 154, 167.

Koejang, 63, 75.

Koelang (kaap), 100.

Koepang, 87, 91, 146.

Koetchie, 58.

Koromandel, 5, 10, 19, 23, 38, 50,
52, 55, 64, 72, 117, 133, 138,
171, 173, 184, 189.

Kota Tengah, 37, 60, 74.

Krassakan, 99.

Krawang, 13, 16, 20, 27, 37, 53,
71, 93, 102, 104, 106, 107, 119,
133, 134, 139, 152, 159, 166, 188.

Krokot (rivier), 102.

L.

Lambang, 169.
 Lamboe, 144.
 Lamahala, 146.
 Lampawa, 52.
 Lampongs (de), 20, 47, 82, 179, 180.
 Larantoeke, 91, 92, 146, 147.
 Lasem, 122, 135, 138, 145, 152, 158, 159, 165.
 Laur (Poeloe), 14.
 Leam, 182.
 Lefeber (Pieter), 35.
 Leyte, 181.
 Ligor, 77.
 Lonso, 109.
 Loop (kaap de), 166.
 Losari, 21, 25, 27, 57, 62.
 Luzon, 174, 178—180. Zie ook: Manilla.
 Lijn (Cornelia van der), 6, 8, 35—37, 41, 42, 44, 45, 49, 50, 57, 94, 107, 126, 127, 145, 168, 174.

M.

Macao, 15, 84, 86, 147, 182, 183.
 Madagascar, 129.
 Madilanghou, 116.
 Madura, 18, 27, 88, 169.
 Maen (G. van der), 83.
 Maertensse (Jacob), 20.
 Maetsuycker (Johan), 3, 39, 40, 99, 101, 185.
 Makassar en Makassaren, 4, 10, 14, 16, 18—25, 27, 29, 31, 34, 37, 39, 41, 45, 46, 53, 83—85, 87, 89, 91, 93, 94, 124, 126—128, 136, 141, 142, 150—152, 155, 158, 162, 166, 169, 175, 189.
 Makjan, 104, 172.
 Malabar (kust van), 39, 100, 128, 129.
 Malajoe (kasteel), 87.
 Malaka en Malakezen, 5—7, 16, 22, 50, 61, 62, 72, 74—78, 80, 83,

93, 120, 133, 134, 136, 139, 140, 141, 143, 145, 150, 152, 154, 156—160, 162, 164, 185.
 Maleiers, 44, 54, 55, 82, 84, 91, 107, 114, 121, 124, 141, 163, 167, 169.
 Maleije, zie: Malajoe.
 Man (Hendrik), 102.
 Manak, zie: Menak.
 Manangkabouwers, 17, 33, 36.
 Mandawe, zie: Mendawei.
 Manicabers, zie: Manangkabouwers.
 Manilla, 14—16, 23, 24, 34, 59, 76, 84, 86, 92—94, 112, 124, 125, 127, 128, 174, 179, 181, zie ook: Luzon.
 Manjuta, 27, 106, 130.
 Mara, 109.
 Maratsiang, 5, 18, 19, 46, 131, 133.
 Mardijkers, 100, 142.
 Masbate, 181.
 Mascarenhas (Dom Philippo de), 29, 30, 136.
 Masulipatman, 2, 71, 130, 173, 184.
 Mataram en Matarammers, 13, 21, 28, 50—56, 60, 64, 66, 68, 82, 97, 100, 106—119, 121, 122, 130, 132, 148, 164, 187.
 Matta (Pedro de la), 86, 92, 124, 125, 141, 142.
 Mauban (bocht van), 179.
 Mauritius, 28, 47, 129, 161.
 Meersche (Jacob van der), 28, 47, 129, 130, 161.
 Mena, 147.
 Menak, 19.
 Mendawei, 45, 135.
 Mendonck (Thomas), 22.
 Mexico, 174, 175, 178—181.
 Michiels (Evert), 139.
 Middelburg (kamer), 131, 138.
 Minalabai, 178.
 Mindoro, 59, 174.

Molukken, 23, 24, 83, 84, 87, 106,
107, 125, 172.
Mooren, 38, 68, 99, 173.
Mosambique, 33.
Muizensbaai, 59, 60.
Muijden (Jan van) 4, 67, 71, 77, 167.

N.

Nago, 177.
Nangasaki, 67, 77.
Negapatnam, 84.
Noel (Mr.), 1.
Nones, (Gaspar), 129.
Nova Hispania: zie: Mexico.
Nunabor, 177.

O.

Ogel (Dirk Jansen), 76.
Ourust (eiland), 23, 52, 64, 96, 135,
143, 156.
Ontong Djawa, 2.
Outshoorn (Cornelis Willemsen van), 29,
39, 80, 138, 153, 156.
Overwater (Pieter Antonis), 26, 120,
171.

P.

Padang, 16, 42, 45.
Pahang, 49, 60.
Palembang en Palembangers, 1—5, 12,
13, 17—20, 22, 24, 25, 27, 29,
31, 37, 46—49, 53—58, 60—63,
65—68, 72, 73, 75, 77, 79, 80,
96, 98, 120, 139, 141, 144, 145,
149, 152, 153, 155, 159, 163—
166, 170, 173, 186.
Paliakata, 29, 72.
Palingh (Mr.), 48, 54.
Pamalang 2, 13, 19, 65, 101, 121,
128, 135, 139, 159, 169, 171, 187.
Pamanoekan, 20, 22, 27, 29, 62,

72, 75, 76, 78, 103, 104, 130,
135, 137, 144, 163, 166.
Panaroeban, 63.
Paradessi, 68, 96.
Pasaman, 19.
Pasaroewan, zie: Pasoeroewan.
Pasir, 4, 82.
Pasoeroewan, 78, 159.
Passora(ng), 9, 104, 153.
Patani, 1, 2, 172.
Pays (Joan), 159.
Pehon: zie: Pescadores.
Pekalongan, 13, 20, 22, 27, 47, 48,
73, 78, 79, 93, 95, 101, 102,
137, 148—150, 156, 160, 162,
163, 167, 169, 185.
Pencoela (Benkoelen), 144.
Perak, 6, 8, 68, 111, 112, 117, 122.
Perzië, 29, 98, 112, 113, 130, 132,
133, 135, 144, 159, 173, 185.
Philippijnen, 175.
Pieterse (Pieter), 40.
Pinston (Thomas), 23, 31, 125, 140, 170.
Pipeli, 2, 72, 130.
Piscadores, 26.
Poedak Pajong, 116.
Ponthang, 13, 27, 102.
Por (Reinier), 47, 129, 161.
Portugeezen, 3, 6, 7, 15, 23, 28—31,
84, 85, 91, 92, 124.
Priaman, 18, 19, 26, 39, 41—44,
75, 81, 88, 95, 98, 103, 132, 133,
136, 138, 140, 149, 171.
Priok, 18.
Puijt (Alibert), 90.

Q.

Quamen, 17.
Quinam, 112.

R.

Rantan Salak, 36.
Rembang, 88, 138, 141, 163.

Remiers (Carel), 83.
 Rodrigo (Pasqual), 64.
 Rosari, 22.
 Rotterdam (kamer), 137.
 Rijeke (Hendrik de), 114.

S.

Sabo, zie: Savoe.
 Saboango, 86.
 Salatiga, 116.
 Salida, 80, 81, 103, 134.
 Salvador (S^o), 16, 174, 175.
 Samarang, 16, 23, 49, 51, 52, 56, 61,
 62, 67, 74, 78, 79, 93, 101, 107,
 108, 110, 116, 118—120, 123,
 131, 132, 135, 136, 138, 141,
 143, 144, 146, 149, 150, 154,
 155, 163, 171, 172, 186, 188, 189.
 Samsoen (burger), 109.
 Sampang, 78, 100, 122, 136, 143,
 167, 184.
 Sangora, 47, 70, 71, 77, 183.
 Sas (Jan), 62.
 Savoe (eiland), 91, 146, 148.
 Schildpadshaai, 161.
 Schillemans (Philip), 26.
 Schoorl (Dirck), 40, 100, 128.
 Sebouw, 125.
 Siassem, 13, 18, 47, 57, 58, 60—
 62, 66, 69, 72—74, 80, 94—96,
 140, 141, 152, 162.
 Semangka, 13, 20.
 Seruijen (Wouter), 87, 104, 106.
 Serooskerke (Reinier), 128.
 Siam, 4, 11, 15, 34, 35, 67—69,
 71, 75, 77, 98, 143, 166, 173, 181,
 182, 187.
 Sierra Leone, 189.
 Silebar, 13, 16, 20, 28, 31, 38, 41,
 48, 53—55, 74, 78, 98, 106, 134.
 Sillemaje, zie: Tjilamaja.
 Sillida, zie: Salida.

Silvernagel (Johannes Philippus), 81.
 Sitte, 36.
 Siwerts (Thomas), 190.
 Snoeck (Dirk Ewoutsen), 120, 132.
 Soekadana, 13, 21, 25, 47, 57, 68,
 76, 79, 102, 103, 155, 169, 186.
 Soember, 22.
 Soenda (straat) 12, 13, 18, 102, 106, 131.
 Soerabaja, 18, 22, 66, 76, 79, 97,
 98, 100, 101, 103, 120, 141, 144,
 158, 159, 162, 164, 186, 190.
 Solo, zie: Boenga (rivier).
 Solor en Solorezen, 11, 30, 46, 86,
 87, 89, 91—93, 107, 146—148.
 Sombor, zie: Soember.
 Soubou, 86.
 Spanjaarden, 59, 60, 76, 92, 124,
 141, 174—176.
 Spirito Sancto (kaap), 175, 176.
 Songenap, 53, 88.
 Stel (Adriaan van der), 129.
 Steur (Dirck), 135.
 Sumatra's Westkust, 41, 88, 99, 103,
 105, 120, 123, 130, 132, 134,
 138, 171.
 Surat, 3, 23, 28, 29, 38, 48, 55,
 98, 99, 129, 133, 135, 144, 159,
 170, 173, 185.

T.

Talauba, 138.
 Taliabos, 16.
 Tambang, 105, 149.
 Tamboesei, 33.
 Tamelang, 2, 68.
 Tampoerang, 121.
 Tanah Keke, 151.
 Tanakera zie: Tanah Keke.
 Tanara, 19, 27, 62, 80.
 Tandaya, 176.
 Tasman (Abel Janssen), 13, 18, 70,
 76, 77, 173, 184, 188.

Tassong, 177.

Tanijangh Boerangh, 5.

Tegal, 1, 9, 13, 16, 18, 22, 27,
47—49, 55—57, 60—62, 88, 137,
140, 149, 150, 157—160, 163,
171, 186.

Telabo, 181.

Tembalang, 93.

Terbaja, 20.

Terceras (Maria), 146.

Ternate en Ternatanen, 16, 24, 86,
87, 104, 124.

Texel, 40, 63, 106, 123, 189.

Thome (St.), 166.

Thijssou (Johan), 6, 22, 52, 62, 75,
133, 158.

Tidore, 124.

Tiekoe, 26, 41, 103, 149, 171. Zie
ook: Bhandar Califa.

Tigau, 174, 175.

Timon (Poeloe), 14, 15.

Timor, 91, 142.

Tjilamaja, 20, 21, 41, 62, 65, 66,
72, 76, 94, 103, 158.

Tjingko (Poeloe), 42.

Toeban, 57.

Tonkin, 26, 132.

Toppershoedje, zie: Tampoerang.

Tronse, 22, 29, 88, 96, 102, 140.

Truytman (Johan), 76, 184.

Tynosa, 182.

U.

Ubai (St.), 181.

V.

Velasko (Jacinto), 180.

Verbeeck (Willem), 11, 46, 86, 87,
89, 90—93, 107.

Verdonek (David), 124, 151.

Viera de Figuredo (Francisco), 23, 28—
32, 46, 84—86, 92, 94, 124—128,
136, 151, 152.

Vincent (Kaap St.), 2, 123.

Vlaming van Outhoorn (Arnold de), 39,
87, 150, 155, 166.

Vliet (Jeremias van), 40.

Vries (de), 180.

Vroede (Martinus de), 72, 131, 173.

W.

Wasser (Pieter de), 38.

Wesenhagen (Johan van), 17, 33.

Wingurla, 3, 128, 129, 144, 159, 173.

Winninx (Leonhard), 138.

Wit (de), 18.

Witterseilanden, 14.

Wonderaer (Sebald), 24, 25, 46, 47,
66, 82, 106—108, 114, 119, 121.

Z.

Zandenburg (fort), 63.

Zeeland (kamer), 12, 61, 166.

Zeelst (Hendrick van), 136.

Zoute rivier (Kaapstad), 63.

Zoute rivier, 179.

Zuidland, 102, 155.

cat. M.D. 9/5/82

CATALOGUED.

N.C.

"A book that is shut is but a block"

CENTRAL ARCHAEOLOGICAL LIBRARY

GOVT. OF INDIA
Department of Archaeology
NEW DELHI.

Please help us to keep the book
clean and moving.

S. 2. 148. N. DELHI.